***ISSN 2413-5593* (Print),**
***ISSN 2663-6530* (Online)**
2026. № 50
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ,
ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

PROBLEMY SEMANTYKY,
PRAHMATYKY TA COHNITYVNOI LINHVISTYKY

https://semantics.knu.ua

УДК 81, ББК 81я43, П78
ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)

Головний редактор: **Корбозерова Н. М.,** д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА), ninakor@ukr.net .

Заступник головного редактора: **Скрильник С. В.,** канд. філол. наук, доц., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА), s.skrylnyk@ukr.net.

Відповідальний секретар: **Миронова Н. В.,** канд. філол. наук, доц., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА), natalia.myronova@knu.ua.

Індексується у міжнародних реферативних та наукометричних базах даних:

ICV 2019: 62.92, **Google Scholar ,** **Research Bib ,** **Crossref.**

Друкується за рішенням Вченої ради Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 1 від 02 вересня 2026 року).

Ідентифікатор друкованого медіа у реєстрі суб'єктів у сфері медіа: R30-06920 (Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 700 від 05.03.2026 р.).

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу мовної інформації Серія КВ № 21582-11482ПР від 18.08.2015 р.

*Наказом МОН України від 11.06.2026 № 928 збірнику наукових праць «Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики» підтверджено статус фахового і належність до категорії «**Б**».*

Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка / головний ред. Н. М. Корбозерова. – (2002–2026). – К. : Юстон, 2026. – Вип. 50. – 264 с. – Бібліограф. в кінці ст.

Збірник вміщує статті, в яких досліджуються актуальні питання загального мовознавства, питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства, літературознавства, лінгвістичної семантики, прагмалінгвістики, когнітивної лінгвістики, комунікативної лінгвістики, перекладознавства, лінгвокаультурології. Розраховано на широке коло філологів, викладачів, перекладачів, докторантів, аспірантів та студентів закладів вищої освіти. Збірник видається двічі на рік, передрук не припускається. Статті пройшли рецензування. Всі статті перевірено на плагіат.

Збірник розміщено на сайті: https://semantics.knu.ua
E-mail : zbirnykninako@ukr.net

УДК 81, ББК 81я43
ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (Online)
© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2026

Редакційна колегія:

Акінсі М.-А., д-р філол. наук, проф., Ун-т Руан (ФРАНЦІЯ);

Годзіч Анна, д-р філол. наук, доц., Ун-т імені Адама Міцкевича, м. Познань (ПОЛЬЩА);

Голубовська І. О, д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);

Дінке Даніела, д-р філол. наук, проф., Крайовськ. ун-т (РУМУНІЯ);

Дорофеєва М. С., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);

Кватера Анна, д-р філософії, проф., Педагогічний ун-т імені Комісії національної освіти, м. Краків (ПОЛЬЩА);

Лепетюха А. В., д-р філол. наук, проф., Харківськ. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди (УКРАЇНА);

Чистяк Д. О., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);

Шутова М. О., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. лінгвістич. ун-т (УКРАЇНА).

***ISSN 2413-5593* (Print),**
***ISSN 2663-6530* (Online)**
2026. № 50
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50

PROBLEMS OF SEMANTICS,
PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

PROBLEMY SEMANTYKY,
PRAHMATYKY TA COHNITYVNOI LINHVISTYKY

https://semantics.knu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)

Editor-in-Chief: **Nina M. Korbozerova,** DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE), ninakor@ukr.net.

Deputy Editor-in-Chief: **Serhiy V. Skrylnyk,** PhD (Philology), Associate Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE), s.skrylnyk@ukr.net.

Secretary: **Myronova Natalia V.,** PhD (Philology), Associate Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE), natalia.myronova@knu.ua.

Indexed in bibliographic databases:

ICV 2019: 62.92, **Google Scholar,** **Research Bib ,** **Crossref.**

The edition is published on the decision of the Academic Council of the Institute of Philology at the Taras Shevchenko National University of Kyiv (proceedings № 1, 02 September 2026).

Print media identifier in the Register of Media Entities: R30-06920 (Decision of the National Council of Television and Radio Broadcasting of Ukraine No. 700 dated 05.03.2026).

Certificate of state registration of the print media КВ № 21582-1148ПР, 18.08.2015.

*The collection of scientific works "Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics" has confirmed the status of professional and belonging to the category "**B**" (The order № 928 of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 11.06.2026).*

Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics: collection of scholarly articles / Ministry of education and science of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv / Editor-in-chief N. M. Korbozerova. – (2002–2026). – Kyiv : Uston, 2026. – Issue 50. – 264 p. Bibliography is at the end of the article.

The collection of scholarly articles includes articles on the current issues in general linguistics, comparative and historical linguistics, linguistic typology, literary studies, linguistic semantics, pragmalinguistics, cognitive linguistics, communicative linguistics, translation studies, linguocultural studies. This edition is intended for linguists, translators, interpreters, teachers, lecturers, post-graduate students, persons pursuing a doctor's degree, and University students. It is published twice a year. Republishing is impossible. All the articles in the edition have been peer-reviewed. All the articles have been checked up for plagiarism.

The collection of scholarly articles is published online at: https://semantics.knu.ua

E-mail : zbirnykninako@ukr.net

© Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2026

Members of the publishing board:

Akinsi, Mehmet-Ali M., DSc (Philology), Prof., University of Rouen (FRANCE);

Godzich, Anna, DSc (Philology), Associate Prof., Adam Mickiewicz University Poznan (POLAND);

Golubovska, Iryna O., DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Dincă, Daniela, DSc (Philology), Prof., University of Craiova (ROMANIA);

Dorofeeva, Margarita S., DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Kwatera, Anna, PhD, Prof., University of the National Education Commission, Krakow (POLAND);

Lepetiukha, Anastasiia V., DSc (Philology), Prof., H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (UKRAINE);

Chystiak, Dmytro O., DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Shutova, Mariia O., DSc (Philology), Prof., Kyiv National Linguistic University (UKRAINE).

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 7-17
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА
[CURRENT ISSUES IN GENERAL LINGUISTIC]

УДК 811.133.'1

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 10.07.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 12.07.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 98,3 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 15.08.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.7-17

КОГНІТИВНІ МЕХАНІЗМИ ВТОРИННОЇ НОМІНАЦІЇ ТОПОНІМІВ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ТУРИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Лада Вікторівна Клименко *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0002-8328-5325
lada.klimenko@knu.ua

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри романських мов,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті досліджено вторинні номінації топонімів у французькому туристичному дискурсі як засіб концептуалізації та моделювання образу туристичної дестинації. На матеріалі публікацій медіа EnVols проаналізовано особливості рекатегоризації географічного простору через метафоризацію, аналогізацію, персоніфікацію, а також просторову й темпоральну категоризацію. Визначено, що вторинна номінація виконує функцію семантичної компресії, конденсуючи комплекс просторових, культурних, аксіологічних та емоційних характеристик у компактній номінативній формі. Обґрунтовано її роль у формуванні туристичного образу дестинації та реалізації атрактивної, оцінної, іміджевої й персуазивної функцій. Показано, що вторинні номінації спрямовують сприйняття географічного простору через актуалізацію вже сформованих когнітивних моделей, асоціацій і культурних знань.

Ключові слова: *туристичний дискурс, топонім, вторинна номінація, концептуалізація, рекатегоризація, когнітивний механізм, просторова категоризація, темпоральна категоризація, персуазивність.*

(Актуальні питання загального мовознавства [Aktual'ni pytannja zagal'nogo movoznavstva])
Когнітивні механізми вторинної номінації топонімів у французькому туристичному дискурсі (Українською) **[Kohnityvni mekhanizmy vtorynnoi nominatsii toponimiv u frantsuzkomu turystychnomu dyskursi]**
© Клименко Л. В. [Klymenko L. V.], *lada.klimenko@knu.ua*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 7-17
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

COGNITIVE MECHANISMS OF SECONDARY NOMINATION OF TOPONYMS IN FRENCH TOURISM DISCOURSE

Lada V. Klymenko *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-8328-5325
lada.klimenko@knu.ua

PhD (Philology), Associate Professor at the Romance Philology Department
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article examines secondary toponymic nominations in French tourism discourse as a means of conceptualizing and modeling the image of a tourist destination. Drawing on material from EnVols, the media publication of Air France, the study analyzes how geographical space is recategorized through metaphorization, analogical transfer, personification, and spatial and temporal categorization. The analysis demonstrates that secondary nomination functions as a mechanism of semantic compression, condensing a set of spatial, cultural, axiological, and emotional characteristics into a compact nominative form. Particular attention is paid to the cognitive mechanisms underlying the reinterpretation of geographical names and their role in directing the recipient's perception of a destination. The findings show that secondary toponymic nominations do not merely provide alternative ways of referring to geographical objects. They construct interpretative frameworks through which unfamiliar destinations can be perceived in terms of familiar images, cultural associations, and established knowledge structures. Such nominations consequently perform a range of discourse functions, including identification, evaluation, attraction, image construction, cultural marking, emotional expression, and persuasion. The study argues that secondary toponymic nomination should be viewed as a mechanism of discursive recategorization through which geographical space is transformed into a semantically and axiologically marked tourist destination. This process contributes to the construction of a positive and attractive destination image and supports the persuasive communicative goals of tourism discourse.

Keywords: *tourist discourse, toponym, secondary nomination, conceptualization, recategorization, cognitive mechanism, spatial categorization, temporal categorization, persuasiveness.*

Пункт призначення можна побачити ще до того, як у ньому опинитися. Іноді для цього достатньо двох-трьох слів. Назва, метафора, прізвисько чи образна характеристика здатні перетворити географічний об'єкт на знайомий і впізнаваний образ, викликати культурні асоціації та сформувати очікування майбутнього мандрівника. У туристичному дискурсі цей простір постає не як нейтральна сукупність фізичних координат, а як культурно, історично, емоційно й аксіологічно осмислена дестинація (територія, що є об'єктом туристичного відвідування). Саме

© ***Klymenko L. V. [Klymenko L. V.],*** lada.klimenko@knu.ua

мовні засоби дають змогу перетворити географічний об'єкт на місце, яке можна пізнати, уявити, оцінити й, зрештою, захотіти відвідати. У такому осмисленні особливого значення набувають **топоніми** (від грецького *topos* – місце, місцевість та *onima* – ім'я) [Ковальова, 2005]. Традиційно географічна назва виконує функції ідентифікації та локалізації об'єкта, проте в туристичному дискурсі її функціональний потенціал значно ширший: топонім може актуалізувати історичні знання, культурні асоціації, оцінні уявлення про простір тощо. Особливо показовою є **вторинна номінація** (далі за текстом **ВН**), коли наявна мовна одиниця використовується для нового найменування або образної характеристики географічного об'єкта. Вона дає змогу концептуалізувати незнайомий простір через актуалізацію вже сформованих у свідомості реципієнта образних асоціацій і знань. Відтак географічна назва стає не лише засобом референції, а й інструментом *моделювання образу дестинації*. Такий підхід узгоджується з когнітивним розумінням номінації як способу концептуалізації простору, що зумовлює **актуальність** дослідження топонімічних номінацій у туристичному дискурсі. Ці особливості зумовлюють науковий інтерес до виявлення мовних і когнітивних механізмів конструювання вторинного топонімічного референта, що й визначає **мету** цього дослідження. **Об'єктом** статті є вторинні номінації топонімів у французькому туристичному дискурсі. **Предмет** становлять когнітивні та семантико-дискурсивні механізми формування вторинних топонімічних номінацій, способи концептуалізації географічного простору та їхні функції у формуванні образу туристичної дестинації.

Матеріалом послугували тексти видання *EnVols* національного французького авіаперевізника *Air France* (вип. 2024–2026 рр.), яке поширюється по всьому світі в аеропортах, у вибраних готелях, турагенціях, а також є доступним у цифровому форматі. Воно орієнтоване на аудиторію сучасних мандрівників, зацікавлених не лише у виборі туристичних дестинацій, а й у культурно-естетичному вимірі подорожі, містить значний обсяг країнознавчої інформації про потенційно привабливі туристичні місця.

Методика дослідження ґрунтується на комплексному лінгвістичному аналізі вторинних топонімічних номінацій у французькому туристичному дискурсі і поєднує ономастичний, семантичний, когнітивний і дискурсивно-стилістичний підходи. На першому етапі здійснювалася вибірка випадків ВН географічних об'єктів. Відповідно до дослідницької мети до аналізу залучалися найбільш показові приклади. На другому етапі застосовано ономасіологічний та семантичний аналіз для встановлення співвідношення між первинною назвою географічного об'єкта та його ВН, а також для визначення семантичної ознаки, покладеної в основу найменування. Когнітивний аналіз дав змогу встановити спосіб концептуалізації дестинації, визначити основні когнітивні механізми ВН. Зрештою здійснювався дискурсивно-стилістичний аналіз, спрямований на визначення функцій ВН у туристичному тексті. Окрему увагу приділено взаємодії просторової та темпоральної категоризації.

Огляд наукової літератури. Термін *номінація* має добре розроблену традицію в ономасіології, лексикології та когнітивній лінгвістиці. Традиційно її розглядають як процес надання мовній одиниці певного змісту та закріплення її за відповідним референтом у системі мови. У тексті статті для класифікації топонімічних номінацій використано дворівневу термінологічну систему, яка поєднує традиційний ономастичний підхід із функціонально-дискурсивним, що зумовлено специфікою туристичного дискурсу, у якому топонім виконує не лише ідентифікувальну, а й концептуалізаційну й оцінно-образну функції. Така модель дає змогу поєднати референційну природу топоніма з особливостями його дискурсивного функціонування.

На ономастичному рівні топоніми класифікуються за типом географічного об'єкта. Тут виокремлюються *хороніми* – назви країн, регіонів і територій *(France, Bretagne); ойконіми* – назви населених пунктів *(Paris, Lyon); гідроніми* – назви водних об'єктів *(la Seine, la Méditerranée)*; *оронімі* – назви гір та інших форм рельєфу *(les Pyrénées, le Mont Blanc)*; *урбаноніми* – назви міських об'єктів *(les Champs-Élysées, Montmartre*) тощо.

Функціонально-дискурсивний рівень передбачає класифікацію за роллю топоніма в туристичній комунікації. Тут виокремлюють топоніми дестинацій, природних і культурно-історичних об'єктів туристичних об'єктів і просторів, а також урбанонімічні номінації й топоніми, пов'язані з туристичною інфраструктурою.

Перший рівень класифікації відповідає на питання про об'єкт номінації топоніму, а другий визначає його дискурсивну функцію. Так, *Париж* в ономастичному аспекті є ойконімом, тоді як у туристичному дискурсі функціонує як номінація дестинації.

У класичній теорії розмежовують *первинну* та *вторинну номінації*. Аналіз матеріалу проілюстрував, що поряд з первинним найменуванням топонімічних об'єктів у текстах функціонує множинність ВН, пов'язаних не лише з називанням об'єкта, а й із формуванням певного способу його осмислення та концептуалізації. Первинна передбачає первісне найменування об'єкта, коли мовна одиниця безпосередньо закріплюється за певним референтом і функціонує у своєму базовому значенні. Вторинна виникає тоді, коли вже наявна в мові мовна одиниця використовується для нового акту називання. При цьому не створюється новий мовний матеріал, а натомість відбувається переосмислення або розширення семантичного потенціалу наявного знаку, унаслідок чого він набуває нового номінативного значення.

У зарубіжній лінгвістиці явище ВН не має усталеного термінологічного відповідника, тотожного поняттю вторинної номінації. **К. Резегі**, дослідниця угорської ономастики, пише про *metaphorical naming* як спосіб формування нових номінацій на основі перенесення та переосмислення вже наявних концептуальних і семантичних структур [Reszegi, 2022]. Також термін metaphorical naming використовує **А. Баєва**, розглядає *метафоричне найменування* як спосіб ВН, за якого

© ***Klymenko L. V. [Klymenko L. V.],*** *lada.klimenko@knu.ua*

назва нового об'єкту формується на основі перенесення характеристик уже відомого об'єкта та актуалізації спільної для них ознаки, і зазначає, що метафора виконує не лише номінативну, а й когнітивну функцію, оскільки дає змогу концептуалізувати новий референт через уже сформований у свідомості образ [Baeva, 2021]. Також у зарубіжній лінгвістиці відповідні процеси описують через поняття *semantic extension* [Ceuppens, De Smet, 2025], *semantic transfer* [Petrakova, 2015, с. 335–346]. У вітчизняній лінгвістиці знаходимо поняття *figurative use of proper names* в української дослідниці О. Борисович [Борисович, 2020]. У випадку власних назв, як показала Х. Петрина, процес вторинного найменування може супроводжуватися категоріальною транспозицією та перерозподілом сем [Петрина, 2017], унаслідок чого власна назва набуває образно-характеризувального значення. Такий термінологічний плюралізм відображає різні аспекти одного процесу – переосмислення вже наявної мовної одиниці та її використання для характеристики нового референта.

За винятком поодиноких публікацій [Клименко, Григорчук, 2014; Laansalu, 2020] майже недослідженим залишається когнітивний аспект ВН топонімів, зокрема її роль у концептуалізації та рекатегоризації географічного простору. Потребує подальшого вивчення питання про те, за допомогою яких когнітивних механізмів ВН формують образ туристичної дестинації та надають їй змісту. Когнітивний підхід дає змогу трактувати вторинну номінацію як **спосіб концептуалізації нового об'єкта через уже наявну модель знань.** Продуктивним для такого підходу є положення когнітивної теорії метафори Дж. Лакоффа та М. Джонсона [Lakoff, Johnson, 1980], коли об'єкт може осмислюватися через уже сформовану в свідомості концептуальну модель. У контексті туристичного дискурсу це дає змогу розглядати ВН як механізм концептуалізації географічного простору через образ, пов'язаний із уже відомим об'єктом або явищем.

Основний зміст. При дослідженні дискурсивних механізмів вторинного найменування топонімів було встановлено, що специфіка їх використання розширює понятійну структуру та ускладнює семантику первинного найменування топоніма. ВН у переважній більшості випадків зводиться до стилістичної метафори, що часто базується на загальновідомих або постійних асоціаціях, пов'язаних з певними топонімами, які створені у зв'язку з екстралінгвістичними характеристиками об'єкту. В залежності від цих характеристик розрізняємо *усталені* та *контекстуально актуалізовані* ВН топонімів, ґрунтуючись, передусім, на характері семантичного зв'язку вторинної назви з первинною номінацією та ступені її закріпленості за референтом. Критерієм розмежування є не лише усталеність назви, а передусім характер її номінативного функціонування: стабільне вторинне найменування чи контекстуально зумовлена характеристика географічного об'єкту.

Усталені номінації – вторинні позначення, які слугують конкретизаторами узагальненого родового поняття за ознакою, що зафіксована у внутрішній формі первинного імені. Ці одиниці прагнуть до тотожної заміни первинного імені

вторинною номінацією. Прикладами актуалізованих ВН топонімів є: *Bordeaux – capitale mondiale du vin; Paris – la Ville Lumière; Venise – la Sérénissime* та ін. *Контекстуально актуалізовані* ВН уточнюють значення узагальнюючих родових понять, але не володіють чіткими ідентифікаторами топоніма. Вони можуть бути виражені різними одиницями, серед яких переважають двокомпонентні номінації з рівною кількістю структурних елементів [Клименко, Григорчук, 2014], як от: *la Réunion – patrimoine créole, Medellín – ville du printemps éternel, l'Afrique – le berceau de l'Humanité* .

Яскравими прикладами вторинної номінації туристичних об'єктів через апеляцію до відомого образу Венеції є ойконіми *Aveiro*, представлений у журналі як *Venise du Portugal («La ville d'Aveiro [...] donne à la ville son surnom de "Venise du Portugal"*» [EnVols, 2025]), та *Empuriabrava* «*Avec plus de 25 kilomètres de canaux, Empuriabrava mérite amplement son surnom de "Venise d'Espagne"*» [EnVols, 2026]. У цих прикладах ВН виконує не лише ідентифікувальну, а передусім аксіологічну та рекламно-персуазивну функції, сприяючи формуванню туристичної привабливості. Вона дає змогу перетворити невідому або маловідому дестинацію на зрозумілий і привабливий для адресата образ, актуалізуючи вже наявні в його культурній свідомості асоціації.

В обох випадках основою номінативного перенесення є особлива організація міського простору і наявність каналів, що асоціюється з Венецією. Водночас ВН не просто встановлює формальну подібність між двома географічними об'єктами, а переносить на нову дестинацію комплекс усталених культурно-аксіологічних конотацій Венеції – романтичність, мальовничість, унікальність, туристичну привабливість. Таким чином, ойконім *Venise* у структурі вторинної номінації функціонує як культурно-аксіологічний маркер, який не лише допомагає адресатові ідентифікувати просторову специфіку містечок *Aveiro* й *Empuriabrava*, а й формує його позитивний туристичний імідж.

Цікаво, що ВН часто вводяться експліцитними метамовними маркерами, які сигналізують про факт надання об'єкту альтернативної назви та водночас привертають увагу читача до її образного характеру. До найбільш уживаних дієслів і конструкцій належать: *surnommer, appeler, être appelé, être surnommé, être connu comme, baptiser, qualifier de, porter le surnom de, mériter son surnom de* тощо. Показовим є те, що конструкції *être surnommé, porter le surnom de, mériter son surnom de* не просто повідомляють про альтернативну назву, а метадискурсивно маркують її вторинний статус: автор ніби відмежовує власне топонімічну назву від образної номінації, яка функціонує як характеристика дестинації.

Трапився навіть окремий матеріал, що описує сам механізм ВН – *«Pourquoi surnomme-t-on Bucarest le Petit Paris ?»*. Автор не просто використовує номінацію *Petit Paris*, а й експлікує її мотивацію, пов'язуючи виникнення цього образного найменування з французьким культурним впливом, широкими бульварами, архітектурою та модернізацією міста в XIX ст. [EnVols, 2024]. Цікавим є

© ***Klymenko L. V. [Klymenko L. V.],*** *lada.klimenko@knu.ua*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 7-17
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

мультимодальний формат аргументації (див. мал. 1)., де текстова складова поєднується з візуальною в єдиному повідомленні.

Мал.1

ВН у туристичному дискурсі почасти є засобом і, водночас, формою семантичної компресії предикативного змісту. На відміну від розгорнутої предикації, яка експліцитно приписує об’єкту певну ознаку або сукупність характеристик, вторинна номінація конденсує цей зміст у компактній номінативній формі. До прикладу, характеристика острова Саба: *«Saba est une île préservée, pure, exceptionnelle et digne d’admiration»* [EnVols, 2025]. За текстом статті острів зберіг прізвисько *«la Reine immaculée»* (непорочна королева) завдяки відсутності великих готелів, важкодоступності його рельєфу та загалом високому ступеню збереженості природного середовища. Тут ВН конденсує комплекс семантичних та аксіологічних характеристик дестинації. Збереженість природного середовища актуалізує концепт чистоти та незайманості, який вербалізується прикметником *immaculée*, який не просто описує фізичний стан території, а надає їй виразної позитивної характеристики, протиставляючи її урбанізованим і масовим дестинаціям. Водночас іменник *reine* реалізує персоніфікацію території. Острів постає не як географічний об’єкт, а як антропоморфізований жіночий образ – «королева», наділена винятковим статусом. Саба не просто ідентифікується через додаткову назву. Поєднання *reine immaculée* формує цілісний образ дестинації, у якому природна збереженість трансформується в символічні характеристики чистоти та елітарності, а й задає читачеві певний спосіб сприйняття острова як виняткової і незайманої туристичної дестинації. Таким чином, вторинна номінація функціонує як своєрідна «конденсована» предикація, у якій цілий комплекс потенційних предикативних характеристик редукується до одного номінативного знака *reine immaculée*, оскільки компактна номінативна конструкція імпліцитно містить характеристику об'єкту

Показовим для аналізу вторинної номінації є приклад з ойконімом *Sistelo*, містечком, яке називають *«le petit Tibet portugais»* завдяки характерному ландшафту

місцевості – зеленим гірським терасам, що його оточують [EnVols, 2026]. Цікавою є семантична трансформація власної назви ороніму *Tibet*. У первинному значенні це топонім, що позначає конкретну географічну територію. У конструкції *le petit Tibet portugais* його референтне значення послаблюється: *Tibet* уже не називає територію, а функціонує як топонім-еталон, через який характеризується містечко. Тут можна говорити про десемантизацію референтного компонента *Tibet* та його подальшу ресемантизацію. На перший план виходять асоційовані з Тибетом характеристики: гірський рельєф, терасованість, віддаленість, природність і мальовничість. Таким чином, власна назва перетворюється на образний дескриптор іншої дестинації. Компонент *petit* підкреслює її локальний масштаб, тоді як *portugais* указує на новий референт. Отже, конструкція *«le petit Tibet portugais»* конденсує комплекс просторових, образно-оцінних характеристик, коли *Sistelo* постає як екзотична і мальовнича туристична дестинація.

Іншим показовим прикладом дискурсивного механізму вторинної номінації є К'ярамонте-Гульфі – невелике гірське історичне місто на південному сході Сицилії, найменоване ***«le balcon de la Sicile»***. « ***En Italie, ce petit village pittoresque surnommé « le balcon de la Sicile » pour sa vue extraordinaire sur le golfe de Gela à l'Etna (il est sublime)»*** **[EnVols, 2025].** На відміну від le petit Tibet portugais, ця конструкція не містить іншого топоніма-еталона. Її образність ґрунтується на метафоричному перенесенні *просторового* поняття *балкон* на географічний об'єкт. У когнітивній лінгвістиці **просторова категоризація** розглядається як спосіб концептуалізації навколишнього простору через базові просторові схеми та образи haut/bas, intérieur/extérieur, centre/périphérie тощо [Lakoff, Johnson, 1980]. Просторові категорії можуть переноситися на нові для адресата об'єкти, оскільки ґрунтуються на тілесному та перцептивному досвіді людини. Саме тому просторові поняття на кшталт balcon легко стають засобом концептуалізації ландшафту. У номінації ***le balcon de la Sicile*** відбувається метафоризація: ***balcon*** втрачає своє пряме значення конструктивного елемента будівлі і актуалізує передусім просторову схему ***«місце на височині, з якого відкривається широкий огляд»***. Ця характеристика переноситься на *Chiaramonte Gulfi* завдяки його розташуванню та панорамному виду на значну частину Сицилії. Таким чином, тут ВН ґрунтується на метафоричній просторовій категоризації: географічний об'єкт концептуалізується через добре знайомий адресатові предметний образ. При цьому *balcon* не просто позначає висоту, а профілює певний спосіб сприйняття простору – перебування у привілейованій точці спостереження. Ця номінація має виразний образотворчий та персуазивний потенціал, створюючи для адресата візуальний сценарій: турист ніби опиняється на «балконі», з якого може милуватися Сицилією, що перетворює просторову характеристику на привабливий образ для мандрівника.

ВН може категоризувати географічний простір не лише через подібність до іншого місця, як у випадках з Венецією чи Парижем, а й через його співвіднесеність із часом. Показовим прикладом є усталена ВН «*Rome – la Ville Éternelle»,* семантична

© ***Klymenko L. V. [Klymenko L. V.],*** lada.klimenko@knu.ua

мотивація якої розгортається через згадки про історію, пам'ятки, античні руїни та нашарування різних історичних епох. Пропозиція здійснити подорож *«à travers les âges»* додатково актуалізує концепт тривалості та історичної безперервності. Тут прикметник *éternelle* не слід розуміти буквально як «*та, що існує поза часом*». Він концептуалізує Рим як простір, у якому співіснують і зберігаються сліди різних історичних епох, завдяки чому місто постає як своєрідний символ історичної тяглості та незмінності. ВН ґрунтується на темпоральній концептуалізації топоніма: історична тривалість і накопичення культурних нашарувань переосмислюються через категорію вічності, репрезентуючи Рим як унікальний простір, де можна буквально «подорожувати крізь віки».

Особливо показовим прикладом взаємодії просторової та темпоральної концептуалізації є заголовкова номінація *«New York, éternelle ville-monde»* [EnVols, 2026] (*EnVols*, червень 2026 р. напередодні чемпіонату світу з футболу). На відміну від традиційних ВН, які актуалізують переважно одну домінантну характеристику дестинації, ця конструкція поєднує два концептуальні виміри - простір і час. Компонент *ville-monde* репрезентує Нью-Йорк як *місто-світ*, простір, у якому концентруються різні культури, мови, етнічні спільноти та глобальні соціально-економічні процеси. Просторове значення тут виходить за межі фізичної локалізації міста: Нью-Йорк концептуалізується як своєрідний мікрокосм, що репрезентує світ у його різноманітті. Прикметник *éternelle* вводить темпоральний вимір, актуалізуючи ідею здатності Нью-Йорка зберігати свою значущість у часі, а у поєднанні з *ville-monde* глобальна роль міста виходить за межі конкретного історичного моменту. Конструкція *éternelle ville-monde* формує комплексний образ дестинації, у якому просторовий та темпоральний виміри взаємодіють. Нью-Йорк постає водночас як простір концентрації світу та як стійкий у часі глобальний центр. Приклад демонструє, що ВН може виходити за межі простої образної характеристики географічного об'єкта та ставати засобом багатовимірної концептуалізації простору, у якій категорії простору і часу взаємодіють для створення цілісного туристичного образу дестинації.

Висновки дослідження. Проведений аналіз вторинних топонімічних номінацій засвідчив, що в туристичному дискурсі вони реалізують комплекс взаємопов'язаних функцій. Поряд із базовими локалізаційною та ідентифікаційною, топоніми виконують атрактивну, оцінну, іміджеву, промоційну, культурно-маркувальну та емоційно-експресивну функції. Їхнє функціональне навантаження визначається не лише типом позначуваного географічного об'єкта, а й комунікативною метою туристичного дискурсу. Публікації *EnVols* реалізують комунікативно-персуазивну мету: сформувати позитивний образ дестинації, викликати інтерес і бажання її відвідати та, зрештою, стимулювати потенційного мандрівника до здійснення подорожі, скориставшися послугами Air France.

Аналіз показав, що вторинна номінація в туристичному дискурсі є засобом семантичної компресії предикативного змісту, конденсуючи ознаку або сукупність характеристик географічного об'єкта в компактній номінативній формі. Рекатегоризація

© Клименко Л. В. [Klymenko L. V.], *lada.klimenko@knu.ua*

топонімів реалізується через метафоризацію, персоніфікацію, аналогізацію, семантичну деривацію, а також просторову й темпоральну категоризацію. Вторинні номінації *Venise du Portugal*, *le petit Tibet portugais*, *le balcon de la Sicile*, *la Reine immaculée*, *la Ville Éternelle* репрезентують різні моделі концептуалізації географічного простору та його образного профілювання, актуалізуючи унікальність, екзотичність, природну й культурну цінність дестинацій. Отже, вторинна топонімічна номінація виходить за межі референційної функції та постає як механізм дискурсивної рекатегоризації простору, що поєднує його репрезентацію, оцінювання та промоцію й забезпечує формування туристичного образу.

Первинна референційна функція топоніма в процесі ВН не втрачається, а поєднується зі здатністю актуалізувати додаткові смислові компоненти – комплекс знань, асоціацій та оцінок, пов'язаних із відповідним географічним об'єктом або концептуальною моделлю. У цьому аспекті ВН трактуємо як своєрідну «конденсовану предикацію», у якій номінативна форма імпліцитно містить характеристики, що в розгорнутому висловленні потребували б експліцитного вираження. Отже, функціональний потенціал топоніма в туристичному дискурсі визначається взаємодією референційного та інтерпретаційного компонентів.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо у зіставному аналізі способів концептуалізації географічного простору в різних типах туристичної комунікації. Окремого вивчення потребує взаємодія ВН з іншими вербальними та невербальними засобами конструювання образу туристичної дестинації.

Література:

1. Борисович, О. В. "Metonymic and metaphorical use of proper names in book reviews." *Актуальні питання гуманітарних наук*, no. 32, vol. 1 (2020): 74–78. https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/32.214476
2. Клименко, Л., Григорчук, Ю. 2014. "Топонімічні номінації в мові подорожей та туризму." Мовні і концептуальні картини світу, no. 47 (1): 444–450.
3. Ковальова, Т. В., упоряд. Великий тлумачний словник української мови. Харків: Фоліо, 2005.
4. Петрина, Х. В. 2017. "Метафоризація алюзійних власних назв: вторинні номінації." *Записки з українського мовознавства* 1, no. 24: 148–155. https://doi.org/10.18524/2414-0627.2017.24.131372
5. Baeva, A. 2021. "Metaphor as a Nominative Tool." *KNOWLEDGE – International Journal* 48, no. 4: 687–690.
6. Ceuppens, H., and H. De Smet. 2025. "Tied Together, Fried Together: Understanding Semantic Extensibility through Semantic Loss." *English Language and Linguistics* 29, no. 2: 319–335.
7. Laansalu, Tiina. 2020. "Name Transfer and Its Interpretation in Estonian Toponymy." *Keel ja Kirjandus* 63, no. 1: 3–20.
8. Lakoff, George, and Mark Johnson. 1980. Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press.
9. Petrakova, J. 2015. "Naming Targets as the Sphere of Interaction of Semantic Transfer and Word Formation." *Białostockie Archiwum Językowe*, no. 15: 335–346.
10. Reszegi, Katalin. 2022. "A Cognitive Approach in Onomastics: Some Notes on Metaphorical Place-Names." *Voprosy onomastiki* 19, no. 1: 235–244. https://doi.org/10.15826/vopr_onom.2022.19.1.012
11. Au Portugal, ce joli village pittoresque entouré de terrasses verdoyantes est surnommé « le petit Tibet portugais », https://www.en-vols.com/evasion/voyage/portugal-village-sistelo/ EnVols, mars 2026.
12. Cette ville, surnommée la « Venise du Portugal », https://www.en-vols.com/evasion/voyage/aveiro-venise-portugal/ EnVols,novembre 2025.

© ***Klymenko L. V. [Klymenko L. V.],*** *lada.klimenko@knu.ua*

13. En Italie, ce petit village pittoresque surnommé « le balcon de la Sicile », https://www.en-vols.com/evasion/voyage/italie-sicile-chiaramonte-gulfi/ EnVols, juillet 2025.
14. New York, éternelle ville-monde, https://www.en-vols.com/destination-du-mois/new-york/ EnVols, Juin 2026.
15. Oubliez Venise, cette ville catalane surnommée la « Venise d'Espagne » est un joyau méconnu, https://www.en-vols.com/evasion/voyage/espagne-ville-empuriabrava-venise-catalane/ EnVols, avril 2026.
16. Pourquoi surnomme-t-on Bucarest le Petit Paris? https://www.en-vols.com/evasion/voyage/bucarest-roumanie-petit-paris/ EnVols, septembre 2024.
17. Saba est une île préservée, pure, exceptionnelle et digne d'admiration, https://www.en-vols.com/evasion/voyage/ile-caraibes-saba/ EnVols, novembre 2025.

References:

1. Borysovych, O. V. 2020. "Metonymic and Metaphorical Use of Proper Names in Book Reviews." *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, no. 32, vol. 1: 74–78. https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/32.214476
2. Klymenko, L. and Hryhorchuk, Y. 2014. "Toponimichni nominatsii v movi podorozhei ta turyzmu." [Toponymic Nominations in the Language of Travel and Tourism]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, no. 47 (1): 444–450.
3. Kovalova, T. V., comp. 2005. Velykyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy. Kharkiv: Folio.
4. Petryna, Kh. V. "Metaforyzatsiia aliuziinykh vlasnykh nazv: vtorynni nominatsii." [Metaphorization of Allusive Proper Names: Secondary Nominations]. *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva* 1, no. 24 (2017): 148–155. https://doi.org/10.18524/2414-0627.2017.24.131372
5. Baeva, A. 2021. "Metaphor as a Nominative Tool." KNOWLEDGE – *International Journal* 48, no. 4: 687–690.
6. Ceuppens, H., and H. De Smet. 2025. "Tied Together, Fried Together: Understanding Semantic Extensibility through Semantic Loss." *English Language and Linguistics* 29, no. 2: 319–335.
7. Laansalu, Tiina. 2020. "Name Transfer and Its Interpretation in Estonian Toponymy." *Keel ja Kirjandus* 63, no. 1: 3–20.
8. Lakoff, George, and Mark Johnson. 1980. Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press.
9. Petrakova, J. 2015. "Naming Targets as the Sphere of Interaction of Semantic Transfer and Word Formation." *Białostockie Archiwum Językowe*, no. 15: 335–346.
10. Reszegi, Katalin. 2022. "A Cognitive Approach in Onomastics: Some Notes on Metaphorical Place-Names." *Voprosy onomastiki* 19, no. 1: 235–244. https://doi.org/10.15826/vopr_onom.2022.19.1.012
11. Au Portugal, ce joli village pittoresque entouré de terrasses verdoyantes est surnommé « le petit Tibet portugais » https://www.en-vols.com/evasion/voyage/portugal-village-sistelo/ EnVols, mars 2026.
12. Cette ville, surnommée la « Venise du Portugal » https://www.en-vols.com/evasion/voyage/aveiro-venise-portugal/ EnVols, novembre 2025.
13. En Italie, ce petit village pittoresque surnommé « le balcon de la Sicile » https://www.en-vols.com/evasion/voyage/italie-sicile-chiaramonte-gulfi/ EnVols, juillet 2025
14. New York, éternelle ville-monde, https://www.en-vols.com/destination-du-mois/new-york/ EnVols, Juin 2026
15. Oubliez Venise, cette ville catalane surnommée la « Venise d'Espagne » est un joyau méconnu » https://www.en-vols.com/evasion/voyage/espagne-ville-empuriabrava-venise-catalane/ EnVols, avril 2026.
16. Pourquoi surnomme-t-on Bucarest le Petit Paris? https://www.en-vols.com/evasion/voyage/bucarest-roumanie-petit-paris/ EnVols, septembre 2024.
17. Saba est une île préservée, pure, exceptionnelle et digne d'admiration, https://www.en-vols.com/evasion/voyage/ile-caraibes-saba/ EnVols, novembre 2025

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 18-25
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

УДК 811.133.1'35

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 29.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 02.07.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 97,1 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 20.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.18-25

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ІЄРАРХІЧНА МОДЕЛЬ ПРИНЦИПІВ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ОРФОГРАФІЇ

Лариса Вікторівна Сидельникова *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0001-7975-7935
larysa.sydelnykova@knlu.edu.ua

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри італійської і французької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03680, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

У статті систематизовано принципи сучасної французької орфографії та запропоновано їх функціонально-ієрархічну інтерпретацію. Показано, що фонографічне кодування становить базовий рівень письма, тоді як морфографічні, синтаксичні та логографічно-диференційні засоби компенсують його недостатність, передаючи граматичну, словотвірну й лексико-семантичну інформацію. Історико-етимологічний компонент розглянуто як стабілізаційний шар, частина елементів якого функціонально переосмислюється. На матеріалі сучасних досліджень і нормативних прикладів доведено, що глибина французької орфографії є наслідком взаємодії кількох типів графічної інформації, а не сукупністю ізольованих винятків.

Ключові слова*: французька орфографія, графема, фонографічний принцип, семіографія, морфографія, логограма, синтаксичний маркер, орфографічна глибина.*

(Current issues in general linguistics [Aktual'ni pytannja zagal'nogo movoznavstva])
A Functional-Hierarchical Model of the Principles of Modern French Orthography (in Ukrainian) **[Funktsionalno-iierarkhichna model pryntsypiv suchasnoi frantsuzkoi orfohrafii]**
© ***Sydelnykova L. V. [Sydelnykova L. V.]***, larysa.sydelnykova@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 18-25
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

A FUNCTIONAL-HIERARCHICAL MODEL OF THE PRINCIPLES OF MODERN FRENCH ORTHOGRAPHY

Larysa V. Sydelnykova *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0001-7975-7935
larysa.sydelnykova@knlu.edu.ua

DSc (Philology), Professor,
Profesor of the Department of Italian and French Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Street, Kyiv, 03680

The article develops a functional account of the principles that organize modern French orthography. The study is based on peer-reviewed Ukrainian- and English-language research published between 2020 and 2025 and on a separate set of normative sources used only for illustrative spellings. Rather than treating French spelling as a collection of irregular correspondences, the analysis distinguishes several interacting layers of graphic information. Phonographic encoding provides the basic relation between spoken and written forms, but its limited consistency is compensated for by semiographic mechanisms. Morphographic and syntactic spellings preserve lexical families and grammatical relations even when the relevant graphemes are silent, while logographic and differential spellings distinguish homophonous units and support rapid lexical identification. The historical-etymological component is interpreted as a stabilizing layer whose elements may remain diachronic residues or acquire new morphological and differentiating functions. Evidence from recent studies of French spelling acquisition supports this multi-level architecture: phonological, lexical-orthographic and morphological error patterns develop differently, and silent agreement markers require information that cannot be recovered from pronunciation alone. The article proposes a functional hierarchy in which no principle operates in isolation; their priorities shift according to the linguistic task. The resulting model explains orthographic depth as an emergent property of simultaneous phonological, morphological, syntactic, lexical-semantic and historical coding and clarifies the systemic character of contemporary French spelling.

Keywords: *French orthography, grapheme, phonographic principle, semiography, morphography, logogram, syntactic marker, orthographic depth.*

Вступ. Французька орфографія належить до систем, у яких зв’язок між звучанням і написанням не може бути описаний лише через однозначні фонемно-графемні відповідності. Її складність особливо помітна під час переходу від усної форми до письмової: один звук може мати кілька графічних реалізацій, а частина літер не одержує безпосереднього фонетичного вираження. Водночас така «надлишковість» не є випадковою. Сучасні дослідження показують, що письмова форма французького слова регулярно кодує інформацію про морфемну будову, синтаксичні зв’язки та лексичну ідентичність, тобто орфографія функціонує як багаторівнева система [Bressoux et al., 2024, с. 615–617; Joye et al., 2022, с. 3456–3458; Mussar et al., 2020, с. 1–3].

Актуальність дослідження зумовлена тим, що опис французької орфографії через перелік окремих правил і винятків не пояснює, чому непрозорі для вимови елементи зберігаються в системі та які функції вони виконують. Показовим є письмове маркування числа: у словосполученні *les grands chats noirs* та у формі присудка *mangent* графеми множини значною мірою не відтворюються у вимові, проте систематично виражають синтаксичні зв'язки [Klasen et al., 2024, с. 129–131; Weth, 2020, с. 1–2]. Отже, критерій фонетичної економії не може бути єдиним мірилом упорядкованості французького письма.

Мета статті – встановити систему основних принципів сучасної французької орфографії, визначити їх функції та описати механізми взаємодії в межах однієї графічної системи. **Об'єктом** дослідження є сучасна французька орфографія як кодифікована форма письма; **предметом** – функціональні відношення між фонографічним, морфографічним, синтаксичним, логографічно-диференційним та історико-етимологічним компонентами. **Наукова новизна** полягає у запропонованій функціонально-ієрархічній моделі, де орфографічні принципи розглянуто не як взаємовиключні способи написання, а як шари кодування, здатні одночасно діяти в межах однієї графічної форми.

Матеріал дослідження становлять рецензовані статі, відібрані за тематичною релевантністю. Ілюстративні написання взято з нормативних ресурсів Французької академії та Office québécois de la langue française. Застосовано метод системно-функціонального аналізу, описовий метод, зіставлення графічних функцій, елементи компонентного аналізу та аналітичний синтез результатів сучасних психолінгвістичних досліджень.

Огляд наукової літератури. Україномовний сегмент сучасних досліджень французького письма послідовно розвиває уявлення про його багаторівневу організацію. У наших попередніх дослідженнях, аналізуючи графічний етимологізм, було підкреслено варіативність фонограмного, морфограмного та ідеовізуального, або логограмного, способів графічної передачі інформації [Сидельникова, 2022, с. 105–113]. У праці, присвяченій морфографії, було показано, що французька писемна традиція історично рухалася не до повного фонетизму, а до розширення засобів, які відображають граматичну й словотвірну структуру [Сидельникова, 2022, с. 45–53]. Ця теза уточнюється через поняття семіографії: логограми розглядаються як одиниці, здатні диференціювати омонімічні або омофонні написання й тим самим передавати значення без прямої опори на звучання [Сидельникова, 2025, с. 107–113].

Англомовна література переважно досліджує функціонування французького письма через оволодіння орфографією. Це методологічно важливо, оскільки помилки й траєкторії засвоєння виявляють, яку саме інформацію має відновити той, хто пише. М.-Л. Босс, К. Бріссо та Е. Ле Лев'є у лонгітюдному дослідженні показали, що лексична й граматична орфографічна компетентність розвиваються взаємопов'язано, але не тотожно [Bosse et al., 2021, с. 224–249]. Н. Джой та співавтори, застосувавши класифікацію POMAS-FR, виявили різні траєкторії фонологічних, орфографічних і

© ***Sydelnykova L. V. [Sydelnykova L. V.]***, larysa.sydelnykova@knlu.edu.ua

морфологічних помилок, причому для французького письма морфологічне знання має особливо значну вагу [Joye et al., 2022, с. 3456–3470].

Окремий напрям становлять дослідження синтаксичного письма. К. Вет пропонує розрізняти морфологічні й синтаксичні маркери, коли графічний елемент кодує відношення, що виходить за межі окремого слова [Weth, 2020, с. 1–3]. У французькій мові це особливо помітно в узгодженні множини: *-s* у іменниках і прикметниках та *-ent* у дієсловах систематично передають синтаксичні ознаки, хоча зазвичай не мають прямої фонетичної опори. Л. Класен та співавтори підтверджують складність таких написань на матеріалі французької як другої мови [Klasen et al., 2024, с. 129–145], а К. Вет та співавтори у тренувальному дослідженні показують, що робота із синтаксичною структурою покращує оволодіння відповідними графічними маркерами [Weth et al., 2024, с. 189–217].

Основний зміст. Вихідною для системного опису є теза про двоплановість французького письма. На одному полюсі перебуває фонографія – передача одиниць звучання графічними засобами; на другому – семіографія, тобто графічне кодування мовної інформації, яка не виводиться безпосередньо зі звукової форми [Сидельникова, 2022, с. 105–107; Сидельникова, 2025, с. 107–109]. Таке протиставлення не означає, що кожне написання належить тільки до одного класу. Навпаки, сучасна французька орфографія функціонує завдяки накладанню цих планів.

Фонографічний принцип є базовим, оскільки алфавітне письмо зберігає зв’язок між послідовністю фонем і послідовністю графем. Проте у французькій цей зв’язок асиметричний: читання часто передбачуваніше за написання, а одна фонема може мати кілька графічних відповідників. Р. Муссар та співавтори наводять показовий приклад носового голосного /ɛ̃/, який реалізується різними написаннями, зокрема *in* у *lapin*, *ain* у *main*, *aim* у *faim*, *ein* у *peinture* [Mussar et al., 2020, с. 1–2]. Отже, фонографічний принцип визначає каркас слова, але не завжди достатній для вибору конкретної орфограми.

У цьому місці виявляється морфографічний принцип. Його функція полягає у збереженні графічної впізнаваності морфеми та зв’язків усередині словотвірного гнізда. Написання *chant* містить кінцеве *t*, яке в ізольованій вимові слова не має фонетичного еквівалента, але з’являється у звучанні похідного *chanteur*. Для того, хто пише, правильний вибір графеми може тому спиратися не на акустичний образ *chant*, а на морфологічну парадигму [Mussar et al., 2020, с. 1–3]. Історичні дані показують поступове розширення морфографічних засобів у французькому письмі [Сидельникова, 2022, с. 49–53].

Морфографічна функція не обмежується словотвором. У граматичній орфографії французька мова широко використовує графеми, які сигналізують число, особу, рід або тип форми без обов’язкової фонетичної реалізації. Саме тому доцільно виділити синтаксичний підрівень семіографічного принципу. У словосполученні *les grands chats noirs* множина графічно дублюється на кількох компонентах, а у присудку *mangent* закінчення *-ent* позначає третю особу множини; значна частина цих маркерів не

© ***Сидельникова Л. В. [Sydelnykova L. V.]***, larysa.sydelnykova@knlu.edu.ua

відтворюється у звуковій формі [Weth, 2020, с. 1–3; Weth et al., 2024, с. 189–192]. Такі елементи є «надлишковими» лише з погляду фонетики, але не з погляду синтаксису.

Логографічно-диференційний принцип письма виконує іншу функцію – розрізняє графічні одиниці, які збігаються або зближуються у вимові, але мають різне лексичне чи граматичне значення у певних писемних орфографічних системах мов. У наших попередніх роботах ми трактували логограми як одиниці семіографічної системи, що забезпечують ідентифікацію слова та диференціацію омофонів на письмі [Сидельникова, 2025, с. 107–113]. Так, наприклад, пари *sans – sang, ou – où, a – à* ілюструють ситуацію, коли орфографічна відмінність дає читачеві інформацію, якої немає або майже немає у фонетичному ланцюгу. Тут письмо не дублює звучання, а доповнює його.

Таблиця 1

Система принципів сучасної французької орфографії та особливості їх функціонування

Принцип / компонент	Рівень кодування	Основна функція	Типові реалізації
Фонографічний	фонема / графема	передача звукового каркаса слова	*lapin, main, faim*; різні графії /ɛ̃/
Морфографічний	морфема / словотвірна сім’я	збереження морфологічної ідентичності	*chant – chanteur*; німе *t* стає вимовним у похідному
Синтаксичний	словосполучення / речення	графічне маркування узгодження і граматичних відношень	*les grands chats noirs; ils mangent*; *-s, -ent*
Логографічно-диференційний	лексема / граматична одиниця	розрізнення омофонних форм	*sans – sang; ou – où; a – à*
Історико-етимологічний	діахронічна форма	збереження традиції та графічної спадкоємності	історично мотивовані літери; часткове спрощення у ректифікаціях

Історико-етимологічний компонент займає специфічне місце. Він показує, що етимологічні написання закріплювали зв’язок французьких форм із латинськими етимонами й впливали на графічний склад слова; при цьому історична практика знала як мотивовані, так і хибні етимологізації [Сидельникова, 2022, с. 105–113]. У синхронному описі доцільно не прирівнювати етимологічний компонент до продуктивного правила на кшталт фонографічного. Він радше становить стабілізаційний шар: пояснює походження частини графем і підтримує традиційний образ слова, але окремі його елементи можуть бути функціонально переосмислені.

Таке переосмислення відбувається тоді, коли історично зумовлена літера починає функціонувати у сучасній парадигмі письма. Кінцева приголосна, що не вимовляється у базовій формі, може виявлятися у похідному слові й тим самим стати морфограмою; інший графічний елемент може закріпитися як засіб розрізнення омофонів. Тому

© ***Sydelnykova L. V. [Sydelnykova L. V.]***, larysa.sydelnykova@knlu.edu.ua

етимологічне походження графеми та її сучасна функція – не тотожні характеристики. Для системного аналізу графічної системи важливо відповісти на два різні запитання: звідки походить написання і що воно кодує сьогодні [Сидельникова, 2022, с. 108–113; Mussar et al., 2020, с. 1–3].

Нормативне реформування демонструє ще один аспект взаємодії принципів. Ректифікації 1990 року допускають, наприклад, варіанти *paraître / paraitre*, *coût / cout*, *nénuphar / nénufar* [Мельник, 2023, с. 58–63; Académie française, 2026; Office québécois de la langue française, 2026]. Ці зміни зменшують частину історичної або графічної складності, але не усувають морфографічні та синтаксичні механізми французького письма. Варіативність засвідчує, що кодифікація орфографічної норми французької мови може перерозподіляти вагу окремих принципів, не перебудовуючи систему в суто фонетичну.

Отримані результати, їх обговорення. Перший результат стосується статусу морфологічного принципу. Він не є периферійним доповненням до фонографії, а виконує системотвірну функцію. На це вказує як історичне розширення морфографічних засобів [Сидельникова, 2022, с. 49–53], так і сучасні дані про оволодіння правописом. Р. Муссар та співавтори встановили самостійний внесок морфологічного знання у правильне відтворення кінцевих німих морфограм [Mussar et al., 2020, с. 10–13]. Н. Джой та співавтори показали, що морфологічні помилки не повторюють траєкторію фонологічних. У письмовому тексті їхня частка може зростати в міру того, як дитина переходить до складніших граматичних структур [Joye et al., 2022, с. 3464–3468]. Це означає, що морфографія потребує окремої когнітивної операції й не редукується до засвоєння фонемно-графемних відповідностей.

Другий результат – доцільність виділення синтаксичного письма як функціонального підрівня. Графеми *-s* та *-ent* у множині не просто «морфологічні закінчення»: їхня поява зумовлена відношенням між словами. К. Вет визначає синтаксичні маркери як графічні елементи, систематично пов’язані із синтаксичною ознакою і не підтримані фонологією [Weth, 2020, с. 1–3]. Експериментальні дані демонструють, що засвоєння таких маркерів залежить від категорії слова, семантики, частотності й уміння застосовувати правило у структурі висловлення [Klasen et al., 2024, с. 129–145; Weth et al., 2024, с. 189–217]. У запропонованій моделі це пояснює окрему функцію синтаксичного кодування всередині ширшої семіографії.

Третій результат – контекстна, а не абсолютна ієрархія принципів. Під час написання фонетично прозорої одиниці достатнім може бути фонографічний механізм. Якщо кілька графем претендують на одну фонему, вибір уточнюється через лексичну пам’ять, морфологію чи етимологічно усталену форму. У граматичному узгодженні пріоритет отримує синтаксична інформація, навіть коли вона не чутна. Для омофонів визначальною стає диференційна функція. Отже, взаємодію принципів можна представити як систему перемикання пріоритетів залежно від типу орфографічного завдання.

© ***Сидельникова Л. В. [Sydelnykova L. V.]***, larysa.sydelnykova@knlu.edu.ua

Цю модель підтверджують результати лонгітюдних досліджень. У школярів лексична та граматична орфографія вдосконалюються паралельно, але мають різні зони стійких труднощів [Bosse et al., 2021, с. 224–249]. У письмовій композиції фонографічні, лексичні й морфологічні помилки по-різному співвідносяться з розвитком текстотворення [Bressoux et al., 2024, с. 615–639]. Якби французька орфографія функціонувала передусім як нестабільна фонетична транскрипція, таке розмежування типів помилок мало б значно меншу пояснювальну силу. Натомість емпіричні дані послідовно виявляють окремі рівні знання.

У запропонованій інтерпретації орфографічна норма виконує роль механізму координації між принципами. Вона визначає, який із можливих графічних варіантів вважається стандартним або допустимим, а також може зменшувати історично накопичену складність через кодифіковану варіативність. Ректифіковані форми *paraitre, cout, nénufar* не скасовують традиційних *paraître*, *coût*, *nénuphar*, а співіснують із ними у нормативному просторі [Académie française, 2026; Office québécois de la langue française, 2026]. Це демонструє, що модернізація французької орфографії відбувається еволюційно: система допускає локальне спрощення, зберігаючи багаторівневий принцип організації.

Висновки дослідження. Сучасна французька орфографія є багаторівневою системою, у якій фонографічний принцип становить базу графічного кодування, але не вичерпує його організації. Неповна відповідність між звуком і графемою компенсується семіографічними механізмами. Морфографія підтримує сталість морфем та словотвірних зв’язків; синтаксичне письмо візуалізує граматичні відношення, що часто не виражені фонетично; логографічно-диференційні засоби розрізняють омофонні одиниці й підтримують лексико-семантичну ідентифікацію. Історико-етимологічний компонент доцільно трактувати як стабілізаційний шар, елементи якого можуть залишатися традиційними або набувати нових синхронних функцій. Запропонована функціонально-ієрархічна модель показує, що між принципами немає незмінної черговості: їхній пріоритет залежить від конкретного орфографічного завдання. Тому глибина французької орфографії постає як системний наслідок одночасного кодування фонологічної, морфологічної, синтаксичної, лексико-семантичної та історичної інформації.

Перспективи подальших наукових розвідок. Перспективним є корпусне кількісне дослідження частотності реалізації кожного принципу в сучасних жанрах французького письма, окремо для традиційних та ректифікованих графій. Не менш важливим є експериментальне вивчення того, як носії французької та здобувачі французької як іноземної розподіляють увагу між фонологічними, морфологічними й синтаксичними підказками під час вибору орфограми. Окремий напрям становить аналіз цифрової комунікації, автокорекції та систем прогнозування тексту як чинників, що можуть змінювати частотність варіантних написань і тим самим впливати на функціональну рівновагу сучасної орфографічної системи.

(Current issues in general linguistics [Aktual'ni pytannja zagal'nogo movoznavstva])
A Functional-Hierarchical Model of the Principles of Modern French Orthography (in Ukrainian) **[Funktsionalno-iierarkhichna model pryntsypiv suchasnoi frantsuzkoi orfohrafii]**
© ***Sydelnykova L. V. [Sydelnykova L. V.]***, larysa.sydelnykova@knlu.edu.ua

References:

1. Мельник, Є. Ю. (2023). Французька орфографія очима французів: історичний, психологічний та дидактичний аспекти [Frantsuzka orfohrafiia ochyma frantsuziv: istorychnyi, psykholohichnyi ta dydaktychnyi aspekty (French orthography through the eyes of the French: Historical, psychological, and didactic aspects)]. *Іноземні мови [Inozemni movy (Foreign Languages)],* (1), 58–63. https://doi.org/10.32589/1817-8510.2023.1.278115
2. Сидельникова, Л. В. (2022). Графічний етимологізм у розвитку французької писемної традиції [Hrafichnyi etymolohizm u rozvytku frantsuzkoi pysemnoi tradytsii (Graphic etymologism in the development of the French written tradition)]. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія [Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Seriia Filolohiia (Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Series Philology)], 25*(1), 105–113. https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2022.263123
3. Сидельникова, Л. В. (2022). Морфографія у системі французького письма IX–XVIII століть [Morfohrafiia u systemi frantsuzkoho pysma IX–XVIII stolit (Morphography in the system of French writing of the 9th–18th centuries)]. *Південний архів (філологічні науки) [Pivdennyi arkhiv (filolohichni nauky) (Southern Archive (Philological Sciences))],* (90), 45–53. https://doi.org/10.32999/ksu2663-2691/2022-90-6
4. Сидельникова, Л. В. (2025). Місце логограм у семіографії сучасного французького письма [Mistse lohohram u semiohrafii suchasnoho frantsuzkoho pysma (The place of logograms in the semiography of contemporary French writing)]. *Нова філологія [Nova filolohiia (New Philology)],* (97), 107–113. https://doi.org/10.26661/2414-1135-2025-97-14
5. Bosse, M.-L., Brissaud, C., & Le Levier, H. (2021). French pupils' lexical and grammatical spelling from sixth to ninth grade: A longitudinal study. *Language and Speech, 64*(1), 224–249. https://doi.org/10.1177/0023830920935558
6. Bressoux, P., Slusarczyk, B., Ferrand, L., & Fayol, M. (2024). Is spelling related to written composition? A longitudinal study in French. *Reading and Writing, 37*(3), 615–639. https://doi.org/10.1007/s11145-023-10414-6
7. Joye, N., Broc, L., Marshall, C. R., & Dockrell, J. E. (2022). Spelling errors in French elementary school students: A linguistic analysis. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 65*(9), 3456–3470. https://doi.org/10.1044/2022_JSLHR-21-00507
8. Klasen, L., Ugen, S., Dording, C., Fayol, M., & Weth, C. (2024). Do learners need semantics to spell syntactic markers? Plural spellings in real vs. pseudowords in a French L2 setting. *Reading and Writing, 37*(1), 129–145. https://doi.org/10.1007/s11145-023-10422-6
9. Mussar, R., Sénéchal, M., & Rey, V. (2020). The development of morphological knowledge and spelling in French. *Frontiers in Psychology, 11,* Article 146. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00146
10. Weth, C. (2020). Distinguishing syntactic markers from morphological markers: A cross-linguistic comparison. *Frontiers in Psychology, 11*, Article 2082. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.02082
11. Weth, C., Dording, C., Klasen, L., Fayol, M., Funke, R., & Ugen, S. (2024). Effects of parallel syntactic training in French plural spelling and German noun capitalization. *Morphology, 34*(2), 189–217. https://doi.org/10.1007/s11525-024-09420-3
12. Académie française. (2026). *Le français aujourd'hui: Rectifications de l'orthographe*. Retrieved September 10, 2026, from https://www.academie-francaise.fr/la-langue-francaise/le-francais-aujourdhui
13. Office québécois de la langue française. (2026). Nénuphar. *Grand dictionnaire terminologique*. Retrieved September 10, 2026, from https://vitrinelinguistique.oqlf.gouv.qc.ca/fiche-gdt/fiche/8353851/nenuphar
14. Office québécois de la langue française. (2026). Coût. *Grand dictionnaire terminologique*. Retrieved September 10, 2026, from https://vitrinelinguistique.oqlf.gouv.qc.ca/fiche-gdt/fiche/17019262/cout

© ***Сидельникова Л. В. [Sydelnykova L. V.]***, *larysa.sydelnykova@knlu.edu.ua*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 26-32
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО І ТИПОЛОГІЧНОГО МОВОЗНАВСТВА
[CURRENT ISSUES IN COMPARATIVE AND HISTORICAL LINGUISTICS AND LINGUISTIC TYPOLOGY]

УДК 81'0:811.134.2

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 17.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 02.07.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 94,7 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 18.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.26-32

PECULIARIDADES DEL ÁREA LINGÜÍSTICA PRERROMANA DE LOS PIRINEOS

Nina M. Korbozerova *(Kyiv, Ucrania)*

https://orcid.org/0000-0001-6045-669X
ninakor@ukr.net

Doctora en Letras, Profesora Catedrática de la Filología Románica
de la Universidad Nacional de Kyiv Tarás Shevchenko
(Ministerio de Educación y de Ciencia de Ucrania)
Ave. de Tarás Shevchenko 14, Kyiv, Ucrania, 01601

Автор є головним редактором видання, тому не брала участі у рецензуванні та прийнятті рішення щодо публікації цієї статті
[The author is the editor-in-chief of the publication, therefore she did not participate in reviewing and making a decision on the publication of this article]

En el artículo se examina el contexto histórico-geográfico de la región pirenaica durante el periodo prerromano. Se establece que el terreno montañoso propició simultáneamente el aislamiento de las distintas comunidades y generó oportunidades de contacto a través de valles y pasos de montaña, dando lugar a un panorama lingüístico complejo y heterogéneo. La conquista romana de la región marcó un cambio político y un punto de inflexión en la historia del panorama lingüístico de los Pirineos.

Palabras clave: *Región pirenaica, área lingüística prerromana, contexto histórico-geográfico, tradición lingüística, lengua vasca, romanización como contacto lingüístico.*

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology [Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])
Peculiarities of the Pre-Roman Linguistic Area of the Pyrenees (in Spanish)
[Peculiaridades del área lingüística prerromana de los Pirineos]
© ***Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.]***, ninakor@ukr.net

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 26-32
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ДОРОМАНСЬКОГО МОВНОГО АРЕАЛУ ПІРЕНЕЙСЬКОГО РЕГІОНУ

Ніна Миколаївна Корбозерова *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0001-6045-669X
ninakor@ukr.net

доктор філологічних наук, професор, професор кафедри романської філології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Мінісренство освіти і гауки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті розглянуто історико-географічний контекст Піренейського регіону доримського періоду. Встановлено, що гірський рельєф водночас сприяв ізоляції окремих спільнот та створював можливості для контактів через долини та гірські перевали, що породжувало складність і неоднорідність мовного ландшафту цього регіону на той час, а римське завоювання Піренейського регіону стало політичною зміною та поворотним моментом в історії мовного ландшафту Піренеїв.

Ключові слова: *Піренейський регіон, дороманський мовний ареал, історико-географічний контекст, лінгвістична традиція, баскська мова, романізація як мовний контакт.*

PECULIARITIES OF THE PRE-ROMAN LINGUISTIC AREA OF PYRENEES

Nina M. Korbozerova *(Kyiv, Ucrania)*

https://orcid.org/0000-0001-6045-669X
ninakor@ukr.net

DSc (Philology), Professor at the Romance Philology Department
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The Romanization of the Pyrenean region was neither a single event nor an instantaneous one. Different territories were integrated into the Roman state at different times, and the degree of Romanization depended on geographical location and the intensity of Roman administration; as the process gradually permeated the daily lives of the local population, indigenous languages were able to persist for a considerably longer time. The case of the Basque linguistic tradition is particularly illustrative, as it survived both the Romanization process and the Roman military presence.

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])
Особливості дороманського мовного ареалу Піренейського регіону (Іспанською)
[Osoblyvosti doromanskoho movnoho arealu Pireneiskoho rehionu]
© ***Корбозерова Н. М. [Korbozerova N. M.]***, ninakor@ukr.net

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 26-32
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

The spread of the Latin language played a particularly important role. Latin was used in administration, the military, trade, and epigraphy, and it gradually penetrated the daily lives of the local population.

However, the Romanization did not entail the immediate and total disappearance of pre-Roman languages. This process (the presence of local languages, bilingualism, the progressive expansion of Latin, and the decline of certain indigenous languages) unfolded over a long period.

In the some areas, local languages persisted for much longer. The Basque linguistic tradition is a particularly notable example; it survived the Romanization process and has endured to the present day.

At the same time, pre-Roman languages left traces in the new linguistic landscape. Their influence could be seen in toponymy, anthroponymy, and vocabulary, and possibly even in certain phonetic or grammatical features of local Romance language varieties.

Romanization as linguistic contact. When investigating the pre-Roman linguistic area of the Pyrenees, it is particularly important to view Romanization as a process of linguistic contact rather than merely the replacement of pre-Roman languages by Latin. In this context, several interconnected processes can be distinguished: the penetration of Latin into the region; theemergence of a bilingual population; and the gradual expansion of social functions; the decline of certain pre-Roman languages; the preservation of specific pre-Roman elements; the formation of local varieties of Vulgar Latin; the subsequent development of the Romance languages of the Pyrenean region.

Thus, the Roman conquest represented not merely a political change, but a turning point in the history of the linguistic landscape of the Pyrenees.

Keywords: *The Pyrenean region, pre-Roman linguistic area, historical-geographical context, linguistic tradition, Basque language, Romanization as linguistic contact.*

Para comprender el tema en profundidad, es preciso examinar detalladamente una de las cuestiones clave: ¿Cuál era el contexto histórico y geográfico prerromano de los Pirineos?

El contexto histórico-geográfico prerromano de los Pirineos. Para abordar la cuestión del contexto histórico-geográfico prerromano de los Pirineos, se plantea una serie de interrogantes interconectados: las características geográficas de la región pirenaica; el poblamiento de dicha región durante el periodo prerromano; los principales grupos tribales y etnoculturales; los contactos entre las poblaciones de los Pirineos, la Galia y el resto de la península ibérica; así como la conquista romana y el inicio del proceso de romanización.

Para comprender la situación lingüística prerromana en los Pirineos, es preciso tener en cuenta, ante todo, las características geográficas, históricas y etnoculturales de esta región. Los Pirineos no constituían un espacio político o étnico unitario durante la Antigüedad. La cordillera que separaba la península ibérica de la Galia era, a la vez, una barrera natural y una zona de contactos constantes entre diversas comunidades.

El panorama lingüístico de la región [Díaz Ariño et al., 2019; de Hoz, 2010; de Hoz, 2011; Luján, 2020; Sinner, Velaza, 2019] se configuró bajo la influencia de su ubicación geográfica, las migraciones, el comercio, los contactos militares y la progresiva incorporación de

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology [Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])
Peculiarities of the Pre-Roman Linguistic Area of the Pyrenees (in Spanish)
[Peculiaridades del área lingüística prerromana de los Pirineos]
© ***Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.]***, ninakor@ukr.net

distintos territorios al Estado romano. Por ello, el espacio lingüístico prerromano de los Pirineos se caracterizaba por una notable heterogeneidad.

Características geográficas de la región pirenaica. Los Pirineos son una cordillera del suroeste de Europa que se extiende aproximadamente a 500 km, desde el golfo de Vizcaya, al oeste, hasta el mar Mediterráneo, al este. Constituyen una frontera natural entre la Francia y la España actuales, mientras que Andorra ocupa una sección diferenciada de este sistema montañoso.

Desde un punto de vista geográfico, los Pirineos se dividen en Pirineos occidentales, centrales y orientales. Su configuración física ha influido directamente en la historia de la población y en la evolución lingüística de la región.

Por un lado, los elevados macizos montañosos, los pasos de montaña y el terreno abrupto propiciaron el relativo aislamiento de los distintos valles. Esto creó condiciones favorables para preservar las características culturales y lingüísticas locales. Por otra parte, los Pirineos nunca constituyeron una barrera totalmente infranqueable. Los pasos de montaña facilitaban el tránsito de personas, destacamentos militares, comerciantes y pastores, permitiendo el contacto entre las poblaciones de las vertientes norte y sur.

Los valles fluviales, que constituían vías de comunicación naturales, también revestían gran importancia. Destacaban especialmente los valles del Garona, el Adour, el Aragón y el Segre, entre otros.

La ubicación geográfica de los Pirineos situaba a la región en la encrucijada de varias zonas culturales de gran relevancia: el suroeste de la Galia; el norte de la península ibérica; el mundo mediterráneo; las regiones montañosas del interior

Fue precisamente esta posición intermedia la que contribuyó al surgimiento de una situación lingüística compleja.

Los Pirineos occidentales. La zona occidental de los Pirineos reviste una importancia particular para el estudio del patrimonio lingüístico prerromano. Esta región abarcaba territorios asociados a los antiguos vascones y a las tribus aquitanas. Su accidentada orografía y sus numerosos valles favorecieron la preservación de las tradiciones locales. La formación y la expansión histórica del complejo lingüístico vasco-aquitano están vinculadas específicamente a los Pirineos occidentales.

Los Pirineos centrales. La región central se caracterizaba por una situación etnocultural particularmente compleja. Aquí confluían diversas influencias culturales, y la población mantenía contactos tanto con las zonas meridionales de la península ibérica como con los territorios situados al norte de las montañas.

Los Pirineos orientales. La parte oriental de los Pirineos estaba más estrechamente vinculada al mundo mediterráneo. En esta zona se dejaron sentir influencias íberas, celtas, griegas, fenicias y, posteriormente, romanas.

Así, la geografía de los Pirineos no solo dividió a la población, sino que también creó condiciones tanto para el aislamiento simultáneo como para el contacto constante, lo cual influyó directamente en la diferenciación lingüística de la región.

La población de los Pirineos en la época prerromana. Antes del establecimiento del dominio romano, los Pirineos estaban habitados por numerosas comunidades tribales. Las fuentes antiguas suelen referirse a ellas como grupos étnicos o tribales diferenciados.

La población de la región se dedicaba principalmente a la agricultura, la ganadería, la caza, la artesanía y el comercio local y regional. El pastoreo revestía especial importancia en las zonas montañosas. El desplazamiento estacional de la población entre los pastos de montaña y los valles fomentaba el contacto entre distintos grupos étnicos. Los asentamientos podían ser pequeños y situarse en valles o en lugares de importancia estratégica. Al mismo tiempo, la población mantenía vínculos con centros de mayor tamaño en la península ibérica y el sur de la Galia.

Para la lingüística histórica, resulta significativo que la población prerromana de los Pirineos no constituyera una comunidad lingüísticamente homogénea. Los testimonios antiguos, los nombres propios y las evidencias arqueológicas apuntan a la existencia de distintas zonas lingüísticas y culturales.

Una cuestión clave es la relación entre las denominaciones étnicas empleadas por los autores antiguos y las fronteras lingüísticas reales. Por ejemplo, el nombre de una tribu concreta no implicaba necesariamente la existencia de una lengua diferenciada; a la inversa, una misma lengua pudo haber sido utilizada por varios grupos emparentados o vecinos.

Por tanto, al reconstruir el panorama lingüístico prerromano, es fundamental distinguir entre las identidades étnicas, políticas, culturales y lingüísticas.

Principales grupos tribales y etnoculturales de la región pirenaica. Los autores antiguos mencionan numerosas tribus que habitaron los Pirineos y los territorios adyacentes. Entre los grupos más significativos para el estudio lingüístico e histórico, cabe destacar a los vascones, aquitanos, ceretanos, andosinos, ilergetes, ausetanos y otras confederaciones tribales.

Los vascones habitaron territorios asociados principalmente con la actual Navarra y regiones adyacentes. A menudo se les vincula con la historia de la lengua vasca. Sin embargo, afirmar una identidad completa entre los vascones y todos los antiguos grupos de habla vasca sería una simplificación excesiva. Es significativo que la parte occidental de los Pirineos muestre la conexión más convincente entre las evidencias lingüísticas antiguas y la posterior tradición lingüística vasca.

Los aquitanos. Su lengua se conoce principalmente a través de nombres personales y divinos registrados en inscripciones latinas. El material aquitano es de importancia fundamental para el estudio de la historia de la lengua vasca. Muchos investigadores consideran que el aquitano es la lengua antigua más estrechamente emparentada con el euskera, aunque la reconstrucción de su gramática sigue siendo limitada. Su cultura recibió una influencia significativa de elementos íberos en la zona centro-oriental de los Pirineos. Su territorio fue importante para el contacto entre diversos grupos de la península ibérica.

Los ilergetes estaban vinculados a territorios del noreste de la península ibérica. Su cultura recibió una influencia significativa de las tradiciones ibéricas. Esta región es importante para el estudio de la interacción entre la tradición lingüística ibérica y otras lenguas prerromanas.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology [Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])
Peculiarities of the Pre-Roman Linguistic Area of the Pyrenees (in Spanish)
[Peculiaridades del área lingüística prerromana de los Pirineos]
© ***Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.]***, ninakor@ukr.net

Los ceretanos habitaban la región de la Cerdaña, en los Pirineos centro-orientales. Su territorio revestía importancia debido a los contactos entre diversos grupos de la zona pirenaica.

Otros grupos. Numerosas comunidades tribales de menor tamaño también poblaban los Pirineos y las áreas adyacentes. No siempre es posible determinar con suficiente precisión su ubicación exacta ni su filiación lingüística. Esto demuestra una vez más que el mapa étnico de los Pirineos prerromanos no puede equipararse directamente con el mapa lingüístico.

Contactos entre las poblaciones de los Pirineos, la Galia y la península ibérica. Los Pirineos no solo sirvieron como frontera natural, sino también como una importante zona de contacto entre distintas regiones culturales. Los contactos se produjeron a través de diversas vías: el comercio, la migración y el reasentamiento, y la interacción militar.

Comercio. Las conexiones comerciales facilitaron la difusión de la cultura material, las tecnologías y el vocabulario. Las interacciones entre grupos de población específicos fueron especialmente intensas, lo que propició una mezcla de elementos culturales y lingüísticos.

Migración y reasentamiento. El desplazamiento de grupos de población específicos propició la mezcla de elementos culturales y lingüísticos. Las migraciones estacionales de pastores desde las zonas montañosas hacia la costa mediterránea también facilitaron un contacto lingüístico regular.

Contactos militares. La región ibérica sirvió frecuentemente como escenario de conflictos militares. Las campañas militares impulsaron desplazamientos de población e intensificaron el contacto entre distintos grupos.

Las influencias culturales mediterráneas llegaron a la región a través del sur de la Galia y la parte oriental de la península ibérica. Los contactos con el mundo ibérico, los grupos celtas de la Galia y la cultura romana fueron especialmente significativos. Desde una perspectiva lingüística, estos contactos podían dar lugar a: préstamos léxicos; la difusión de nombres personales; cambios en la toponimia; la aparición del bilingüismo; una asimilación lingüística gradual; la formación de nuevas zonas lingüísticas.

Por tanto, el panorama lingüístico prerromano de los Pirineos no debe considerarse una colección de lenguas aisladas, sino una red de contactos lingüísticos constantes.

La conquista romana y el inicio de la romanización. La llegada de Roma a la región pirenaica marcó una etapa fundamentalmente nueva en su historia política y lingüística. La expansión romana por toda la península ibérica comenzó durante la segunda guerra púnica, a finales del siglo III a. C., y la incorporación gradual de diversos territorios a la esfera política romana continuó a lo largo de los siglos siguientes.

La romanización de la península ibérica no fue un acontecimiento único ni instantáneo. Diferentes territorios se integraron en el Estado romano en distintos momentos, y el grado de romanización dependió de la ubicación geográfica y de la intensidad de la administración romana; a medida que el proceso impregnaba gradualmente la vida cotidiana de la población local, las lenguas indígenas pudieron perdurar durante un tiempo considerablemente mayor. El caso de la tradición lingüística vasca resulta especialmente ilustrativo, ya que sobrevivió tanto al proceso de romanización como a la presencia militar romana.

La difusión de la lengua latina desempeñó un papel especialmente importante. El latín se utilizaba en la administración, el ejército, el comercio y la epigrafía, y fue penetrando gradualmente en la vida cotidiana de la población local.

Sin embargo, la romanización no supuso la desaparición inmediata y total de las lenguas prerromanas. Este proceso (que implicaba la presencia de lenguas locales, el bilingüismo, la progresiva expansión del latín y el declive de algunas lenguas autóctonas) pudo desarrollarse a lo largo de un extenso periodo.

En algunas zonas, las lenguas locales perduraron durante mucho más tiempo. La tradición lingüística vasca es un ejemplo especialmente notable; sobrevivió al proceso de romanización y ha perdurado hasta nuestros días.

Al mismo tiempo, las lenguas prerromanas dejaron huellas en el nuevo entorno lingüístico. Su influencia pudo manifestarse en la toponimia, la antroponimia y el léxico, y posiblemente incluso en ciertos rasgos fonéticos o gramaticales de las variedades locales de las lenguas romances.

La romanización como contacto lingüístico. Al investigar el tema del área lingüística prerromana de los Pirineos, resulta especialmente importante considerar la romanización como un proceso de contacto lingüístico, más que como una mera sustitución de las lenguas prerromanas por el latín.

En este contexto, cabe distinguir varios procesos interconectados: la penetración del latín en la región; el surgimiento de una población bilingüe; y la expansión gradual de las funciones sociales; el declive de ciertas lenguas prerromanas; la preservación de elementos prerromanos específicos; la formación de variedades locales de latín vulgar; el desarrollo ulterior de las lenguas romances de la región ibérica.

Así, la conquista romana no supuso únicamente un cambio político, sino un punto de inflexión en la historia del panorama lingüístico de los Pirineos.

En resumen, el contexto histórico-geográfico de los Pirineos indica que el panorama lingüístico prerromano de la región era complejo y heterogéneo. El terreno montañoso propiciaba simultáneamente el aislamiento de comunidades individuales y ofrecía oportunidades de contacto a través de valles y pasos de montaña.

References:

1. Díaz Ariño, B., Estarán, M. J., & Simón, I. (2019). Writing, colonization, and Latinization in the Iberian Peninsula. In A. G. Sinner & J. Velaza (Eds.), *Palaeohispanic Languages and Epigraphies* (pp. 396–416). Oxford: Oxford University Press.
2. de Hoz, J. (2010). Historia lingüística de la Península Ibérica en la Antigüedad. I: *Preliminares y mundo meridional prerromano*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
3. de Hoz, J. (2011). Historia lingüística de la Península Ibérica en la Antigüedad. II: El mundo ibérico prerromano y la indoeuropeización. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
4. Luján, E. R. (2020). El sudoeste de la Península Ibérica. Palaeohispanica, 20, 561–589.
5. Sinner, A. G., & Velaza, J. (Eds.). (2019). Palaeohispanic Languages and Epigraphies. Oxford: Oxford University Press.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology [Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])
Peculiarities of the Pre-Roman Linguistic Area of the Pyrenees (in Spanish)
[Peculiaridades del área lingüística prerromana de los Pirineos]
© ***Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.]***, ninakor@ukr.net

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 33-42
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА
[CURRENT ISSUES IN LITERARY STUDIES]

УДК 821.133.1.09:81'36

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 05.07.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 06.07.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 95,2 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 10.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.33-42

ГРАМАТИКО-СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ПАМ'ЯТІ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ МИНУЛОГОВ РОМАНІ ЛОРАНА МОВІНЬЄ *LA MAISON VIDE*

Наталя Володимирівна Миронова *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0002-9273-3863
natalia.myronova@knu.ua

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка,14

Автор є відповідальним секретарем видання, тому не брав участі у рецензуванні та прийнятті рішення щодо публікації цієї статті
[The author is the executive secretary of the journal's editorial board and therefore did not participate in the peer review process or in the decision-making regarding the publication of this article]

Статтю присвячено дослідженню граматико-синтаксичних засобів репрезентації пам'яті та реконструкції минулого в романі гонкурівського лавреата 2025 року Лорана Мовіньє La maison vide. Метою дослідження є виявлення основних граматичних і синтаксичних особливостей твору та визначення їхньої ролі у формуванні наративу пам'яті, сумніву, відсутності й реконструкції. Проаналізовано синтаксис роману, повтори, заперечення, модальність, часові форми, тире, номінативні та неповні конструкції. Встановлено, що довгі синтаксичні форми моделюють нелінійність пригадування, повтори – циклічність пошуку, а модальні й заперечні конструкції передають непевність та лакуни пам'яті. Доведено, що граматична організація тексту є важливим компонентом поетики роману.

Ключові слова: *Лоран Мовіньє, граматика, синтаксис, пам'ять, реконструкція минулого, модальність, темпоральність, французька проза.*

© ***Миронова Н. В. [Myronova N. V.]***, natalia.myronova@knu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 33-42
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

GRAMMATICAL AND SYNTACTIC MEANS OF REPRESENTING MEMORY AND RECONSTRUCTING THE PAST IN LAURENT MAUVIGNIER'S NOVEL *LA MAISON VIDE*

Natalia V. Myronova *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-9273-3863
natalia.myronova@knu.ua

PhD (Philology), Associate Professor of Mykola Zerov Department
of Theory and Practice of Translation from Romance Languages,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14, Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, 01601

The article examines the grammatical and syntactic means of representing memory and reconstructing the past in La maison vide, the novel by 2025 Goncourt Prize laureate Laurent Mauvignier. The relevance of the study is determined by the growing interest of contemporary French prose in individual and collective memory, family history, loss, silence, and the reconstruction of the past, as well as by the limited scholarly attention devoted to the linguistic organization of this recent novel. The aim is to identify the main grammatical and syntactic features of La maison vide and determine their role in constructing the narrative of memory, uncertainty, absence, and reconstruction. The study analyzes the novel's text, particularly its prologue and opening sections, using descriptive, contextual-interpretive, functional-stylistic, and structural-syntactic methods.

The analysis demonstrates that extended syntactic constructions, coordination and subordination, repetition, syntactic accumulation, negative and modal constructions, variation in verbal tenses, dashes, nominative and incomplete constructions, and personal and impersonal forms are central to the representation of memory. Long syntactic periods reproduce the gradual and nonlinear process of recollection, while repetition conveys the cyclical nature of the search. Negative constructions create a "grammar of absence," representing memory through gaps and losses. Modal forms express uncertainty and the hypothetical nature of reconstructed events, while tense variation enables movement between the present, the past, and the possible past. Dashes and self-correction contribute to the representation of inner speech. The study concludes that grammatical and syntactic organization is an essential component of Mauvignier's poetics, modeling the reconstruction of the past as fragmented, incomplete, and uncertain.

Keywords: *Laurent Mauvignier, grammar, syntax, memory, reconstruction of the past, narrative, modality, temporality, absence, French prose.*

Сучасна французька проза активно переосмислює способи репрезентації індивідуальної та колективної пам'яті, звертаючись до родинної історії, травматичного досвіду, замовчування, втрати та реконструкції минулого. Одним із показових

(Current issues in literary studies [Aktual'ni pytannja literaturoznavstva])
Grammatical and Syntactic Means of Representing Memory and Reconstructing the Past in Laurent Mauvignier's Novel La maison vide (in Ukrainian) **[Hramatyko-syntaksychni zasoby reprezentatsii pamiati ta rekonstruktsii mynuloho v romani Lorana Movinie La maison vide]**
© ***Myronova N. V. [Myronova N. V.]***, natalia.myronova@knu.ua

прикладів такого письма є роман Лорана Мовіньє *La maison vide*, опублікований 2025 року у видавництві Les Éditions de Minuit. Роман розгортає історію кількох поколінь родини через простір родинного будинку, предмети, фотографії, уривки спогадів і реконструйовані життєві історії. На офіційному сайті письменника роман визначено як історію будинку, в якому перетинаються долі чотирьох поколінь, дві світові війни, сільське життя першої половини XX століття та історії жінок родини, поступово «стертих» із пам'яті [Viart, 2019].

Проблема дослідження полягає у визначенні того, яким чином граматична та синтаксична організація тексту бере участь у творенні наративу пам'яті. У романі граматика не є лише нейтральним засобом оформлення сюжету: довгі синтаксичні періоди, повтори, вставні конструкції, зміни часових планів, модальні дієслівні форми, заперечення, номінативні конструкції та чергування координації й субординації моделюють процес пригадування, сумніву, пошуку та реконструкції.

Актуальність дослідження зумовлена, з одного боку, значною увагою сучасної критики до роману, а з іншого – відсутністю на сьогодні достатньої кількості спеціальних академічних досліджень саме граматичної організації *La maison vide*. Роман вийшов лише 2025 року, тому його дослідження представлені переважно рецензіями, інтерв'ю та критичними статтями. Зокрема, Т. Самуайо звертає увагу на концептуальний зв'язок між будинком і романом як просторами, які потрібно «наповнити» персонажами та історіями [Samoyault, 2025], а С. Жубер відзначає довгі речення, еліпси, позакадровість і розтягування окремих сцен [Joubert, 2025].

Водночас аналіз ранньої творчості Мовіньє дає важливу теоретичну основу для дослідження нового роману. У колективній монографії *La langue de Laurent Mauvignier : une langue qui court* (2012) дослідники розглядають його письмо через категорії усності, повтору, фрагментації, синтаксичних розривів, анаколуфа, еліпсису та особливої організації фрази [Narjoux, 2012]. Ці спостереження дозволяють перевірити, наскільки характерні для Мовіньє мовні явища функціонують у його романі *La maison vide*.

Мета статті – виявити та систематизувати основні граматико-синтаксичні особливості роману *La maison vide* і визначити їхню роль у репрезентації пам'яті, невпевненості, відсутності та реконструкції минулого.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

1. схарактеризувати синтаксичну організацію романного тексту;
2. проаналізувати співвідношення сурядності та підрядності;
3. визначити особливості функціонування часових форм дієслова;
4. дослідити роль повторів, заперечень, модальності та вставних конструкцій;
5. простежити функціонування особових і неозначених займенників;
6. встановити зв'язок між граматичною формою та семантикою пам'яті.

Об'єктом дослідження є граматична організація французькомовного художнього тексту роману Лорана Мовіньє *La maison vide*.

© ***Миронова Н. В. [Myronova N. V.]***, natalia.myronova@knu.ua

Предмет дослідження становлять синтаксичні, морфологічні та морфосинтаксичні засоби, за допомогою яких у романі структуруються пам'ять, часові переходи, сумнів, реконструкція та наративна перспектива.

Наукова новизна полягає в комплексному аналізі граматико-синтаксичної структури *La maison vide* як окремого чинника формування наративу пам'яті. На відміну від наявних досліджень попередньої творчості Мовіньє, у статті увагу зосереджено на романі 2025 року, що лише починає входити в академічний дискурс.

Матеріалом дослідження є текст роману *La maison vide,* зокрема його пролог та початкові частини, із залученням контекстів, у яких найвиразніше реалізуються досліджувані граматичні явища.

У роботі використано описовий, контекстуально-інтерпретаційний, функціонально-стилістичний та структурно-синтаксичний **методи**, а також елементи лінгвістичного аналізу художнього тексту.

Мовознавче та стилістичне вивчення творчості Лорана Мовіньє має вже сформовану дослідницьку традицію. Особливо важливим для цього дослідження є колективний збірник *La langue de Laurent Mauvignier : une langue qui court* за редакцією Жака Дюррематта та Сесіль Наржу (2012). Видання об'єднує дослідження, присвячені специфіці мови письменника, її ритму, усності, синтаксичним особливостям та організації голосів [Narjoux, 2012].

С. Наржу розглядає в романній творчості Мовіньє проблему незавершеної фрази, що безпосередньо пов'язана з тенденцією письменника відкладати завершення висловлення, продовжувати його через повтори та переформулювання [Narjoux, 2012]. Ж. Дюррематт і С. Наржу вказують на важливість руху фрази та усного початку в письменницькій мові Мовіньє. Матеріали збірника дозволяють розглядати його синтаксис не як випадкове порушення нормативної структури, а як системний елемент авторської поетики [Dürrenmatt, Narjoux, 2012].

А. Браматі аналізує синтаксичні та семантичні розриви у ранніх романах письменника, зокрема анаколуф, еліпсис та інші способи порушення лінійної синтаксичної організації [Bramati, 2012]. Ф. Мартен-Ашар досліджує феномен «кругової фрази» та функціонування невисловленого в прозі Мовіньє [Martin-Achard, 2016; Martin-Achard, 2018].

Окремий напрям становить дослідження зв'язку між синтаксисом та пам'яттю. У програмі міжнародного колоквіуму *Les formes de la mémoire* 2025 року було заявлено доповідь Сесіль Наржу *«Mémoire blessée, syntaxe traumatique : les formes du souvenir dans Des hommes de Laurent Mauvignier»*, що свідчить про актуальність розгляду пам'яті саме через синтаксичну організацію тексту [Mémoire blessée, syntaxe traumatique…, 2025].

Новітня рецепція *La maison vide* підтверджує важливість такого підходу. С. Жубер звертає увагу на довгі речення, еліпси та сцени, що розгортаються в уповільненому темпі [Mauvignier, n.d.]. Ф. Габріель наголошує на тому, що роман

© ***Myronova N. V. [Myronova N. V.]***, natalia.myronova@knu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 33-42
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

одночасно розповідає історію родини та ставить питання про сам процес розповідання [Gabriel, 2025]. У критичних матеріалах 2025 року також простежується увага до особливого ритму письма Мовіньє, до його «розтягнутої» синтаксичної організації та до зв'язку форми з пам'яттю [Dupont, 2025].

Водночас на момент проведення дослідження спеціальні академічні праці, присвячені саме граматичним особливостям *La maison vide*, ще не сформували окремого наукового корпусу. Це зумовлює доцільність запропонованого аналізу.

Однією з найпомітніших рис *La maison vide* є переважання складних, синтаксично розгалужених речень. Уже перше речення прологу демонструє характерну модель: дієслово *fouiller* повторюється, після чого речення розгортається через низку підрядних і уточнювальних конструкцій: *«Fouillé – j'ai fouillé partout où j'étais pour ainsi dire sûr de la retrouver les yeux fermés ; j'ai fouillé partout où j'étais certain…»* [Mauvignier, 2025]. Формально тут поєднуються: повторювана предикативна конструкція *j'ai fouillé*, підрядні означальні конструкції з *où*, вставна модальна формула *pour ainsi dire*, семантично близькі, але не тотожні твердження, крапка з комою, яка дозволяє зберегти речення відкритим.

Така структура створює ефект поступового пошуку, коли висловлення не рухається безпосередньо до результату, а повертається до вже сказаного. Синтаксис відтворює не завершене знання, а процес пригадування.

Подібна організація зберігається в описах предметів і спогадів. Наприклад, у фрагменті про комод речення розгортається через численні уточнення, відносні та часові конструкції. У результаті читач отримує не готовий опис предмета, а процес його поступового відновлення у свідомості оповідача.

Отже, довге речення в романі має не лише синтаксичну, а й наративну функцію: воно моделює тривалість пригадування.

Поряд із підрядністю в тексті активно функціонує сурядний зв'язок. Особливо помітне накопичення однорідних компонентів, поєднаних сполучником *et*. У фрагменті *«Je revois mes mains, donc, fouillant, brassant et remuant…»* [Mauvignier, 2025] кілька дієприкметникових форм створюють послідовність дій, які відбуваються майже одночасно.

Сурядність у цьому випадку виконує функцію розгортання руху. Дія не подається як одинична: вона розкладається на низку майже синхронних операцій – *fouillant, brassant, remuant*. Завдяки цьому пам'ять набуває тілесного виміру.

Показовим є також використання довгих переліків предметів: листів, фотографій, записок, речей. Перелік стає синтаксичною моделлю архіву: кожен новий компонент додається до попереднього, а повне завершення пошуку постійно відкладається.

Повтор є одним із центральних принципів організації тексту. Уже в першому реченні повторюється *j'ai fouillé*. У подальшому повторюються синтаксичні моделі, лексичні одиниці та часові маркери.

(Актуальні питання літературознавства [Aktual'ni pytannja literaturoznavstva])
Граматико-синтаксичні засоби репрезентації пам'яті та реконструкції минулого в романі Лорана Мовіньє La maison vide (Українською) **[Hramatyko-syntaksychni zasoby reprezentatsii pamiati ta rekonstruktsii mynuloho v romani Lorana Movinie La maison vide]**
© ***Миронова Н. В. [Myronova N. V.]***, natalia.myronova@knu.ua

Особливо характерною є анафорична модель: *pas de lettres, pas de cartes postales, pas de mots doux…* [Mauvignier, 2025] Повтор конструкції *pas de + nom* перетворює заперечення на своєрідний каталог відсутності.

Таким чином, граматична форма заперечення стає засобом репрезентації пам'яті через те, чого в ній немає. Пам'ять у романі відновлюється не лише через присутні документи, а й через прогалини: відсутні листи, зниклі фотографії, стерті обличчя.

Мотив відсутності системно підтримується французькими заперечними конструкціями. Особливо показовим є речення: *«Cette médaille – non, je ne l'ai pas retrouvée.»* [Mauvignier, 2025] Тут заперечення виникає після самовиправлення. Спочатку оповідач називає предмет, потім через тире перериває власне висловлення і коригує його: *non → je ne l'ai pas retrouvée*. Отже, граматика відтворює процес корекції пам'яті.

Ще виразніша конструкція: *«Je finis par me demander si je ne l'ai pas inventée…»* [Mauvignier, 2025] Поєднання *se demander si* з конструкцією *ne… pas* створює подвійний модальний ефект: оповідач не лише не впевнений у факті, а ставить під сумнів саме існування об'єкта свого спогаду.

Важливе місце в романі займають конструкції, які передають різні ступені впевненості. Серед них – *je me demande, je crois, il me semble, peut-être, sans doute, je suis sûr*, а також модальні конструкції з *devoir*. Показовим є речення: *«La photo doit dater de 1913…»* [Mauvignier, 2025] Конструкція *devoir + infinitif* тут виражає не обов'язок, а епістемічну модальність – припущення щодо датування фотографії.

Це принципово важливо для структури роману: оповідач не виступає всезнаючим істориком. Його знання постійно марковане як реконструйоване, приблизне або гіпотетичне. Тому граматика модальності формує особливий тип оповіді – наратив пошуку, а не наратив готового знання.

Для роману характерним є складне співвідношення часових планів. Особливе значення мають: *présent, passé composé, imparfait, plus-que-parfait, conditionnel*, інфінітивні конструкції.

Passé composé часто використовується для фіксації конкретних дій пам'яті: *je l'ai vue, touché, soupesé…* [Mauvignier, 2025]

Натомість *imparfait* створює тривалі, фонові часові площини та дає змогу занурюватися в історію попередніх поколінь.

Plus-que-parfait використовується для позначення подій, які передують уже реконструйованій минулій ситуації. Це особливо важливо під час переходу від спогаду оповідача до історії його предків.

Особливого значення набуває *conditionnel*, який часто маркує гіпотетичність, можливість або реконструкцію подій. Наприклад, повторювана модель *«tout irait bien tant que…»* [Mauvignier, 2025] створює умовний простір, у якому майбутнє розглядається з позиції минулого.

(Current issues in literary studies [Aktual'ni pytannja literaturoznavstva])
Grammatical and Syntactic Means of Representing Memory and Reconstructing the Past in Laurent Mauvignier's Novel La maison vide (in Ukrainian) **[Hramatyko-syntaksychni zasoby reprezentatsii pamiati ta rekonstruktsii mynuloho v romani Lorana Movinie La maison vide]**
© ***Myronova N. V. [Myronova N. V.]***, natalia.myronova@knu.ua

Отже, часова система роману не просто відтворює хронологію. Вона відображає роботу пам'яті, яка постійно переміщується між теперішнім, минулим і можливим минулим.

Показовим є використання теперішнього часу у фрагментах, де оповідач повертається до предметів і подій минулого. Конструкції на зразок *«La commode est là…»* [Mauvignier, 2025] переводять минулий досвід у площину безпосереднього теперішнього сприйняття. Особливо характерним є поєднання: сьогодні → пригадування → минуле → реконструкція → сьогодні. Так виникає своєрідна граматична циркуляція часу.

Конструкція *«Ce qui reste aujourd'hui… c'est que la maison est là…»* [Mauvignier, 2025] також демонструє синтаксичну структуру тематичного виділення, у якій теперішній стан будинку стає точкою відліку для розповіді про минуле.

У романі функціонують конструкції типу: *«Ce qui reste aujourd'hui… c'est que…»* Їхня функція полягає в тематичному виділенні певного компонента висловлення. Спочатку формулюється абстрактний або узагальнений компонент – *ce qui reste*, а потім після *c'est que* подається його конкретизація.

Такі конструкції відповідають характерній для роману стратегії поступового формулювання думки: висновок не подається відразу, а граматично розгортається перед читачем.

Тире відіграє важливу роль у відтворенні внутрішнього мовлення. Воно використовується для: самопереривання, уточнення, виправлення, зміни перспективи, введення коментаря. Наприклад: *«Cette médaille – non, je ne l'ai pas retrouvée.»* Тире тут фактично графічно позначає злам думки. Подібна техніка дозволяє зблизити письмовий текст із внутрішньою мовою. Дослідники попередньої творчості Мовіньє також пов'язують його письмо з усністю, паратаксисом, анаколуфом та іншими способами порушення «гладкої» синтаксичної організації [Viart, 2019].

Важливою особливістю роману є функціонування номінативних фрагментів. Показовим є: *«La commode : comme un cercueil…»* [Mauvignier, 2025] Формально це не повноцінне предикативне речення. Проте саме його неповнота створює образну концентрацію. Подібні конструкції дозволяють відділити називання предмета від його осмислення. Спочатку – *la commode*, потім – асоціативний образ *comme un cercueil*.

Таким чином, номінативність стає засобом переходу від матеріального предмета до символічного значення.

Домінування першої особи однини – *je* – є закономірним для роману, побудованого як пошук родинної історії. Особливо частими є конструкції: *je revois, j'ai vu, je me demande, je finis par…* Вони демонструють різні фази пізнання: бачити → пригадувати → сумніватися → реконструювати.

Поряд із *je* функціонує *on*, яке дозволяє переходити від індивідуального досвіду до узагальненого або колективного. Також використовуються безособові конструкції з *il faut, il serait dit, il faudrait*. Це створює рух між трьома типами перспективи: я – ми /

© ***Миронова Н. В. [Myronova N. V.]***, natalia.myronova@knu.ua

люди – безособове знання**.** Завдяки цьому родинна історія поступово виходить за межі суто індивідуального досвіду.

Конструкції з *il faut* особливо важливі для історичних відступів: *«Il faut remonter…»* [Mauvignier, 2025] Безособовість тут має методологічне значення. Вона створює враження необхідності певного руху назад у часі: щоб зрозуміти теперішнє, потрібно повернутися до попередніх поколінь.

Водночас *il faudrait* та *il serait* вводять гіпотетичну реконструкцію.

Тому безособові конструкції виконують подвійну функцію: структурують історичну розповідь і підкреслюють неповноту знання.

Таким чином, проведений аналіз дає підстави виокремити кілька взаємопов'язаних особливостей граматичної організації *La maison vide*.

По-перше, синтаксис роману характеризується чергуванням протяжних складних речень і коротких предикативних конструкцій. Довге речення дає змогу розгорнути процес пригадування, тоді як коротке речення може фіксувати раптовий результат або усвідомлення. Показовим є контраст між розгорнутими описами та лаконічним *«Le visage de Marguerite a disparu.»* [Mauvignier, 2025]

По-друге, значну роль відіграє синтаксичне накопичення. Повтори, переліки, однорідні члени, сурядні конструкції та підрядні речення створюють ефект безперервного пошуку. Це відповідає спостереженням дослідників мови Мовіньє, які раніше фіксували ритмічну організацію його фрази, повтори та синтаксичні розриви [Holvoet, 2013].

По-третє, часова система роману має не лише граматичну, а й композиційну функцію. *Présent* актуалізує акт пригадування, *passé composé* фіксує окремі події та спогади, *imparfait* створює протяжне тло, *plus-que-parfait* забезпечує повернення до більш ранніх подій, *conditionnel* сигналізує реконструкцію та гіпотезу.

По-четверте, особливого значення набуває граматика невпевненості. Конструкції *je me demande, doit + infinitif, il faudrait, il serait* тощо не дозволяють читачеві сприймати реконструйовану історію як цілком достовірну документальну послідовність. Саме це узгоджується з авторською концепцією роману як пошуку історії, а не простого відтворення архівних фактів. В інтерв'ю 2025 року Мовіньє наголошує на взаємодії пам'яті, особистого досвіду та художньої реконструкції [Samoyault, 2025].

По-п'яте, заперечення та номінативні конструкції формують своєрідну граматику відсутності. Те, чого немає, у романі може бути синтаксично не менш значущим, ніж те, що присутнє. Саме тому повторюване *pas de…* стає способом структурування пам'яті через лакуни.

По-шосте, пунктуація є частиною граматико-стилістичної організації. Тире, крапка з комою, двокрапка, коми та відокремлені фрагменти регулюють темп імітованого внутрішнього мовлення. Такий підхід продовжує тенденцію, добре

© ***Myronova N. V. [Myronova N. V.]***, natalia.myronova@knu.ua

засвідчену в дослідженнях попередніх творів Мовіньє, де синтаксис і пунктуація розглядаються як засоби передачі голосу та внутрішньої мови.

Таким чином, граматична структура *La maison vide* не є нейтральною оболонкою змісту. Вона сама моделює процес пам'яті: повернення, повторення, сумнів, виправлення, відкладання завершення та реконструкцію.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що граматико-синтаксична організація роману Лорана Мовіньє *La maison vide* є важливим засобом формування його художньої семантики.

Основними граматичними особливостями тексту роману є:

1. переважання складних синтаксичних конструкцій, які передають протяжність і нелінійність пригадування;
2. активне використання сурядності та накопичення, що створює ефект безперервного пошуку;
3. повтор як механізм організації фрази та пам'яті;
4. заперечні конструкції як засіб репрезентації відсутності;
5. модальні форми як показники непевності та гіпотетичності;
6. варіативність часових форм, що забезпечує постійне переміщення між часовими планами;
7. використання тире, вставних конструкцій і самокорекції для імітації внутрішнього мовлення;
8. номінативні та еліптичні конструкції, які концентрують увагу на предметах і фрагментах пам'яті;
9. чергування особових і безособових конструкцій, завдяки якому індивідуальний спогад переходить у ширшу родинну та історичну перспективу.

Отже, граматика *La maison vide* функціонує як граматика реконструкції. Вона не просто повідомляє про минуле, а демонструє сам процес його відновлення – неповного, сумнівного, фрагментарного і водночас наполегливого. Довгі речення, повтори, модальні конструкції, часові переходи та заперечення перетворюють синтаксис на інструмент осмислення пам'яті.

Перспективним видається проведення порівняльного дослідження граматико-синтаксичної організації *La maison vide* та попередніх романів Лорана Мовіньє – *Loin d'eux*, *Apprendre à finir*, *Des hommes*, *Histoires de la nuit*.

Окремого дослідження потребує кількісна характеристика синтаксису: середня довжина речення, співвідношення простих і складних речень, частотність підрядних конструкцій, типи сполучників, уживання тире та крапки з комою.

Важливим напрямом може стати також аналіз дієслівної темпоральності з урахуванням переходів між *présent*, *passé composé*, *imparfait*, *plus-que-parfait* та *conditionnel*. Це дозволило б точніше описати граматичну модель «пам'яті, що повертається».

Перспективним є і порівняння французького оригіналу з українським перекладом, зокрема дослідження того, як перекладач відтворює довгі синтаксичні періоди, анаколуфи, еліптичні конструкції, повтори та модальність.

© ***Миронова Н. В. [Myronova N. V.]***, natalia.myronova@knu.ua

References:

1. Bertrand, M., & Bramati, A. (Eds.). (2018). *Écrire le contemporain : Sur l'œuvre de Laurent Mauvignier*. Presses Universitaires de Provence. https://www.laurent-mauvignier.net/livres?utm_source=chatgpt.com
2. Bramati, A. G. (2012). Les ruptures syntaxiques et sémantiques dans les deux premiers romans de Laurent Mauvignier : Analyse linguistique et problèmes de traduction. In J. Dürrenmatt & C. Narjoux (Eds.), *La langue de Laurent Mauvignier : Une langue qui court* (pp. 201–216). Éditions Universitaires de Dijon. https://air.unimi.it/handle/2434/209779?utm_source=chatgpt.com&mode=complete
3. Chesnelong, B. (2026). La maison vide. *Esprit*, (2026/1–2). https://droit.cairn.info/publications-de-benedicte-chesnelong--754582?lang=fr&utm_source=chatgpt.com
4. Dupont, S. (2025, 5 novembre). *Comment définir le style d'écriture de Laurent Mauvignier, lauréat du prix Goncourt 2025?* https://leclaireur.fnac.com/article/635491-laurent-mauvignier-quel-est-le-style-decriture-du-goncourt/?utm_source=chatgpt.com
5. Dürrenmatt, J., & Narjoux, C. (Eds.). (2012). *La langue de Laurent Mauvignier : Une langue qui court*. Éditions Universitaires de Dijon. https://catalogue.bnf.fr/ark%3A/12148/cb42664784s?utm_source=chatgpt.com
6. Gabriel, F. (2025, September 16). Le vide : Mode d'emploi – Sur *La Maison vide* de Laurent Mauvignier. *AOC*. https://aoc.media/critique/2025/09/15/le-vide-mode-demploi-sur-la-maison-vide-de-laurent-mauvignier/?utm_source=chatgpt.com
7. Holvoet, M. (2013). *Laurent Mauvignier et le minimalisme : L'écriture du non-dit* [Mémoire de maîtrise, Universiteit Gent]. https://surl.li/rbnbgs
8. Joubert, S. (2025, September 17). *La Maison vide* de Laurent Mauvignier : Le grand roman de la rentrée. *L'Humanité*. https://www.laurent-mauvignier.net/la-maison-vide-2025?utm_source=chatgpt.com
9. Martin-Achard, F. (2016). De la difficulté d'être soi : phénomènes de désubjectivation chez les personnages romanesques de Bon, Mauvignier et Serena. *RELIEF – REVUE ÉLECTRONIQUE DE LITTÉRATURE FRANÇAISE*, *10*(1), 179-193. https://doi.org/10.18352/relief.933
10. Martin-Achard, F. (2018). Voix de faits : Vers une « dénarrativisation » du fait divers chez François Bon et Laurent Mauvignier. *Recherches & Travaux, 92*. https://doi.org/10.4000/recherchestravaux.965
11. Mauvignier, L. (n.d.). *L'événement et la voix*. *Mauvais genres / entretien et textes critiques*. Laurent-Mauvignier.net. https://www.laurent-mauvignier.net/%C3%A9tudes?utm_source=chatgpt.com
12. Mémoire blessée, syntaxe traumatique : Les formes du souvenir dans *Des hommes* de Laurent Mauvignier. (2025). In *Les formes de la mémoire : Programme du colloque international*. Université de Pau et des Pays de l'Adour. alter.univ-pau.fr
13. Narjoux, C. (2012). « Une phrase pas finie » ou la phrase en question dans l'œuvre romanesque de Laurent Mauvignier. In J. Dürrenmatt & C. Narjoux (Eds.), *La langue de Laurent Mauvignier : Une langue qui court* (pp. 151–166). Éditions Universitaires de Dijon. https://cv.hal.science/cecile-narjoux?utm_source=chatgpt.com
14. Samoyault, T. (2025, August 28). *La Maison vide*, de Laurent Mauvignier : Le feuilleton littéraire de Tiphaine Samoyault. *Le Monde*. https://www.lemonde.fr/livres/article/2025/08/28/la-maison-vide-de-laurent-mauvignier-le-feuilleton-litteraire-de-tiphaine-samoyault_6636974_3260.html?utm_source=chatgpt.com
15. Viart, D. (2019). Laurent Mauvignier et la question relationnelle : Le roman à l'épreuve des liens. In K. Germoni & J. Dürrenmatt (Eds.), *Laurent Mauvignier* (pp. 39–55). Classiques Garnier. https://doi.org/10.15122/isbn.978-2-406-08131-9
16. Mauvignier, L. (2025). *La maison vide*. Les Éditions de Minuit. https://www.laurent-mauvignier.net/la-maison-vide-2025?utm_source=chatgpt.com

© ***Myronova N. V. [Myronova N. V.]***, *natalia.myronova@knu.ua*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 43-52
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ
[CURRENT ISSUES IN SOCIOLINGUISTICS]

УДК 811.133.1'42:316.346.2:791.22

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 30.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 06.07.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 96,8 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 10.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.43-52

LA REPRÉSENTATION DE GENRE DANS LE DISCOURS DES PERSONNAGES DU CINÉMA FRANÇAIS CONTEMPORAIN : MARQUEURS LEXICAUX ET PRAGMATIQUES

Anzhelika O. Varvarych *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0007-3014-3896
varvarich1975@gmail.com

Étudiante en master de la Faculté de philologie romane et de traduction,
Université nationale linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., 03150, Kyiv

Kateryna YESYPOVYCH *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0001-1250-2660
kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

Doyenne de la Faculté de philologie romane et de traduction, docteur ès lettres, maître de conférences au Département de philologie italienne et française et de traduction
Université nationale de linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., 03150, Kyiv

Cet article examine les caractéristiques lexicales et pragmatiques de la représentation du genre dans le discours des personnages du cinéma français contemporain. Le genre est considéré comme une construction socioculturelle et discursive qui se concrétise à travers les pratiques de parole et se reproduit dans les interactions entre les personnages. Le fondement théorique de cette étude repose sur des travaux en linguistique de genre, en analyse du discours et en pragmatique, notamment les idées de R. Lakoff, D. Tannen, J. Butler et de chercheurs francophones contemporains. Une attention particulière est accordée aux caractéristiques de la langue française en tant que système genré, ainsi qu'aux processus socioculturels de féminisation du langage dans l'environnement francophone. Le corpus d'analyse est constitué de films français du XXIe siècle, dans lesquels sont retracées les caractéristiques typiques du discours des personnages féminins et masculins. Au niveau lexical, des différences ont été identifiées dans l'emploi des

(Актуальні питання соціолінгвістики [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])
Презентація гендеру у дискурсі персонажів сучасного французького кіно: лексичні та прагматичні ознаки (Французькою)
[Prezentatsiia henderu u dyskursi personazhiv suchasnoho frantsuzkoho kino: leksychni ta prahmatychni oznaky]
© ***Варварич А. О. [Varvarych A. O.]***, varvarich1975@gmail.com,
Єсипович К. П. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 43-52
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

formes féminines, des unités linguistiques à connotation émotionnelle, des intensificateurs, du vocabulaire tabou et des formules de politesse. Au niveau pragmatique, l'étude a porté sur les stratégies de politesse, les actes de parole directs et indirects, la prise d'initiative, la gestion des tours de parole, ainsi que le recours à l'humour et à l'ironie. Les résultats indiquent que le discours cinématographique français reflète non seulement des stéréotypes de genre bien établis, mais révèle également une tendance à leur transformation. Parallèlement, les schémas de discours liés au genre n'apparaissent pas de manière isolée, mais en interaction avec d'autres facteurs sociaux, notamment l'âge, la classe sociale et le statut des personnages.

***Mots-clés** : genre, linguistique de genre, discours cinématographique français, marqueurs lexicaux, stratégies pragmatiques, comportement linguistique*

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ГЕНДЕРУ У ДИСКУРСІ ПЕРСОНАЖІВ СУЧАСНОГО ФРАНЦУЗЬКОГО КІНО: ЛЕКСИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ ОЗНАКИ

***Анжеліка Олександрівна Варварич** (м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0007-3014-3896
varvarich1975@gmail.com

студентка другого (магістерського) рівня
факультету романської філології і перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

***Катерина Петрівна Єсипович** (м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0001-1250-2660
kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

декан факультету романської філології і перекладу,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

У статті досліджуються лексичні та прагматичні ознаки гендерного представлення мовлення героїв у сучасному французькому кінодискурсі. Ґендер розглядається як соціокультурний і дискурсивний конструкт, що здійснюється через мовленнєві практики та поновлюється у взаємодії персонажів. Теоретичний ґрунт дослідження становлять праці з гендерної лінгвістики, аналізу дискурсу та прагматики, зокрема ідеї Р. Лакофф, Д. Таннен, Дж. Батлер та актуальних франкомовних науковців. Особливу увагу надано особливості французької мови як гендерно

(Current issues in sociolinguistics [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])
The Representation of Gender in the Dialogue of Characters in Contemporary French Cinema: Lexical and Pragmatic Indicators (in French)
[La représentation de genre dans le discours des personnages du cinéma français contemporain : marqueurs lexicaux et pragmatiques]
© ***Varvarych A. O. [Varvarych A. O.]***, varvarich1975@gmail.com,
Yesypovych K. P. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 43-52
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

позначеної системи, а також соціокультурним процесам фемінізації мовлення у франкомовному середовищі. Матеріалом для аналізу стали французькі фільми XXI століття, у яких простежено типові риси мовлення жіночих та чоловічих персонажів. На лексичному рівні виявлено розбіжності у вживанні фемінітивів, емоційно-оцінної мовної одиниці, інтенсифікаторів, забороненої лексики та звертань. На прагматичному рівні досліджено тактики ввічливості, прямі й непрямі мовленнєві акти, перехоплення ініціативи, чергування у розмові, а також особливості застосування гумору та іронії. Підсумки дослідження свідчать що французький кінодискурс не лише відображає усталені гендерні стереотипи, а й виявляє тенденцію до їхньої зміни. Разом із цим гендерні мовленнєві зразки виявляються не ізольовано, а у взаємодії з іншими суспільними факторами, зокрема віком, соціальним класом і становищем героїв.

Ключові слова: *гендер, гендерна лінгвістика, французький кінодискурс, лексичні маркери, прагматичні стратегії, мовленнєва поведінка.*

THE REPRESENTATION OF GENDER IN THE DIALOGUE OF CHARACTERS IN CONTEMPORARY FRENCH CINEMA: LEXICAL AND PRAGMATIC INDICATORS

Anzhelika Varvarych *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0007-3014-3896
varvarich1975@gmail.com

Master's degree student at the Faculty of Romance Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., 03150, Kyiv

Kateryna YESYPOVYCH *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0001-1250-2660
kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

Dean of the Faculty of Romance Philology and Translation, PhD (Philology),
Associate Professor at Department of Italian and French Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., 03150, Kyiv

This article examines the lexical and pragmatic features of gender representation in the speech of characters in contemporary French cinematic discourse. Gender is viewed as a sociocultural and discursive construct that is realized through speech practices and reproduced in the interactions between characters. The theoretical foundation of the study consists of works in gender linguistics, discourse analysis, and pragmatics, particularly the ideas of R. Lakoff, D. Tannen, J. Butler, and contemporary French-speaking scholars. Particular attention is paid to the characteristics of the French language as a gendered system, as

well as to the sociocultural processes of the feminization of speech in the French-speaking environment. The material for analysis consists of 21st-century French films, in which the typical features of the speech of female and male characters are traced. At the lexical level, differences were identified in the use of feminine forms, emotionally evaluative language units, intensifiers, taboo vocabulary, and forms of address. At the pragmatic level, the study examined politeness strategies, direct and indirect speech acts, initiative-taking, turn-taking in conversation, as well as the use of humor and irony. The findings indicate that French cinematic discourse not only reflects established gender stereotypes but also reveals a tendency toward their transformation. At the same time, gendered speech patterns do not appear in isolation but in interaction with other social factors, particularly the age, social class, and status of the characters.

Keywords: *gender, gender linguistics, French cinematic discourse, lexical markers, pragmatic strategies, speech behavior.*

Introduction. La linguistique contemporaine s'intéresse de plus en plus à la question des liens qui existent entre la langue, le genre et les rôles socioculturels attribués. La catégorie de genre n'est pas considérée comme un élément purement biologique, mais plutôt comme une construction qui se forme dans le discours et se reproduit à travers les pratiques linguistiques. Le discours cinématographique apparaît comme l'un des objets les plus évidents pour une telle analyse, car le cinéma ne se contente pas de refléter les stéréotypes de genre établis, mais participe activement à leur construction en proposant certains modèles de comportement linguistique. Le cinéma français, connu pour sa tradition de réalisme psychologique et son attention aux subtilités du discours dialogique, constitue un matériau empirique particulièrement précieux. Malgré cela, il manque encore d'études approfondies et complètes consacrées à la comparaison systématique des marqueurs lexicaux et pragmatiques du genre dans le discours cinématographique français du XXIe siècle.

Analyse des dernières recherches et publications. La question de la représentation des genres dans le discours revêt un caractère interdisciplinaire. Les fondements théoriques de la linguistique de genre ont été posés par les travaux de chercheurs tels que R. Lakoff (1975), qui a été la première à caractériser le "discours féminin" à travers des traits tels que l'hypercorrection, l'utilisation de formules d'évitement et de mots intensificateurs. Ce concept a ensuite été développé dans les travaux de D. Tannen (1991), qui a établi une distinction entre le modèle de communication "informatif" (caractéristique des hommes) et le modèle "conversationnel" (propre aux femmes). Dans le milieu scientifique francophone, L. Irigaray (1987), qui a étudié l'aliénation linguistique des femmes dans le discours, et A. Dahl (1995), dont l'ouvrage consacré à l'asymétrie des marqueurs de genre dans le langage parlé français est devenu un classique, ont apporté une contribution significative. J. Butler (1990) a introduit le concept performatif du genre, affirmant que le genre se construit à travers des actes de langage répétés. Les recherches récentes [Bres, Verine, 2017, p. 64] se concentrent sur les indicateurs pragmatiques, les stratégies d'influence cachées et l'interaction entre le genre et d'autres catégories identitaires. En tant qu'objet d'analyse linguistique, le discours cinématographique suscite un intérêt croissant chez les chercheurs. Dans le même temps, l'étude des spécificités du langage des personnages dans le contexte du cinéma français reste assez fragmentaire. Ainsi, la pertinence de notre étude réside précisément dans le fait de combler cette lacune – par une

© ***Varvarych A. O. [Varvarych A. O.]***, varvarich1975@gmail.com,
Yesypovych K. P. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

comparaison systématique des marqueurs lexicaux et pragmatiques dans le discours cinématographique français original du XXIe siècle.

L'objectif de cet article est d'identifier et de décrire les caractéristiques lexicales et pragmatiques de la représentation du genre dans le discours des personnages du cinéma français contemporain.

Les tâches de l'article : définir les fondements théoriques de l'étude du genre en tant que catégorie linguistique, en abordant les méthodes de la linguistique de genre et les spécificités du milieu francophone ; clarifier les particularités du discours cinématographique français en tant qu'objet d'analyse ; mettre en évidence les marqueurs lexicaux qui caractérisent le langage féminin et masculin, à l'aide d'exemples tirés de films ; examiner les stratégies pragmatiques utilisées par les personnages de sexe différent ; comparer les résultats obtenus avec les stéréotypes existants sur la communication de genre.

Présentation du sujet principal. Afin d'interpréter correctement la manière dont le genre se reflète dans le discours des personnages au sein du discours cinématographique francophone, il convient tout d'abord de se plonger en profondeur dans la conception du genre telle qu'elle est abordée dans la linguistique contemporaine. En approfondissant les fondements théoriques, il faut avant tout distinguer clairement que la notion de “genre” diffère fondamentalement du sexe biologique. Si le sexe (sex) est une donnée déterminée par la biologie, le genre (gender) apparaît comme une construction socioculturelle qui englobe l’ensemble des rôles sociaux, des modèles de comportement, des systèmes de valeurs et des attentes que la société attribue aux personnes de sexe masculin et féminin [Eckert, McConnell-Ginet, 2013]. À la suite de J. Butler [Butler, 1990], le genre est considéré comme une catégorie performative : une personne ne “possède” pas de genre, mais l’“incarne” à travers des actes de langage répétés et des pratiques discursives. Il en découle un principe essentiel pour notre analyse : le genre n’est pas une essence immuable, mais se reproduit (et potentiellement se modifie) en permanence au cours de l’interaction verbale [Litosseliti, 2014]. La spécificité de l'environnement linguistique français réside dans la présence grammaticale marquée du genre (chaque nom possède un genre), ainsi que dans la longue histoire de la polémique des puristes concernant les féminins [Dal, 1995].

La linguistique de genre s'est imposée comme une discipline scientifique à part entière dans les années 1970, principalement grâce à l'ouvrage de R. Lakoff intitulé “Language and Woman's Place” [Lakoff, 1975], qui a pour la première fois systématisé la description du “style de langage féminin”. Depuis lors, plusieurs axes de recherche dominants se sont dégagés dans ce domaine. Le premier (précoce), ou modèle dit “déficitaire”, considérait le discours des femmes comme un écart par rapport à la norme masculine [Lakoff, 1975]. Le deuxième, le modèle de domination, se concentrait sur l'étude du déséquilibre des pouvoirs dans la communication (domination des hommes et subordination des femmes) [Brown, Levinson, 1987]. La troisième – l'approche culturelle (modèle de la différence), proposée par D. Tannen [Tannen, 1991] – interprète ces différences comme le résultat de la socialisation dans différentes sous-cultures (“féminine” et “masculine”). Enfin, la paradigme poststructuraliste contemporaine considère le genre non pas comme une variable externe influençant le discours, mais comme ce qui est généré par le discours lui-même [Butler, 1990].

*© **Варварич А. О. [Varvarych A. O.]**, varvarich1975@gmail.com,*
Єсипович К. П. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

Les outils méthodologiques utilisés en linguistique de genre sont interdisciplinaires et englobent à la fois des techniques de recherche quantitatives et qualitatives. L'analyse de corpus permet de mettre en évidence des différences statistiquement significatives dans l'utilisation de certains mots ou de certaines structures grammaticales entre le discours des hommes et celui des femmes [Eckert, McConnell-Ginet, 2013]. L'analyse du discours permet d'étudier comment les idéologies de genre s'intègrent dans les textes écrits et les conversations orales au niveau des significations et des présupposés cachés [Maingueneau, 2014; Pêcheux, 1969]. Les méthodes pragmatiques d'analyse, en particulier la théorie des actes de langage, sont utilisées pour étudier les différences de genre dans les stratégies de politesse, l'utilisation d'actes indirects et la gestion du dialogue, une attention particulière étant accordée à la nature performative du discours – c'est-à-dire aux "actions" que les mots accomplissent vis-à-vis des participants à la communication, et non pas seulement à la manière dont les personnes formulent leurs propos [Brown, Levinson, 1987]. Les recherches actuelles recourent également activement aux entretiens sociolinguistiques et aux méthodes ethnographiques d'enregistrement de la parole pour collecter des données sur le discours spontané dans des conditions de communication réelles.

L'espace francophone présente plusieurs caractéristiques notables qui en font un terrain d'étude unique pour les recherches en linguistique de genre. Premièrement, il y a la catégorie grammaticale du genre en français, où chaque nom possède un genre, ce qui impose un choix constant entre la forme masculine et la forme féminine, même lorsqu'il s'agit simplement de désigner un sujet. Deuxièmement, la France connaît une lutte institutionnelle pour la féminisation des titres de fonctions et de professions : des décrets gouvernementaux, promulgués par les chefs du gouvernement en 1986 et 1998, concernaient l'utilisation des variantes féminines dans les documents officiels [Dal, 1995].

Les recherches de Barnett et Bonami, menées à partir des transcriptions des débats parlementaires, ont montré que les responsables politiques n'ont commencé à utiliser systématiquement la forme "la ministre" à la place de "le ministre" qu'après le deuxième décret de 1998, lorsque des changements dans les idéologies de genre liés au mouvement de la "parité" se sont produits dans la société. Cet exemple illustre clairement que le changement linguistique résulte davantage de l'évolution des représentations sociales que d'une intervention directe. Troisièmement, l'analyse critique du discours, qui intègre activement la perspective de genre, occupe une place importante dans la tradition linguistique française [Maingueneau, 2014; Pêcheux, 1969].

Examinons maintenant les facteurs socioculturels qui façonnent l'expression linguistique du genre dans la culture francophone. La société française allie historiquement un idéal républicain fort (l'idée de l'égalité de tous les citoyens devant la loi) à une inégalité de genre profondément enracinée dans la vie quotidienne. B. Fracchiolla [Fracchiolla, 2013] a introduit le concept de "système discursif de discrimination de genre" – un ensemble d'habitudes linguistiques inconscientes et historiquement constituées qui excluent et discriminent indirectement les femmes dans la communication quotidienne. Ce système se manifeste notamment dans les formules de politesse (le choix entre "Mademoiselle" et "Madame", qui a longtemps dépendu du statut marital de la femme, alors qu'il n'existe qu'un seul titre pour les hommes, "Monsieur"), dans la résistance à la

© ***Varvarych A. O. [Varvarych A. O.]***, varvarich1975@gmail.com,
Yesypovych K. P. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

féminisation des professions (les formes telles que “la professeure” ont longtemps été ignorées), ainsi que dans les divergences d’usage pragmatique de la langue, qui seront analysées en détail ci-après. Il est important de noter que ces dernières années, ce système fait l’objet de critiques et d’une refonte sous l’influence des mouvements féministes et queer. Les chercheurs développent de nouvelles méthodes d'analyse qui abandonnent les catégories figées “masculin contre féminin” au profit de “mondes discursifs” – des structures idéologiques englobant les valeurs, les thèmes et les référents importants pour le locuteur. Cela permet d'étudier comment le genre s'entrecroise avec d'autres marqueurs d'identité – la race, le statut social, l'âge – donnant lieu à des pratiques linguistiques variées. C'est précisément cette approche multidimensionnelle qui s'avère la plus fructueuse pour l'étude du discours cinématographique français contemporain, où les personnages enfreignent de plus en plus souvent les normes établies en matière de comportement de genre.

Le discours cinématographique français, quant à lui, constitue un objet d'analyse particulier, car il combine les caractéristiques du langage parlé (spontanéité, abréviations, phrases incomplètes) avec un scénario préétabli, ce qui le rend à la fois “naturel” et “construit” [Bres, Verine, 2017]. Dans le cinéma français, en particulier dans les drames psychologiques et les comédies, le discours des personnages est un outil puissant pour façonner leurs images, et les réalisateurs utilisent souvent les marqueurs linguistiques de genre comme procédé artistique. C’est pourquoi l’analyse des marqueurs lexicaux et pragmatiques permet de mettre en évidence les mécanismes qui renforcent les stéréotypes de genre, ainsi que ceux qui contribuent à les dépasser.

Notre étude s’est appuyée sur trois films français de 2011 à 2022 : “Intouchables” (2011), “Le prénom” (2012), “La Famille Bélier” (2014), “Portrait de la jeune fille en feu” (2019) et “L’heureuse élue” (2024).

En ce qui concerne l'analyse directe du niveau lexical, il convient de souligner que les marqueurs clés du genre dans le discours cinématographique français sont avant tout des manières particulières d'utiliser les noms désignant des personnes, notamment l'emploi actif des féminins et des masculins. Dans le film “L’heureuse élue”, l’héroïne principale utilise systématiquement des féminins pour se désigner : même dans des situations quotidiennes, elle parle d’elle-même en tant que “la conductrice”, ce qui va à l’encontre de la norme masculine établie. En revanche, les hommes, dans leurs dialogues avec elle, évitent d’abord les formes féminines, recourant à des formes masculines universelles, ce qui souligne l’absence de visibilité de la subjectivité féminine. Dans le film “Intouchables”, parallèlement aux personnages masculins principaux, les personnages féminins secondaires sont souvent désignés par des termes masculins.

Un autre indicateur lexical clé est le vocabulaire émotionnel et évaluatif, ainsi que son degré d'intensité. Dans le cinéma français, les personnages féminins utilisent beaucoup plus souvent des adjectifs à connotation positive ou négative (par exemple magnifique, affreux, bouleversant, déchirant), ainsi que des adverbes qui renforcent l’expression (tels que absolument, terriblement, vraiment, tellement). Par exemple, dans le film “La Famille Bélier”, les personnages féminins emploient des constructions telles que “C’est vraiment beau”, “C’est tellement important pour moi”. Les personnages masculins, au contraire, utilisent plus souvent un vocabulaire lié à l’action et au contrôle : des verbes exprimant la domination et le pouvoir (imposer, exiger, diriger, contrôler), ainsi qu’une terminologie spécifique à leur domaine professionnel. Dans le film “Intouchables”, Philippe

*© **Варварич А. О. [Varvarych A. O.]**, varvarich1975@gmail.com,*
***Єсипович К. П. [Yesypovych K. P.]**, kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua*

(un homme, aristocrate) dit : “Je dois contrôler chaque détail de ma vie, sinon tout s’effondre”. Son aide-soignant Driss, bien qu’il soit également un homme, mais d’une autre origine sociale, utilise des expressions argotiques et des formes impératives plutôt que des verbes analytiques de contrôle, démontrant ainsi que la classe sociale et l’âge agissent comme des facteurs qui modifient les modèles linguistiques liés au genre.

Un autre marqueur lexical auquel on ne prête généralement pas suffisamment attention est l'utilisation des formules de politesse et des éléments déictiques sociaux. Les personnages féminins du cinéma français ont davantage recours à des formes affectueuses (par exemple, mon chéri, ma puce, mon petit cœur, ma belle) lorsqu’elles s’adressent à d’autres personnes (quel que soit leur sexe) ainsi qu’à des diminutifs de prénoms. Ainsi, dans le film “La Famille Bélier”, les personnages féminins utilisent des constructions du type “Écoute, ma chérie…”, atténuant un conflit potentiel à l’aide d’une formule de politesse chargée d’émotion. En revanche, les formules d’adresse utilisées par les hommes revêtent principalement un caractère formel (Monsieur, Madame) ou, au contraire, recourent à un registre lexical familier pour marquer l’appartenance à un groupe (mec, gars, frérot, mon pote). Dans “Intouchables”, Driss utilise l’interpellation “mon pote” ou le direct “hé, mec”, tandis que Philippe s’adresse même à Driss de manière formelle, en l’appelant “Monsieur”. Dans le film “Le Prénom”, les personnages masculins, dans les scènes de conflit, recourent à des constructions impératives directes sans formules d'apaisement, telles que “Arrête”, “On arrête là”. Dans le discours cinématographique français contemporain, les personnages masculins (en particulier dans les comédies) utilisent des vulgarismes et un vocabulaire obscène bien plus souvent que les femmes. Dans “Intouchables”, Driss utilise constamment des mots tels que “putain”, “bordel”, “merde”, tandis que Philippe évite même les euphémismes. Si les personnages féminins de “L’heureuse élue” enfreignent eux aussi les tabous linguistiques, cela se produit généralement lors de moments de forte crise émotionnelle, ce qui rend ce déviation accentuée et significative sur le plan du contenu.

C'est toutefois sur le plan pragmatique que l'on observe les différences de genre les plus marquées. Les recherches menées par D. Tannen [Tannen, 1991], qui décrivent deux modèles de communication – le modèle “compétitif” (à l’approche principalement masculine et compétitive) et le modèle “coopératif” (enclin à la coopération, caractéristique du langage féminin) – trouvent également leur reflet dans le discours cinématographique français du XXIe siècle. En analysant les dialogues impliquant les deux sexes, on constate que les personnages masculins recourent beaucoup plus souvent à des énoncés illocutoires directs : il peut s’agir d’ordres (“Ferme la bouche !”), d’interdictions directes (“N’y va pas !”) ou d’affirmations catégoriques. Les personnages féminins, au contraire, ont tendance à recourir à des actes de langage indirects, où la demande est formulée sous la forme d’une question de possibilité (“Tu ne voudrais pas m’aider ?”). Dans le film “Intouchables”, le personnage féminin (la secrétaire) demande poliment : “Vous ne voudriez pas patienter quelques minutes ?”, tandis que Driss ordonne directement : “Attends dehors.”

L'utilisation des stratégies linguistiques de politesse apparaît comme un indicateur pragmatique important du genre. Les personnages féminins du cinéma français recourent presque systématiquement à des tactiques de politesse positive : cela se manifeste par des marques de solidarité, des compliments, ainsi que par le recours à une identité commune. En revanche, les

© Varvarych A. O. [Varvarych A. O.], varvarich1975@gmail.com,
Yesypovych K. P. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

personnages masculins privilégient soit la politesse négative, soit l'ignorent tout simplement. Il est révélateur que les femmes recourent également plus souvent à des actes de langage d'excuses, même lorsqu'elles ne sont objectivement pas en tort ("Désolée, mais je ne suis pas d'accord"), tandis que les hommes ne s'excusent qu'en cas de reconnaissance d'une erreur grave.

Il convient de souligner un autre marqueur pragmatique concernant les interruptions et la gestion de la tour de parole dans le dialogue. Les données statistiques (Côté, 2020) montrent que dans les dialogues hétérogènes des films français, les hommes interrompent les femmes 3 à 4 fois plus souvent. Par exemple, dans "Intouchables", Driss interrompt constamment ses interlocuteurs avec des répliques émotionnelles du genre "Putain, t'es ma meilleure amie et t'as un don !". Il ne s'agit pas simplement d'un trait de caractère individuel, mais du reflet d'une inégalité de genre approuvée par la société.

La spécificité de genre dans l'utilisation de l'humour et de l'ironie n'en est pas moins importante. Dans le discours cinématographique français, les personnages masculins ont davantage recours à l'ironie comme outil pour ridiculiser leur adversaire. Dans le film "Intouchables", Driss ironise sur Philippe, démontrant ainsi sa domination. Les femmes, quant à elles, utilisent principalement l'humour pour créer un sentiment d'unité et faire preuve d'autodérision. Dans "Le Prénom", les personnages masculins recourent constamment à des remarques ironiques cinglantes, tandis que les femmes utilisent l'humour principalement pour créer une cohésion et faire preuve d'autodérision, en choisissant des formules telles que "Je suis nulle, non ?" ou "Bravo, je me ridiculise…", afin de désamorcer la tension émotionnelle. Dans "Portrait de la jeune fille en feu", les personnages féminins échangent des répliques percutantes, mais n'utilisent presque jamais l'ironie pour s'humilier mutuellement.

Conclusions. Ainsi, la présente étude a confirmé que la représentation de genre dans le discours cinématographique français contemporain s'exprime à travers un ensemble de marqueurs lexicaux et pragmatiques. Les personnages féminins utilisent plus souvent des féminins, un vocabulaire chargé d'émotion, des intensificateurs, des constructions évasives, des actes de langage indirects et des stratégies de politesse positive. Le discours masculin, en revanche, se caractérise par une plus grande franchise, l'emploi d'un vocabulaire de contrôle et de pouvoir, des constructions syntaxiques plus courtes, des directives directes, une fréquence plus élevée d'interruptions et de langage grossier. Dans le même temps, les résultats de l'analyse démontrent que les particularités linguistiques liées au genre ne sont pas figées et ne sont pas déterminées uniquement par le sexe du personnage, mais aussi par l'intersection avec des facteurs tels que la classe sociale, l'âge, le statut professionnel et les rôles interpersonnels. Cela confirme la pertinence de l'approche poststructuraliste contemporaine, selon laquelle le genre se construit dans le discours et peut varier en fonction du contexte communicatif. Il a également été établi que le discours cinématographique français contemporain s'éloigne progressivement de la reproduction des stéréotypes de genre traditionnels et représente de plus en plus souvent de nouveaux modèles de comportement linguistique, dans lesquels les personnages peuvent enfreindre les attentes établies concernant les styles de communication "féminins" et "masculins".

Perspectives pour de futures recherches. Les études linguistiques sur le discours marqué par le genre dans le cinéma français sont multidimensionnelles et ouvrent de nombreuses pistes pour

*© **Варварич А. О. [Varvarych A. O.]**, varvarich1975@gmail.com,*
Єсипович К. П. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

l'analyse et la compréhension des aspects linguistiques, sociaux, culturels et psychologiques de la communication cinématographique, notamment dans les études sur l'évolution des codes linguoculturels et des stéréotypes de genre dans le cinéma français contemporain, la comparaison entre le langage oral et le discours scénaristique cinématographique concernant la reproduction des asymétries de genre, l'influence des facteurs sociaux (âge, classe, statut) sur la modulation des schémas linguistiques de genre des personnages, le rôle des stratégies pragmatiques (politesse, interruption, actes de langage indirects) dans la construction de l'identité de genre au cinéma, ainsi que l'adaptation des éléments marqués par le genre dans la traduction (doublage et sous-titrage) pour les publics allophones.

References:

1. Abbou, J. (2022). *Tenir sa langue. Le langage, lieu de lutte féministe*, Paris, Editions Les Pérégrines, 280 p.
2. Aebischer, V., & Forel, C. (1983). *Parler masculin, parler féminin ?* Paris: Presses Universitaires de France.
3. Bres, J., & Verine, B. (2017). *Le discours filmique : entre oral et écrit.* Langue française, (196), 63–78.
4. Brown, P., & Levinson, S. (1987). *Politeness: Some universals in language usage.* Cambridge: Cambridge University Press.
5. Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity.* New York: Routledge.
6. Cameron, D. (2003). *Gender and language ideologies.* Oxford: Oxford University Press.
7. Coates, J. (2015). *Women, men and language: A sociolinguistic account of gender differences in language* (3rd ed.). Routledge.
8. Côté, I. (2020). *Gender and interruptions in French film dialogues.* Journal of Pragmatics, 170, 45–58.
9. Dal, G. (1995). *Féminisation des noms de métiers en français : enjeux linguistiques et sociaux.* Langage et société, (73), 5–26.
10. Eckert, P., & McConnell-Ginet, S. (2013). *Language and gender*. Cambridge: Cambridge University Press.
11. Fracchiolla, B. (2013). *Analyser le discours du genre.* Limoges: Lambert-Lucas.
12. Kress, G. (2010). *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication.* Routledge.
13. Lakoff, R. (1975). *Language and woman's place.* New York: Harper & Row.
14. Litosseliti, L. (2014). *Gender and language: Theory and practice* (2nd ed.). Routledge.
15. Maingueneau, D. (2014). *Analyser les textes de communication.* Paris: Armand Colin.
16. Mills, S. (2003). *Gender and politeness.* Cambridge: Cambridge University Press.
17. O'Halloran, K. L. (2011). *Multimodal discourse analysis*. Continuum.
18. Pêcheux, M. (1969). *Analyse automatique du discours*. Paris: Dunod.
19. Piazza, R., Bednarek, M., & Rossi, F. (Eds.). (2011). *Telecinematic discourse: Approaches to the language of films and television series.* John Benjamins.
20. Sunderland, J. (2006). *Language and gender: An advanced resource book.* London: Routledge.
21. Tannen, D. (1991). *You just don't understand: Women and men in conversation.* New York: Ballantine Books.
22. Viennot, É. (2014). *Non, le masculin ne l'emporte pas sur le féminin !* Donnemarie-Dontilly: iXe.
23. Viennot, É. (2018). *Le langage inclusif : pourquoi, comment.* Donnemarie-Dontilly: iXe.
24. Bellocq, F. (Director). (2024). *L'Heureuse Élue* [Film]. 74 Films; SND.
25. Delaporte, M., & de La Patellière, A. (Directors). (2012). *Le Prénom* [Film]. Chapter 2; Pathé; TF1 Films Production.
26. Lartigau, É. (Director). (2014). *La Famille Bélier* [Film]. Jerico; Mars Films; France 2 Cinéma.
27. Nakache, O., & Toledano, É. (Directors). (2011). *Intouchables* [Film]. Gaumont; TF1 Films Production; Ten Films.
28. Sciamma, C. (Director). (2019). *Portrait de la jeune fille en feu* [Film]. Lilies Films; Arte France Cinéma; Hold-Up Films.

© Varvarych A. O. [Varvarych A. O.], varvarich1975@gmail.com,
Yesypovych K. P. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 53-61
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

УДК 811.133.1'27:791.43

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 25.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 27.06.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 91,7 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 30.06.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.53-61

LES PARTICULARITÉS SOCIOLINGUISTIQUES DU LANGAGE DES JEUNES EN FRANCE À TRAVERS DES FILMS CONTEMPORAINS

Alina M. Pylypenko *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0004-4404-1514
alina.pylypenko@knlu.edu.ua

Étudiante en master de la faculté de philologie romane et de traduction
Université nationale linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Vira O. Ruban *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

Docteur ès lettres, maître de conférences au département de philologie italienne et française et de traduction,
Université nationale linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Cet article étudie les caractéristiques sociolinguistiques du parler des jeunes en France à travers sa représentation dans le cinéma français contemporain. L'étude appréhende le sociolecte des jeunes comme un système linguistique dynamique, façonné par des facteurs sociaux, culturels et médiatiques. Une attention particulière est accordée à l'emploi de l'argot, du verlan, des anglicismes, des emprunts lexicaux et des procédés de formation des mots caractéristiques du parler des jeunes, notamment dans les milieux urbains et suburbains.

Le corpus empirique comprend les dialogues des films Pattaya (2016), réalisé par Franck Gastambide, et Sous l'emprise de ma meilleure amie (2017), réalisé par Michael Civille. L'analyse porte sur l'emploi des formes linguistiques propres aux jeunes dans différents contextes communicationnels et sur le rôle du lexique expressif et affectivement marqué dans la construction de l'identité groupale.

La recherche s'appuie sur des méthodes sociolinguistique, descriptive, lexico-sémantique et contrastive. Les résultats montrent que le sociolecte des jeunes évolue sous l'influence de la communication numérique, des réseaux sociaux et des interactions interculturelles. Il remplit des fonctions communicative, identitaire et expressive.

Mots-clés : *sociolecte des jeunes, parler des jeunes, argot, verlan, anglicismes, sociolinguistique, cinéma français.*

(Актуальні питання соціолінгвістики [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])
Соціолінгвістичні особливості мовлення молоді Франції на матеріалі сучасних фільмів (Французькою) **[Sotsiolinhvistychni osoblyvosti movlennia molodi Frantsii na materiali suchasnykh filmiv]**
© ***Пилипенко А. М. [Pylypenko A. M.]***, alina.pylypenko@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 53-61
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЯ МОЛОДІ ФРАНЦІЇ НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ ФІЛЬМІВ

Аліна Максимівна Пилипенко *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0004-4404-1514
alina.pylypenko@knlu.edu.ua

студентка другого (магістерського) рівня
факультету романської філології і перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Віра Олександрівна Рубан *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

У статті досліджено соціолінгвістичні особливості молодіжного мовлення у Франції на матеріалі сучасного французького кінематографа. Основну увагу приділено молодіжному соціолекту як динамічному мовному явищу, сформованому під впливом соціальних, культурних і медійних чинників. Проаналізовано функціонування арго, верлану, англіцизмів, мовних запозичень і словотвірних процесів у мовленні французької молоді, зокрема мешканців міських і приміських районів.

Матеріалом дослідження стали діалоги з фільмів «Похмілля в Паттайї» (2016) режисера Франка Гастамбіда та «Дві Рейчел» (2017) режисера Майкла Сівілла. Особливу увагу приділено функціонуванню молодіжних мовних форм у різних соціальних контекстах і ролі експресивної та емоційно забарвленої лексики у формуванні групової ідентичності.

Методологія ґрунтується на соціолінгвістичному, описовому, лексико-семантичному та контрастивному методах. Результати засвідчують динамічність молодіжного соціолекту, що змінюється під впливом цифрової культури, соціальних мереж і міжкультурної взаємодії. Молодіжне мовлення виконує комунікативну, ідентифікаційну та експресивну функції, а французький кінематограф сприяє його репрезентації та поширенню.

Ключові слова: *молодіжний соціолект, молодіжне мовлення, арго, верлан, англіцизми, соціолінгвістика, французький кінематограф.*

(Current issues in sociolinguistics [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])
Sociolinguistic Features of Youth Speech in France through Contemporary Films (in French) **[Les particularités sociolinguistiques du langage des jeunes en France à travers des films contemporains]**
© ***Pylypenko A. M. [Pylypenko A. M.]***, alina.pylypenko@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 53-61
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

SOCIOLINGUISTIC FEATURES OF YOUTH SPEECH IN FRANCE THROUGH CONTEMPORARY FILMS

Alina M. Pylypenko *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0004-4404-1514
alina.pylypenko@knlu.edu.ua

Master's degree student at the Faculty of Romance Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Vira O. Ruban *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

PhD (Philology), Associate Professor at Department of Italian and French Philology and Translation,
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

This article investigates the sociolinguistic characteristics of contemporary French youth speech as represented in French cinema. The study conceptualises youth sociolect as a dynamic linguistic system shaped by social, cultural and media-related factors. Particular attention is paid to the functioning of argot, verlan, Anglicisms, lexical borrowings and word-formation processes characteristic of young speakers, especially in urban and suburban environments.

The empirical material comprises dialogues from Pattaya (2016), directed by Franck Gastambide, and Sous l'emprise de ma meilleure amie (2017), directed by Michael Civille. The analysis focuses on the use of youth-specific linguistic forms across different communicative contexts and examines the role of expressive and emotionally marked vocabulary in constructing group identity.

The research employs sociolinguistic, descriptive, lexico-semantic and contrastive methods. The findings demonstrate that youth sociolect undergoes continuous transformation under the influence of digital communication, social media and intercultural interaction. Its functions extend beyond communication to include identity construction, group affiliation and expressive self-presentation. Contemporary French cinema thus contributes to the representation and circulation of youth linguistic practices.

Keywords: *youth sociolect, youth speech, argot, verlan, anglicisms, sociolinguistics, French cinema.*

Le français contemporain, notamment dans l'espace francophone, ne constitue pas une langue homogène, mais un système pluriel de variations sociales, régionales et générationnelles. Cette diversité est particulièrement visible dans le langage des jeunes, qui représente un niveau linguistique dynamique et en constante évolution. Le français parlé est fortement influencé par les

(Актуальні питання соціолінгвістики [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])
Соціолінгвістичні особливості мовлення молоді Франції на матеріалі сучасних фільмів (Французькою) **[Sotsiolinhvistychni osoblyvosti movlennia molodi Frantsii na materiali suchasnykh filmiv]**
© ***Пилипенко А. М. [Pylypenko A. M.]***, alina.pylypenko@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

facteurs sociaux, les médias et les interactions quotidiennes, ce qui explique la richesse des formes non standard utilisées par les jeunes [Karatieieva, Krombet, 2025].

Le langage des jeunes en France constitue un objet central de la sociolinguistique contemporaine, car il reflète les transformations sociales, culturelles et identitaires de la société. Il s'agit d'un ensemble de pratiques langagières variables, influencées par des facteurs sociaux, générationnels et contextuels [Боднар, 2007, p. 64]. La sociolinguistique contemporaine tend à analyser la langue en relation étroite avec la société, en étudiant la variation linguistique comme reflet de la diversité sociale, culturelle et territoriale. Elle fournit un cadre théorique et méthodologique permettant de décrire les différentes variétés de langue (standard, registres fonctionnels, médias, jargons professionnels, dialectes sociaux). Dans cette perspective, le langage des jeunes est un domaine particulièrement pertinent, car il permet de comprendre les dynamiques d'évolution linguistique et les liens entre langue et identité sociale [Шевченко, 2022].

La jeunesse française est socialement hétérogène. Une partie des jeunes appartient à des milieux favorisés, tandis qu'une autre, souvent issue des banlieues, développe des formes d'expression spécifiques appelées "langage des cités" ou "argot des cités". Ces pratiques, parfois associées à des termes comme "la caillera", sont liées à une forte identité collective et à des influences culturelles contemporaines (hip-hop, rap, graffiti) [Боднар, 2007, p. 64]. Le langage des jeunes est ainsi un sociolecte dynamique, marqué par une forte créativité lexicale et un renouvellement constant. Il est souvent désigné comme argot français contemporain ou "langue djeuns" (langue de jeunes). Dans ce cadre, les films contemporains constituent un support pertinent pour observer et analyser les pratiques linguistiques réelles des jeunes en contexte social.

Analyse des recherches et des publications récentes. L'étude des différentes formes d'existence de la langue occupe une place importante dans les recherches linguistiques. Le langage des jeunes représente un objet d'étude pertinent, car il permet d'analyser les relations entre la langue, la société et l'identité des [Шевченко, 2022, p. 25].

Parmi les linguistes ukrainiens qui ont étudié le sociolecte des jeunes, on peut citer Olena Aleksandrova, Roman Bodnar, Olena Uzdynska, Olena Kondratiouk et Halyna Vroublevska. Leurs recherches portent principalement sur les caractéristiques lexicales et stylistiques du langage des jeunes, sa dimension expressive et son rôle dans la formation de l'identité linguistique [Шевченко, 2022, p. 22]. Les chercheurs soulignent également le caractère dynamique et évolutif du sociolecte des jeunes, influencé par les transformations sociales et technologiques contemporaines. Selon Olena Aleksandrova, les formes linguistiques utilisées par les adolescents se distinguent par leur créativité lexicale et leur expressivité émotionnelle [Александрова, 2014, p. 2–13]. Roman Bodnar affirme que plusieurs éléments du sociolecte des jeunes finissent progressivement par entrer dans l'usage courant et influencer la norme linguistique [Боднар, 2007].

Du côté des chercheurs francophones et français, plusieurs sociolinguistes ont analysé les fonctions sociales et identitaires du « parler jeune ». Anne-Marie Houdebine souligne que les identités sociales se construisent dans et par les interactions verbales [Houdebine, 1995]. Les travaux de David Lepoutre et de Cyril Trimaille montrent que le parler jeune possède une

© ***Pylypenko A. M. [Pylypenko A. M.]***, alina.pylypenko@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

fonction à la fois ludique, cryptique et identitaire, renforçant la cohésion du groupe [Lepoutre, 1997; Trimaille, 2004]. Thomas Sauvadet considère que la maîtrise des codes linguistiques représente une forme de capital social au sein des groupes de jeunes [Sauvadet, 2006].

Jean-Pierre Goudaillier montre que le langage des jeunes traduit une volonté de se distinguer du monde adulte et des institutions et participe à la construction d'une identité collective et à la recherche d'autonomie [Goudaillier, 2009, p. 848–856]. Selon François de Singly, le "parler jeune" joue un rôle important dans la quête d'autonomie et la construction identitaire des adolescents [Singly, 2004].

Enfin, les médias, les réseaux sociaux et surtout les films participent activement à la diffusion du langage des jeunes. Les films contemporains français constituent donc une source importante pour l'analyse sociolinguistique, puisqu'ils permettent d'observer l'usage du verlan, de l'argot, des emprunts linguistiques et des expressions familières dans la société française actuelle.

Cette recherche a pour objectif d'analyser les particularités sociolinguistiques du langage des jeunes en France à travers des films contemporains français. L'étude vise à mettre en évidence les caractéristiques lexicales, stylistiques et communicatives du sociolecte des jeunes ainsi que ses fonctions identitaires, expressives et sociales dans la société française contemporaine. Une attention particulière est accordée aux phénomènes linguistiques tels que l'argot, le verlan, les anglicismes, les emprunts aux langues immigrées et les procédés de création lexicale observés dans les dialogues cinématographiques.

Les méthodes utilisées. Cette étude s'inscrit dans une approche sociolinguistique et descriptive centrée sur le langage des jeunes dans les films contemporains français. Le corpus est constitué de dialogues extraits des films Pattaya (2016) de Franck Gastambide et Sous l'emprise de ma meilleure amie (2017) de Michael Civille, choisis pour leur représentation du parler jeune et du langage des cités. La recherche combine plusieurs méthodes : la méthode descriptive pour identifier les caractéristiques lexicales et stylistiques du sociolecte des jeunes ; la méthode sociolinguistique pour analyser les liens entre les pratiques langagières et les facteurs sociaux ; ainsi que l'analyse lexicale et sémantique pour étudier le verlan, l'argot, les anglicismes, les emprunts linguistiques et les procédés de création lexicale. La méthode contrastive a permis de comparer les particularités du langage des jeunes dans les deux films et de mettre en évidence leurs similitudes et différences. L'étude s'appuie également sur des travaux scientifiques en sociolinguistique, en lexicologie et en analyse du discours consacrés au français des jeunes et au langage des cités.

Dans la linguistique contemporaine, le sociolecte représente des variétés de la langue nationale qui apparaissent au sein de différents groupes sociaux unis par certains liens ou intérêts communs. Ils constituent aujourd'hui l'un des objets les plus importants de la sociolinguistique, car ils reflètent les particularités culturelles, sociales et communicatives d'une communauté donnée. La caractéristique essentielle du sociolecte des jeunes réside dans le fait que les adolescents utilisent souvent des mots qui remplacent les termes ordinaires, tout en ajoutant une forte dimension émotionnelle et expressive. À l'adolescence, les jeunes cherchent à affirmer leur personnalité, à montrer leur indépendance et à être reconnus par les autres comme des individus à

© ***Пилипенко А. М. [Pylypenko A. M.]***, alina.pylypenko@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

part entière. Ainsi, le sociolecte devient un moyen d'expression, de solidarité et d'identification collective.

En étudiant la structure du sociolecte des jeunes en France, les chercheurs distinguent plusieurs groupes selon certains critères sociaux : l'âge, le sexe et le lieu de résidence. Selon l'âge, le langage des jeunes peut être divisé en trois groupes : les préadolescents (10–14 ans), les adolescents (15–18 ans) et les jeunes adultes (18–26 ans). Les jeunes utilisent souvent un langage émotionnel, des abréviations, des anglicismes et des expressions familières afin de se distinguer et de communiquer avec leur groupe de pairs. Des différences linguistiques existent également entre les filles et les garçons [Шевченко, 2022].

Le sociolecte des jeunes varie selon le lieu de résidence : villes, banlieues et zones rurales, ce facteur influençant fortement les pratiques linguistiques. Les jeunes des villes utilisent davantage d'anglicismes et d'emprunts, avec une syntaxe plus complexe et un langage plus proche de la norme standard. En revanche, les jeunes des zones rurales et des banlieues emploient plus souvent des dialectismes, un vocabulaire familier et des structures plus simples [Шевченко, 2022]. Cependant, ces dernières décennies se caractérisent par un rapprochement progressif des variétés régionales et par une certaine uniformisation linguistique [Руденко, 2022, p. 133].

Le langage des banlieues (ou la langue des cités) naît d'un mélange constant entre le français dominant et les langues des différentes communautés. Il se caractérise par un mélange de français familier, d'argot, de verlan et d'emprunts provenant de nombreuses langues parlées par les communautés immigrées, notamment l'arabe maghrébin, les langues africaines, le créole ou encore le portugais. Cette diversité linguistique reflète la coexistence de populations d'origines culturelles variées dans les banlieues. Selon plusieurs linguistes, cette manière de parler constitue aussi une forme de résistance sociale et culturelle face à la langue académique perçue comme éloignée du quotidien des jeunes des quartiers populaires [Goudaillier, 1997, p. 98–101]. Ce langage reflète ainsi une volonté d'affirmation identitaire et une forme de révolte sociale [Нужна, 2012].

Le langage des jeunes se distingue de la norme linguistique standard par des procédés particuliers de création lexicale. On distingue deux grands types de formation du vocabulaire : les procédés lexico-sémantiques et les procédés morphologiques. Les procédés lexico-sémantiques comprennent notamment la métaphore, la synonymie et la métonymie. Quant aux procédés morphologiques, ils reposent sur différentes transformations des mots, telles que la dérivation, l'ajout ou le remplacement de suffixes, ainsi que la reduplication [Нужна, 2012]. Le sociolecte des jeunes utilise également de nombreuses abréviations et formes raccourcies, notamment l'apocope et l'aphérèse.

Dans l'argot, les mots se forment à l'aide de plusieurs procédés morphologiques. On observe tout d'abord l'affixation et l'usage de suffixes argotiques (-oche, -mard, etc.). Un autre procédé fréquent est la réduction des mots : l'apocope et la troncation. L'argot utilise également la composition, le télescopage, l'onomatopée, le calembour et la contrepèterie, les mots-valises ou encore le redoublement. Ces mécanismes montrent la créativité et la richesse expressive de l'argot [Smouchtchynska, 2015, p. 527].

© ***Pylypenko A. M. [Pylypenko A. M.]***, alina.pylypenko@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

Malgré les restrictions officielles sur l'usage de l'anglais dans les médias et les entreprises, notamment la loi Toubon (adoptée en 1994), les anglicismes sont très présents dans le français des jeunes, en particulier dans le registre familier et argotique. Dans la culture adolescente actuelle, l'influence américaine occupe une place dominante. C'est pourquoi les jeunes utilisent très souvent des mots anglais tels que cool, easy, tag, OK, must, look, blog, e-mail. Les emprunts linguistiques issus des langues étrangères peuvent être classés en trois types principaux. Le premier est le calque direct. Le deuxième type est la semi-calque, qui combine une base étrangère avec des éléments morphologiques français. Ainsi, le verbe kiffer, issu de l'arabe kaif (« plaisir »), a été adapté avec la terminaison française -er et signifie dans le langage jeune « aimer » ou « apprécier » [Потреба, 2021, p. 60].

À notre avis, une attention particulière doit être accordée au verlan qui trouve en partie son origine dans l'argot. La majorité des verlanismes appartient aujourd'hui au registre populaire et familier du français. Il convient de souligner que le verlan n'est pas une langue autonome, mais une variété particulière du français, qui reflète la stratification sociale de la société. L'argot ne crée pas un système linguistique entièrement nouveau : il réinterprète et transforme la langue existante [Mabilon-Bonfils, 2012, p. 218–227]. Le terme verlan provient du jargon des lycéens français et signifiait à l'origine « au contraire ». Il est formé par l'inversion des syllabes de l'expression à l'envers. Aujourd'hui, le verlan est considéré comme l'un des procédés les plus productifs et les plus répandus pour coder et renouveler le lexique du français contemporain [Білас, 2005].

Le film Pattaya (2016), réalisé par Franck Gastambide, est un excellent exemple du langage des jeunes et de la langue des cités en France. À travers les dialogues des personnages, le film montre l'usage constant du verlan, de l'argot, des emprunts à l'arabe et à l'anglais, ainsi que des expressions familières typiques des banlieues françaises. Leur parole est très émotionnelle, spontanée et expressive. On observe également une syntaxe simplifiée, proche de l'oral, avec des phrases courtes et la juxtaposition des propositions. Le procédé le plus fréquent dans le film est le verlan, qui sert à coder le langage et à renforcer la solidarité du groupe. Des mots comme meuf, vénère, relou, chelou, tebé, teuf ou kaïra sont construits par inversion syllabique. Leur utilisation donne au discours une forte valeur identitaire et ludique. Le film contient aussi de nombreux emprunts à l'arabe, typiques de la langue des cités : wesh, inchallah, wallah, salam alaykoum, bismillah, Allah akbar. Les anglicismes occupent aussi une place importante : business, clash, full moon, QG. L'apocope apparaît dans aprem ou testos, où les mots sont raccourcis pour accélérer la communication. Le film illustre aussi les procédés lexico-sémantiques, notamment la métaphore, la polysémie et l'hyperbole.

Analysons un autre téléfilm plein de langage jeune "Sous l'emprise de ma meilleure amie" de 2017, réalisé par Michael Civille. Tout d'abord, l'argot est très présent dans les dialogues. Le film utilise également des procédés de réduction lexicale caractéristiques du sociolecte des jeunes. Ces formes illustrent l'apocope, c'est-à-dire la suppression d'une partie du mot pour le rendre plus court et plus oral. Le film intègre également de nombreux anglicismes appartenant au sociolecte des jeunes. De plus, le langage du film utilise des métaphores et expressions imagées propres au discours adolescent et médiatique.

© ***Пилипенко А. М. [Pylypenko A. M.]***, alina.pylypenko@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

Conclusion et perspectives de la recherche. Ainsi, au vu de la recherche effectuée, il apparaît clairement que le langage des jeunes occupe une place essentielle dans la sociolinguistique contemporaine, en particulier lorsqu'il est observé à travers les films modernes. Cela confirme une fois de plus que ce sociolecte constitue un système linguistique vivant, dynamique et en constante évolution, étroitement lié aux transformations sociales et culturelles de la société française. Une preuve convaincante en est l'analyse des deux films étudiés, "Pattaya" (2016) et "Sous l'emprise de ma meilleure amie" (2017), qui montrent que les jeunes utilisent de manière récurrente l'argot, le verlan, les anglicismes ainsi que les emprunts à l'arabe. Toutefois, les procédés les plus fréquents diffèrent légèrement selon les contextes : dans "Pattaya", on observe une forte dominance du verlan et du langage des cités, accompagné d'un usage important d'expressions argotiques et d'emprunts culturels, tandis que dans "Sous l'emprise de ma meilleure amie", l'argot familier et les anglicismes liés au milieu scolaire et médiatique sont plus présents, avec un recours plus modéré au verlan. L'étude réalisée permet de constater que les formes les plus utilisées dans les deux films sont donc l'argot contemporain et les expressions familières, suivies du verlan dans le premier film et des anglicismes dans le second. Ces procédés remplissent des fonctions identitaires, expressives et émotionnelles, en renforçant la cohésion du groupe et en marquant la différence avec la norme linguistique standard. Dans le cadre de la présente recherche, il a été mis en évidence que les films contemporains jouent un rôle important dans la diffusion et la représentation du langage des jeunes, en reflétant de manière relativement fidèle les usages réels tout en contribuant à leur circulation dans l'espace public et médiatique. Nous supposons que ces formes linguistiques continueront à évoluer rapidement sous l'influence des médias numériques, des réseaux sociaux et des échanges interculturels, ce qui rend leur étude particulièrement pertinente pour les recherches futures. En perspective, il serait donc intéressant d'élargir l'analyse à d'autres supports médiatiques et à différentes communautés francophones afin de mieux comprendre les dynamiques globales de transformation du langage des jeunes et son impact potentiel sur la langue standard.

Références:

1. Александрова, О. В. (2014). Молодіжний соціолект як лінгвістичний феномен (до питання термінологічного визначення поняття) [Molodizhnyi sotsiolekt yak linhvistychnyi fenomen (do pytannia terminolohichnoho vyznachennia poniattia) (Youth sociolect as a linguistic phenomenon: On the issue of the terminological definition of the concept)]. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. Лінгвістичні науки [Naukovyi visnyk Pivdennoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho. Linhvistychni nauky (Scientific Bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky. Linguistic Sciences)]*, (19), 2–13. http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/8837/1/Alexandrova%20O.%20V..pdf
2. Білас, А. А. (2005). Специфіка перекладу французьких арготичних фразеологізмів [Spetsyfika perekladu frantsuzkykh arhotychnykh frazeolohizmiv (Specific features of translating French argotic phraseological units)]. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka (Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv)]*, (39), 56–59.
3. Боднар, Р. В. (2007). *Соціолект підлітків як субкультура сучасного лінгвосоціуму (на матеріалі англійської мови 90-х років XX – початку XXI ст.)* [Sotsiolekt pidlitkiv yak subkultura suchasnoho

© ***Pylypenko A. M. [Pylypenko A. M.]***, alina.pylypenko@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

linhvosotsiumu (na materiali anhliiskoi movy 90-kh rokiv XX – pochatku XXI st.) (Adolescent sociolect as a subculture of contemporary linguistic society: Based on English of the 1990s–early 21st century)] [Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка]. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124046461

4. Кобринець, О. С. (2013). L'argot des jeunes dans la langue française [L'argot des jeunes dans la langue française (Youth argot in the French language)]. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» [Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» (Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy)]*, (39), 155–158.
5. Нужна, К. А. (2012). Вплив арго на мовлення молоді у Франції [Vplyv arho na movlennia molodi u Frantsii (The influence of argot on young people's speech in France)]. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Комунікативна лінгвістика [Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Komunikatyvna linhvistyka (Scientific Bulletin of Volyn National University named after Lesya Ukrainka. Communicative Linguistics)]*, (6), 63–65. https://evnuir.vnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f5fc3fec-c110-4ccf-9898-cac10453d0d0/content
6. Потреба, Н. А. (2021). Особливості французького молодіжного арго [Osoblyvosti frantsuzkoho molodizhnoho arho (Specific features of French youth argot)]. *Інтелект. Особистість. Цивілізація [Intelekt. Osobystist. Tsyvilizatsiia (Intellect. Personality. Civilization)]*, *1*(22), 57–64. https://doi.org/10.33274/2079-4835-2021-22-2-57-64
7. Руденко, М. Ю. (2022). Сучасний молодіжний соціолект: тенденції розвитку та характерні риси [Suchasnyi molodizhnyi sotsiolekt: tendentsii rozvytku ta kharakterni rysy (Contemporary youth sociolect: Development trends and characteristic features)]. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету [Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu (Scientific Bulletin of the International Humanitarian University)]*, (58), 134–138. https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.58.31
8. Шевченко, М. І. (2022). *Соціолінгвістичні особливості молодіжного мовлення Франції та України: порівняльний аспект* [Sotsiolinhvistychni osoblyvosti molodizhnoho movlennia Frantsii ta Ukrainy: porivnialnyi aspekt (Sociolinguistic features of youth speech in France and Ukraine: A comparative aspect)] [Магістерська дисертація, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»]. ELAKPI. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/56250
9. Goudaillier, J.-P. (1997). La langue des cités. *Communication & Langages*, (112), 98–101.
10. Goudaillier, J.-P. (2009). Pratiques langagières et linguistiques révélatrices des pratiques sociales de jeunes résidant en Z.U.S. *Adolescence*, *70*(4), 848–856.
11. Houdebine, A.-M. (1995). L'une langue. In J.-M. Eloy (Ed.), *La qualité de la langue ? Le cas du français*. Honoré Champion. 94–120
12. Karatieieva, H. M., & Krombet, O. V. (2025). Le français parlé contemporain à travers la francophonie : étude contrastive. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*, *28*(1), 85–87.
13. Lepoutre, D. (1997). *Cœur de banlieue. Codes, rites et langages*. Odile Jacob.
14. Mabilon-Bonfils, B. (2012). Les pratiques numériques, entre écrit et sociabilité. Fantasmes et réalités du virtuel. *Adolescence*, *30*(1), 218–227.
15. Sauvadet, T. (2006). *Le capital guerrier. Concurrence et solidarité entre jeunes de cité*. Armand Colin.
16. Singly, F. de. (2004). La spécificité de la jeunesse dans les sociétés individualistes. In F. Dubet, O. Galland, & E. Deschavanne (Eds.), *Comprendre les jeunes*. Presses universitaires de France.
17. Smouchtchynska, I. (2015). *Lexicologie française*. Editions Dmitry Burago.
18. Trimaille, C. (2004). Études de parlers de jeunes urbains en France. Éléments pour un état des lieux. *Cahiers de sociolinguistique*, (9), 98–132.
19. FilmMu. (2018, August 3). *Sous l'emprise de ma meilleure amie Film COMPLET en Français* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=nP5wRPvrFTc
20. Le Petit Matt. (2025, November 29). *Pattaya – Film Complet* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=3X1yjnz2GxM

© ***Пилипенко А. М. [Pylypenko A. M.]***, alina.pylypenko@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 64-72
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

УДК: 811.133.1'06

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 05.07.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 10.07.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 93,3 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 24.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.62-69

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МОЛОДІЖНОЇ ГОВІРКИ У ФРАНЦУЗЬКИХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Ірина Вілоріївна Ситдикова *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0001-5475-1657
i.sytdykova@knu.ua

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри романської філології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка,14

Оксана Віталіївна Царик *(м. Київ, Україна)*

oksana.tsrk@gmail.com

студентка другого (магістерського) рівня кафедри романської філології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка,14

У статті проаналізовано соціолінгвістичні та комунікативні особливості функціонування французької молодіжної говірки (les parlers jeunes) у цифровому просторі соціальних мереж TikTok, Instagram та YouTube. Досліджено специфіку трансформації традиційних мовних елементів верлану й арго під впливом комп'ютерно-опосередкованої комунікації. Висвітлено основні чинники лексичної неологізації, мовної компресії, активного вживання англіцизмів, акронімів і мультимодальних засобів у сучасному мережевому дискурсі. Визначено провідні прагматичні функції молодіжного сленгу в процесі соціокультурного позиціонування та формування цифрової ідентичності носіїв мови. Обґрунтовано, що франкомовна цифрова молодіжна говірка виступає динамічним соціолінгвістичним явищем, яке відображає високий рівень мовної варіативності, креативності й природного розвитку сучасної розмовної французької мови.

Ключові слова: *французька молодіжна говірка, les parlers jeunes, соціолінгвістика, цифрова комунікація, соціальні мережі, верлан, арго, неологізми, мовна варіативність.*

© ***Sytdykova I. V. [Sytdykova I. V.]***, i.sytdykova@knu.ua, ***Tsaryk O. V. [Tsaryk O. V.]***, oksana.tsrk@gmail.com

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 64-72
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

FEATURES OF THE USE OF FRENCH YOUTH SPEECH IN SOCIAL MEDIA

Iryna V. Sytdykova *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0001-5475-1657
i.sytdykova@knu.ua

PhD (Philology), Associate Professor, Head of the Department of Romance Philology
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14, Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, 01601

Tsaryk Oksana Vitaliivna *(Kyiv, Ukraine)*

oksana.tsrk@gmail.com

Master's degree student at the Department of Romance Philology
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14, Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, 01601

Language is a fundamental element that evolves alongside society, particularly in the context of rapid technological change. Today, it is difficult to imagine everyday life without various digital devices that have significantly optimized communication practices, facilitated access to information resources, and created new opportunities for intercultural and international interaction. The rapid development of digital technologies and social media has substantially influenced the nature of contemporary communication, especially among young people.

While French youth speech previously functioned mainly in oral communication and local social communities, it is now actively used in the digital environment, where it acquires new forms of realization and dissemination. Online platforms have become not only a means of communication but also a space for recording, transforming, and popularizing linguistic innovations. In this context, particular attention should be paid to les parlers jeunes (French youth speech), which combines traditional elements of verlan and argot with new digital language practices and demonstrates a high degree of linguistic variability.

In the digital environment, youth speech represents one of the most dynamic sources of language change. The active use of verlan, contemporary argot, neologisms, Anglicisms, and various abbreviations reflects young people's desire for linguistic creativity, expressiveness, and self-expression. Social media facilitate the rapid dissemination of new lexical units and expand their use beyond specific youth communities.

Particular attention is given to contemporary sociolinguistic approaches to the study of youth speech and to research on computer-mediated communication. The article examines the main theoretical approaches to the interpretation of the concept of les parlers jeunes, as well as the role of verlan, argot, and lexical innovations in shaping the linguistic identity of contemporary French youth. Special consideration is given to the influence of the digital environment on the development and dissemination of youth language practices in social media.

(Актуальні питання соціолінгвістики [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])
Особливості використання молодіжної говірки у французьких соціальних мережах (Українською) **[Osoblyvosti vykorystannia molodizhnoi hovirky u frantsuzkykh sotsialnykh merezhakh]**
© ***Ситдикова І. В. [Sytdykova I. V.]***, i.sytdykova@knu.ua, ***Царик О. В. [Tsaryk O. V.]***, oksana.tsrk@gmail.com

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 64-72
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

The article analyzes the main sociolinguistic and communicative approaches to the study of French youth speech in the digital environment and summarizes contemporary scholarly views on the peculiarities of its functioning in social media.

The findings of the study make it possible to consider French youth speech as a dynamic sociolinguistic phenomenon that actively adapts to new communicative conditions and reflects contemporary processes of linguistic variation, neologization, and the digitalization of language.

Keywords: *French youth speech, les parlers jeunes, sociolinguistics, digital communication, social media, verlan, argot, neologisms, linguistic variation.*

Вступ. Стрімкий розвиток цифрових технологій і соціальних мереж суттєво трансформував сучасну комунікацію, особливо в молодіжному середовищі. Саме онлайн-платформи стали середовищем активного використання та поширення французької молодіжної говірки (*les parlers jeunes*) у цифровому просторі, де вона виходить за межі локального усного спілкування та набуває нових лексичних, графічних і прагматичних особливостей. Використання верлану, арго, англіцизмів, скорочень і мультимодальних елементів у цифровому мовленні порушує питання взаємодії мовної норми й мовної варіативності.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей функціонування французького молодіжного сленгу в умовах комп'ютерно-опосередкованої комунікації та соціальних мереж. Увагу зосереджено на трансформації молодіжних мовних практик, зокрема верлану, арго та лексичних інновацій, під впливом цифрового середовища, а також на їхній ролі у формуванні мовної ідентичності сучасної молоді.

Огляд наукової літератури. Проблематика молодіжного мовлення та мовної варіативності активно досліджується у сучасній соціолінгвістиці. Теоретичну основу дослідження становлять праці Вільяма Лабова [Labov, 1972], Луї-Жана Кальве [Calvet, 2011] та Франсуази Гаде [Gadet, 1997], присвячені питанням соціолінгвістики, мовної варіативності та функціонування повсякденного мовлення.

Особливості французького молодіжного мовлення (les parlers jeunes), використання верлану, арго та нестандартної лексики розглядаються у працях Жана-П'єра Гудайєра [Goudaillier, 2001], Роберто Патерностро [Paternostro, 2016], Сіріля Трімая [Trimaille, 2004], Філіпа Хамбі [Hambye, 2007] та Джорджії Константіну [Constantinou, 2022]. Дослідники аналізують молодіжний сленг як засіб мовної ідентифікації та соціального позиціонування.

Питання цифрової комунікації та мовлення у соціальних мережах висвітлено у працях Девіда Крістала [Crystal, 2004], Сьюзен Геррінг [Herring, 2004] і Яніса Андруцопулоса [Androutsopoulos, 2006; Androutsopoulos, 2011]. Процеси мовної інновації та неології у сучасній французькій мові досліджує Жан-Франсуа Саблайроль [Sablayrolles, 2006].

Основний зміст. Дослідження сучасного стану французької мови неможливе без урахування її соціолінгвістичної диференціації, де найдинамічнішим сегментом виступає мовлення нового покоління. Безумовно, такі процеси не змінюють стандартизованих норм французької мови, проте суттєво впливають на живе розмовне мовлення молоді. Мова

(Current issues in sociolinguistics [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])
Features of the Use of French Youth Speech in Social Media (in Ukrainian) **[Osoblyvosti vykorystannia molodizhnoi hovirky u frantsuzkykh sotsialnykh merezhakh]**
© ***Sytdykova I. V. [Sytdykova I. V.]***, i.sytdykova@knu.ua, ***Tsaryk O. V. [Tsaryk O. V.]***, oksana.tsrk@gmail.com

виступає одним із ключових чинників молоді як окремого соціального прошарку зі своїми поглядами, цінностями та моделями поведінки, а також нерідко виступає засобом протесту, самовираження й дистанціювання від офіційного мовного стандарту. Одним із найважливіших зрушень XXI століття став перехід молодіжного мовлення у простір соціальних мереж, де нові мовні моделі оперативно інтегруються у повсякденну онлайн-взаємодію**.**

У сучасній лінгвістиці тривалий час залишається актуальною проблема термінологічного розмежування понять «арго», «сленг», «мова передмість» та «молодіжне мовлення». У межах цього дослідження термін «молодіжна говірка» (*les parlers jeunes*) використовується як узагальнене поняття, що охоплює елементи верлану, сучасного арго, цифрового сленгу та інших нестандартних мовних практик молоді.

Традиційне розуміння арго як таємної мови закритих спільнот сьогодні зазнає змін: насамперед, воно втрачає свою функцію «секретного коду» і швидко стає загальнодоступним. Як доводить Ж.-П. Гудайєр, сучасне французьке мовлення передмість та молодіжних спільнот трансформувалося у відкритий, але специфічний соціолект, що виконує не лише комунікативну, а й потужну соціомаркувальну функцію у суспільстві [Goudaillier, 2001]. На відміну від статичного класичного арго або *argot, parlers jeunes* функціонує як гнучкий набір різноманітних мовних ресурсів. К. Трімай пропонує розглядати молодіжне мовлення не як цілісну мовну систему, а як динамічну варіативну практику, що залежить від комунікативної ситуації та соціального контексту мовця [Trimaille, 2004]. Через це межа між загальновживаним сленгом і *parlers jeunes* поступово розмивається: лексеми, що виникають у межах окремих молодіжних груп, швидко поширюються в ширшому молодіжному середовищі та виходять за межі локального вжитку.

Ці мовні процеси є одним із ключових напрямів соціолінгвістичних досліджень. Ще В. Лабов наголошував, що мовні зміни не виникають випадково, а безпосередньо пов’язані з віком, соціальним становищем і мовним середовищем носіїв [Labov, 1972]. Науковець одним із перших звернув увагу на те, що мовна варіативність є природною частиною функціонування живої мови та відображає суспільні процеси. У франкомовному науковому просторі ці ідеї розвинув Л.-Ж. Кальве, який розглядав мову як динамічну систему, що постійно реагує на суспільні зміни, урбанізацію та появу нових комунікативних середовищ [Calvet, 2011]. Особливо помітно ці процеси проявляються саме у сфері повсякденного розмовного мовлення. Концепція «звичайного французького мовлення» (*le français ordinaire*) Ф. Гаде дозволяє розглядати молодіжне мовлення не як сукупність «мовних помилок», а як природний прояв живої розмовної мови. Дослідниця підкреслює, що повсякденне мовлення функціонує в умовах мінімального соціального контролю та поступово розмиває межі між усною й писемною формами комунікації. Особливу увагу Ф. Гаде приділяє віковому фактору, зазначаючи, що молодь найактивніше використовує тенденції до мовного спрощення, зокрема опущення заперечної частки *ne* [Gadet, 1997]. Р. Патерностро пов’язує ці процеси з формуванням особливої «мови близькості» (*langue de proximité*), що допомагає створювати

© ***Ситдикова І. В. [Sytdykova I. V.]***, i.sytdykova@knu.ua, ***Царик О. В. [Tsaryk O. V.]***, oksana.tsrk@gmail.com

більш невимушене та емоційно близьке спілкування між мовцями. Дослідник також зазначає, що специфічні молодіжні мовні коди формують своєрідне відчуття «своїх» (*connivence*), допомагаючи учасникам комунікації краще розуміти одне одного [Paternostro, 2016]. Таким чином, молодіжне мовлення доцільно розглядати не як відхилення від мовної норми, а як природний прояв живої розмовної комунікації, що відображає соціальні та поколіннєві зміни сучасного суспільства.

Матеріалом дослідження слугували публікації, коментарі та відеофрагменти франкомовних користувачів соціальних мереж TikTok, Instagram, YouTube, у яких зафіксовано використання елементів молодіжного мовлення, верлану, арго та цифрових неологізмів.

В умовах XXI століття визначальним чинником трансформації *parlers jeunes* став їх масовий перехід у віртуальний простір мультимедійних платформ. Комп'ютерно-опосередкована комунікація (CMC) докорінно змінила вектори мовної еволюції, вивівши молодіжне мовлення за межі приватних текстових повідомлень у простір публічних постів, відеоконтенту (TikTok, YouTube) та інтерактивних коментарів. Д. Крістал став одним із перших, хто довів, що цифрова комунікація породжує унікальний феномен «*Netspeak*» (інтернет-мова), який поєднує ознаки як писемного, так і усного мовлення. Саме цей «гібридний» характер дозволяє молоді миттєво фіксувати на письмі живі розмовні тренди [Crystal, 2004]. *Netspeak* дозволяє швидко переносити розмовні тенденції у віртуальний простір. Д. Крістал підкреслює, що інтернет не «псує» мову, а створює нові можливості для мовної гри та творчості [Crystal, 2004]. Оскільки онлайн-спілкуванню бракує живої інтонації та міміки, молодь компенсує це графічними засобами: використанням смайликів та емодзі, повторенням літер для передачі емоцій, капіталізацією слів для посилення експресії тощо. Внаслідок цього інтернет-комунікація не лише пришвидшує поширення мовних інновацій, а й формує нові способи передачі емоційності та неформальної взаємодії між користувачами.

Для детального аналізу цього динамічного середовища методологічно вагомою є концепція комп'ютерно-опосередкованого дискурс-аналізу або *computer-mediated discourse analysis* (CMDA), яку запропонувала С. Геррінг. Ця методологія адаптована для дослідження текстової взаємодії, починаючи від постів та закінчуючи короткими коментарями під відео [Herring, 2004]. Використання CMDA дає змогу простежити особливості функціонування молодіжного мовлення у цифровому просторі, а також зафіксувати мовні зміни, які виникають під впливом швидкого розвитку соціальних мереж. Соціолінгвістичний аспект цього явища досліджує Я. Андруцопулос, який наголошує, що сучасні соціальні мережі створюють умови для мультимодальної мовної варіативності [Androutsopoulos, 2006]. Аналіз молодіжного мовлення в інтернеті має охоплювати не лише текстову комунікацію, а й звучання сленгу у відео, особливості вимови та його графічне відтворення у підписах, постах і коментарях [Androutsopoulos, 2011]. Саме в такому цифровому середовищі лексичні та графічні інновації стають важливим інструментом соціального позиціонування й конструювання цифрового образу мовця. Подібна динаміка відповідає концепції неології Ж.-Ф. Саблайроля, який розглядає появу нових мовних форм

© ***Sytdykova I. V. [Sytdykova I. V.]***, i.sytdykova@knu.ua, ***Tsaryk O. V. [Tsaryk O. V.]***, oksana.tsrk@gmail.com

як закономірний результат розвитку цифрової комунікації [Sablayrolles, 2006]. Це дозволяє розглядати соціальні мережі як окремий простір активного мовотворення, у якому постійно виникають нові лексичні та графічні моделі.

Перехід молодіжного соціолекту в цифрове писемне середовище спричинив появу нових форм графічної експресії. Ключовою ознакою цього процесу є адаптація класичних для *les parlers jeunes* лексичних пластів – верлану та арго – до умов швидкої текстової комунікації, де вони взаємодіють із мультимодальними засобами та англіцизмами.

Використання верлану в соціальних мережах свідчить про поступовий перехід цього переважно усного явища у писемний цифровий простір. Традиційне верланування, яке Ж.-П. Гудайєр описував як складову закритих міських субкультур з функцією ідентифікаційного маркування коду [Goudaillier, 2001], в онлайн-дискурсі набуває писемної варіативності й орфографічної нестабільності (*louche – chelou, bizarre – zarbi, femme – meuf*). У коментарях та підписах до відео верланізми часто функціонують як елементи повсякденного цифрового спілкування: *ta meuf est trop chelou mdr*, *wsh cette soirée de zarbi*. Таким чином, верланізовані форми дедалі частіше виступають маркерами «мови близькості» [Paternostro, 2016] та сприяють створенню невимушеної атмосфери між користувачами.

Поряд із верланом, активним залишається використання традиційного арго, яке в межах цифрової комунікації зазнає інтенсивної неологізації. Як слушно зазначає Ж.-Ф. Саблайроль, сучасна неологія часто спрямована не на створення нових понять, а на експресивне перекодування вже наявних мовних значень [Sablayrolles, 2006]. У цифровому просторі молоді мовці активно використовують арготизми та запозичення з арабської й африканських мов (*mif, thune, seum*), інтегруючи їх у короткі тексти публікацій і коментарі під відео: *j'ai trop le seum*, *la mif avant tout, plus de thunes carrément*. Такі одиниці швидко виходять за межі локального молодіжного вжитку та поступово інтегруються у ширший мовний простір.

Найбільшої трансформації молодіжне мовлення зазнає на рівні мовної компресії та кодового перемикання. Високий темп онлайн-інтеракції зумовлює активне використання скорочень і акронімів (*tt, c vrmt, mdr, jpp, svp*), а також англомовних інтернет-форм (*POV, red flag, ghosting*). У коментарях молодих користувачів регулярно трапляються конструкції на кшталт: *mdrrr jpp*, *POV: t'as oublié ton devoir*, *c vrmt un red flag*. Подібні форми відображають особливості швидкої та емоційної комунікації в цифровому середовищі, а графічне подовження літер (*mdrrr, ptdrrrr*) допомагає передавати емоції та інтонацію, яких не вистачає в письмовій формі.

Особливої ваги в молодіжній цифровій комунікації набуває мультимодальність інтернет-тексту, де вербальні елементи поєднуються з невербальними засобами - емодзі, стікерами та хештегами. Як підкреслює Я. Андруцопулос, ці елементи виконують не лише декоративну, а й соціолінгвістично значущу функцію [Androutsopoulos, 2011]. Наприклад, одна й та сама фраза *merci hein* у поєднанні з емодзі або хештегами *#teamgalère, #mood* набуває іронічного чи саркастичного значення. Подібні мультимодальні комбінації

© ***Ситдикова І. В. [Sytdykova I. V.]***, i.sytdykova@knu.ua, ***Царик О. В. [Tsaryk O. V.]***, oksana.tsrk@gmail.com

формують прагматичний контекст висловлювання та допомагають користувачам створювати власну онлайн-ідентичність.

Функціонування французького молодіжного мовлення у просторі публічних постів, відео та коментарів зумовлене специфічним набором функцій, де традиційні прагматичні завдання соціолекту адаптуються до умов цифрової комунікації.

Першочерговою виступає ідентифікаційна функція. Як доводить Ф. Хамбі, вибір нестандартного мовного коду та субстандартних одиниць є маркером свідомого позиціонування мовця всередині певної соціальної групи [Hambye, 2007]. В інтернет-середовищі використання верлану, арготизмів та цифрового сленгу сигналізує про приналежність користувача до покоління *digital natives*. У TikTok-комунікації це проявляється через типові формули на кшталт *wsh la team*, *les reufs vous êtes pas prêts*, *mdr cette trend*, які допомагають створювати образ «свого» всередині молодіжної онлайн-спільноти.

Не менш важливою є людична (ігрова) функція молодіжного мовлення. Д. Крістал акцентує на тому, що мережеве середовище провокує мовців на експерименти, де мовна креативність виражається через модифікацію графічного вигляду слів чи переосмислення класичних арготичних лексем [Crystal, 2004]. Молодь використовує мову як інструмент гри та розваги. Наприклад: *ptdrrrr, jvai crevé alors, c'est carrément lunaire*. У підписах до відео та мемах поширеними є іронічні моделі на кшталт *POV : t'as dit une dinguerie* або *moi après 2 minutes de révision*, де мовна гра поєднується з мультимодальністю.

Важливе значення має також фатична функція, спрямована на підтримання емоційного контакту між користувачами. Використання коротких реакцій (*wesh, force à toi, mdr, jpp*), емодзі та специфічної пунктуації створює атмосферу психологічної близькості й невимушеного спілкування. Коментарі типу *mdrrr t'es trop fort, forceee frère, on a le seum ensemble* демонструють прагнення до підтримання групової солідарності та емоційного зближення всередині цифрової спільноти. У цифровому середовищі подібні мовні засоби сприяють підтриманню атмосфери неформального спілкування та формують відчуття групової солідарності між користувачами.

Поряд із цим частково зберігається і розмежувальна функція молодіжного мовлення. Хоча сучасні *les parlers jeunes* уже не виконують ролі повністю закритого коду, швидка зміна неологізмів, трендів та мовних моделей дозволяє молоді підтримувати символічну дистанцію від старшого покоління. Як зазначає Дж. Константіну, нестандартне мовлення нерідко зазнає стигматизації в академічному чи професійному середовищі [Constantinou, 2022], тому молодіжна говірка в цифровому просторі стає не лише засобом комунікації, а й формою групового самовираження та соціокультурної самоідентифікації.

Отже, сучасна французька молодіжна говірка є рухливим і варіативним соціолінгвістичним явищем, яке активно трансформується під впливом цифрової комунікації. Соціальні мережі не лише пришвидшують поширення мовних інновацій, а й створюють нові умови для формування колективної ідентичності, мовної гри та мультимодальної взаємодії молоді.

© ***Sytdykova I. V. [Sytdykova I. V.]***, i.sytdykova@knu.ua, ***Tsaryk O. V. [Tsaryk O. V.]***, oksana.tsrk@gmail.com

Висновки дослідження. Проведене дослідження показало, що мова є динамічним явищем, яке безперервно змінюється під впливом соціальних, культурних та технологічних процесів. Молодіжна говірка є одним з наймобільніших сегментів сучасного мовлення, який швидко поширився в цифровому просторі завдяки активній участі молоді в онлайн-комунікації. Окрім мовних інновацій, у цьому середовищі спостерігається формування нових способів мовної взаємодії.

У ході аналізу встановлено, що *les parlers jeunes* є гнучкою системою мовних ресурсів, яка об'єднує верлан, арго, англіцизми, неологізми, скорочення, акроніми та мультимодальні елементи в соціальних мережах. Молодіжна говірка виступає не лише засобом самовираження, формування онлайн-ідентичності та реалізації прагматичних завдань, а й інструментом маркування соціокультурного оточення. Важливо, що такі мовні інновації не деструктують норму французької мови, а демонструють природний потенціал її розмовної форми.

Перспективи подальших наукових розвідок. Подальші дослідження пов'язані з аналізом того, як інтернет-сленг впливає на майбутнє французької мови загалом. Важливо глибше вивчити, чи сприяє цифрова комунікація спрощенню мовної системи, чи, навпаки, виступає джерелом її збагачення, розвитку та появи унікальних експресивних форм. Окрему увагу доцільно приділити дослідженню регіональної та соціокультурної диференціації цифрового сленгу всередині глобального франкомовного простору.

References:

1. Labov, W. (1972). *Sociolinguistic patterns*. University of Pennsylvania Press.
2. Calvet, L.-J. (2011). *La sociolinguistique* (8e éd. mise à jour). Presses Universitaires de France.
3. Gadet, F. (1997). *Le français ordinaire* (2e éd. rev. et augm.). Armand Colin.
4. Goudaillier J.-P. (2001). *Comment tu tchatches ! Dictionnaire du français contemporain des cités* (3e éd.). Maisonneuve et Larose.
5. Paternostro, R. (2016). *Diversité des accents et enseignement du français : Les parlers jeunes en région parisienne*. L'Harmattan.
6. Trimaille, C. (2004). Études de parlers de jeunes urbains en France : Éléments pour un état des lieux. *Cahiers de sociolinguistique, 9*, 99–132. https://doi.org/10.3917/csl.0401.0099
7. Hambye, P. (2007). Variation linguistique et processus de différenciation sociale chez les jeunes francophones de Belgique. Regard critique sur les « parlers jeunes ». In G. Ledegen (Ed.), *Pratiques linguistiques des jeunes en terrains plurilingues* (pp. 65–92). L'Harmattan.
8. Constantinou, G. (2022). Le langage des jeunes : Moteur de discrimination ou marque d'identité ? *Dialogos*, *XXIII*(Special Issue), 139–153. https://hal.science/hal-04223408
9. Crystal, D. (2004). *Language and the Internet* (2nd ed.). Cambridge University Press.
10. Herring, S. C. (2004). Computer-mediated discourse analysis: An approach to researching online behavior. In S. A. Barab, R. Kling, & J. H. Gray (Eds.), *Designing for virtual communities in the service of learning* (pp. 338–376). Cambridge University Press.
11. Androutsopoulos, J. (2006). Introduction: Sociolinguistics and computer-mediated communication. *Journal of Sociolinguistics, 10*(4), 419–438. https://doi.org/10.1111/j.1467-9841.2006.00286.x
12. Androutsopoulos, J. (2011). Language change and digital media: A review of conceptions and evidence. In N. Coupland & T. Kristiansen (Eds.), *Language standardisation in Europe* (pp. 145–161). Novus.
13. Sablayrolles, J.-F. (2006). La néologie aujourd'hui. In C. Gruaz (Ed.), *À la recherche du mot : De la langue au discours* (pp. 141–157). Lambert-Lucas.

© ***Ситдикова І. В. [Sytdykova I. V.]***, *i.sytdykova@knu.ua*, ***Царик О. В. [Tsaryk O. V.]***, *oksana.tsrk@gmail.com*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 70-81
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛІНГВІСТИКИ
[CURRENT ISSUES IN PSYCHOLINGUISTICS]

УДК 811.133.1'276.2'42:791.43

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 27.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 30.06.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 92,4 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 04.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.70-81

LES DÉSIGNATIONS ARGOTIQUES DES RELATIONS AMOUREUSES DANS LE DISCOURS CINÉMATOGRAPHIQUE FRANÇAIS CONTEMPORAIN

Anastasiia I. Zinchenko *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0000-4243-2870
anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua

Étudiante en master de la Faculté de philologie romane et de traduction,
Université nationale linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., 03150, Kyiv

Kateryna P. Yesypovych *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0001-1250-2660
kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

Doyenne de la Faculté de philologie romane et de traduction, docteur ès lettres, maître de conférences au Département de philologie italienne et française et de traduction
Université nationale de linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., 03150, Kyiv

Cet article examine les caractéristiques de l'argot des jeunes français utilisé pour décrire les relations amoureuses et sexuelles dans le discours cinématographique contemporain, en analysant l'étymologie, l'évolution sémantique et les méthodes de création des termes d'argot liés aux interactions interpersonnelles, aux pratiques sexuelles, aux parties du corps et aux désignations des personnes. Il met en lumière les caractéristiques de la formation et de l'évolution des unités d'argot dans le contexte des changements socioculturels, ainsi que l'influence du langage des jeunes, de la communication numérique, des anglicismes, du verlan et des emprunts linguistiques à l'arabe et à l'anglais. L'objectif de cet article est d'identifier les caractéristiques fonctionnelles et sémantiques de l'argot des jeunes français dans le domaine des relations amoureuses et sexuelles, et de mettre en évidence son rôle dans la construction des codes linguistiques et culturels contemporains de la société française. Le corpus de recherche était constitué d'extraits des séries télévisées françaises Skam France et Stalk, de sources lexicographiques, de

(Current issues in psycholinguistics [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])
Slang Terms for Romantic Relationships in Contemporary French Cinematic Discourse (in French) **[Les désignations argotiques des relations amoureuses dans le discours cinématographique français contemporain]**
© Zinchenko A. Yu. [Zinchenko A. Yu.], anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua,
Yesypovych K. P. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

dictionnaires d'argot et de documents issus de publications en ligne françaises contenant des termes d'argot. La principale méthode de recherche était l'approche structurel-sémantique, qui a impliqué le recours à des analyses composantes, contextuelles et étymologiques. L'étude a révélé que l'argot des jeunes dans le domaine des relations interpersonnelles remplit non seulement une fonction nominative, mais également des fonctions expressives, identitaires et de marquage social, reflétant l'émotivité et l'appartenance à un groupe. Une attention particulière est accordée à l'analyse étymologique des termes d'argot, à l'étude de leur sémantique. Une attention particulière est accordée à l'analyse étymologique des termes d'argot, à l'étude de leur évolution sémantique et aux caractéristiques de leur utilisation dans le langage contemporain des jeunes. Les perspectives de recherche future résident dans l'étude de la dynamique de développement de l'argot des jeunes français, de ses groupes thématiques, ainsi que de l'influence de la culture populaire contemporaine et du discours cinématographique sur la formation de nouvelles unités argotiques.

***Mots-clés** : argot des jeunes, relations amoureuses, discours cinématographique, anglicismes, verlan, emprunts linguistiques, séries télévisées, langue française.*

АРГОТИЧНІ ПОЗНАЧЕННЯ ЛЮБОВНИХ СТОСУНКІВ У СУЧАСНОМУ ФРАНЦУЗЬКОМУ КІНЕМАТОГРАФІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Анастасія Юріївна Зінченко *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0000-4243-2870
anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua

студентка другого (магістерського) рівня
факультету романської філології і перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Катерина Петрівна Єсипович *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0001-1250-2660
kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

декан факультету романської філології і перекладу,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри італійської і французької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

У статті розглянуто особливості функціонування французького молодіжного сленгу на позначення романтичних і сексуальних стосунків у сучасному кінодискурсі, проаналізовано етимологію, семантичний розвиток та способи творення арготизмів, пов'язаних із міжособистісною взаємодією, сексуальними практиками, частинами тіла та номінаціями людей.

(Актуальні питання психолінгвістики [Aktual'ni pitannja psiholingvistiki])
Арготичні позначення любовних стосунків у сучасному французькому кінематографічному дискурсі (Французькою)
[Arhotychni poznachennia liubovnykh stosunkiv u suchasnomu frantsuzkomu kinematohrafichnomu dyskursi]
© ***Зінченко А. Ю. [Zinchenko A. Yu.]***, anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua,
Єсипович К. П. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 70-81
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

Розкрито особливості формування й еволюції сленгових одиниць у контексті соціокультурних змін, впливу молодіжного мовлення, цифрової комунікації, англіцизмів, верлану та мовних запозичень з арабської й англійської мов. Мета статті – визначення функціонально-семантичних особливостей французького молодіжного сленгу у сфері романтичних і сексуальних стосунків та виявлення його ролі у формуванні сучасних лінгвокультурних кодів французького суспільства. Матеріалом дослідження стали фрагменти французьких серіалів Skam France та Stalk, лексикографічні джерела, словники арго та матеріали французьких онлайн-видань, що містять сленгові одиниці. Основним методом дослідження став структурно-семантичний метод, який зумовив використання компонентного, контекстуального та етимологічного аналізів. У ході дослідження було виявлено, що молодіжний сленг у сфері міжособистісних стосунків виконує не лише номінативну, а й експресивну, ідентифікаційну та соціомаркувальну функції, відображаючи емоційність та групову належність. Особлива увага приділяється етимологічному аналізу сленгових одиниць, дослідженню їхнього семантичного розвитку та особливостям функціонування у сучасному молодіжному мовленні. Перспективи подальших досліджень вбачаються у вивченні динаміки розвитку французького молодіжного сленгу, його тематичних груп та впливу сучасної масової культури й кінодискурсу на формування нових арготичних одиниць.

Ключові слова: *молодіжний сленг, стосунки, кінодискурс, англіцизми, верлан, мовні запозичення, серіали, французька мова.*

SLANG TERMS FOR ROMANTIC RELATIONSHIPS IN CONTEMPORARY FRENCH CINEMATIC DISCOURSE

Anastasiia I. Zinchenko *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0000-4243-2870
anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua

Master's degree student at the Faculty of Romance Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., 03150, Kyiv

Kateryna P. Yesypovych *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0001-1250-2660
kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

Dean of the Faculty of Romance Philology and Translation, PhD (Philology), Associate Professor at the Romance Languages Department
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., 03150, Kyiv

This article examines the characteristics of French youth slang used to describe romantic and sexual relationships in contemporary cinematic discourse, analysing the etymology, semantic development and

© Zinchenko A. Yu. [Zinchenko A. Yu.], anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua,
Yesypovych K. P. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

methods of creating slang terms related to interpersonal interaction, sexual practices, body parts and nominations of people. It reveals the characteristics of the formation and evolution of slang units in the context of sociocultural changes, the influence of youth speech, digital communication, Anglicisms, verlan and linguistic borrowings from Arabic and English. The aim of the article is to identify the functional and semantic features of French youth slang in the sphere of romantic and sexual relationships and to reveal its role in shaping the contemporary linguistic and cultural codes of French society. The research material consisted of excerpts from the French TV series Skam France and Stalk, lexicographical sources, slang dictionaries, and materials from French online publications containing slang terms. The main research method was the structural-semantic approach, which involved the use of component, contextual and etymological analyses. The study revealed that youth slang in the sphere of interpersonal relationships performs not only a nominative function, but also expressive, identificatory and socio-marking functions, reflecting emotionality and group affiliation. Particular attention is paid to the etymological analysis of slang terms, the study of their semantic development, and the characteristics of their use in contemporary youth speech. Prospects for further research lie in studying the dynamics of the development of French youth slang, its thematic groups, and the influence of contemporary popular culture and cinematic discourse on the formation of new argotic units.

***Key words**: youth slang, romantic relationships, cinematic discourse, Anglicisms, verlan, linguistic borrowings, TV series, French language.*

Introduction. L'étude linguistique du langage des jeunes d'aujourd'hui s'appuie sur l'analyse des particularités socioculturelles de la communication et des pratiques linguistiques d'une catégorie donnée de la société, car c'est précisément la langue qui reflète l'évolution des normes sociales, des valeurs et des modèles d'interaction interpersonnelle. L'argot des jeunes est l'une des strates les plus dynamiques de la langue française contemporaine, réagissant activement à l'évolution de la culture de masse, de l'environnement numérique, des réseaux sociaux et du discours cinématographique.

L'actualité de l'étude de l'argot des jeunes français désignant les relations amoureuses et sexuelles est déterminée par le rôle croissant de la communication informelle dans la société contemporaine, par la diffusion active de l'argot des jeunes à travers les films, les séries, les réseaux sociaux et les plateformes en ligne, ainsi que par le manque d'études consacrées à ce thème dans la linguistique nationale. Les expressions argotiques désignant les relations, la sexualité, les parties du corps et les types d'interactions interpersonnelles reflètent les processus linguoculturels contemporains, la transformation des représentations sociales de l'intimité et l'évolution des normes de communication chez les jeunes Français. L'argot des jeunes fait partie intégrante du discours cinématographique français contemporain et de la communication quotidienne, et son renouvellement actif ainsi que sa variabilité sémantique présentent un intérêt considérable pour les recherches sociolinguistiques, lexicologiques et linguoculturelles.

Analyse des dernières études et publications. Certaines recherches sociolinguistiques portent sur le fonctionnement du verlan, des anglicismes et des emprunts à la langue arabe dans le milieu des jeunes, ainsi que sur les processus de transformation sémantique des unités d'argot. Les chercheurs soulignent que le discours cinématographique français contemporain et le langage des jeunes constituent l'une des principales sources de popularisation de l'argot, favorisant l'ancrage de nouveaux modèles lexicaux dans la communication quotidienne. Dans le même temps, l'ensemble

*© **Зінченко А. Ю. [Zinchenko A. Yu.]**, anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua,*
***Єсипович К. П. [Yesypovych K. P.]**, kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua*

thématique des termes d'argot désignant la sexualité, les parties du corps, les interactions amoureuses et les types de relations interpersonnelles reste insuffisamment systématisé et nécessite une analyse approfondie et globale.

Cet article a pour **objectif** d'analyser les particularités du fonctionnement de l'argot des jeunes français utilisé pour désigner les relations amoureuses et sexuelles dans le discours cinématographique contemporain, et de déterminer son rôle dans la formation des codes linguistico-culturels actuels.

Cette étude porte sur les particularités étymologiques, sémantiques et fonctionnelles des expressions argotiques désignant les relations amoureuses et sexuelles, les parties du corps, les pratiques sexuelles et les types d'interactions interpersonnelles dans le langage des jeunes en France.

L'objet de cette étude est l'argot des jeunes français dans le cadre du discours cinématographique contemporain et de la communication informelle.

En abordant la thématique de l'amour à travers le prisme de l'argot, on constate que ce sentiment y est fréquemment réduit à sa dimension sexuelle. L'argot ne dispose pas réellement de termes permettant d'exprimer des nuances d'attendrissement ou d'émotions profondes. À titre d'illustration, Pierre Guiraud répertorie, dans son Dictionnaire érotique [Guiraud, 1978a, p. 15-23], 1300 mots et expressions en argot français visant à désigner l'acte sexuel. La gamme lexicale est impressionnante : elle inclut des formulations variant de la crudité vulgaire aux euphémismes, voire des expressions presque poétiques qui s'éloignent de l'argot traditionnel.

Bien que l'argot regorge d'un vocabulaire abondant à connotation sexuelle, ces termes demeurent, dans leur grande majorité, marqués de tabou et sont perçus comme impudiques au sein de la langue standard. Cette réserve demeure, même si certains de ces mots trouvent place dans les dictionnaires usuels. C'est dans cette perspective qu'il apparaît essentiel de sensibiliser les apprenants de langues étrangères à ces expressions argotiques. Une connaissance adéquate leur permettrait non seulement de mieux en comprendre les usages et les significations implicites, mais aussi d'éviter des malentendus dans des interactions linguistiques et culturelles.

L'aspect corporel de l'amour, sa dimension purement physique, reste en effet fréquemment occulté, voire enveloppé dans une dynamique d'interdit socioculturel. L'utilisation de l'argot, tout particulièrement lorsque celui-ci inclut des termes vulgaires, relève souvent d'une question de sensibilité personnelle. Il convient de souligner que nul n'est contraint d'employer ces expressions, bien que celles-ci soient généralement au moins comprises passivement par les locuteurs.

Par ailleurs, les locuteurs aguerris en langue argotique ne rejettent généralement pas ces termes ; bien au contraire, l'argot tend à constituer une sorte de réservoir lexical pour évoquer des tabous propres à la culture dominante et à la langue standard : des thématiques comme la sexualité, la folie, la mort, la criminalité ou encore la prostitution trouvent ainsi leur expression dans ce registre linguistique.

Dans le français contemporain, particulièrement dans le langage des jeunes et le discours cinématographique, les termes argotiques associés aux relations affectives et à l'expression des émotions occupent une position significative. Les verbes et expressions issus de l'argot, utilisés pour manifester l'attirance, l'admiration ou les sentiments amoureux, témoignent non seulement des

© ***Zinchenko A. Yu. [Zinchenko A. Yu.]***, anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua,
Yesypovych K. P. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

évolutions lexicales de la langue, mais aussi des changements socioculturels dans les pratiques communicationnelles des jeunes générations.

Traitons quelques exemples:

«Je crois qu'il l'a kiffée»

«Daphné ne sera pas du tout jalouse que t'aies un date avec le mec qu'elle surkiffe, c'est ça?»

Le verbe kiffer [Goudaillier, 1997] est dénominatif issu de l'emprunt à l'arabe kif *mélange de cannabis et de tabac* porte un sens signifiant *perdre la tête, avoir une réaction démesurée*, sens qui, toutefois, demeure rare. À la lecture des synonymes fournis par les jeunes (aimer, adorer, apprécier), il apparaît évident que ces derniers comprennent kiffer dans l'acception *d'aimer* et non dans celle *d'halluciner,* laquelle semble avoir totalement disparu.

«Il est à fond sur un mec qui est pas du tout fait pour elle»

Le terme *fond* dérive du latin *fundus*, lequel renvoie à la partie la plus basse ou au fondement. L'expression idiomatique *être à fond*, qu'elle soit employée dans un contexte relationnel ou général, signifie une implication totale et sans réserve envers un sujet, une activité ou une personne.

«J'ai eu un crush .On s'est lootées toute la nuit»

«Je sais pas , c'est normal de stalker son crush»

L'apparition du terme *crush* se situe à la fin des années 1990. Bien que souvent perçu comme un anglicisme, son origine est plus complexe : le verbe anglais *to crush* (signifiant *écraser, broyer*) dérive de l'ancien français *cruisir,* lui-même variante de *croissir* (rompre, briser). L'usage du mot *crush* est vu dans les expressions *avoir un crush pour quelqu'un* ou *être en crush sur quelqu'un*. Il peut aussi désigner la personne cible de cette inclination sentimentale.

L'emploi d'unités lexicales telles que *kiffer, avoir un crush, ou être à fond sur quelqu'un* révèle l'impact des emprunts lexicaux, du verlan et de l'anglais sur le registre familier du français contemporain.

Les verbes argotiques examinés ci-après désignent diverses modalités d'interaction amoureuse ou sexuelle, allant de la tentative de séduction à la consolidation d'une relation affective. Ces termes se distinguent par une expressivité marquée et par des évolutions sémantiques reposant fréquemment sur le passage du sens propre au sens figuré.

«Si on a pas de cours ensemble, ou si on était pas amis avant , si on n'a pas envie de draguer quelqu'un, on va pas le voir»

«Le concours de vannes entre vous, c'est de la drague ou?»

Historiquement, le terme *drague* désignait un filet en forme de poche, dont la partie inférieure était munie d'un racloir. C'est de cet instrument que dérive le verbe *draguer,* dont l'acception originelle était de *pêcher des huîtres à l'aide d'une drague*. Au XVIIe siècle, la signification de ce verbe s'est étendue pour inclure l'action de *curer le fond d'une voie navigable ou d'un port.* Vers la fin du XIXe siècle, une acception figurée est apparue, désignant l'acte de *parcourir un lieu à la recherche d'un butin.* Le sens contemporain de *chercher à séduire quelqu'un* (sous-entendant l'idée d'attirer une personne dans ses filets) ne s'est établi qu'à partir des années 1950 [Le Robert, n.d.].

«Si j'y vais que Charles,il va pas arrêter de me coller»

Le verbe *coller* trouve son origine dans le substantif *colle,* lui-même dérivé du grec ancien *kolla* (gomme, colle) par l'intermédiaire du latin vulgaire *colla*.

© ***Зінченко А. Ю. [Zinchenko A. Yu.]***, anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua,
Єсипович К. П. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

Sa signification première, attestée vers 1320, était l'action de faire adhérer au moyen de colle. L'évolution sémantique du sens propre (joindre deux objets) vers le sens figuré de la séduction s'opère par la notion de proximité physique imposée.

En 1878, l'expression pronominale *se coller* a été employée pour décrire le concubinage, impliquant alors une étroite association entre deux individus.

Dans son acception moderne, le verbe décrit l'action de *ne pas lâcher* une personne, ou de *s'en rapprocher de manière insistante*. Ceci implique fréquemment un contact corporel direct, comme dans le contexte de la danse, ou une présence persistante exercée à des fins de séduction.

«En plus, moi j'étais pas loin de pécho Maxime»

Même si c'est un mot ancien en verlan, *choper* est toujours beaucoup utilisé dans le langage courant. Il veut dire draguer, embrasser ou avoir une relation sexuelle avec quelqu'un. On l'utilise aussi pour acheter de la drogue ou pour obtenir quelque chose de difficile. C'est un mot très pratique, employé par tous les jeunes, pour parler d'une réussite sociale ou amoureuse.

«Elle pense qu'on veut lui piquer son mec, on s'en bat les couilles»

Le verbe *piquer* dérive du latin vulgaire *pungere*, dont la signification première est de *percer* ou de *piquer*. Au sens propre, cela désigne l'action d'introduire une extrémité pointue ou un aiguillon dans une entité. Dans le contexte des relations affectives, il acquiert une acception figurée, celle de soustraire un partenaire amoureux à une autre personne.

Français conventionnel. Dans le français de tous les jours, les verbes *prendre* et *posséder* sont souvent utilisés pour parler de l'acte sexuel. Ils viennent plutôt d'un point de vue masculin. Cependant, le verbe *prendre* est aussi employé par des femmes, plus souvent que *posséder*. *Posséder* a aussi pris un sens plus large : il peut signifier *se faire avoir ou être trompé.* C'est le même cas pour le verbe *baiser* en français familier.

Français non conventionnel. Dans le français familier, le verbe *baiser* est le plus courant et le plus connu. C'est un mot ancien, un adoucissement, qui semble exister depuis le 16e siècle [Goudaillier, 1997, p. 154].

Parce qu'on l'utilise beaucoup, *baiser* est devenu moins fort ou choquant que d'autres expressions plus imagées comme *sauter* ou *tringler*. On le trouve aussi dans des écrits d'hommes, par exemple chez Georges Brassens [Brassens, 1966a]. Dans son texte *Bulletin de santé*, il expliquait pourquoi il avait maigri, en donnant une raison différente d'un cancer que les médias (qu'on n'appelait pas encore "people" à l'époque) avaient imaginé :

Si j'ai quitté le clan des gros, des joufflus, des obèses,
C'est que je baise, que je baise, que je baise
Comme un bouc, un bélier, une bête, une brute
Je suis hanté le rut, le rut, le rut, le rut.

Ce verbe est aussi utilisé par l'écrivaine Virginie Despente. Elle en a fait le titre de son premier livre, sorti en 1994, puis celui du film qu'elle a réalisé en 2000, "*Baise-moi"*. Ce titre, surprenant et provocateur, a attiré l'attention et a fait beaucoup parler.

L'example tiré d'une épisode de Skam (France)

«Je me disais , ça te dit qu'on baise ?»

© Zinchenko A. Yu. [Zinchenko A. Yu.], anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua,
Yesypovych K. P. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

«Le problème c'est si elle veut niquer»

«Je viens de rater ma seule chance de ken cette année» (ken-verlan du mot *niquer)*

Le verbe *niquer* vient du sabir d'Afrique du Nord, de l'arabe *nak*. Il est apparu en français en 1890 [Le Robert, n.d.]. Mais il s'est vraiment répandu et est devenu très courant à partir de la fin du 20e siècle, surtout comme insulte.

Jean-Pierre Goudaillier [Goudaillier, 1997] a listé d'autres verbes d'argot plus récents. Ces verbes ne se trouvent ni dans le dictionnaire de Guiraud, ni dans le PR 2020, ce qui montre un renouvellement des mots dans ce domaine.

Voici quelques exemples :

-bouillav(er), que le Wiktionnaire décrit comme un terme argotique d'origine romani, signifiant *faire l'amour très vulgairement.*

-fucker, emprunté de l'anglais.

-se taper

-zeub, qui est le verlan de *baiser*

«Vous passez tout votre temps à parler des nanas qu'il va se taper»

Les mots suivants sont liés au développement numérique et ont pour racine commune le mot *sexe :*

«Je peux hacker n'importe lequel d'entre vous, et poster sa sex-tape sur Facebook»

Le mot *sextape* (féminin, vient de l'anglais) désigne une vidéo intime qui montre des actes sexuels. Elle est faite pour rester privée, souvent par les personnes qui sont dedans.Par extension, ce mot s'utilise aussi pour une vidéo intime partagée sans l'accord des personnes concernées, notamment sur Internet ou dans les médias.

Les dictionnaires indiquent que c'est un mot familier, souvent utilisé dans le domaine numérique. Pour un ton plus neutre, on peut dire *vidéo intime* ou vidéo *privée.*

«Bah je sais pas, t'arrêtes pas de me dire que vous sextotez à mort»

Échanger des messages écrits à caractère sexuel. Mot-valise créé à partir de *sexe* et de *textoter.*

Un autre terme a également été inventé pour désigner la protection lors des rapports sexuels. Au 19ème siècle, une capote était d'abord un manteau militaire. Ce manteau protégeait les soldats du froid, de la pluie, de la neige et de la boue. L'argot de Paris a comparé ce vêtement à un autre objet. Dans les bordels où allaient les soldats, l'expression est devenue courante : on "enfile une capote" pour se protéger. La comparaison était logique.

«Fais-lui mettre une capote, cette fois»

Dans le français argotique contemporain, les relations affectives ne sont pas seulement exprimées à travers le lexique de la séduction, mais également par des verbes désignant l'ignorance, la prise de distance ou la rupture amoureuse ou le fait de voler le partenaire d'une autre personne.

«Nico vient de se faire larguer par se meuf»

«Je croyais que j'étais prête et il m'a larguée le lendemain»

Le mot *larguer* est apparu au 16-e siècle. Il vient du mot *largue* (qui signifie un espace ouvert) ou de l'espagnol *largar*. Au début, l*arguer* voulait dire *détacher une corde ou une voile*. Par exemple, *larguer les amarres* signifie libérer un bateau pour qu'il aille vers le large. Plus tard, le

*© **Зінченко А. Ю. [Zinchenko A. Yu.]**, anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua,*
Єсипович К. П. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

verbe a pris un sens plus courant et familier : celui d'abandonner quelqu'un. C'est comme se séparer de quelqu'un d'un coup, un peu comme on lâche une corde d'amarrage.

«C'est elle qui se fait tej et c'est Lola qui pleure»

Tèj (verlan du verbe jeter) signifie larguer, laisser tomber, rejeter, repousser ; c'est le verlan du verbe jeter.

«Tu m'as ghostée toute la semaine , tu me rends mes affaires»

«Tu sais comment tes ex te surnomment? Le ghosteur!»

Le mot *ghoster* est apparu en français en 2015. Il vient de l'anglais *to ghost someone,* où *ghost* veut dire *fantôme.*Cela signifie ne plus donner de nouvelles à quelqu'un et éviter tout contact. On utilise ce terme surtout dans les relations amoureuses. Cela veut dire arrêter subitement de parler à quelqu'un sans donner de raison.

Le thème des rendez-vous amoureux est largement représenté dans les pratiques langagières actuelles des jeunes locuteurs. Les argotismes et expressions liés aux rencontres amoureuses permettent de transmettre de manière expressive les différentes étapes des relations affectives, tout en reflétant les pratiques communicationnelles et culturelles des jeunes.

«T'acceptes un rencard avec moi et j'arrête de manipuler Daphné»

Selon *le Trésor de la langue française* [Le Robert, n.d.], l'origine du mot *rencard* fait l'objet de débats et suscite plusieurs interrogations. Ce dictionnaire, élaboré aux XIXe et XXe siècles, présente deux hypothèses. La première, jugée plausible, avance une dérivation du mot *rencontre*. La seconde hypothèse postule sa formation à partir du verbe *rencarrer,* dont la signification était *« rentrer dans un lieu sûr après un coup »*. Actuellement, le terme *rencard* est employé pour désigner un *rendez-vous de nature amoureuse.*

Outre son étymologie incertaine, le mot *rencard* se caractérise par une pluralité de graphies. Il convient en premier lieu de distinguer le *rencard,* désignant le rendez-vous amoureux, du *rancart*, terme argotique évoquant un renseignement confidentiel. *Le Trésor de la langue française* valide la graphie *rencart*. Les éditions du *Petit Larousse et du Petit Robert* [Orthodidacte, n.d.] proposent quant à elles les formes *rancard* et *rencard*. Ainsi, quatre orthographes sont admises, bien que la graphie *rancart* revête une acception sémantique distincte.

«On peut se balader juste les deux, faire notre premier vrai date»

«Attends, on peut faire un double date comme dans les films»

Cette évolution sémantique est attribuable à l'anglais. Dans cette langue, le mot *date* a initialement acquis la signification de *rendez-vous,* puis celle de *rendez-vous romantique*. Par extension, il désigne également la personne avec laquelle on participe à une telle rencontre.

Les parties du corps constituent un domaine particulièrement productif dans la formation des argotismes français. Dans le discours familier, les désignations argotiques du corps humain possèdent souvent une forte valeur expressive, humoristique ou péjorative.

«Je connais tes boobs mieux que les miens et ils ont genre doublé de volume»

Le terme anglais familier *boobs* désigne, dans le registre familier contemporain, la poitrine féminine. Historiquement, en anglais, le terme *boob* pouvait également faire référence à une personne naïve ou manquant de jugement. Cependant, cette acception est peu courante en français.

© ***Zinchenko A. Yu. [Zinchenko A. Yu.]***, anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua,
Yesypovych K. P. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

«Ça te fait une grande tête de bite, quand même»

«Ton rouge à lèvres est un peu dépassé. −J'ai mangé. − Quoi, une teub ??»

Le terme *bite,* un substantif féminin, est caractérisé par une vulgarité marquée et désigne anatomiquement le pénis. Par extension sémantique, il s'emploie dans le lexique injurieux ou au sein d'expressions argotiques. À titre d'exemple, l'expression *« pas une bite »* signifie l'absence totale de quelque chose ou la nullité.

«Elles vont pas pouvoir mater le cul des mecs , prendre une planche de charcut' et des mojitos !»

Du latin culus, signifiant « anus, derrière »

«Il lui a bouffé la schnek»

Le terme *schneck* possède plusieurs acceptions en français. Initialement, au masculin, il désigne une viennoiserie de forme spirale, typiquement garnie de raisins secs. Cette utilisation est un régionalisme, principalement attesté en Alsace et en Moselle, et également présent dans certaines zones du Maghreb. En dehors de ces contextes régionaux, l'appellation courante est généralement *pain aux raisins.*

Par ailleurs, *schneck* existe aussi au féminin dans le registre de l'argot juvénile. Dans ce sens, il fait référence au vagin ou, plus largement, aux organes génitaux féminins externes, et appartient à un niveau de registre linguistique familier ou vulgaire.

«On est obligés de se mater le zgeg pour être potes, c'est ça?»

Le mot zgeg, qui s'écrit aussi sgeg, zgueg, sguègue et zguègue, est un mot familier qui désigne le pénis, le sexe masculin. D'origine arabe dialectal (maghrébin), peut-être dérivé de *ṣghir* (« petit »).

«Même tes tétons ils sont trempés , c'est ouf !»

Le terme *téton*, attesté vers 1480, dérive de *tette* (attesté au début du XIIe siècle), provenant du francique *titta,* désignant originellement le mamelon ou la mamelle. Dans un registre familier, il désigne le sein féminin ou le mamelon, et par analogie technique, une petite protubérance. Sa formation inclut le suffixe diminutif *-on.*

Le français argotique contemporain comprend de nombreuses désignations servant à caractériser les individus selon leur expérience amoureuse, sexuelle ou leur comportement relationnel. Ces lexèmes, souvent marqués par une valeur moqueuse ou péjorative, reflètent les représentations sociales et culturelles.

«Elle a jamais embrassé un mec ? C'est une pucelle de la langue»

L'étymologie du terme dérive du bas latin *pullicella*, signifiant *vierge pure*. Son origine demeure sujette à débat ; il est postulé qu'il s'agit d'un diminutif *de pulla, petit d'un animal*, présentant une parenté sémantique avec le latin *puella, jeune fille.*

Initialement, le terme désignait génériquement une *« jeune fille non mariée ».* Il ne renvoyait pas à une catégorie sociale spécifique (à l'inverse de « damoisele », qui connotait une *« jeune fille noble »*), mais à une tranche d'âge située entre la puberté et le mariage. Dès le Moyen Âge, le mot a acquis la signification spécialisée de « jeune vierge ».

© ***Зінченко А. Ю. [Zinchenko A. Yu.]***, anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua,
Єсипович К. П. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

Au XVIe siècle, cette acception secondaire a prévalu, entraînant l'obsolescence du sens premier. Le sens initial de pucelle a été supplanté par *fille*, puis *jeune fille*, dès le moyen français. Actuellement, l'emploi du terme dans le sens de *jeune vierge* revêt une connotation ironique.

«Mais si t'envoies "papa" à une meuf , tu vas rester puceau toute ta vie»

Le terme *puceau* désigne un individu masculin, généralement jeune, qui n'a jamais eu de rapports sexuels. Il est synonyme *d'homme vierge*, mais véhicule une connotation péjorative. Ce substantif, d'origine ancienne en français, a été formé par masculinisation du terme *pucelle.*

«Pas forcément les couples, c'est discriminant pour les célib'»

Le terme a initialement été appliqué au clergé catholique, avant d'étendre sa signification à l'état d'une personne en âge nubile non mariée. Cet état était parfois péjorativement désigné par les expressions *vieux garçon* ou *vieille fille.* Actuellement, l'usage s'est généralisé pour inclure toute personne n'étant pas engagée dans une relation de couple. Cette évolution lexicale est attestée par l'émergence de néologismes tels que *célibattant* (un jeune célibataire proactif) ou *sologamie* (l'acte de s'épouser soi-même), lesquels, malgré une diffusion limitée en français, témoignent d'une transformation de la perception du célibat, jadis stigmatisé, et désormais vécu de manière plus assumée et épanouissante.

«Vous êtes des putains d'incels!»

Le terme *incel* (abréviation de l'anglais *involuntary celibate*, signifiant littéralement *chaste involontaire* et souvent improprement traduit par *célibataire involontaire*) désigne une culture ou un ensemble de communautés en ligne dont les membres se caractérisent par une incapacité perçue ou vécue à établir des relations amoureuses ou sexuelles, un état qu'ils nomment *célibat involontaire* ou *inceldom.*

«Et comme j'ai décidé d'arrêter de gifler les tepus dans ton genre devant leurs potes, je suis partie». Du nom *pute* en *verlan* (*XXe siècle*).

Conclusions. Une grande partie de l'argot des jeunes français désignant les relations amoureuses et sexuelles se forme par la transformation sémantique d'unités lexicales existantes, ainsi que par l'utilisation active du verlan, des anglicismes et des emprunts à la langue arabe. Les argotismes étudiés reflètent les changements socioculturels au sein de la société française, la transformation des modèles de communication chez les jeunes et la redéfinition des thèmes de l'intimité, de la sexualité et des interactions interpersonnelles dans le milieu des jeunes d'aujourd'hui. Les réseaux sociaux et le discours cinématographique français contemporain exercent une influence considérable sur la formation et la diffusion des unités d'argot, favorisant ainsi le renouvellement rapide du langage des jeunes et l'ancrage de nouveaux modèles lexicaux dans la communication quotidienne. L'étude a montré que les expressions d'argot désignant les relations amoureuses et sexuelles permettent aux jeunes d'exprimer leur appartenance à un groupe, de créer un effet de décontraction et de se démarquer du langage normatif. L'analyse étymologique des termes étudiés a mis en évidence une interaction active entre la langue française et d'autres langues et cultures, ainsi que le caractère dynamique de l'argot contemporain des jeunes. L'argot français des jeunes dans le domaine des relations amoureuses et sexuelles constitue un élément

© ***Zinchenko A. Yu. [Zinchenko A. Yu.]***, anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua,
Yesypovych K. P. [Yesypovych K. P.], kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

important de la linguoculture contemporaine et reflète les tendances sociales actuelles, les stéréotypes culturels et les particularités de la communication de la jeune génération.

Perspectives de recherche. Les études linguistiques sur l'argot des jeunes français ouvrent de vastes perspectives pour une analyse plus approfondie des aspects sociolinguistiques, culturels et communicatifs du langage contemporain. L'étude des groupes thématiques d'argot dans l'environnement numérique, l'influence des réseaux sociaux et de la culture de masse sur la formation de nouveaux éléments d'argot, ainsi que l'étude des spécificités de genre dans le fonctionnement de l'argot des jeunes constituent des axes de recherche prometteurs. Les recherches scientifiques futures pourraient porter sur l'analyse de l'évolution des termes d'argot dans le discours cinématographique français, l'étude des emprunts linguistiques interculturels et l'examen du rôle de l'argot des jeunes dans la formation des codes linguoculturels contemporains de la société française.

Références:

1. Brassens, G. (1966a). *Le bulletin de santé* [Album XI]. Philips. « Supplique pour être enterré sur la plage de Sète ».
2. Académie française. (n.d.). *Larguer*. *Dictionnaire de l'Académie française* (9e éd.). https://www.dictionnaire-academie.fr/article/A9L0348
3. Études littéraires. (n.d.). *Pucele*. *Vocabulaire de l'ancien français*. https://www.etudes-litteraires.com/ancien-francais/vocabulaire/pucele
4. Femme Actuelle. (n.d.). *Rencard : Les clés pour tout comprendre des rendez-vous amoureux*. https://www.femmeactuelle.fr/amour/couple/rencard-les-cles-pour-tout-comprendre-des-rendez-vous-amoureux-2143666
5. Fiévet, A.-C., & Podhorná-Polická, A. (2008). Argot commun des jeunes et français contemporain des cités dans le cinéma français depuis 1995 : Entre pratiques des jeunes et reprises cinématographiques. *Glottopol*, (12), 212–240.
6. Goudaillier, J.-P. (1997). *Comment tu tchatches ! Dictionnaire du français contemporain des cités*. Maisonneuve et Larose.
7. Guiraud, P. (1978a). *Dictionnaire érotique*. Payot.
8. Kaczmarek, M. (2021). L'argot contemporain dans le discours des jeunes Français. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica*, (55). University of Lodz.
9. Le Dictionnaire. (n.d.). *Bite*. https://www.le-dictionnaire.com/definition/bite/
10. Le Dictionnaire. (n.d.). *Boobs*. https://www.le-dictionnaire.com/definition/boobs/
11. Le Dictionnaire. (n.d.). *Sextape*. https://www.le-dictionnaire.com/definition/sextape/
12. Le Robert. (n.d.). *Top 10 des mots de la drague*. https://dictionnaire.lerobert.com/dis-moi-robert/raconte-moi-robert/top-10-mots-plus-etonnants/top-10-des-mots-de-la-drague.html
13. Linternaute. (n.d.). *À fond*. https://www.linternaute.fr/expression/langue-francaise/14060/a-fond/
14. Linternaute. (n.d.). *Se coller*. https://www.linternaute.fr/dictionnaire/fr/definition/se-coller/
15. Monsieur de France. (n.d.). *Pourquoi on dit « capote » ?* https://monsieur-de-france.com/fr/pourquoi-on-dit-capote
16. Orthodidacte. (n.d.). *Définition de date*. https://dictionnaire.orthodidacte.com/article/definition-date
17. Orthodidacte. (n.d.). *Définition de puceau*. https://dictionnaire.orthodidacte.com/article/definition-puceau
18. Orthodidacte. (n.d.). *Définition de schneck*. https://dictionnaire.orthodidacte.com/article/definition-schneck
19. Orthodidacte. (n.d.). *Définition de zgeg*. https://dictionnaire.orthodidacte.com/article/definition-zgeg
20. Podhorná-Polická, A. (2020). *Le français contemporain des cités et l'argot des jeunes : Dynamiques linguistiques et discursives*. HAL Open Science. https://hal.science/hal-03086469/document
21. Sablayrolles, J.-F. (2025). *Inventivité et renouvellement lexicaux (littéraire, argotique, etc.) pour une activité intemporelle*. HAL Open Science. https://hal.science/hal-03086469/document
22. Slangzone. (n.d.). *Pécho*. https://www.slangzone.net/fr/word/pécho/
23. Usito. (n.d.). *Téton*. *Dictionnaire Usito*. Université de Sherbrooke. https://usito.usherbrooke.ca/définitions/teton
24. Wikipédia. (n.d.). *Incel*. *Wikipédia, l'encyclopédie libre*. https://fr.wikipedia.org/wiki/Incel

*© **Зінченко А. Ю. [Zinchenko A. Yu.]**, anastasiia.zinchenko@knlu.edu.ua,*
__Єсипович К. П. [Yesypovych K. P.]__, kateryna.yesypovych@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 82-90
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ
[CURRENT ISSUES IN LINGUISTIC SEMANTICS]

УДК 811.133.1'373

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 11.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 14.06.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 95,1 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 28.06.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.82-90

LES EMPRUNTS À L'ANGLAIS COMME SOURCE DE NÉOLOGISATION DANS LE DISCOURS MÉDIATIQUE FRANÇAIS CONTEMPORAIN

Sofiia S. Vatsyk *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0004-9830-2388
sofiia.vatsyk@knlu.edu.ua

Étudiante en master de la Faculté de philologie romane et de traduction
Université nationale linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Vira O. Ruban *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

Docteur ès lettres, maître de conférences au département de philologie italienne et française et de traduction,
Université nationale linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Cet article examine les emprunts à l'anglais comme une source majeure de néologisation dans le discours médiatique français contemporain. La pertinence de l'étude est déterminée par l'intensification des contacts interlinguistiques, l'influence croissante de l'anglais sur le lexique français et le rôle des médias de masse dans la diffusion des innovations linguistiques. L'objectif est d'identifier les emprunts à l'anglais dans les médias français contemporains, d'analyser leur fonctionnement et de déterminer leurs principaux domaines thématiques. Le corpus empirique comprend des textes issus du Figaro, du Monde, de L'Express, de Libération, de 20 Minutes et du Sud Ouest. L'étude mobilise des méthodes descriptive, analytique, classificatoire, contextuelle et fonctionnelle, ainsi que des éléments d'analyse quantitative. L'analyse permet d'identifier trois principaux groupes thématiques : les technologies numériques et la communication en ligne ; les affaires, l'économie et le marché du travail ; la culture et les relations sociales. La présence ou l'absence de guillemets constitue un indicateur du degré de lexicalisation des anglicismes. Six fonctions sont distinguées : nominative, terminologique, cognitive, compressive, expressive

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky]))
English Borrowings as a Source of Neologization in Contemporary French Media (in French) **[Les emprunts à l'anglais comme source de néologisation dans le discours médiatique français contemporain]**
© ***Vatsyk S. S. [Vatsyk S. S.]***, sofiia.vatsyk@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 82-90
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

et idéologique. Les résultats montrent que les emprunts à l'anglais constituent un phénomène fonctionnellement diversifié et une composante intégrante du discours médiatique français contemporain dans une société de l'information mondialisée.

Mots-clés : *néologisation, emprunts à l'anglais, médias français, mondialisation, fonctions des emprunts, lexicalisation.*

ЗАПОЗИЧЕННЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЖЕРЕЛО НЕОЛОГІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ ФРАНЦУЗЬКОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Софія Семенівна Вацик *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0004-9830-2388
sofiia.vatsyk@knlu.edu.ua

студентка другого (магістерського) рівня
факультету романської філології і перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Віра Олександрівна Рубан *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Стаття присвячена дослідженню англомовних запозичень як одного з провідних джерел неологізації сучасного французького медіадискурсу. Актуальність зумовлена інтенсифікацією міжмовних контактів у контексті глобалізації, зростанням впливу англійської мови на французьку лексику та роллю ЗМІ у поширенні мовних інновацій. Метою є виявлення й аналіз англомовних запозичень, визначення особливостей їх функціонування та тематичних груп. Матеріалом дослідження слугували тексти Le Figaro, Le Monde, L'Express, Libération, 20 Minutes та Sud Ouest. Застосовано описовий, аналітичний, класифікаційний і контекстуальний методи, функціональний підхід та елементи кількісного аналізу. Виявлено три основні тематичні групи запозичень: цифрові технології та онлайн-комунікація; бізнес, економіка та ринок праці; культура та соціальні відносини. Наявність або відсутність лапок визначено як показник ступеня лексикалізації англіцизмів. Виокремлено шість функцій: номінативну, термінологічну, когнітивну, компресивну, експресивну та ідеологічну. Доведено, що англомовні запозичення є функціонально різноманітною та невід'ємною складовою сучасного французького медіадискурсу.

Ключові слова: *неологізація, англомовні запозичення, французькі ЗМІ, глобалізація, функції запозичень, лексикалізація.*

© ***Вацик С. С. [Vatsyk S. S.]***, sofiia.vatsyk@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 82-90
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

ENGLISH BORROWINGS AS A SOURCE OF NEOLOGIZATION IN CONTEMPORARY FRENCH MEDIA

Sofiia S. Vatsyk *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0004-9830-2388
sofiia.vatsyk@knlu.edu.ua

Master's degree student at the Faculty of Romance Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Vira O. Ruban *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

PhD (Philology), Associate Professor at Department of Italian and French Philology and Translation,
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

This article examines English borrowings as a major source of neologization in contemporary French media discourse. The relevance of the study is determined by intensified interlingual contacts, the growing influence of English on French vocabulary, and the role of mass media in disseminating linguistic innovations. The aim is to identify English borrowings in contemporary French media, analyze their functioning, and determine their thematic groups. The empirical material comprises texts from Le Figaro, Le Monde, L'Express, Libération, 20 Minutes, and Sud Ouest. The study employs descriptive, analytical, classificatory, contextual, functional, and quantitative methods. The analysis identifies three main thematic groups: digital technologies and online communication; business, economics, and the labor market; and culture and social relations. The presence or absence of quotation marks is shown to indicate the degree of lexicalization of anglicisms. Six functions are distinguished: nominative, terminological, cognitive, compressive, expressive, and ideological. The findings demonstrate that English borrowings constitute a functionally diverse and integral component of contemporary French media discourse in a globalized information society.

Keywords: *neologization, English borrowings, French media, globalization, functions of borrowings, lexicalization.*

En tant que phénomène social, la langue est un système dynamique qui se transforme constamment sous l'influence de la mondialisation et des changements technologiques, culturels et sociaux, et c'est son vocabulaire qui reflète le mieux ces processus. L'émergence de nouvelles réalités et les liens interculturels actifs donnent naissance à des néologismes, y compris des emprunts à d'autres langues, particulièrement visibles dans l'espace médiatique contemporain. Les médias constituent également un facteur important de leur formation et de leur diffusion.

La néologisation est donc le principal mécanisme de renouvellement du vocabulaire, dont une grande partie s'opère par l'emprunt de nouveaux mots et concepts. Dans le monde globalisé

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky]))
English Borrowings as a Source of Neologization in Contemporary French Media (in French) **[Les emprunts à l'anglais comme source de néologisation dans le discours médiatique français contemporain]**
© ***Vatsyk S. S. [Vatsyk S. S.]***, sofiia.vatsyk@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

d'aujourd'hui, l'anglais étant dominant dans les domaines de la science, des affaires, des technologies et de l'espace numérique, ses éléments pénètrent massivement dans la langue française.

Dans ce contexte, les médias jouent un rôle clé, car le discours médiatique constitue le milieu où les unités lexicales apparaissent, fonctionnent et acquièrent une reconnaissance sociale. Cette tendance suscite toutefois des débats quant à son impact sur l'identité linguistique. D'une part, les anglicismes permettent de nommer de nouvelles réalités et de créer de nouveaux liens pragmatiques et sémantiques ; d'autre part, leur utilisation excessive est considérée comme un défi à la norme linguistique et à l'identité culturelle.

C'est pourquoi la **pertinence** de cette étude tient à la nécessité d'une réflexion globale sur les emprunts à l'anglais en tant que source majeure de néologisation en français, notamment dans la communication médiatique. Leur étude permet de mettre en évidence les mécanismes d'intégration linguistique, leurs particularités de fonctionnement dans les textes médiatiques et les tendances de développement du français contemporain dans un contexte de domination mondiale de l'anglais.

Analyse des recherches et publications récentes. La question des emprunts à l'anglais et de leur influence sur les processus de néologisation occupe une place importante dans la linguistique contemporaine. Les recherches portent notamment sur leurs mécanismes d'adaptation, leurs aspects sociolinguistiques et leur fonctionnement dans le discours médiatique.

Dans le domaine de l'adaptation structurelle, M. Pergnier a proposé une typologie des anglicismes et étudié leur intégration aux niveaux phonétique, morphologique et grammatical [Pergnier, 1989]. V. Saugera a analysé leur formation et leur adaptation, en mettant l'accent sur les transformations morphologiques et leur rapport à la norme linguistique [Saugera, 2017]. I. Ashrafova a complété cette approche par l'étude de leur adaptation syntaxique [Ashrafova, 2024].

Sur le plan sociolinguistique, les recherches s'intéressent à la perception sociale des anglicismes et à leur rôle dans la néologisation. Malgré les critiques puristes et les politiques de protection linguistique, ils contribuent à l'enrichissement du lexique français, comme l'atteste leur présence croissante dans les dictionnaires [Léopold, 2021]. Leur diffusion est également favorisée par la mondialisation, la numérisation et la communication interculturelle [Олефір та ін., 2018; Рубан, 2025]. Les anglicismes remplissent ainsi des fonctions à la fois nominative et pragmatique, notamment comme marqueurs de modernité [Zanola, 2008].

Dans le discours médiatique, P. Chesley souligne leur productivité et leur stabilité dans la presse française [Chesley, 2010], tandis que S. Planchon met en évidence l'influence du contexte linguistique, du bilinguisme et des médias sur leur diffusion [Planchon, 2018]. Des travaux récents montrent également leur pénétration dans le registre familier et leur influence sur la variabilité du langage médiatique [Каратєєва, Кромбет, 2025].

Malgré ces recherches, le fonctionnement des anglicismes dans l'espace médiatique français reste insuffisamment étudié. Une analyse globale de leurs fonctions, de leur répartition thématique et de leur impact sur le destinataire demeure nécessaire.

L'objectif de cet article est d'étudier de manière approfondie le rôle des emprunts à l'anglais dans le processus de néologisation du discours médiatique français contemporain.

Méthodes et méthodologie de l'étude. La réalisation de l'objectif fixé repose sur une combinaison de méthodes de recherche qui se complètent mutuellement. La méthode descriptive est

© ***Вацик С. С. [Vatsyk S. S.]***, sofiia.vatsyk@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

utilisée pour répertorier et systématiser les emprunts anglais dans les textes médiatiques, ainsi que pour décrire les caractéristiques structurelles et sémantiques de ces emprunts. La méthode d'analyse et de synthèse est utilisée pour mettre en évidence la structure interne des anglicismes et pour généraliser les résultats obtenus. Grâce à la méthode de classification, les emprunts peuvent être répartis en groupes thématiques et par domaines d'activité. La signification et les caractéristiques fonctionnelles des anglicismes dans des contextes spécifiques peuvent être déterminées à l'aide d'une analyse contextuelle. Leurs fonctions dans le discours médiatique français sont déterminées à l'aide d'une approche fonctionnelle. L'analyse quantitative est utilisée pour évaluer la fréquence des emprunts anglais dans différents types de médias.

Les textes des médias français contemporains servent de matériau de recherche afin d'assurer la représentativité de l'analyse du discours médiatique français contemporain.

Présentation et discussion des principaux résultats de la recherche. Commençons par le fait que le processus continu de néologisation, qui reflète la capacité d'une langue à s'adapter aux changements du monde, des technologies et de la culture, est l'un des concepts centraux de la lexicologie. En linguistique moderne, un néologisme est défini comme une nouvelle unité lexicale ou une nouvelle signification attribuée à un mot existant. Son apparition résulte donc des ressources internes de la langue et d'influences externes, notamment des contacts interlinguistiques. Les néologismes sont classés selon leur mode de formation et leur fonction dans le discours, ce qui permet de distinguer plusieurs types principaux :

- **les néologismes lexicaux**, qui résultent de processus de formation des mots : la dérivation (*covidé, dégoogliser*), la composition (*cyberharcèlement, cryptomonnaie*), l'abréviation (*MP, collab*) ;
- **les néologismes sémantiques**, qui se forment par la réinterprétation de mots déjà existants (*viral, cibler*) ;
- **les emprunts** (*bore-out, bled*) – des unités lexicales empruntées à d'autres langues.

Le français contemporain se caractérise notamment par une intégration active d'emprunts à l'anglais (*chatbot, flex office, podcaster*), qui enrichissent le vocabulaire et suivent un parcours d'adaptation et de lexicalisation. Par ailleurs, **les occasionalismes** constituent un groupe à part (*sarkouillonnade, inimplicatif*) : il s'agit de formations propres à un auteur, fonctionnant dans un contexte précis, mais pouvant, à mesure qu'elles se répandent, devenir des néologismes à part entière.

En se référant aux dictionnaires français de référence, le Petit Larousse Illustré et le Petit Robert, nous pouvons observer le parcours allant de l'usage occasionnel à l'intégration dans le vocabulaire. Toutefois, l'augmentation de leur nombre dans le corpus lexical ne signifie pas leur "intrusion" automatique dans la langue, car leur proportion parmi chaque nouvelle entrée reste assez stable [Léopold, 2021].

Les médias jouent un rôle déterminant dans la néologisation, car c'est dans le discours médiatique que les nouvelles unités lexicales apparaissent, sont testées et s'imposent rapidement dans l'usage courant. Le discours médiatique constitue ainsi un mécanisme essentiel de diffusion, d'adaptation et de normalisation du nouveau vocabulaire.

L'afflux de mots d'origine anglaise dans le français constitue une conséquence des processus de mondialisation. Dans les domaines de la science, de l'économie numérique, des technologies et des affaires, l'anglais impose de nouveaux concepts et réalités pour lesquels le français dispose rarement

© ***Vatsyk S. S. [Vatsyk S. S.]***, *sofiia.vatsyk@knlu.edu.ua*, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, *vira.ruban@knlu.edu.ua*

d'équivalents. Les emprunts constituent alors un moyen rapide de combler les lacunes lexicales. Le facteur socioculturel joue également un rôle : l'utilisation d'anglicismes peut être un choix culturel délibéré du locuteur, qui aspire à être moderne et "dans l'air du temps" [Deneire, Forlot, 2024].

Il est essentiel de souligner que les emprunts à l'anglais ne sont pas répartis uniformément entre les différents domaines thématiques de la langue française. Dans **le domaine des technologies numériques et des communications en ligne**, nous remarquons notamment les termes *doomscrolling, deepfake, clickbait, fact-checking, phishing, binge-watching, spoiler*. La Commission de l'enrichissement de la langue française propose des équivalents officiels pour certains d'entre eux, comme *hameçonnage* pour *phishing*, *visionnage boulimique* pour *binge-watching* et *divulgâcher* pour *spoiler*.

Dans **le domaine des affaires, de l'économie et du marché du travail**, les anglicismes *burnout, coworking, pitch, deadline* désignent de nouvelles formes de relations professionnelles et d'organisation du travail et se sont largement intégrés au discours médiatique français.

Dans **le domaine de la culture et des relations sociales**, des termes tels que *cancel culture, mansplaining, storytelling, body shaming* reflètent les nouvelles valeurs et pratiques communicatives. Ils s'inscrivent dans le discours médiatique avec les concepts socioculturels correspondants et conservent souvent leur forme anglophone, même en présence d'équivalents français.

Les formes hybrides constituent un groupe à part : il s'agit d'emprunts intégrés au système français par assimilation morphologique. Parmi eux figurent les verbes *liker, tweeter, scroller* ou *streamer*. Ces formations montrent que le français adapte activement le matériel anglais à ses normes grammaticales, notamment par l'ajout de la terminaison *-er*. Certaines sont déjà intégrées au vocabulaire : *liker* figure ainsi dans le Petit Larousse et Le Robert Illustré.

La tension entre les besoins de la communication moderne et la préservation de l'identité linguistique témoigne d'une attitude ambivalente envers les emprunts anglais. L'État met en œuvre une politique linguistique visant à réglementer l'utilisation d'éléments étrangers, notamment par la loi Toubon (1994). Toutefois, le français reste ouvert aux influences étrangères et les adapte à ses propres normes. Dans ce contexte, le discours médiatique joue un rôle particulier. Les médias français sont à la fois soumis à une réglementation linguistique et vecteurs de changements linguistiques. Les journalistes contribuent ainsi à diffuser de nouveaux anglicismes avant même la proposition d'équivalents français officiels.

L'analyse des médias contemporains montre que les emprunts à l'anglais couvrent trois grands domaines : *les technologies numériques et la communication en ligne ; les affaires, l'économie et le marché du travail ; la culture et la société*. Pour chaque exemple sont examinés la signification, le contexte d'utilisation et la fonction dans le texte médiatique.

Le domaine des technologies numériques et de la communication en ligne. Le titre « TikTok et le business des récits de faits divers dopés au deepfake » [Le Monde, 2024] présente le terme *deepfake*, mot-valise formé de *deep learning* et *fake*, désignant la création de contenus vidéo synthétiquement modifiés. Utilisé sans explication, il témoigne de son intégration dans le vocabulaire courant et remplit des fonctions nominative et terminologique.

Sharenting apparaît dans « Les risques du "sharenting", l'exposition des enfants par leurs parents sur Internet » [Le Monde, 2023]. Formé de *sharing* et *parenting*, il désigne la publication de contenus concernant ses enfants sur les réseaux sociaux et remplit une fonction nominative.

© ***Вацик С. С. [Vatsyk S. S.]***, sofiia.vatsyk@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

Les anglicismes *hashtag* et *smiley* apparaissent dans « Il suffit de taper #famille, #enfamille ou tout hashtag cousin pour apercevoir ces créatures numériques drôlement masquées… Mark Zuckerberg, est le père de filles à tête de smiley » [Le Monde, 2023]. Utilisés sans guillemets ni explications, ils témoignent d'un fort degré de lexicalisation. *Hashtag* remplit des fonctions nominative et terminologique, tandis que *smiley* a une fonction figurative.

L'expression *fake news* apparaît dans « Raphaël fait attention aux fake news sur la plateforme » [Libération, 2025]. Utilisée sans explication, elle témoigne de sa lexicalisation et remplit des fonctions nominative et évaluative.

L'anglicisme *doomscrolling* est utilisé dans « Écrans : le "doomscrolling", une habitude inquiétante pour la santé mentale des adolescents ? » [Sud Ouest, 2025]. Les guillemets signalent sa relative nouveauté. Formé de *doom* et *scrolling*, il désigne la consommation compulsive de contenus angoissants sur Internet et remplit des fonctions nominative et cognitive.

Cyberharcèlement apparaît dans « Ligue du LOL : l'enquête sur des soupçons de cyberharcèlement a été classée sans suite » [Le Monde, 2023]. Ce néologisme hybride associe le lexème français *harcèlement* au préfixe *cyber*, d'origine anglaise, et remplit des fonctions nominative et terminologique. Le verbe *shooter*, au sens d'envoyer rapidement, apparaît dans « je te shoote le mail dans l'après-midi » [Le Figaro, 2016]. Il s'agit d'un néologisme sémantique d'origine anglophone, intégré au modèle des verbes du I groupe, et remplissant une fonction expressive.

Le monde des affaires, de l'économie et du marché du travail. Les exemples « Agile ou waterfall, quelle est la bonne méthode pour économiser 40 milliards d'euros ? » [20 Minutes, 2025] montrent que des termes spécialisés comme *agile* et *waterfall* sont utilisés sans guillemets dans une publication grand public. Leur fonction est terminologique.

Un autre article concentre plusieurs anglicismes : « Ils sont mauvais, *les ghostwriters* d'Arthur… j'ai compris que c'est un vrai *business*… l'usine à *punchlines*… *le post* LinkedIn parfait » [Libération, 2025]. Ils remplissent des fonctions nominative et stylistique.

Le lexème *success story* apparaît dans « De l'incroyable success story d'une PME bretonne à la crise en cours » [Le Figaro, 2026]. Il remplace des constructions descriptives plus longues et remplit une fonction de concision caractéristique des titres médiatiques.

Le pseudo-anglicisme *overbooké* apparaît dans « Biopic de Johnny Hallyday : overbooké, Raphaël Quenard n'a plus l'envie d'avoir envie » [Libération, 2026]. Formé à partir de *overbook* avec le suffixe français *-é*, il n'a pas d'équivalent direct en anglais sous cette forme et remplit une fonction expressive.

Le domaine de la culture et des relations sociales. Les lexèmes *woke, wokisme, cancel culture* présentent une variabilité d'usage selon la ligne éditoriale. Dans *Le Monde*, ils sont présentés entre guillemets, signalant leur statut controversé [Le Monde, 2025]. En revanche, dans *L'Express*, *woke* apparaît sans guillemets : « …trop woke ou juste trop mauvais ? » [L'Express, 2025], comme un descripteur relativement établi. *Wokisme* constitue un néologisme hybride (*woke* + *-isme*), témoignant de l'intégration morphologique de l'emprunt. Ces exemples remplissent une fonction idéologique en participant à la catégorisation et à l'évaluation des phénomènes sociaux.

Conclusions. La présente étude a analysé les emprunts à l'anglais comme source de néologisation dans le discours médiatique français contemporain. Sur le plan théorique, il a été établi

© ***Vatsyk S. S. [Vatsyk S. S.]***, sofiia.vatsyk@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

que les emprunts constituent l'une des sources les plus productives de renouvellement du vocabulaire, tandis que le discours médiatique joue un rôle clé dans l'apparition, la diffusion et la consolidation des nouvelles unités lexicales.

L'analyse sociolinguistique a révélé une attitude ambivalente à l'égard des anglicismes : malgré la politique linguistique visant à les limiter, les formes anglophones restent largement présentes dans les médias en raison de leur concision, de leur fréquence et de leur efficacité communicative. Six fonctions principales ont été distinguées : nominative, terminologique, cognitive, compressive, expressive et idéologique. Les anglicismes permettent ainsi de désigner de nouvelles réalités, de préciser la communication spécialisée, d'économiser des ressources linguistiques, de renforcer l'expressivité et de marquer certaines positions idéologiques.

La mise en forme graphique apparaît également liée au degré d'intégration des emprunts : les unités nouvelles ou controversées sont souvent mises entre guillemets, tandis que les formes lexicalisées fonctionnent sans marquage particulier. Les emprunts anglais constituent donc un élément fonctionnellement diversifié du discours médiatique français contemporain, reflétant l'interaction entre les processus linguistiques, sociaux et culturels à l'ère de la mondialisation.

Les perspectives de recherches futures comprennent notamment l'élargissement du corpus aux médias audiovisuels, aux podcasts et aux réseaux sociaux afin de comparer les usages dans les discours oral et écrit. Une étude comparative entre différents pays francophones, notamment la France, la Belgique, la Suisse et le Canada, permettrait également de mettre en évidence les différences régionales dans les stratégies d'emprunt.

Références:

1. Каратєєва, Г. М., & Кромбет, О. В. (2025). Сучасна французька розмовна мова в просторі франкофонії: контрастивний аспект [Suchasna frantsuzka rozmovna mova v prostori frankofonii: kontrastyvnyi aspekt (Contemporary French spoken language in the Francophone space: A contrastive aspect)]. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія [Visnyk KNLU. Seriia Filolohiia (Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Series Philology)], 28*(1), 80–94. https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2025.335642
2. Олефір, Г. І., Дейнеко, І. А., & Дейнеко, І. В. (2018). Англіцизми у сучасній французькій мові: мода чи вимога часу? [Anhlitsyzmy u suchasnii frantsuzkii movi: moda chy vymoha chasu? (Anglicisms in modern French: Fashion or a demand of the times?)] *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики [Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi linhvistyky (Problems of Semantics, Pragmatics and Cognitive Linguistics)]*, (33), 218–230. http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/2048
3. Рубан, В. О. (2025). Англомовні запозичення у сучасних французькій та українській мовах [Anhlomovni zapozychennia u suchasnykh frantsuzkii ta ukrainskii movakh (English-language borrowings in contemporary French and Ukrainian)]. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики [Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi linhvistyky (Problems of Semantics, Pragmatics and Cognitive Linguistics)], 1*(47), 13–20. https://doi.org/10.17721/2663-6530.2025.47.02
4. Ashrafova, I. (2024). The syntactic adaptation of English borrowings in contemporary French. *EuroGlobal Journal of Linguistics and Language Education*, *1*(1), 99–118. https://doi.org/10.69760/90y05b95
5. Bouchard, M.-E. (2023). J'va share mon étude sur les anglicismes avec vous autres!: A sociolinguistic approach to the use of morphologically unintegrated English-origin verbs in Quebec French. *Journal of French Language Studies*, *33*(2), 168–196. https://doi.org/10.1017/S0959269523000054
6. Chesley, P. (2010). Lexical borrowings in French: Anglicisms as a separate phenomenon. *Journal of French Language Studies*, *20*(3), 231–251. https://doi.org/10.1017/S0959269510000049
7. Deneire, M., & Forlot, G. (2024). The progress and stability of English in the French context. *World Englishes*, *43*, 228–243. https://doi.org/10.1111/weng.12644

© ***Вацик С. С. [Vatsyk S. S.]***, sofiia.vatsyk@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

8. Léopold, J. (2021). Sommes-nous [réellement] envahis par les anglicismes? Deux décennies d'anglicismes. *Lengas*, *89*. https://doi.org/10.4000/lengas.5200
9. Pergnier, M. (1989). Les anglicismes. Paris, France: Presses Universitaires de France.
10. Planchon, C. (2018). Anglicismes dans la presse écrite: le bilinguisme de milieu peut-il expliquer l'anglicisation? *Journal of French Language Studies*, *28*(1), 43–66. https://doi.org/10.1017/S0959269517000047
11. Saugera, V. (2017). La fabrique des anglicismes. *Travaux de linguistique*, *75*(2), 59–79. https://doi.org/10.3917/tl.075.0059
12. Zanola, M. T. (2008). Les anglicismes et le français du XXIe siècle: La fin du franglais? *Synergies Italie*, *4*, 87–96.
13. *L'Express*. (2025, 28 mars). *Le remake de "Blanche-Neige", trop woke ou juste trop mauvais? La triple erreur fatale de Disney*. https://www.lexpress.fr/idees-et-debats/le-remake-de-blanche-neige-trop-woke-ou-juste-trop-mauvais-la-triple-erreur-fatale-de-disney-OLVPVCYS7NHXDLMITK2AKC5CEU/
14. *Le Figaro*. (2016, 14 novembre). *Les expressions à bannir au bureau : shooter un mail*. https://www.lefigaro.fr/langue-francaise/expressions-francaises/2016/11/14/37003-20161114ARTFIG00005-les-expressions-a-bannir-au-bureau-shooter-un-mail.php
15. *Le Figaro*. (2026, 31 mars). *De l'incroyable success-story d'une PME bretonne à la crise en cours : Ubisoft, 40 ans d'histoire d'un acteur majeur du jeu vidéo*. https://www.lefigaro.fr/secteur/high-tech/de-l-incroyable-success-story-d-une-pme-bretonne-a-la-crise-en-cours-ubisoft-40-ans-d-histoire-d-un-acteur-majeur-du-jeu-video-20260331
16. *Le Monde*. (2023, 3 février). *Ligue du LOL : l'enquête sur des soupçons de cyberharcèlement a été classée sans suite*. https://www.lemonde.fr/societe/article/2023/02/03/ligue-du-lol-l-enquete-sur-des-soupcons-de-cyberharcelement-a-ete-classee-sans-suite_6160475_3224.html
17. *Le Monde*. (2023, 5 mars). *Les risques du "sharenting", l'exposition des enfants par leurs parents sur Internet*. https://www.lemonde.fr/societe/article/2023/03/05/les-risques-du-sharenting-l-exposition-des-enfants-par-leurs-parents-sur-internet-cibles-a-l-assemblee_6164185_3224.html
18. *Le Monde*. (2024, 27 février). *TikTok et le business des récits de faits divers dopés au deepfake*. https://www.lemonde.fr/pixels/article/2024/02/27/tiktok-et-le-business-des-recits-de-faits-divers-dopes-au-deepfake_6218894_4408996.html
19. *Le Monde*. (2024, 28 mars). *Instagram et le syndrome des enfants à tête d'emoji*. https://www.lemonde.fr/pixels/article/2024/03/28/instagram-et-le-syndrome-des-enfants-a-tete-d-emoji_6224723_4408996.html
20. *Le Monde*. (2025, 21 août). "*Cancel culture" et "wokisme" : "Contre l'uniformité de la pensée, manions "l'art de l'opprobre", mais avec des pincettes"*. https://www.lemonde.fr/series-d-ete/article/2025/08/21/cancel-culture-et-wokisme-contre-l-uniformite-de-la-pensee-manions-l-art-de-l-opprobre-mais-avec-des-pincettes_6632831_3451060.html
21. *Libération*. (2025, 1 décembre). *Ghostwriters sur LinkedIn : ces petits soldats de la foire au storytelling*. https://www.liberation.fr/idees-et-debats/ghostwriters-sur-linkedin-ces-petits-soldats-de-la-foire-au-storytelling-20251201_SAIZNBZ3ERARNJGYJWBX5JQ3J4/
22. *Libération*. (2025, 11 décembre). *TikTok et moi : "Au début, c'est assez léger et, au fil des vidéos, c'est de plus en plus hardcore"*. https://www.liberation.fr/lifestyle/tiktok-et-moi-au-debut-cest-assez-leger-et-au-fil-des-videos-cest-de-plus-en-plus-hardcore-20251211_ASCRMU3IDZBFTERN6XXFCFH5XQ/
23. *Libération*. (2026, 22 janvier). *Biopic de Johnny Hallyday : overbooké, Raphaël Quenard n'a plus l'envie d'avoir envie*. https://www.liberation.fr/culture/cinema/biopic-de-johnny-hallyday-overbooke-raphael-quenard-na-plus-lenvie-davoir-envie-20260122_FDZDFFFF4VAD3OMYVMMQLPMN3M/
24. *Sud Ouest*. (2025, 6 août). *Écrans : le "doomscrolling", une habitude inquiétante pour la santé mentale des adolescents?* https://www.sudouest.fr/sciences-et-technologie/ecrans-le-doomscrolling-une-habitude-inquietante-pour-la-sante-mentale-des-adolescents-25414537.php
25. *20 Minutes*. (2025, 18 avril). *Agile ou waterfall, quelle est la bonne méthode pour économiser 40 milliards d'euros?* https://www.20minutes.fr/vie-pro/4148494-20250418-agile-waterfall-bonne-methode-economiser-40-milliards-euros

© ***Vatsyk S. S. [Vatsyk S. S.]***, *sofiia.vatsyk@knlu.edu.ua*, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, *vira.ruban@knlu.edu.ua*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 91-114
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАГМАЛІНГВІСТИКИ
[CURRENT ISSUES IN PRAGMALINGUISTICS]

УДК 811.133.1'373

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 21.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 23.06.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 97,9 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 30.06.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.91-114

КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНА МОДЕЛЬ МАНІПУЛЯТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКИХ ФРАЗЕМ:СТРАТЕГІЯ – ТАКТИКА – ПРИЙОМ

Наталія Петрівна Дарчук *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0001-8932-9301
n.darchuk@knu.ua

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української мови та прикладної лінгвістики
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Оксана Миколаївна Зубань *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0002-2644-3892
oxana.zuban@knu.ua

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови та прикладної лінгвістики
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Валентина Василівна Робейко *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0003-2266-7650
valentyna.robeiko@knu.ua

асистент кафедри української мови та прикладної лінгвістики
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])
Когнітивно-прагматична модель маніпулятивного потенціалу українських фразем: стратегія – тактика – прийом (Українською)
[Kohnityvno-prahmatychna model manipuliatyvnoho potentsialu ukrainskykh frazem: stratehiia – taktyka – pryiom]
© ***Дарчук Н. П. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Зубань О. М. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Робейко В. В. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Цигвінцева Ю. О. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 91-114
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

Юлія Олександрівна Цигвінцева *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0002-9684-3840
julivoznuk@gmail.com

доктор філософії, науковий співробітник
відділу лексикології, лексикографії та структурно-математичної лінгвістики
Інститут української мови НАН України,
01001, м. Київ, вул. Михайла Грушевського, 4

У статті запропоновано та теоретично обґрунтовано трирівневу когнітивно-прагматичну модель опису маніпулятивного потенціалу фразеологізмів української мови за схемою «стратегія – тактика – прийом». Доведено системний характер іллокутивного потенціалу автономної фраземи поза контекстом. На основі аксіологічної семантики виокремлено три типи маніпулятивного впливу: позитивний (меліоративний), негативний (пейоративний) та інтенсифікаційний. Модель систематизує 48 формалізованих схем опису із чітким літерно-цифровим кодуванням дескрипторів. Апробація методології на матеріалі вибірки маніпулятивних фразем підтверджує її достатність. Розроблена модель слугує підґрунтям для автоматичного визначення маніпуляцій у системі TextAttributor 2.0 та статистичного оцінювання маніпулятивного потенціалу фразеологічної системи української мови. Дослідження проведено у межах наукової теми «Лінгвістична експертна аналітика українськомовного деструктивного інтернет-контенту з використанням технологій штучного інтелекту» НДР № 25БП044-02 КНУ імені Тараса Шевченка

Ключові слова: *українська мова, фразеологізм, маніпулятивний потенціал, когнітивно-прагматична модель, іллокутивний потенціал, маніпулятивна стратегія, маніпулятивна тактика, маніпулятивний прийом, автоматичне опрацювання природної мови.*

A COGNITIVE-PRAGMATIC MODEL OF THE MANIPULATIVE POTENTIAL OF UKRAINIAN PHRASEMES: STRATEGIES, TACTICS, AND TECHNIQUES

Nataliia P. Darchuk *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0001-8932-9301
n.darchuk@knu.ua

DSc (Philology), Professor at the Department of Ukrainian Language and Applied Linguistics
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])
A Cognitive-Pragmatic Model of the Manipulative Potential of Ukrainian Phrasemes: Strategies, Tactics, and Techniques (in Ukrainian)
[Kohnityvno-prahmatychna model manipuliatyvnoho potentsialu ukrainskykh frazem: stratehiia – taktyka – pryiom]
© ***Darchuk N. P. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Zuban O. M. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua, ***Robeiko V. V. [Robeiko V. V.]***, valentyna.robeiko@knu.ua, ***Tsyhvintseva Yu. O. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 91-114
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

Oksana M. Zuban *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-2644-3892
oxana.zuban@knu.ua

PhD (Philology), Associate Professor at the Department of
Ukrainian Language and Applied Linguistics
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

Valentyna V. Robeiko *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0003-2266-7650
valentyna.robeiko@knu.ua

Assistant Professor at the Department of
Ukrainian Language and Applied Linguistics
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

Yuliia O. Tsyhvintseva *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-9684-3840
julivoznuk@gmail.com

PhD (Philology), Scientific Researcher,
Department of Lexicology, Lexicography and Structural-Mathematical Linguistics
Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine
01001, Kyiv, 4 Mykhailo Hrushevskyi St.

The article proposes and theoretically substantiates a three-level cognitive-pragmatic model for describing the manipulative potential of Ukrainian phrasemes, designed for automated natural language processing within the TextAttributor 2.0 system. The study addresses the problem of identifying implicit manipulative influence in digital media discourse. The authors substantiate the notion of the "illocutionary potential" of an autonomous phraseme considered outside any context, arguing that its internal form, axiological semantics, and stereotypical scenario constitute a cognitive matrix from which a corresponding manipulative intention is predictably actualized in a communicative act.

Drawing on axiological semantics and pragmatic directionality, the proposed framework distinguishes three types of manipulative influence: positive (meliorative) manipulation, negative (pejorative) manipulation, and intensification of influence. Positive manipulation operates through cooperative strategies of solidarity, complimentary attribution, and the reframing of negative events; negative manipulation – through strategies of discreditation, emotional blackmail, and communicative control; intensifiers amplify manipulative pressure through hyperbolization and a totality effect.

The descriptor hierarchy structures manipulative potential as a systematic chain: strategy (perlocutionary goal) – tactic (illocutionary scenario) – technique (locutionary packaging). The model comprises 48 formalized description schemas with alphanumeric coding of descriptors. Its testing on a

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])
Когнітивно-прагматична модель маніпулятивного потенціалу українських фразем: стратегія – тактика – прийом (Українською)
[Kohnityvno-prahmatychna model manipuliatyvnoho potentsialu ukrainskykh frazem: stratehiia – taktyka – pryiom]
© ***Дарчук Н. П. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Зубань О. М. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Робейко В. В. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Цигвінцева Ю. О. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

sample of 1,000 phrasemes drawn from a crowdsourced database confirms that the inventory of descriptors is sufficient. The model provides a formalized basis for classifying phrasemes, for the statistical assessment of the manipulative potential of the Ukrainian phraseological system, and for the algorithmic identification of manipulation in media analytics and cognitive security applications. The study was conducted within the research project "Linguistic Expert Analytics of Ukrainian-Language Destructive Online Content Using Artificial Intelligence Technologies" (R&D project No. 25BP044-02, Taras Shevchenko National University of Kyiv).

Keywords: *Ukrainian language, phraseme, manipulative potential, cognitive-pragmatic model, illocutionary potential, manipulative strategy, manipulative tactic, manipulative technique, natural language processing.*

Вступ. Актуальність автоматичного визначення маніпулятивності текстів зумовлена зростанням обсягів цифрової інформації, глобалізацією медіапростору та перетворенням мовленнєвого впливу на ключовий інструмент інформаційної боротьби. В умовах, коли людський ресурс не здатний опрацювати великі масиви даних, автоматизоване виявлення прихованого деструктивного впливу стає критичним завданням для комп'ютерної лінгвістики, кібербезпеки та медіааналітики. Сучасний деструктивний контент рідко будується на прямій дезінформації або агресії і зміщується у площину імпліцитності, фреймінгу, підтексту, пресупозицій та оцінної лексики (зокрема фразеології). Виявлення таких прихованих маркерів потребує точного формалізованого аналізу.

Важливо закцентувати на тому, що для галузі автоматичного опрацювання природної мови визначення маніпулятивних ознак тексту є науковим викликом, адже автоматизація цієї задачі вимагає синтезу комп'ютерного моделювання, лінгвопрагматики та когнітології, стимулюючи розвиток гібридних методів дослідження. Створення ефективних систем автоматичної діагностики маніпулятивності текстів слугує основою для розбудови інструментів когнітивного захисту суспільства та забезпечення інформаційної гігієни в цифровому середовищі. Такі автоматизовані інструменти сьогодні необхідні журналістам, модераторам цифрових платформ, аналітикам стратегічних комунікацій та судовим експертам-лінгвістам для первинного фільтрування, атрибуції та експертної діагностики текстів.

Українські науковці та аналітичні центри активно досліджують методи виявлення маніпуляцій, зосереджуючись на контент-аналізі медіа та створенні цифрових інструментів для протидії дезінформації в умовах інформаційного протистояння. Так, дослідження Н. Дащенко та В. Поляни [Дащенко, Поляна, 2025], І. Голопич та І. Чернової [Голопич, Чернова, 2025], В. Шевченко [Шевченко, 2025] присвячені класифікації маніпулятивних прийомів у новинних стрічках, політичній рекламі та онлайн-медіа; О. Павлів [Павлів, 2023] аналізує маніпулятивні стратегії у мовленні персонажів художньої літератури; розробленню методології аналізу системи стратегій, тактик і засобів маніпулятивного впливу присвячено колективну монографію «Маніпуляція в мовленнєвій комунікації» [Калита та ін., 2024]; дослідження маніпуляції як феномена правового деструктивного явища, що проявляється в межах механізму правового регулювання суспільних відносин, проведено І. Мімою [Міма,

© ***Darchuk N. P. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Zuban O. M. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Robeiko V. V. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Tsyhvintseva Yu. O. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

2025]. Окремої уваги заслуговує розвиток онлайн-платформ, що на громадських ініціативах розробляють методології для моніторингу маніпулятивного контенту і підвищення медіаграмотності користувачів, зокрема сайт громадської організації «Детектор медіа» [Детектор медіа, 2016–2026].

Керуючись актуальністю автоматичного опрацювання медіаконтенту, колектив комп'ютерних лінгвістів кафедри української мови та прикладної лінгвістики КНУ імені Тараса Шевченка працює над створенням автоматичної інтерактивної системи контент-аналізу українськомовних деструктивних медіатекстів TextAttributor 1.0 – 2.0 [Darchuk et al., 2024], [TextAttributor 1.0, 2024–2026]. Одним із нових модулів цієї системи в розбудові її функціоналу є модуль визначення маніпулятивності українськомовних текстів, до структури якого входить комп'ютерна програма визначення маніпулятивних стратегій, тактик та прийомів фразеологізмів української мови. Ця програма розроблена за методом «rule-based» і працює на основі спеціально створеної бази даних (БД) маніпулятивних фразем. При укладанні БД маніпулятивних фразем виконувалось завдання – визначити потенційну маніпулятивну тактику та маніпулятивний прийом кожної маніпулятивної фраземи за попередньо укладеними інвентарями дескрипторів маніпулятивних тактик (102 тактики) та прийомів (267 прийомів). Ознака потенційності маніпуляції зумовлена тим, що фраземи аналізуються поза контекстом, оскільки укласти датасет маніпулятивних контекстів до кожного фразеологізму в межах п'ятнадцятитисячного масиву одиниць майже неможливо, тому що фраземи є надзвичайно низькочастотними одиницями. На сьогодні у БД маніпулятивних фразем за тактиками і прийомами маніпуляції схарактеризовано 7584 фраземи із загального реєстру. Сформована вибірка виконує функцію тестувальної для виправлення помилок, неточностей та типізації маніпулятивних тактик і прийомів, інвентар яких був укладений за різними класифікаціями різних джерел, і, крім того, кількісно змінювався за емпіричними даними експерименту. Тестування вибірки засвідчує, що застосований перелік тактик і прийомів є певною мірою хаотичним і занадто розгалуженим для проведення системного аналізу.

Тому **мета дослідження** – розробити модель опису маніпулятивного потенціалу фразеологізмів української мови, що поєднує чітку ієрархічну систему дескрипторів маніпулятивних стратегій, тактик та прийомів.

Об'єкт дослідження – фразеологізми української мови. **Предмет дослідження** становить прагматичний компонент семантики фразеологічних одиниць.

Окреслення теоретичної проблематики дослідження. Традиційно маніпуляцію визначають як деструктивний комунікативний акт, у якому адресант-маніпулятор навмисно приховує свою справжню інтенцію за допомогою хибної або викривленої форми через втілення в тексті маніпулятивних стратегій, тактик за допомогою психолінгвістичних прийомів, щоб змусити адресата виконати вигідну маніпулятору дію так, ніби це був його власний свідомий вибір. Маніпуляція – це багатовимірне міждисциплінарне явище, тому єдиної, універсальної класифікації маніпулятивних стратегій, тактик і прийомів не існує, що не є недоліком, а закономірним наслідком складності досліджуваного феномену.

© ***Дарчук Н. П. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Зубань О. М. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Робейко В. В. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Цигвінцева Ю. О. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

1. Кожна наука досліджує маніпуляцію за своїми гносеологічними аспектами вивчення одного об'єкта – маніпулятивного комунікативного акту, тому критерії класифікації кардинально відрізняються. Лінгвопрагматика як напрям теорії мовленнєвих актів класифікує маніпуляції за іллокутивною силою – інтенцією (наміром) мовця, типами перлокутивного ефекту. Когнітивна лінгвістика спирається на механізми оброблення інформації: фреймінг, активацію ментальних сценаріїв, метафоричне моделювання світу. Соціальна психологія класифікує прийоми за внутрішніми тригерами адресата: експлуатація потреб (у безпеці, визнанні), гра на почуттях провини, сорому, страху. Дискурс-аналіз, зокрема за концепцією Т. ван Дейка [van Dijk, 2006], досліджує маніпуляцію через соціальну владу та домінування, класифікуючи її за доступом до медіаресурсів чи політичних платформ.

2. У реальному комунікативному акті маніпулятивні тактики рідко зустрічаються в «чистому» вигляді, що визначає їхню дифузність, зокрема одну фразему, напр., *«правда очі коле»,* можна одночасно кваліфікувати і як тактику егоцентричного моделювання, і як психологічний контрнаступ, і як дискредитацію джерела інформації. Маніпуляція не є статичним явищем, це динамічний психолінгвістичний процес, напрям якого залежить від суб'єктивної інтерпретації адресатом. Оскільки межі між тактиками є дифузними, побудувати чітку класифікацію за принципом взаємовиключення іллокутивного наміру дуже складно.

3. Мовленнєві комунікативні практики еволюціонують швидше, ніж наука встигає їх типізувати. Поява нових комунікативних каналів (соціальні мережі, месенджери, мультимедійний простір, генеративний ШІ) породжує специфічні цифрові маніпулятивні стратегії. Старі класифікації, сформовані переважно на базі класичного політичного чи газетного дискурсу XX століття, виявляються занадто громіздкими або неповними для аналізу сучасного гіпертекстового та інтерактивного середовища.

4. У сучасній науці досі триває дискусія про те, де закінчується аргументація і персуазивність, а де починається власне маніпуляція і коли вона переходить у виражений конфлікт. Якщо вважати будь-який прихований вплив маніпуляцією, то, на думку видатного американського психотерапевта Еверетта Шострома [Shostrom, 1967], понад 90 % людського спілкування є маніпулятивним за своєю природою. Людина є маніпулятором від народження. Дитина маніпулює батьками (плачем, вередуванням), щоб отримати турботу. Батьки маніпулюють дітьми в процесі виховання, використовуючи почуття провини, обов'язку або залякування. Культурні коди, література та ритуали етикету – це теж легалізовані форми маніпуляції, у яких свідомо прораховуються емоційні реакції читача або слухача. Тому різні дослідники закладають різний обсяг у саме поняття «маніпуляція», що автоматично унеможливлює створення єдиної класифікаційної схеми.

Замість пошуку єдиної класифікації сучасна лінгвопрагматика використовує матричний (аспектний) підхід. Дослідники конструюють робочі класифікаційні моделі під конкретну дослідницьку мету – за джерелом впливу, за об'єктом психологічної атаки, за лінгвістичним рівнем реалізації (лексичний, синтаксичний, фразеологічний) або за метою

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])
A Cognitive-Pragmatic Model of the Manipulative Potential of Ukrainian Phrasemes: Strategies, Tactics, and Techniques (in Ukrainian)
[Kohnityvno-prahmatychna model manipuliatyvnoho potentsialu ukrainskykh frazem: stratehiia – taktyka – pryiom]
© ***Darchuk N. P. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Zuban O. M. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Robeiko V. V. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Tsyhvintseva Yu. O. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

іллокутивного наміру та перлокутивним ефектом комунікативного акту з метою визначення механізмів виявлення і протидії маніпулятивному впливу.

У нашому дослідженні обираємо матричний підхід визначення маніпулятивних стратегій, тактик та прийомів, що ґрунтується на поєднанні трьох аспектів аналізу: 1) лінгвістичному – фразеологічний рівень реалізації маніпуляції; 2) когнітивному – конвенційні знання стереотипних моделей поведінки та оцінки, закодованих у фраземах як знаках вторинної номінації; 3) лінгвопрагматичному – узуально закріплений іллокутивний потенціал автономної фраземи як знака вторинної номінації.

Наукова новизна дослідження полягає в розробленні та теоретико-прагматичному обґрунтуванні першої в українському мовознавстві ієрархічної когнітивно-прагматичної моделі маніпулятивного потенціалу фразеологізмів української мови для автоматичного опрацювання природної мови, зокрема в межах розбудови інтерактивної системи *TextAttributor*. У межах дослідження вперше обґрунтовано поняття «іллокутивного потенціалу» автономної фраземи всупереч класичній концепції, в якій іллокутивна сила належить винятково конкретному мовленнєвому акту. Доведено правомірність приписування прагматичних характеристик автономній фразеологічній одиниці поза контекстом як системних, узуально закріплених властивостей фразем. Обґрунтовано, що внутрішня форма, аксіологічна семантика та стереотипний сценарій фраземи слугують когнітивною матрицею, яка прогнозовано реалізовує відповідну маніпулятивну інтенцію в конкретному акті комунікації.

Матеріалом дослідження слугувала база даних (БД) маніпулятивних фразем, укладена методом краудсорсингу**:** кожна фразеологічна одиниця загальної БД фразем (обсягом 20934 одиниці) була проанотована 4-ма експертами-лінгвістами з метою визначення маніпулятивних одиниць. До реєстру загальної БД фразем входили стійкі словосполучення різного типу (за класичною семантичною класифікацією): фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення, фразеологічні вирази (прислів'я, приказки, афоризми, крилаті вислови та мовні кліше). Реєстр БД фразем було укладено вручну за текстами Корпусу української мови [Корпус текстів української мови, 2003–2026] та різними лексикографічними джерелами з дотриманням таких принципів: 1) якщо фразема має варіанти: змінено порядок слів (*грати на нервах, на нервах грати*) або вживано синонімічну лексику (*не мав жодного сумніву, не мав бодай найменшого сумніву, не мав ніякого щонайменшого сумніву*), або змінено граматичну форму слова / слів (*я так і знав, я так і знала*), то кожний варіант – це новий рядок у БД; 2) якщо фразема містить хоча б одну лексему, яка відмінюється залежно від контексту, слова, що її утворюють, подаються за лемами (початковими формами лексеми), а перед нею поставлено маркер – #, напр., *#братерський #солідарність*. Такі принципи укладання реєстру дотримано з метою подальшого використання БД в автоматичному аналізі, де будь-яка зміна форми вираження фраземи зумовлює ідентифікацію цієї фраземи як окремої одиниці. На першому етапі укладання БД маніпулятивних фразем здійснювалось шляхом приписування кожній фраземі загальної БД фразем мітки «маніпулятивна – 1» / «неманіпулятивна – 0» чотирма експертами-лінгвістами, тобто кожна фразема отримувала чотири оцінки за шкалою 0 – 1.

© ***Дарчук Н. П. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Зубань О. М. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Робейко В. В. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Цигвінцева Ю. О. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

Базовим критерієм визначення маніпулятивної фраземи стала ознака прагматичної спрямованості фраземи: на відміну від неманіпулятивних, маніпулятивні фраземи завжди мають приховану іллокутивну силу – вони містять приховану оцінну сему, яка нав'язує адресату почуття провини, меншовартості тощо або змушує до вигідної маніпулятору дії. За результатами краудсорсингу із загального словника фразеологізмів було відібрано реєстр маніпулятивних фразем обсягом 15381 одиниця. До цього реєстру ввійшли фраземи, які отримали статус «маніпулятивна» за трьома і чотирма оцінками респондентів.

Основні методи: метод моделювання – моделювання маніпулятивного потенціалу фразем за категоріями стратегія – тактика – прийом; структурний метод визначає систематизацію виявлених прагмасемантичних ознак маніпулятивних фразем; метод компонентного аналізу та метод прагмасемантичної інтерпретації забезпечують виокремлення потенційних маніпулятивних прийомів та тактик фразем; дискурс-аналіз передбачає моделювання соціального контексту, у якому може здійснюватись маніпулятивна мовленнєва діяльність з використанням фразеологізмів; метод краудсорсингу, що реалізований за допомогою інтерактивної інтернет-форми для визначення маніпулятивних фразем із залученням чотирьох лінгвістів-експертів.

Огляд наукової літератури. У дослідженні маніпулятивних стратегій, тактик та прийомів фразеологізмів української мови ми ґрунтувалися насамперед на фундаментальній теорії мовленнєвих актів Дж. Остіна [Austin, 1975], беручи за основу трирівневу структуру мовлення (*локуція*, *іллокуція*, *перлокуція*) у розумінні того, як висловлювання-фразеологізм може бути не лише носієм інформації, а й способом виконання дії та здійснення впливу на адресата. Також базовою була концепція Т. ван Дейка [van Dijk, 2006], що обґрунтовує маніпуляцію крізь призму критичного дискурс-аналізу як деструктивне зловживання владою та комунікативним доступом. У світлі цього підходу автономний фразеологізм розглядається як когнітивна модель маніпуляції, за допомогою якої адресант контролює ментальні моделі та когнітивні репрезентації адресата в обхід його раціонального критичного мислення. Зважаючи на спрямованість системи *TextAttributor* на аналіз українськомовного медіатексту, у дослідженні було використано концептуальну базу лінгвістики впливу, розроблену вітчизняними дослідниками В. Різуном, Н. Непийводою, В. Корнєєвим [Різун та ін., 2005], для розмежування механізмів, засобів та категорій персуазивного і маніпулятивного впливу. Також теоретична база дослідження формувалась на основі праць відомих українських лінгвістів: О. Дмитрук [Дмитрук, 2006]: дослідження маніпулятивних стратегії в англомовному масмедійному дискурсі, в якому подано класифікацію мовних та позамовних тактик прихованого впливу, систематизовано мовні засоби (зокрема пресупозиції, оцінну лексику та метафоризацію), за допомогою яких формується потрібна інтерпретація подій у друкованих та інтернет-виданнях; В. Зірки [Зірка, 2005]: аналіз лінгвістичного аспекту маніпулятивних технологій у рекламному дискурсі, зокрема граматичних, лексичних та семантичних прийомів «мовних ігор», спрямованих на експлуатацію емоційних тригерів, стереотипів та ціннісних орієнтирів споживача; Т. Космеди, О. Халіман [Космеда, Халіман, 2011]: обґрунтування «граматики оцінки» як актуального напряму сучасного мовознавства,

© ***Darchuk N. P. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Zuban O. M. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Robeiko V. V. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Tsyhvintseva Yu. O. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

що визначає аксіологічний потенціал мовних одиниць різного рівня як базу формування прагматичного контексту маніпуляції; І. Шкіцької [Шкіцька, 2012]: дослідження маніпулятивних стратегій позитиву (меліоративного впливу) як прихованого впливу, що може здійснюватися не лише через конфронтацію та дискредитацію, а й через прийоми похвали, компліментарного авансування, компліцитності та фасилітації; Д. Сизонова [Сизонов, 2020], [Сизонов, 2018]: дослідження маніпулятивного потенціалу новоутворених ідіом та медіафразем в українському політичному дискурсі як маркерів конструювання оцінних стереотипів, зокрема через актуалізацію прецедентних знань в автономній позиції заголовка маніпулятивного тексту.

Основний зміст. ***Обсяг поняття «маніпуляція».*** Для формування системи маніпулятивних дескрипторів необхідно обґрунтувати обсяг поняття «маніпуляція», що визначається базовим концептом дослідження. Хоча традиційно маніпуляцію визначають як деструктивний комунікативний акт, однак сучасна лінгвопрагматика продукує й інше трактування цього поняття, зазначаючи, що маніпулятивним може бути і конструктивний (позитивний / продуктивний) комунікативний акт, у якому намір адресанта-маніпулятора не є агресивно-токсичним, а навпаки, позитивним, спрямованим на інтереси адресата.

Дискусія між прихильниками трактування маніпуляції тільки як деструктивної (непродуктивної) та прихильниками широкої концепції маніпуляції, до якої, крім деструктивної, належить і конструктивна маніпуляція, розгортається на перетині комунікативної лінгвістики та комунікативної етики.

Представниками першої концепції маніпуляції є Т. ван Дейк [van Dijk, 2006], Ю. Габермас [Habermas, 1984], Р. Гудін [Goodin, 1980], які обґрунтовують маніпуляцію за онтологічною суттю як «комунікативний злочин», зловживання адресантом владою та порушення суверенітету особистості адресата. Поняття «продуктивна маніпуляція» вони вважають небезпечним лінгвістичним та етичним релятивізмом, адже маніпуляція завжди перетворює людину із суб'єкта спілкування на об'єкт (інструмент): навіть якщо мета благородна, приховане використання особистості без її усвідомленої згоди є етично неприпустимим. Комунікативні прийоми «позитивної маніпуляції» у межах цієї концепції визначають як фасилітацію (полегшення взаємодії), педагогічне навіювання, психотерапевтичне інтервентне перекодування або м'яке спонукання, за яких комунікативний акт є прозорим або легітимізованим соціальною роллю (лікар → пацієнт, викладач → студент, батьки → діти)/

Дослідники прагматики емпатійного та педагогічного дискурсів, представники нейролінгвістичного та психотерапевтичного напрямів комунікації (послідовники Г. Бейтсона [Bateson, 1972] та М. Еріксона [Erickson, Rossi, 1979]), переконані, що маніпуляція – це лише ефективна прагматична технологія, інструмент непрямого мовленнєвого впливу, який є нейтральним, а вектор цього впливу – продуктивний чи непродуктивний – визначається наміром адресанта та результатом для адресата. На їхнє переконання, існують комунікативні ситуації, коли персуазивність (пряме переконання) є абсолютно неефективною через психологічні захисти, страхи, депресивні стани чи когнітивну ригідність адресата. У таких випадках прихований іллокутивний вплив є єдиним

© ***Дарчук Н. П. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Зубань О. М. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Робейко В. В. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Цигвінцева Ю. О. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

способом підштовхнути людину до продуктивної дії. Якщо в результаті прихованого мовленнєвого впливу адресат отримує користь (долає кризу, завершує справу, позбавляється фобії, приймає ліки), то такий вплив є прагматично продуктивним. Мовна комунікація за своєю природою не є експліцитно лінійною: позитивні натяки, етикетні форми, метафоричні кодування – усе це елементи позитивного прихованого впливу. Продуктивна маніпуляція є вершиною комунікативної майстерності, спрямованої на гармонізацію стосунків без прямого конфлікту.

Зважаючи на завдання нашого експерименту – визначити потенційні маніпулятивні стратегій, тактики і прийоми фразеологізмів української мови на великому масиві одиниць, ми приймаємо широке трактування поняття «маніпуляція», що охоплює і деструктивний, і конструктивний прихований вплив.

Варто зазначити, що прийняття широкого трактування не суперечить твердженню про сутнісну деструктивність маніпуляції, оскільки обидві тези стосуються різних площин аналізу. Широке трактування зумовлене обсягом матеріалу дослідження: до реєстру фразеологічних маніпулятивних одиниць входять і ті, що традиційно кваліфікуються як інструмент конструктивного впливу (фасилітація, підбадьорення, м'яке спонукання), і власне деструктивно-токсичні фразеологізми. Натомість теза про сутнісну деструктивність стосується онтологічної природи самого механізму маніпуляції як способу комунікативного кодування: незалежно від того, служить прихований вплив на користь адресата чи на шкоду йому, сам механізм, за визначенням, позбавляє адресата свідомого вибору, підмінюючи раціональне переконання нав'язуванням готової інтерпретації. Тобто вектор впливу (позитивний чи негативний) – це змінна властивість конкретного застосування маніпулятивного механізму, тоді як десуб'єктивація адресата – інваріантна структурна ознака самого механізму, наявна в обох векторах однаковою мірою.

Тому ґрунтуючись на розумінні того, що маніпуляція, як метод й інструмент комунікативного кодування, є завжди деструктивною, вважаємо недоречним використовувати дихотомію термінів деструктивна / конструктивна, а також продуктивна / непродуктивна маніпуляція за наслідком маніпуляції – комунікативним ефектом, тому що ми аналізуємо автономний фразеологізм поза комунікативною ситуацією. Натомість розрізняємо типи маніпуляції за аксіологічною семантикою – позитивною чи негативною – фразеологізму, як властиву конотацію самої одиниці, яка може бути реалізована в комунікативному акті, і визначаємо два типи маніпуляції – позитивна (меліоративна) і негативна (пейоративна).

Маніпулятивний потенціал фразем базується на їхній здатності обходити раціональні фільтри сприйняття й апелювати безпосередньо до емоційної, ціннісної або чуттєвої сфери адресата, виражаючи позитивні чи негативні наміри адресанта. Однак аналізований масив фразеологізмів демонструє наявність фразем, які в автономній позиції не виражають позитивного чи негативного наміру / оцінки, а лише фіксують експресію оцінки якогось явища, напр., *аж в очах заіскрилося*, *до скону віку*, *від краю до краю*. Такі фраземи виконують у тексті функцію експресивних інтенсифікаторів як позитивного, так і негативного

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])
A Cognitive-Pragmatic Model of the Manipulative Potential of Ukrainian Phrasemes: Strategies, Tactics, and Techniques (in Ukrainian)
[Kohnityvno-prahmatychna model manipuliatyvnoho potentsialu ukrainskykh frazem: stratehiia – taktyka – pryiom]
© ***Darchuk N. P. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Zuban O. M. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Robeiko V. V. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Tsyhvintseva Yu. O. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

маніпулятивного впливу шляхом трансформації висловлювання, зокрема і нейтрального, на гіперболізовану, декатегоризовану імперативну установку. Інтенсифікація маніпулятивного впливу досягається через градацію та гіперболізацію ознаки, дії чи стану. Фразеологічна інтенсифікація функціонує як прагматичний вплив завдяки психолінгвістичному ефекту тотальності, що блокує можливість адресата верифікувати часткові факти, та тиску стереотипного сценарію, що створює ефект «неминучості», у якому певна подія чи рішення подається не як тимчасовий стан, а як невідворотний вирок. Інтенсифікатори не здійснюють позитивного чи негативного маніпулятивного впливу, але виконують маніпулятивну функцію через механізм автоматичної довіри до повідомлення на рівні емпатії.

Відповідно, стратегії, тактики і прийоми маніпулятивних фразеологізмів, враховуючи і міжособистісне, і інші форми спілкування, поділяємо на 3 типи маніпулятивного впливу: позитивна, негативна та інтенсифікатори маніпулятивного впливу.

Особливості фразем як засобів маніпулятивного впливу. На лінгвістичному рівні об’єктом маніпулятивного аналізу є фразеологізми як автономні синтагми, що розглядаються поза контекстом. Як зазначалось у вступі, поняття «фразеологізм» (фразема, фразеологічна одиниця) використовуємо в дослідженні в широкому трактуванні. Відповідно, фраземою вважаємо будь-яку стійку текстову синтагму (словосполучення, речення), яка є відтворюваною в мовленні в готовому вигляді, а не створеною мовцем у процесі мовлення.

Фразеологічні одиниці мають три специфічні ознаки, які роблять їх ефективним маркером маніпулятивного впливу:

1) прецедентність: фраземи сприймаються свідомістю як стереотипні сценарії народної мудрості, істини, перевіреної часом, або типових високочастотних мовних кліше. Коли маніпулятор використовує фразеологізм, він апелює не до власної суб'єктивної думки, а до колективного авторитету, автоматично блокуючи бажання адресата до супротиву;

2) образна конотація та аксіологічність: фраземи майже завжди мають стереотипне емоційне забарвлення і містять приховану оцінку (схвалення або засудження), тому мають силу переконання без потреби наводити раціональні аргументи;

3) дифузність референції: фразеологізм, як знак вторинної номінації, не має строгих денотативних меж, його внутрішня форма дозволяє маніпулятору використати стереотипний сценарій змісту у будь-якій зручній ситуації, нівелюючи реальні факти.

Модель маніпулятивного комунікативного акту. У загальній трирівневій моделі комунікації кожен рівень деформується через прийом маніпуляції:

1. Локутивний рівень маніпулятивного повідомлення (що говориться, тобто зміст повідомлення) забезпечує формально правильне, логічно структуроване повідомлення. У маніпулятивній комунікації на цьому рівні відбувається інтенційний зсув – навмисна підміна маніпулятором справжньої (іллокутивної) мети висловлювання його формальною (локутивною) «маскою». Маніпулятор зміщує фокус уваги адресата з реального наміру (примус, навіювання провини, зниження самооцінки тощо) на нейтральний або соціально прийнятний контекст (турбота, констатація факту, просте запитання тощо). Маніпулятор використовує когнітивні тригери, пресупозиції (приховані твердження, які приймаються без доведення, зокрема фразеологізми) або семантично розмиті поняття.

© ***Дарчук Н. П. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Зубань О. М. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Робейко В. В. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Цигвінцева Ю. О. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

2. Іллокутивний рівень маніпулятивного повідомлення (що насправді мається на увазі в повідомленні) визначає прихований намір адресанта, що відрізняється від змісту сказаного. Маніпулятор нав'язує адресату певні наміри, емоції в обхід раціонального критичного мислення адресата, таким чином відбувається асиметрія контролю – комунікативна ініціатива та контроль над інтерпретацією повністю належать маніпулятору. Маніпулятор контролює пресупозиції – факти, емоції, які адресат приймає на віру за замовчуванням.

3. Перлокутивний ефект – результат маніпуляції (те, що відбулося з адресатом внаслідок змісту повідомлення): модифікація поведінки чи переконань адресата. Маніпуляція вважається перлокутивно успішною, якщо адресат відчув або зробив саме те, чого прагнув маніпулятор, навіть не усвідомивши зовнішнього керування. Маніпулятивна тактика є успішною лише тоді, коли виникає асиметрія інформованості та контролю. Якщо адресат маніпуляції усвідомлює латентну інтенцію адресанта, перлокутивний ефект руйнується, а маніпуляція трансформується у відкритий конфлікт.

Маніпулятивний комунікативний акт із використанням фразем має свої особливості: стійкі вирази апелюють до колективного несвідомого, культурних кодів та емоцій, що дозволяє оминути раціональний фільтр критичного мислення. Однак, залежно від вектора маніпуляції – позитивного (спрямованого на зближення, заохочення, формування лояльності) чи негативного (орієнтованого на дискредитацію, залякування, підпорядкування) – структура, прагматичні маркери та динаміка цього акту суттєво відрізняються. Головна відмінність в інтенції адресанта-маніпулятора полягає в емоційному фоні, який він створює за допомогою фразем: 1) позитивна маніпуляція інтегрує адресата в систему цінностей адресанта через компліментарність або апеляцію до спільних цінностей, при цьому актуалізуються імпліцитні стереотипи позитивно-оцінної конотації фразем, пов'язані з гармонією, захистом, мудрістю або традицією (*йти в ногу з часом, знайти спільну мову, пуд солі з'їсти*); 2) негативна маніпуляція, навпаки, сепарує і принижує адресата, руйнуючи його комунікативну позицію і волю, при цьому актуалізується стереотипна експресивно негативна внутрішня форма фраземи, що є маркером деструкції, абсурду або меншовартості (*лити крокодилячі сльози, встромляти палиці в колеса, тримати камінь за пазухою)*.

У позитивній маніпуляції модель комунікативного акту маскується під модель «Суб’єкт ↔ Суб’єкт» – рівноправне партнерство, дружня порада. Адресат відчуває суб'єктність, хоча насправді його вибором керують, і приймає рішення, відчуваючи задоволення від «правильного» і «мудрого» вибору, тому що іллокутивна сила спрямована на виклик емоцій піднесення, азарту, гордості або відповідальності. Навіть якщо адресат згодом розшифрує маніпулятивний характер мовленнєвого акту, перлокутивний ефект залишається терапевтичним чи продуктивним (вдячність за поштовх). При цьому фразеологізм стає медіатором, що пом'якшує імперативність (*ми люди однієї крові*), і нав'язує потрібне рішення під прикриттям авторитету народної мудрості або загальноприйнятого правила.

У негативній маніпуляції працює модель «Суб’єкт → Об’єкт» – домінування та підпорядкування, у якій фразеологізм стає вербальною зброєю. Адресата позбавляють права на паритетний діалог, його заганяють у «глухий кут» семантикою стереотипу, закладеного у

© ***Darchuk N. P. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Zuban O. M. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Robeiko V. V. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Tsyhvintseva Yu. O. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

фраземі, що дискредитує адресата *(потрапити в халепу*), і він змушений виправдовуватися не проти фактів, а проти цілісного образу-стереотипу фраземи, що важко піддається логічному спростуванню. Адресат приймає нав'язані умови, щоб припинити комунікативний дискомфорт або нівелювати загрозу статусу. При негативній маніпуляції іллокутивна сила досягає мети, коли адресат відчуває тривогу, провину, сором або страх втрати (негативні емоції). Рефлексія адресата після усвідомлення маніпуляції завжди супроводжується почуттям, що його «використали».

Специфіку іллокуції позитивної та негативної фраземної маніпуляції визначають особливості їхньої тактико-стратегічної характеристики. Провідною стратегією позитивної маніпуляції є «кооперація», якій через апеляцію до народної мудрості підпорядковуються домінантні тактики солідаризації та компліментарного авансування. Провідною стратегією негативної маніпуляції є «конфронтація», якій через апеляцію до народної мудрості підпорядковуються домінантні тактики знецінення адресата, залякування, ізоляції. Головна відмінність на стратегічному рівні полягає в модальності впливу: негативна маніпуляція є обмежувальною (звужує волю адресата), а позитивна – стимулювальною (штучно спрямовує волю адресата на користь самого адресата або спільного блага).

Когнітивно-прагматичний підхід дескрипторного опису маніпулятивного потенціалу фразем. Досліджуючи фразему як автономну одиницю поза контекстом, визначити її іллокутивний намір і перлокутивний ефект можна тільки потенційно як внутрішній маніпулятивний потенціал автономної синтагми, використавши метод моделювання віртуального комунікативного акту. Ця особливість об’єкта дослідження – фразеологізмів – у формуванні системи дескрипторів маніпулятивних стратегій, тактик та прийомів зумовлює використання методологічного підходу поєднання когнітивних (які знання закладено у семантиці фраземи) та лінгвопрагматичних (як і для чого ці знання можуть бути використані у комунікації) чинників. Когнітивна лінгвістика описує інструмент маніпуляції, тобто стереотипне знання закодоване у фраземі як знаку вторинної номінації, а лінгвопрагматика – узуально закріплений іллокутивний потенціал стереотипу автономної фраземи, що реалізовується у змодельованому комунікативному акті.

Варто зауважити, що приписування автономній фраземі іллокутивної сили та перлокутивного ефекту потребує окремого теоретичного обґрунтування, оскільки в класичній теорії мовленнєвих актів (Дж. Остін [Austin, 1975]) обидві категорії за визначенням належать не мовному знаку, а одиничному мовленнєвому акту конкретного мовця в конкретній ситуації спілкування. У цьому строгому розумінні фразема, взята поза контекстом, не може «мати» іллокуцію так само, як не може її мати, наприклад, дієслово чи речення поза контекстом. Це застереження, однак, не заперечує правомірності нашого підходу, а лише вимагає розрізнення двох площин аналізу: 1) іллокутивну силу як одноразову, ситуативну характеристику конкретного висловлювання; та 2) іллокутивний потенціал як системну, узуально закріплену властивість мовної одиниці бути засобом реалізації певного типу мовленнєвих актів. Подібно до того, як перформативне дієслово (напр., *обіцяти*) не виконує обіцянки самим фактом свого існування у словнику, але системно закріплює за собою здатність реалізовувати обіцянку в акті мовлення, фразема

© ***Дарчук Н. П. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Зубань О. М. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Робейко В. В. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Цигвінцева Ю. О. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

(напр., *правда очі коле*) не здійснює маніпуляції як факт мовного знака, але містить у своїй конвенційній семантиці (аксіологічному фреймі, оцінному сценарії) готовий, відтворюваний шаблон (стереотип) іллокутивного вживання, який актуалізується щоразу, коли мовець обирає цю одиницю для конкретного акту спілкування. Отже, використовуючи у дослідженні термін «іллокутивний намір» чи «перлокутивний ефект» фраземи, ми послуговуємось ними метонімічно – не як позначенням реального одиничного акту, а як позначенням узагальненого, когнітивно й статистично вмотивованого прогнозу того, яку іллокутивну функцію ця одиниця виконає в переважній більшості своїх реальних уживань. Саме тому ми використовуємо послідовно означення *потенційний* (потенційна іллокутивна сила, прогностичний перлокутивний ефект), яке є не стилістичним пом'якшенням, а точним термінологічним маркером, що розмежовує системний (мовний) і актуальний (мовленнєвий) рівні аналізу.

Оскільки фразеологізм не реалізований у тексті, ми не бачимо живого процесу маніпулювання, але ми можемо змоделювати цей процес на підставі прихованого змісту фраземи. Когнітивна лінгвістика дозволяє розкрити цей прихований зміст: фразеологізм – це завжди згорнутий текст або мікросюжет, що виражає конвенційний стереотипний ментальний сценарій. Поза контекстом він уже містить у собі аксіологічну сему, або, за термінологією когнітивної лінгвістики, оцінний фрейм («зради», «безпорадності» чи «ворожнечі»). Активуючи цю сему, мовець нав'язує адресату готову інтерпретацію подій без необхідності її аргументувати, адже більшість фразем побудовані на базових метафорах, які кодують потрібне ставлення на рівні підсвідомості.

Прагматичний аналіз автономного фразеологізму – це дослідження його інваріантної іллокутивної сили та прогнозованого перлокутивного ефекту, тому що навіть без тексту фразеологізм має прагматичне маркування – інтенцію (дискредитація, залякування, дезорієнтація), яка потенційно закодована у внутрішній формі сталого виразу.

Аналізуючи маніпулятивний потенціал фразем поза текстом, когнітивізм пояснює, чому цей вираз сприймається як маніпулятивний, через які ментальні коди, а прагматика описує, який руйнівний інтенційний зсув цей вираз може здійснити в моделі комунікації.

Інструментарій маніпулятивних дескрипторів маніпуляції. Для того щоб лінгвістична база даних фразем була придатною для автоматичного аналізу тексту, статистичного аналізу та побудови точних лінгвістичних моделей, її структура має переводити теоретичні поняття лінгвопрагматики та когнітивістики у формалізовані параметри – дескриптори. Оскільки об'єктом є автономний фразеологізм, то у створюваній БД фіксується саме його інваріантний маніпулятивний потенціал – системно закріплена здатність одиниці обслуговувати певну маніпулятивну стратегію. Тому до БД маніпулятивних фразем було інтегровано таку ієрархію маніпулятивних дескрипторів:

1. Маніпулятивна стратегія (найвищий рівень) – поняття психологічної природи, глобальний когнітивний план адресанта – мета, що задає загальний іллокутивний вектор деструктивної комунікації і передбачає поетапне втілення через систему маніпулятивних мовних тактик.

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])
A Cognitive-Pragmatic Model of the Manipulative Potential of Ukrainian Phrasemes: Strategies, Tactics, and Techniques (in Ukrainian)
[Kohnityvno-prahmatychna model manipuliatyvnoho potentsialu ukrainskykh frazem: stratehiia – taktyka – pryiom]
© ***Darchuk N. P. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Zuban O. M. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Robeiko V. V. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Tsyhvintseva Yu. O. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

2. Маніпулятивна тактика (проміжний рівень) – різновид втілення стратегії, що визначає напрям (сценарій) поведінки маніпулятора на певному етапі спілкування для досягнення мети і визначається як сукупність прийомів – послідовних, прагматично обумовлених мовленнєвих дій у конкретній ситуації.

3. Маніпулятивний прийом (найнижчий рівень) – елементарна одиниця маніпуляції, конкретний лінгвістичний інструментарій – у нашому випадку фразеологізм, що реалізовує маніпулятивну тактику через стереотипну оцінку події / явища, закладену у внутрішній формі фразеологізму.

Оскільки маніпуляція – це завжди багатоаспектна мовленнєва дія, де форма не збігається з метою, її атрибути (стратегії, тактики та прийоми) розподіляються по всій структурі комунікативного акту: від глибинного задуму до фінального результату в психіці адресата.

1. Маніпулятивна стратегія, напр., «стратегія дискредитації», формується як планування перлокутивного ефекту, адже стратегія – це мета, тобто планована зміна у свідомості, поведінці чи емоційному стані адресата, напр., для «стратегії дискредитації» – мета «знецінити когнітивну, професійну або моральну спроможність адресата / третьої особи, перевівши увагу із фактів комунікації на особистість». Маніпулятивна стратегія постає з бажання отримати конкретний перлокутивний результат – змусити об'єкт вірити маніпулятору, втратити авторитет в очах третіх осіб тощо.

2. Маніпулятивна тактика, напр., «пряме знецінення особистості», формується на іллокутивному рівні, адже тактика – це конкретний сценарій для досягнення стратегічної мети, напр., для тактики «зниження особистісного статусу» – сценарій «приниження адресата, його авторитету, гідності чи значущості через знецінення віку, компетенції, інтелектуальних здібностей, поведінки чи досвіду». Цей сценарій формується через вибір певної комунікативної сили висловлення – іллокутивного наміру.

3. Маніпулятивний прийом формується на локутивному рівні. Прийом – це технологія «упакування» маніпулятивного сценарію тактики, вибір конкретного фразеологізму, який виражає стереотипну модель поведінки та / або оцінки, що сприймається адресатом апріорно, напр. фраземи *без роду та племені, #носитися, як дурень із ступою, #суміш бульдога з носорогом, немає клепки в голові, дурману наївся, дурний піп – дурна його й молитва, з глузду з'їхав* реалізовують один із прийомів маніпулятивної тактики «пряме знецінення особистості» – «маркування знецінення соціального, професійного, матеріального статусу чи ментальних здібностей».

При укладанні бази даних ми розмежовуємо поняття «тактика» і «прийом», що є надзвичайно важливим для побудови чіткої ієрархії: стратегія → тактика → прийом. Коли ми аналізуємо автономний фразеологізм, це розмежування проходить за лінією: комунікативний намір (інтенція) – мовний інструмент її досягнення. Тому для визначення маніпулятивного прийому в межах тактики необхідно обґрунтувати чітку відмінність між цими поняттями аналізу.

Маніпулятивна тактика – це прагматичний намір, конкретне комунікативне завдання в межах загальної стратегії, що реалізовується за допомогою сценарію тактики. Для

© ***Дарчук Н. П. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Зубань О. М. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Робейко В. В. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Цигвінцева Ю. О. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

визначення тактики автономного фразеологізму необхідно відповісти на запитання: *Що може здійснити адресант (знецінити його аргументи, залякати, викликати почуття провини та ін) з адресатом за допомогою цієї фраземи*? Тому основною класифікаційною ознакою системи маніпулятивних тактик є іллокутивний вплив, те, що маніпулятор намагається зробити з когніцією та волею адресата.

Маніпулятивний прийом – це конкретний мовний механізм, технологія або інструмент, за допомогою якого реалізується тактика. Для визначення маніпулятивного прийому необхідно відповісти на запитання: *За допомогою якого стереотипного сценарію автономна фразема здатна реалізувати конкретну маніпулятивну тактику?* В автономному фразеологізмі прийом можна виявити за допомогою семантико-прагматичного аналізу стереотипної моделі поведінки чи оцінки ситуації, зафіксованої у вторинному значенні фраземи. Хоча прийоми залежать від конкретного значення фраземи, вони можуть бути типізовані в межах визначених тактик.

Отримані результати. ***Дескриптори трирівневої моделі опису маніпулятивного потенціалу фразем***. Аналіз маніпулятивних тактик на репрезентативному емпіричному матеріалі фразем (тестова вибірка обсягом 7584 фраземи) дозволив нам критично проаналізувати первинну систему маніпулятивних тактик, визначити її недоліки з метою оптимізації класифікаційної схеми робочої моделі аналізу. Варто зазначити, що спроба класифікувати тисячний масив фразеологічних одиниць за допомогою надто розлогого, деталізованого переліку маніпулятивних тактик (102) та прийомів (267) загрожує точності практичної реалізації дослідження – приписати кожній фраземі дескриптор стратегії, тактики і прийому. Коли йдеться про такий масштабний масив мовного матеріалу, надмірне дроблення інструментарію аналізу (дескрипторів стратегій, тактик і прийомів) веде до системних помилок аналізу. Що більше тактик, то ближчими й подібнішими стають їхні прагматичні диференційні ознаки і відбувається розмивання меж дефініції тактики. Межа між суміжними тактиками, напр., «навішування ярликів» та «ідеологічне маркування», стає настільки тонкою, що розподіл фразем за цими класами перетворюється на суб'єктивне вгадування. Якщо два лінгвісти або один дослідник у різні дні аналізуватимуть один і той самий фразеологізм, вони дадуть різні результати. Нульова відтворюваність кодування (приписування фраземі дескрипторів) створює ризик знецінення інформації бази даних.

Також для великого реєстру фразем критично важливо отримати релевантні статистичні узагальнення при використанні бази даних у ролі класифікаційного інструмента фразем української мови в таксономічні групи з метою оцінки маніпулятивного потенціалу системи фразем української мови. Отримані статистичні дані за результатами аналізу тестової вибірки продемонстрували, що ядро маніпулятивних фразем формують 52 домінантні тактики, що реалізовані 6825 фраземами (90 %); периферію – 50 периферійних тактик, що реалізовані 759-ма фраземами (10 %). Серед 50-ти периферійних тактик визначаються навіть такі, що реалізовані одним або трьома фразеологізмами, класифікаційна межа непродуктивних тактик становить 35 фразем. Це заважає побачити реальні системні закономірності взаємодії фразеології та маніпуляції.

© ***Darchuk N. P. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Zuban O. M. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Robeiko V. V. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Tsyhvintseva Yu. O. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

Попри зазначені неточності, система сформованих маніпулятивних тактик та прийомів має високу емпіричну цінність, особливо для розроблення лінгвістичних баз даних, оскільки ця система фіксує великий реєстр намірів і прийомів маніпулятивної комунікації, що дозволяє розробити перший робочий варіант моделі лінгвопрагматичного аналізу фразеологізмів. Тому ми ставимо завдання – переформатувати інвентар маніпулятивних тактик і прийомів шляхом об'єднання та зменшення їхньої кількості у чітку формально диференційовану робочу модель аналізу маніпулятивного потенціалу фразем.

На підставі теоретичного обґрунтування базових понять феномена маніпуляції як особливої форми вербальної комунікації та фразеологізму як особливого мовного знака вторинної номінації було розроблено трирівневу модель «стратегія – тактика – прийом» опису маніпулятивного потенціалу фразем, що ієрархічно систематизує чіткі, диференційовані лінгвопрагматичні маркери. Ця модель була апробована на вибірці 1000 фразем. Опис дескрипторів моделі систематизовано в Табл. 1.

Таблиця 1

Дескриптори моделі опису маніпулятивного потенціалу фразем

Дескриптор стратегії	Дескриптор тактики	Дескриптор прийому	Приклади фразем
ПОЗИТИВНА МАНІПУЛЯЦІЯ			
Р1. Стратегія переосмислення негативних явищ ***мета:*** *Переформатувати сприйняття негативної події, помилки чи кризи у свідомості адресата через нейтралізацію почуття провини чи розпачу шляхом переведення фокусу на позитивну оцінку явища*	**Р1.1. Прийняття помилки як обов'язкового етапу досвіду** ***сценарій:*** *Зняття емоційного стресу адресата через демонстрацію того, що будь-який негативний результат є природною і необхідною частиною процесу розвитку, досвіду а не поразкою чи катастрофою.*	**Р1.1.А. Маркування помилки як базового закону природи, досвіду**	*на помилках вчаться; немає лиха без добра*
		Р1.1.В. Маркування помилки як плати за важливий досвід	*за одного битого двох небитих дають*
		Р1.1.С. Маркування помилки як необхідного (обов'язкового) етапу процесу до успіху	*перший млинець нанівець*
	Р1.2. Применшення втрати чи значущості негативної події (нейтралізація кризи) ***сценарій:*** *Зменшення суб'єктивної значущості негативної події для адресата шляхом порівняння її з більш глобальними життєвими цінностями або довгостроковими перспективами*	**Р1.2.А. Маркування втрати / негативної події як незначної порівняно із важливішими життєвими цінностями**	*головне – живі-здорові*
		Р1.2.В. Маркування знецінення значущості поточної проблеми	*все йде, все минає; коли б тільки й горя*
		Р1.2.С. Маркування поточної проблеми як тимчасової дрібниці на тлі довгого життя	*до весілля заживе*
		Р1.2.D. Маркування заміщення факту об'єктивної (часто загрозливої) реальності позитивним (можливо іронічним) контекстом	*тепла ванна, листи щастя*
Р2. Стратегія штучного піднесення статусу ***мета:*** *Шляхом вербального*	**Р2.1. Авансування інтелектуальної чи професійної зрілості**	**Р2.1.А. Компліментарне маркування гіперболізації інтелектуальних чи професійних здібностей адресата**	*мати світлу голову; беручкий до роботи*

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])
Когнітивно-прагматична модель маніпулятивного потенціалу українських фразем: стратегія – тактика – прийом (Українською)
[Kohnityvno-prahmatychna model manipuliatyvnoho potentsialu ukrainskykh frazem: stratehiia – taktyka – pryiom]
© ***Дарчук Н. П. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Зубань О. М. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Робейко В. В. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Цигвінцева Ю. О. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

Дескриптор стратегії	Дескриптор тактики	Дескриптор прийому	Приклади фразем
приписування адресату високих особистісних або професійних якостей викликати в нього бажання відповідати цьому образу, що знижує критичність сприйняття та спонукає до конструктивної поведінки	***сценарій:*** *Наділення адресата статусом експерта або далекоглядної людини, чия думка має особливу вагу, що змушує його діяти більш зважено та відповідально*	**Р2.1.В. Компліментарне маркування масштабу виняткових якостей та домінування адресата**	*великому кораблеві велике й плавання; зірка першої величини*
		Р2.1.С. Компліментарне маркування мудрості адресата за віковою ознакою чи життєвим досвідом	*ти ж не вчора на світ народився*
	Р2.2. Авансування моральної шляхетності та великодушності ***сценарій:*** *Приписування адресату високих моральних стандартів, здатності до компромісу та відсутності дріб'язковості, що блокує його можливу агресію, егоїстичні наміри чи психологічний бар'єр*	**Р2.2.А. Приписування адресату пророчих, доброзичливих чи миротворчих якостей**	*не тримати каменя за пазухою; вашими устами да мед пити*
		Р2.2.В. Маркування стимуляції в адресата почуття оптимізму	*#заронити іскру надії / #заронити іскру любові;*
		Р2.2.С. Маркування стимуляції безкорисливої поступливості	*будь вище цього; з тебе не убуде*
Р3. Стратегія ілюзії вибору ***мета:*** *Створити для адресата суб'єктивне відчуття самостійності у прийнятті рішень, при цьому структура альтернатив вибудовується так, що будь-який обраний шлях веде до єдиного об'єктивно правильного (конструктивного) фіналу*	**Р3.1. М'яке безальтернативне спрямування до вибору (вибір без вибору)** ***сценарій:*** *Формування умов, за яких адресату пропонують обирати не між «робити чи не робити», що могло б викликати відмову, а між двома варіантами успішного виконання однієї й тієї ж дії*	**Р3.1.А. Маркування пропозиції вибору способу, часу дії або її мети, коли сам вибір дії є незмінним**	*не відкладайте на завтра те, що можна зробити сьогодні; хто раніше встає, тому Бог дає*
	Р3.2. Руйнування небажаного вибору (альтернативи) із позитивною конотацією ***сценарій:*** *Надання адресату права вибору, визначаючи один найгірший небажаний варіант, як очевидно невигідний небезпечний для адресата*	**Р3.2.А. Аксіологічне маркування дискваліфікації негативного вибору**	*дешева рибка – погана юшка; не знаючи броду, не лізь у воду*
Р4. Стратегія солідаризації (зближення / ввічливості) ***мета:*** *Подолати міжособистісну дистанцію між адресатом і адресантом шляхом демонстрації спільності інтересів, почуттів і цінностей*	**Р4.1. Емоційна емпатія** ***сценарій:*** *Запевнення адресата у розумінні його емоцій, думок і почуттів та співпереживанні*	**Р4.1.А. Маркування спільності переживання, долі … з адресатом**	*Прийміть мої співчуття*
		Р4.1.В. Маркування безмежної емоційної прихильності до адресата	*душі не #чути*
	Р4.2. Запевнення у підтримці та єдності (кооперація) ***сценарій:*** *Демонстрація*	**Р4.2.А. Маркування особистої присутності /захисту / відданості / чесності у діях адресата**	*стояти горою*

© ***Darchuk N. P. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Zuban O. M. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua, ***Robeiko V. V. [Robeiko V. V.]***, valentyna.robeiko@knu.ua, ***Tsyhvintseva Yu. O. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

Дескриптор стратегії	Дескриптор тактики	Дескриптор прийому	Приклади фразем
	готовності до спільних з адресатом дій, турботи про нього, захисту його інтересів	**P4.2.B. Сугестивне кодування успіху адресата у його діях**	*ні пуху ні пера; ні пір'я ні луски*
	P4.3. Вираження етикетної поваги / шанобливості / вибачення ***сценарій:*** *Налаштування взаємодії між адресантом і адресатом за заздалегідь відомими правилами етикету, що забезпечує відкритість каналу зв'язку та готовність до діалогу / припинення конфлікту*	**P4.3.A. Етикетне маркування гіперболізованої поваги або доброзичливості стосовно адресата**	*#засвідчити свою пошану; низенько #кланятися*
		P4.3.B. Етикетне маркування залагодження конфлікту	*вибачайте за клопіт*
НЕГАТИВНА МАНІПУЛЯЦІЯ			
N1. Стратегія дискредитації (знецінення суб'єктності та авторитету) ***мета:*** *Знецінити когнітивну, професійну або моральну спроможність адресата/ третьої особи, перевівши увагу із фактів комунікації на особистість*	**N1.1. Пряме знецінення особистості** ***сценарій:*** *Приниження адресата, його авторитету, гідності чи значущості через знецінення віку, компетенції, інтелектуальних здібностей, поведінки чи досвіду*	**N1.1.A. Маркування знецінення соціального, професійного, матеріального статусу чи ментальних здібностей**	*без роду та племені; #носитися; #суміш бульдога з носорогом*
		N1.1.B. Маркування негативних поведінкових факторів людини (дій, звичок, реакцій), які визначають її стиль життя	*і будень, і неділя – лінивому все безділля; пускати туман в очі*
		N1.1.C. Маркування поведінки як хаотичного та неузгодженого процесу	*без стерна і без вітрил; хто до лісу, а хто до біса*
		N1.1.D. Таврування (ярлик) штучного чи невиправданого авторитету через прийом псевдоважливості в оцінці конструктивного прагматизму	*політично #померлий; велика цяця*
		N1.1.E. Маркування меншовартості особистості через порівняння суб'єкта або його оточення	*який пастух, така й череда; #вилетень серед пігмеїв*
		N1.1.F. Маркування амбіцій як невідповідних реальному статусу суб'єкта	*от куди метнув / от куди сягнув*
		N1.1.G. Таврування суб'єкта шляхом деперсоніфікації (зооморфізації / біоморфізації / медикалізації)	*як баран на нові ворота*

© ***Дарчук Н. П. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Зубань О. М. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Робейко В. В. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Цигвінцева Ю. О. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

Дескриптор стратегії	Дескриптор тактики	Дескриптор прийому	Приклади фразем
		N1.1.H. Маркування знецінення суб'єкта через брак досвіду чи вік	*ще молоко на губах не обсохло; ще під носом не обсохло*
	N1.2. Іронічне знецінення, висміювання аргументів та зусиль ***сценарій:*** *Визнання переконань, аргументів, зусиль адресата безперспективними, безглуздими, кумедними, абсурдними або застарілими, замість їх логічного спростування*	**N1.2.A. Іронічне маркування аргумента як недоречного, абсурдного, безглуздого**	*#висмоктувати з пальця; сон рябої кобили*
		N1.2.B. Маркування знецінення зусиль як марних, безперспективних та заздалегідь приречених на поразку	*буцалось теля з дубом; #битися головою в мур*
		N1.2.C. Іронічне маркування висловлювання як нещирого або занадто улесливого	*#співати солов'єм / #співати соловейком*
N2. Стратегія емоційного шантажу ***мета:*** *Штучно викликати деструктивний емоційний стан (провину, страх, сором тощо), щоб деморалізувати адресата, заблокувати критичне мислення та змусити до дії*	**N2.1. Провокування почуття провини, страху, обов'язку чи любові адресата** ***сценарій:*** *Апеляція до жалю та совісті адресата шляхом перебільшення страждань адресанта, його емоційної оцінки події чи звернення до авторитету колективної думки, щоб викликати в адресата провину, страх, сором тощо*	**N2.1.A. Маркування драматизації відчаю, беззахисності та безвихідного становища адресанта**	*без ножа #різати; волос вгору лізе*
		N2.1.B. Маркування спекуляції соціальним осудом	*що люди скажуть*
	N2.2. Нав'язування відчуття вини через докір та звинувачення в егоїзмі ***сценарій:*** *Навмисне перебільшення цінності безкорисливих заслуг адресанта для того, щоб викликати в адресата почуття провини і трансформувати його у «боржника»*	**N2.2.A. Маркування гіперболізації власних жертв та альтруїзму адресанта**	*я на тебе життя поклав; з шкури #вилізти*
		N2.2.B. Маркування дії, невигідної адресанту, як зради адресата	*скільки вовка не годуй, він у ліс дивиться; пригрів змію на грудях*
	N2.3. Вербальний терор та залякування ***сценарій:*** *Демонстрація агресії (мовленнєвого насильства, погроз, ультиматумів) адресантом, щоб викликати в жертви паралізуючий страх або тривогу*	**N2.3.A. Маркування погрози, прокляття, неминучої розплати, обіцянки важких наслідків**	*будеш лікті кусати; скручу в баранячий ріг*

© ***Darchuk N. P. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Zuban O. M. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua, ***Robeiko V. V. [Robeiko V. V.]***, valentyna.robeiko@knu.ua, ***Tsyhvintseva Yu. O. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

Дескриптор стратегії	Дескриптор тактики	Дескриптор прийому	Приклади фразем
	N2.4. Драматизація (ескалація) конфлікту, події, факту **сценарій:** Визнання фактів ділових або особистих стосунків агресивними, загрозливими, негативними для адресата / адресанта	**N2.4.A. Маркування події, факту як загрози або негативу**	*бізнесові війни; бездонна бочка,*
N3. Стратегія комунікативного контролю спілкування та вибору ***мета:*** *Перехопити контроль над структурою спілкування, регламентом, темами та правами учасників, щоб зруйнувати паритетність діалогу, позбавляючи адресата вибору*	**N3.1. Комунікативна ізоляція, відсторонення** ***сценарій:*** *Демонстративне припинення або жорстке обмеження спілкування з адресатом, щоб позбавити права на зворотний зв'язок, ізолювати*	**N3.1.A. Маркування демонстративного виходу адресанта із паритетного діалогу**	*общеньками не добудеш; #німий як риба*
		N3.1.B. Маркування адресата як недостойного для доступу до інформації	*не для тебе писано; не твоє собаче діло*
		N3.1.C. Маркування імперативного припинення діалогу	*прикусити язика; ні пари з уст*
	N3.2. Егоцентричне спілкування ***сценарій:*** *Перебудова структури спілкування навколо власного «Я» адресанта (своїх інтересів, цілей, емоцій чи інтерпретацій), повністю ігноруючи комунікативні права, потреби та аргументи адресата*	**N3.2.A. Маркування перехоплення ініціативи через фіксацію уваги на критичній точці, помилці адресата чи прихованій перешкоді**	*#піймати на слові;*
		N3.2.B. Маркування авторитарного права адресанта на домінування в діалозі	*правда очі коле; моє слово - закон*
	N3.3. Обмеження альтернатив вибору з негативною конотацією (прагматичний тиск) ***сценарій:*** *Маскування варіантів розвитку подій під штучну, хибну дихотомію (вибір без вибору), змушуючи адресата до помилкового вибору, потрібного адресанту, провокуючи безвихідь, паніку адресата*	**N3.3.A. Маркування безальтернативного вибору із двох радикальних небезпечних варіантів**	*#виміняти шило на швайку; хоч гірше, аби інше*
	N3.4. Заперечення альтернатив вибору з негативною конотацією (прагматичний тиск) ***сценарій:*** *Заперечення варіантів розвитку подій шляхом нав'язування адресату вибору, потрібного адресанту, провокуючи безвихідь, паніку адресата.*	**N3.4.A. Маркування безкомпромісного імперативу у виборі / заперечення будь-якого вибору взагалі**	*ані кроку; ані яким чином*
ІНТЕНСИФІКАТОРИ МАНІПУЛЯЦІЇ			
I1. Стратегія експресивного посилення впливу ***мета:*** *Штучно викликати емоційний стан адресата (залежно від контексту*	**I1.1. Емоційне нагнітання інтенсивності (максимум або мінімум) дій чи почуттів** ***сценарій:*** *Гіперболізація емоційної експресії з*	**I1.1.A. Маркування модифікації інтенсивності події як гранично максимального наслідку / обсягу / межі цієї події /об'єкта / часу**	*аж в очах заіскрилося;аж гай гуде; аж до дна душі*

© ***Дарчук Н. П. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Зубань О. М. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Робейко В. В. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Цигвінцева Ю. О. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

Дескриптор стратегії	Дескриптор тактики	Дескриптор прийому	Приклади фразем
може бути і деструктивний, і конструктивний), щоб заблокувати критичне мислення та змусити до дії	*використанням слів-інтенсифікаторів , щоб змусити адресата реагувати на масштаб та/або катастрофічність події, а не на реальні факти*	**І1.1.В. Маркування модифікації інтенсивності події як гранично мінімального наслідку / обсягу / межі цієї події /об'єкта / часу або їх повного заперечення**	*ані каплі / краплі / крихти; ані на хвильку*
	І1.2. Абсолютне, безвинятковe охоплення процесу, факту, об'єкта сценарій: Унеможливлення проміжних станів процесу, факту та ін., що блокує можливість виходу адресата за межі чогось або зміни умов	**І1.2.А. Маркування двоточкової тотальності або зміни умов**	*від колиски до домовин; від краю і до краю*

Аналітична модель систематизує дескриптори за трьома типами маніпуляції (позитивна (P), негативна (N) та інтенсифікатори (I) маніпулятивного впливу), кожен із яких має свій код латинською літерою, що повторюється для кожної стратегії, тактики та прийому. Кодування типу маніпуляції та трьох рівнів дескрипторів опису зумовлене подальшою автоматизацією роботи лінгвіста-експерта, який приписує код прийому аналізованому фразеологізму в спеціально створеній системі автоматизованого аналізу (опис системи автоматизованого аналізу буде представлено в окремій науковій статті). Послідовне кодування стратегій, тактик і прийомів відображає послідовність дескрипторів в описі фраземи, напр., P1 ← P1.1 ← P1.1.A відображає модель опису фраземи *немає лиха без добра* – Стратегія переосмислення негативних явищ / Прийняття помилки як обов'язкового етапу досвіду / маркування помилки як базового закону природи, досвіду. Тобто кожен рядок таблиці формує свою модель опису маніпулятивного потенціалу фраземи. Представлена у Табл. 1. система дескрипторів об’єднує 48 моделей опису маніпулятивного потенціалу фразем за ланцюжками кодової послідовності літер і цифр, що відображають ієрархічні відношення стратегій, тактик і прийомів: 4 стратегії позитивної маніпуляції реалізовуються 9-ма тактиками та 21-м прийомом; 3 стратегії негативної маніпуляції реалізовуються 10-ма тактиками та 24-ма прийомами; 1 стратегія інтенсифікаторів маніпуляції – 2-ма тактиками та 3-ма прийомами.

Висновки дослідження. Створення та теоретичне обґрунтування ієрархічної когнітивно-прагматичної моделі опису маніпулятивного потенціалу фразеологізмів української мови переконливо доводить правомірність приписування прагматичних характеристик (потенційної іллокутивної сили та прогностичного перлокутивного ефекту) автономній фразеологічній одиниці поза контекстом як системних, узуально закріплених властивостей внутрішньої форми (аксіологічної семантики та стереотипного сценарію) фраземи, що слугують когнітивною матрицею, яка передбачувано реалізує відповідну маніпулятивну інтенцію в мовленні.

Розроблена модель опису маніпулятивного потенціалу фразем дозволить послідовно описати маніпулятивний потенціал фразеологізмів української мови за чіткими ієрархічними дескрипторами, а сформована на її основі БД маніпулятивних фразеологізмів

© ***Darchuk N. P. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Zuban O. M. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Robeiko V. V. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Tsyhvintseva Yu. O. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

забезпечить ефективну реалізацію таких функцій:

1) інтеграцію алгоритмів ідентифікації фразеологічних маніпуляцій у модуль системи автоматичного аналізу деструктивних медіатекстів TextAttributor 2.0;

2) здійснення точної класифікації та статистичного оцінювання маніпулятивного потенціалу всієї фразеологічної системи української мови за таксономічними групами.

Запропонована модель опису була апробована на матеріалі 1000 фразем і характеризується достатністю визначених дескрипторів маніпуляції. Вона виступає теоретичним і формалізованим підґрунтям для розбудови бази даних обсягом 15381 маніпулятивна фразема, однак ми свідомі того, що великий обсяг матеріалу дослідження може зумовити введення нових дескрипторів опису. Оскільки опрацювання повного масиву може виявити додаткові прагматичні нюанси, подальші наукові розвідки будуть спрямовані на можливе розширення інвентарю дескрипторів, опис програмного забезпечення та баз даних для автоматизованого кодування маніпулятивного потенціалу фразем та аналіз функціонування фразем у текстах реального медійного дискурсу.

References:

1. Голопич, І. М., & Чернова, І. В. (2025). Мовні стратегії маніпуляції в українському медійному дискурсі: когнітивний та прагматичний аспекти [Holopych, I. M., & Chernova, I. V. (2025). Movni stratehii manipuliatsii v ukrainskomu mediinomu dyskursi: kohnityvnyi ta prahmatychnyi aspekty (Linguistic strategies of manipulation in Ukrainian media discourse: Cognitive and pragmatic aspects)]. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика [Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Filolohiia. Zhurnalistyka (Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalism)]*, *36*(75), 13–18.
2. Дащенко, Н., & Поляна, В. (2025). Маніпулятивні прийоми у новинному контенті місцевих сайтів [Dashchenko, N., & Poliana, V. (2025). Manipuliatyvni pryiomy u novynnomu kontenti mistsevykh saitiv (Manipulative techniques in the news content of local websites)]. *Образ [Obraz (Image)],* 1(47), 59–68.
3. Детектор медіа. (2016–2026). *Детектор медіа [Detektor media (Media Detector)]*. https://detector.media/tag/637/
4. Дмитрук, О. В. (2006). *Маніпулятивні стратегії в сучасній англомовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000–2005 років)* [Dmytruk, O. V. (2006). Manipuliatyvni stratehii v suchasnii anhlomovnii komunikatsii (na materiali tekstiv drukovanykh ta Internet-vydan 2000–2005 rokiv) (Manipulative strategies in contemporary English-language communication: Based on printed and Internet media texts from 2000–2005)] [Автореферат дисертації кандидата філологічних наук]. Київ.
5. Зірка, В. В. (2005). *Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі* [Zirka, V. V. (2005). Movna paradyhma manipuliatyvnoi hry v reklami (The linguistic paradigm of manipulative play in advertising)] [Автореферат дисертації доктора філологічних наук]. Київ.
6. Калита, А. А., Клименюк, О. В., & Тараненко, Л. І. (2024). *Маніпуляція в мовленнєвій комунікації: Монографія* [Kalyta, A. A., Klymeniuk, O. V., & Taranenko, L. I. (2024). Manipuliatsiia v movlennievii komunikatsii: Monohrafiia (Manipulation in speech communication: Monograph)]. Тропеа.
7. Корпус текстів української мови. (2003–2026). *Mova.info: Лінгвістичний портал [Mova.info: Linhvistychnyi portal (Mova.info: Linguistic Portal)]*. http://www.mova.info/corpus.aspx
8. Космеда, Т. А., & Халіман, О. В. (2011). «Граматика оцінки» як актуальна проблема сучасного мовознавства [Kosmeda, T. A., & Khaliman, O. V. (2011). «Hramatyka otsinky» yak aktualna problema suchasnoho movoznavstva (“Grammar of evaluation” as a topical problem of modern linguistics)]. *Лінгвістичні студії [Linhvistychni studii (Linguistic Studies)],* (22), 36–40.

© ***Дарчук Н. П. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Зубань О. М. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Робейко В. В. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Цигвінцева Ю. О. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

9. Міма, І. В. (2025). Природа та сутність маніпулювання як правової категорії [Mima, I. V. (2025). Pryroda ta sutnist manipuliuvannia yak pravovoi katehorii (The nature and essence of manipulation as a legal category)]. *Нове українське право [Nove ukrainske pravo (New Ukrainian Law)]*, (4), 112–118.
10. Павлів, О. (2023). Лінгвопрагматичні аспекти маніпулятивних стратегій у мовленні персонажів А. Мандзоні «Заручені» [Pavliv, O. (2023). Linhvoprahmatychni aspekty manipuliatyvnykh stratehii u movlenni personazhiv A. Mandzoni «Zarucheni» (Linguopragmatic aspects of manipulative strategies in the speech of characters in A. Manzoni's *The Betrothed*)]. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики [Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi linhvistyky (Problems of Semantics, Pragmatics and Cognitive Linguistics)], 1*(43), 65–80.
11. Різун, В. В., Непийвода, Н. Ф., & Корнєєв, В. М. (2005). *Лінгвістика впливу* [Rizun, V. V., Nepyivoda, N. F., & Kornieiev, V. M. (2005). Linhvistyka vplyvu (Linguistics of influence)]. Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет».
12. Сизонов, Д. (2020). Фразеологізм-заголовок як маніпулятивна домінанта медіатексту [Syzonov, D. (2020). Frazeolohizm-zaholovok yak manipuliatyvna dominanta mediatekstu (Phraseological headline as a manipulative dominant of a media text)]. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика [Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka (Current Issues in Ukrainian Linguistics: Theory and Practice)]*, (40), 58–70.
13. Сизонов, Д. Ю. (2018). «Якщо куля в лоб...»: Про маніпулятивні тактики нових фразеологізмів ідіоматичного характеру [Syzonov, D. Yu. (2018). «Yakshcho kulia v lob...»: Pro manipuliatyvni taktyky novykh frazeolohizmiv idiomatychnoho kharakteru ("If a bullet hits the forehead…": On manipulative tactics of new idiomatic phraseological units)]. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика [Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka (Current Issues in Ukrainian Linguistics: Theory and Practice)]*, (36), 76–91.
14. Шевченко, В. (2025). Різновиди маніпуляцій в онлайн-медіа і соцмережах [Shevchenko, V. (2025). Riznovydy manipuliatsii v onlain-media i sotsmerezhakh (Types of manipulation in online media and social networks)]. *Образ [Obraz (Image)],* 1(47), 6–18.
15. Шкіцька, І. Ю. (2012). *Маніпулятивна стратегія позитиву в українській мові* [Shkitska, I. Yu. (2012). Manipuliatyvna stratehiia pozytyvu v ukrainskii movi (Manipulative strategy of positivity in the Ukrainian language)] [Дисертація доктора філологічних наук]. Тернопіль.
16. Austin, J. L. (1975). *How to do things with words*. Harvard University Press.
17. Bateson, G. (1972). *Steps to an ecology of mind: Collected essays in anthropology, psychiatry, evolution, and epistemology*. Ballantine Books.
18. Darchuk, N., Zuban, O., Robeiko, V., Tsyhvintseva, Y., Sorokin, V., & Sazhok, M. (2024). The system for automatic stylometric analysis of Ukrainian media texts TextAttributor 1.0 (techniques, means, functionality). *Acta Linguistica Lithuanica*, (91), 224–247.
19. Erickson, M. H., & Rossi, E. L. (1979). *Hypnotic realities: The induction of clinical hypnosis and forms of indirect suggestion*. Irvington Publishers.
20. Goodin, R. E. (1980). *Manipulatory politics*. Yale University Press.
21. Habermas, J. (1984). *The theory of communicative action. Vol. 1: Reason and the rationalization of society* (T. McCarthy, Trans.). Beacon Press.
22. Shostrom, E. L. (1967). *Man, the manipulator: The inner journey from manipulation to actualization*. Abingdon Press.
23. TextAttributor 1.0. (2024–2026). *TextAttributor 1.0*. http://ta.mova.info
24. van Dijk, T. A. (2006). Discourse and manipulation. *Discourse & Society*, *17*(3), 359–383.

© ***Darchuk N. P. [Darchuk N. P.]***, n.darchuk@knu.ua, ***Zuban O. M. [Zuban O. M.]***, oxana.zuban@knu.ua,
Robeiko V. V. [Robeiko V. V.], valentyna.robeiko@knu.ua, ***Tsyhvintseva Yu. O. [Tsyhvintseva Yu. O.]***, julivoznuk@gmail.com

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 115-123
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

УДК 811.133.1'42:004.738.5

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 03.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 06.06.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 92,3 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 22.06.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.115-123

LES PROCÉDÉS SÉMIOTIQUES DE L'IRONIE DANS LES MÈMES FRANÇAIS

Marharyta A. Izhak *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0004-3022-0837
marharyta.izhak@knlu.edu.ua

Étudiante en master de la faculté de philologie romane et de traduction
Université nationale linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Vira O. Ruban *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

Docteur ès lettres, maître de conférences au département de philologie italienne et française et de traduction,
Université nationale linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

L'article est consacré à l'étude des mécanismes sémiotiques et pragmatiques de l'ironie dans les mèmes francophones en tant que formations multimodales du discours numérique contemporain. L'intérêt de la recherche s'explique par le rôle croissant des mèmes dans la communication en ligne comme moyens d'expression, d'interaction et de critique sociale, ainsi que par le manque d'études consacrées à l'ironie multimodale dans le contexte francophone.

L'objectif consiste à analyser les mécanismes de construction du sens ironique à travers l'interaction des composantes textuelles et visuelles. Le corpus comprend cinq mèmes francophones diffusés sur Instagram, représentant différents types d'ironie. L'analyse repose sur une approche intégrée combinant les perspectives sémiotique, pragmatique et multimodale.

Les résultats montrent que l'ironie se construit à plusieurs niveaux interdépendants : sémiotique, à travers l'interaction entre signifié, signifiant et interprétant ; pragmatique, par l'écart entre l'énoncé et le contexte ; interprétatif, par la coexistence des sens littéral et implicite ; et multimodal, grâce à l'interaction du texte et de l'image. La compréhension de l'ironie dépend également des compétences culturelles du destinataire. Ainsi, les mèmes francophones constituent non seulement des formes d'humour, mais aussi des outils de critique sociale et de communication collective.

Mots-clés : *mèmes Internet, ironie, multimodalité, discours numérique, pragmatique, sémiotique.*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 115-123
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

СЕМІОТИЧНІ ЗАСОБИ ІРОНІЇ У ФРАНЦУЗЬКИХ МЕМАХ

Маргарита Андріївна Їжак *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0004-3022-0837
marharyta.izhak@knlu.edu.ua

студентка другого (магістерського) рівня
факультету романської філології і перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Віра Олександрівна Рубан *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Статтю присвячено дослідженню семіотичних і прагматичних механізмів реалізації іронії у франкомовних інтернет-мемах як мультимодальних утвореннях сучасного цифрового дискурсу. Актуальність теми зумовлена зростанням ролі мемів як засобів комунікації, самовираження та соціальної критики, а також недостатньою вивченістю іронії в межах мультимодального підходу на матеріалі франкомовного цифрового простору. Метою дослідження є системний аналіз механізмів формування іронічного значення через взаємодію текстових і візуальних компонентів. Матеріалом слугували п'ять франкомовних мемів, поширених в Instagram, що репрезентують різні типи іронії. Застосовано комплексний підхід, що поєднує семіотичний, прагматичний та мультимодальний аналіз. Встановлено, що іронія формується на перетині семіотичного, прагматичного, інтерпретаційного та мультимодального рівнів: через взаємодію означуваного, означального й інтерпретанта, невідповідність висловлення контексту, одночасну активацію буквального та імпліцитного значень, а також синергію тексту й зображення. Розуміння іронії залежить від культурної компетентності адресата та його знання відповідного соціального, політичного й економічного контексту. Доведено, що франкомовні меми виконують не лише гумористичну, а й критичну функцію, сприяючи формуванню колективних смислів і комунікації цифрових спільнот.

Ключові слова: *інтернет-меми, іронія, мультимодальність, цифровий дискурс, прагматика, семіотика.*

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])
Semiotic Devices of Irony in French Memes (in French) **[Les procédés sémiotiques de l'ironie dans les mèmes français]**
© ***Izhak M. A. [Izhak M. A.]***, marharyta.izhak@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 115-123
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

SEMIOTIC DEVICES OF IRONY IN FRENCH MEMES

Marharyta A. Izhak *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0004-3022-0837
marharyta.izhak@knlu.edu.ua

Master's degree student of the Faculty of Romance Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Vira O. Ruban *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

PhD (Philology), Associate Professor at Department of Italian and French Philology and Translation,
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

The article examines semiotic and pragmatic mechanisms of irony in French-language internet memes as multimodal formations of contemporary digital discourse. The relevance of the study is determined by the growing importance of memes as tools of communication, self-expression, and social critique, as well as by the insufficient exploration of irony within a multimodal framework, particularly in French-speaking digital culture. The aim is to identify and systematically analyze mechanisms of ironic meaning construction through the interaction of textual and visual elements. The research material consists of five French-language memes published on Instagram, representing different types of ironic expression. The study combines semiotic, pragmatic, and multimodal approaches, allowing memes to be viewed as complex communicative units in which different modes interact. The findings demonstrate that irony emerges at the intersection of several levels: semiotic, through the interaction of signified, signifier, and interpretant; pragmatic, through incongruity between utterance and context; interpretative, through the simultaneous activation of literal and implicit meanings; and multimodal, through the interaction of text and image. Understanding irony depends on the recipient's cultural competence and contextual knowledge. French-language memes therefore function not only as humorous content but also as tools of social critique, collective meaning-making, and digital community cohesion.

Keywords: *internet memes, irony, multimodality, digital discourse, pragmatics, semiotics.*

L'environnement communicationnel numérique contemporain se caractérise par un développement intensif de nouvelles formes d'expression, au sein desquelles s'articulent étroitement des éléments verbaux et visuels. Ce phénomène se manifeste de manière particulièrement évidente dans le cas des mèmes Internet – objets numériques largement diffusés sur les réseaux sociaux et fonctionnant comme des vecteurs d'échanges communicationnels continus. Selon la définition proposée par Limor Shifman, les mèmes Internet constituent des unités numériques caractérisées par une similarité de contenu, de forme et de posture, qui se propagent en ligne par des processus de variation et d'adaptation [Shifman, 2014].

Le fonctionnement des mèmes repose sur une interaction complexe de plusieurs niveaux de signification. Contrairement aux formes traditionnelles de communication, où le sens se construit

principalement à partir du verbal, les mèmes dépendent de l'intégration de composantes textuelles, visuelles et contextuelles. Comme le souligne Francisco Yus, l'interprétation de ce type de contenu exige du destinataire une activité cognitive soutenue, visant à établir des liens entre signifiants et signifiés dans des conditions de réception souvent limitées dans le temps [Yus, 2018].

L'ironie constitue l'une des stratégies expressives les plus efficaces dans les mèmes. Elle permet aux auteurs de formuler des prises de position critiques, des commentaires sociaux ou des évaluations implicites sans recourir à une énonciation directe. Dans un environnement multimodal, elle ne se manifeste pas uniquement au niveau textuel, mais émerge également de l'interaction entre les composantes verbales et iconiques, ce qui complexifie les processus de reconnaissance et d'interprétation.

Les mèmes francophones diffusés sur le réseau social Instagram présentent un intérêt particulier du point de vue de la recherche. Ils combinent des caractéristiques propres à la communication en langue française avec un format orienté vers la perception visuelle. Ces productions s'appuient fréquemment sur des contextes sociaux, politiques et économiques aктyels propres à l'espace francophone, ce qui en fait un matériau pertinent pour l'analyse des spécificités du discours numérique au sein de la culture francophone.

La pertinence de cette étude se justifie par plusieurs facteurs. D'une part, malgré l'abondance de travaux consacrés aux mèmes Internet en tant que phénomène de culture numérique, les mécanismes sémiotiques de construction de l'ironie dans un cadre multimodal demeurent insuffisamment explorés. D'autre part, la majorité des recherches se concentrent sur des corpus anglophones, tandis que le segment francophone de la communication numérique reste relativement peu étudié. Enfin, l'intégration des approches issues de la sémiotique, de la pragmatique et de l'analyse multimodale dans l'étude de l'ironie des mèmes constitue encore un enjeu ouvert dans la linguistique contemporaine.

L'analyse de la littérature. L'étude des mèmes Internet se situe à l'intersection de plusieurs paradigmes scientifiques. Chacun met en lumière certains aspects de leur fonctionnement en tant que phénomènes socioculturels, cependant une analyse intégrée des mécanismes sémiotiques de l'ironie dans ces objets demeure encore insuffisamment développée.

Dans le cadre des recherches sur la culture numérique, les mèmes sont principalement envisagés comme des unités caractérisées par leur variabilité et leur capacité de transformation. Limor Shifman les définit comme des ensembles d'objets numériques interconnectés, diffusés par imitation et adaptation [Shifman, 2014]. Cette approche met l'accent sur le caractère collectif de leur création et sur leur rôle dans l'expression des communautés en ligne, mais privilégie les dimensions macrosociales au détriment du niveau microsémiotique.

Les approches sociolinguistiques et sémiotiques considèrent les mèmes comme des signes inscrits dans un contexte social. Piia Varis et Jan Blommaert soulignent qu'ils sont le produit de pratiques communicationnelles localisées, reflétant l'état d'une communauté numérique à un moment donné [Varis, Blommaert, 2015]. Cette approche permet de prendre en compte leur dimension sociale, mais accorde une attention limitée à la structure interne des formations multimodales.

L'approche multimodale de Gunther Kress et Theo van Leeuwen repose sur l'idée que le sens résulte de l'intégration de différents modes – textuels, visuels et sonores [Kress, van Leeuwen, 2006].

© ***Izhak M. A. [Izhak M. A.]***, *marharyta.izhak@knlu.edu.ua*, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, *vira.ruban@knlu.edu.ua*

Cette perspective est particulièrement pertinente pour l'analyse des mèmes, où texte et image fonctionnent en étroite interdépendance.

La problématique de l'ironie est largement développée en linguistique pragmatique. Salvatore Attardo définit l'ironie comme une discordance entre le sens littéral d'un énoncé et son contexte [Attardo, 2000]. Rachel Giora montre que son interprétation repose sur l'activation simultanée de significations littérales et non littérales [Giora et al., 1998]. Cependant, ces approches analysent principalement des données verbales et prennent insuffisamment en compte les environnements multimodaux.

Francisco Yus propose une approche cyberpragmatique dans laquelle la communication numérique est conditionnée par les caractéristiques du médium [Yus, 2018]. Dans les mèmes, le sens se construit à travers les relations entre texte, image et contexte d'usage en ligne. Toutefois, cette approche ne se concentre pas directement sur l'ironie comme mécanisme spécifique de construction du sens.

Les recherches consacrées au discours numérique francophone restent encore limitées. Une analyse systématique des mécanismes sémiotiques propres aux mèmes francophones fait défaut, notamment en ce qui concerne l'interaction entre leurs spécificités linguistiques et culturelles et le format multimodal.

Ainsi, la littérature scientifique montre que les recherches sur les mèmes se développent selon plusieurs axes – socioculturel, sociolinguistique, multimodal et pragmatique – qui restent insuffisamment intégrés. La question de savoir comment l'interaction des éléments verbaux et visuels contribue à la formation du sens ironique dans les mèmes francophones demeure donc peu explorée. Cette lacune détermine la pertinence et l'originalité de la présente recherche.

L'objectif de notre article est d'analyser les mécanismes sémiotiques et pragmatiques de la réalisation de l'ironie dans les mèmes francophones en tant que formes multimodales de la communication numérique contemporaine. Nous partons de l'hypothèse que la production et l'interprétation de l'ironie dans les mèmes reposent sur l'interaction complexe des éléments verbaux et visuels, ainsi que sur leur inscription dans un contexte socioculturel spécifique. **L'objet de l'étude** est constitué des mèmes francophones diffusés sur la plateforme Instagram, envisagés comme des formations multimodales dans lesquelles l'ironie se réalise à travers l'interaction des composantes textuelles et visuelles. Le but de cette étude n'est pas uniquement de décrire des exemples isolés, mais de mettre en évidence les principes généraux de la construction du sens ironique dans les environnements numériques. **Le matériel de l'étude** comprend cinq mèmes francophones, sélectionnés sur la plateforme Instagram, qui illustrent différents types d'ironie et diverses modalités de sa réalisation dans un cadre multimodal. **La méthodologie** inclut l'analyse sémiotique, pragmatique et multimodale des mèmes étudiés. L'analyse sémiotique permet d'examiner les relations entre le signifiant, le signifié et l'interprétant dans la construction du sens. L'analyse pragmatique vise à identifier les intentions communicatives et les mécanismes d'interprétation de l'ironie, tandis que l'analyse multimodale porte sur l'interaction entre les composantes textuelles et visuelles. L'étude prend également en compte le caractère local des mèmes en tant que pratiques communicationnelles, étroitement liées à des communautés numériques spécifiques et à leur contexte culturel. Cela permet d'analyser les mèmes non comme des unités isolées, mais comme des éléments intégrés dans le discours social contemporain.

Résultats et discussion. La compréhension du mécanisme de l'émergence de l'ironie dans les formations multimodales que constituent les mèmes nécessite un examen détaillé de la manière dont

© ***Їжак М. А. [Izhak M. A.]***, *marharyta.izhak@knlu.edu.ua*, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, *vira.ruban@knlu.edu.ua*

les différents composants sémiotiques interagissent pour produire un effet ironique. Selon la théorie du signe de Charles Sanders Peirce [Peirce, 1931], le signe se compose de trois éléments indissociables : le signifié (l'objet), le signifiant (la forme du signe) et l'interprétant (le sens qui se forme dans l'esprit du destinataire). Dans l'analyse des mèmes, ce modèle permet de constater que l'ironie ne se situe pas à un seul niveau, mais à l'intersection de ces trois composantes du signe.

L. P. Komisare et L. M. Tomilenko [Комісар, Томіленко, 2025] considèrent le texte comme un centre ontologique de la communication numérique contemporaine, au sein duquel, selon notre approche, l'ironie se réalise précisément à travers des interactions complexes entre les éléments verbaux et visuels, formant une organisation non linéaire du sens sémiotique.

Le premier mème représente une femme placée à l'intérieur d'une petite maison en plastique pour enfants, accompagnée du texte : *Moi qui cherche une maison dans mon budget dans la France à Macron* [Instagram, 9 mars 2026]. Le mécanisme de l'ironie repose ici sur un conflit d'échelles et sur une inadéquation entre la réalité et la situation représentée. Au niveau du signifié, deux objets sont présents : une personne réelle et un jouet pour enfant. Au niveau du signifiant, le texte et l'image créent un contraste de dimensions. Au niveau de l'interprétant, le destinataire perçoit non seulement l'absurdité de la situation, mais aussi une structure de sens plus profonde, où la maison pour enfants devient un symbole de l'inaccessibilité d'un logement ordinaire.

Selon Salvatore Attardo [Attardo, 2000], l'ironie se manifeste comme une "inadéquation pertinente" (*relevant inappropriateness*), c'est-à-dire un phénomène qui apparaît lorsqu'un énoncé est manifestement inapproprié au contexte de la situation, tout en restant pertinent par rapport au sujet abordé. Dans ce mème, l'affirmation relative à la recherche d'un logement demeure pertinente dans le cadre du débat sur la crise du logement en France, mais elle est exprimée à travers l'image d'un jouet pour enfant. Selon Rachel Giora [Giora et al., 1998], l'ironie implique l'activation simultanée de deux niveaux de signification : le niveau littéral et le niveau ironique. Ces deux significations ne se substituent pas l'une à l'autre, mais coexistent parallèlement dans l'esprit du destinataire, créant une tension intentionnelle entre le sens explicite et le sens implicite.

Au niveau multimodal, selon Gunther Kress et Theo van Leeuwen [Kress, van Leeuwen, 2006], le texte et l'image ne fonctionnent pas comme des systèmes sémiotiques séparés et isolés. Ils produisent au contraire une forme de synergie, où le sens émerge précisément de leur interaction. Le deuxième mème contient le texte *Gasoil à 2 €/litre – Aucun problème* [Instagram, 12 mars 2026], accompagné de l'image d'une personne circulant sur une véritable autoroute à bord d'un petit tracteur de jardin, comme s'il s'agissait d'un moyen de transport ordinaire. Ce mème repose sur un mécanisme de production de l'ironie sensiblement différent, bien qu'il mobilise en partie les mêmes principes.

Au niveau du signifié, le mème renvoie à la crise énergétique en Europe, et en particulier en France, qui a entraîné des difficultés économiques réelles pour des millions de personnes, notamment en raison de la forte augmentation des prix du carburant. Au niveau du signifiant, le texte formule une affirmation explicitement positive quant à l'absence de problème, ce qui contraste fortement avec la représentation visuelle d'un moyen de transport manifestement inadapté.

Selon Salvatore Attardo [Attardo, 2000], le mème met en œuvre une "inadéquation pertinente" à travers le décalage manifeste entre l'affirmation d'absence de problème et la réalité de la crise énergétique.

© ***Izhak M. A. [Izhak M. A.]***, marharyta.izhak@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

Selon Rachel Giora [Giora et al., 1998], le destinataire active simultanément deux niveaux de signification : le niveau littéral et le niveau ironique.

Le troisième mème représente une enveloppe officielle portant le logo d'une institution publique française, accompagnée du texte : *POV : quand je vois une enveloppe dans la boîte à lettres avec ce logo* [Instagram, 9 mars 2026]. Ce mème fonctionne à travers un mécanisme de peur partagée ainsi qu'une forte spécificité culturelle propre à la société française.

Au niveau du signifié, le mème renvoie à la correspondance administrative en France et aux associations profondément ancrées dans la culture française que suscitent les enveloppes officielles. Le signifiant se réalise à travers le logo institutionnel, qui agit comme un marqueur visuel spécifique, ainsi que par le format *POV*, qui invite le destinataire à adopter le point de vue de l'auteur du mème et à partager son émotion.

Au niveau de l'interprétant, le destinataire reconnaît une référence à des peurs et attentes collectives associées à la réception de courriers officiels provenant d'organismes publics, de banques ou d'autres institutions. Selon Piia Varis et Jan Blommaert [Varis, Blommaert, 2015], nous pouvons dire que ce mème constitue une pratique communicative fortement localisée : il produit du sens principalement pour les internautes français.

Selon Wulan Lestari [Lestari, 2018], il est possible d'interpréter ce cas comme un exemple d'ironie non verbale : l'ironie ne se réalise pas principalement à travers le texte, mais à travers l'image et ses implications culturelles. Le quatrième mème contient le texte : *POV : une bombe arrive en France mais c'est le premier mercredi du mois* [Instagram, 5 mars 2026]. Ce mème met en évidence un mécanisme particulièrement marqué de production de l'ironie, fondé sur une inadéquation des échelles et sur une logique profondément absurde.

Au niveau du signifié, le mème renvoie au système français de test mensuel des dispositifs d'alerte de la protection civile et de signalisation des menaces potentielles. Au niveau du signifiant, le texte associe une menace globale de nature existentielle à une procédure administrative routinière et banale.Le mème illustre une forme extrême d'"inadéquation pertinente" : l'évocation d'une bombe demeure hautement pertinente dans le cadre d'une réflexion sur les dangers globaux, mais elle est exprimée à travers une référence à un test administratif régulier du système d'alerte en France.

Le mécanisme de production de l'ironie se déploie ici en plusieurs niveaux interdépendants. À un premier niveau, le destinataire perçoit un paradoxe logique : si une bombe arrivait effectivement le premier mercredi du mois à midi, le signal sonore des sirènes serait impossible à distinguer de celui du test mensuel habituel. À un second niveau, le destinataire identifie une dimension critique implicite : le mème met en évidence, sous une forme ironique, la normalisation du danger et l'adaptation progressive des individus à une situation de menace constante.

Selon Rachel Giora [Giora et al., 1998], le mème implique l'activation simultanée de deux niveaux de signification : le niveau littéral et le niveau ironique.

Le cinquième mème présente un texte structuré sous forme d'une suite de calculs mathématiques : *Prix de litre d'essence 1,98 € – Capacité de ma voiture 50 L soit 99 € – Je pars sans payer – Audience au tribunal = Amende 80 € – Économie 18 €* [Instagram, 19 mars 2026]. Ce mème met en évidence un mécanisme de production de l'ironie fondé sur une logique paradoxale et absurde, où un raisonnement mathématique apparemment rationnel est mobilisé pour justifier une décision manifestement irrationnelle et illégale.

© ***Їжак М. А. [Izhak M. A.]***, marharyta.izhak@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

Au niveau du signifié, le mème renvoie à une situation d'impasse économique et de désespoir social dans le contexte de la crise énergétique. Au niveau du signifiant, le mème adopte la forme d'un raisonnement mathématique froid, objectif et structuré, généralement associé à la rationalité et à l'évidence logique. Ce mème met en œuvre une "inadéquation pertinente" au niveau même de la logique et de la rationalité : l'idée d'économie reste pertinente dans le cadre d'une réflexion sur les dépenses et les coûts, mais elle est formulée à travers un raisonnement qui conduit explicitement à une action illégale.

Le mécanisme de production de l'ironie repose ici sur un contraste entre la forme (un raisonnement mathématique supposé objectif et rationnel) et le contenu (la proposition du vol comme solution économique rationnelle). Le destinataire active d'abord les attentes associées à une démonstration mathématique, puis il identifie le contenu réel et comprend que la forme est mobilisée de manière sarcastique afin d'exprimer une critique.

Selon Rachel Giora [Giora et al., 1998], le mème implique l'activation simultanée d'un niveau littéral (le calcul est techniquement correct : 80€ < 99€) et d'un niveau ironique (qui met en évidence l'absurdité et l'extrême de la situation, dans laquelle le vol peut apparaître comme une solution économiquement rationnelle). L'analyse des cinq mèmes francophones montre que le mécanisme de production de l'ironie dans un contexte multimodal ne constitue pas un phénomène simple ou unidimensionnel, mais repose sur l'interaction de plusieurs niveaux et facteurs interdépendants.

Au niveau sémiotique, l'ironie émerge lorsque la forme du signe entre en tension avec le contenu qu'elle représente, créant une discordance dans la perception du destinataire. Au niveau pragmatique, elle se manifeste par une inadéquation entre l'énoncé et le contexte, tout en conservant sa pertinence thématique. Sur le plan interprétatif, elle implique la coexistence de significations littérales et implicites, qui génèrent une tension sémantique au sein de la compréhension. Dans une perspective multimodale, l'ironie ne se construit pas au sein d'un seul mode, mais résulte de l'interaction entre les composantes textuelles et visuelles, dont la combinaison produit un effet de sens spécifique. Par ailleurs, son interprétation dépend étroitement du contexte socioculturel et du degré de compétence culturelle du destinataire, ainsi que du cadre numérique dans lequel le mème circule.

Conclusion. La présente étude montre que l'analyse sémiotico-pragmatique des mèmes francophones permet de mettre en évidence des mécanismes complexes de production de l'ironie dans l'environnement numérique multimodal. Il a été établi que l'ironie dans les mèmes ne fonctionne pas comme une catégorie linguistique ou visuelle isolée, mais qu'elle émerge de la synergie organique entre les différents niveaux de la structure sémiotique, l'organisation multimodale du message et le contexte spécifique de la communication numérique.

Les résultats obtenus présentent un intérêt théorique pour le développement des approches pragmatiques de l'ironie et des théories de la communication multimodale, ainsi qu'une portée pratique pour la compréhension de la culture des mèmes en tant que forme de discours contemporain. L'analyse des mèmes francophones a permis de montrer que l'ironie y fonctionne comme un moyen de critique et d'expression collective, transformant des émotions négatives individuelles en expériences partagées au sein des communautés numériques. Les recherches ultérieures pourraient porter sur l'évolution de la culture des mèmes dans le contexte des transformations sociales et politiques, ainsi que sur l'influence des algorithmes des plateformes numériques sur la sélection et la diffusion des contenus à caractère ironique.

© ***Izhak M. A. [Izhak M. A.]***, marharyta.izhak@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

Références:

1. Комісар, Л., & Томіленко, Л. (2025). Трансформація парадигми текстуальності в цифровому світі [Komisar, L., & Tomilenko, L. (2025). Transformatsiia paradyhmy tekstualnosti v tsyfrovomu sviti (Transformation of the paradigm of textuality in the digital world)]. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія [Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Seriia Filolohiia (Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Series Philology)]*, *28*(2), 79–90. https://doi.org/10.32589/2311-0821.2.2025.351777
2. Attardo, S. (2000). Irony as relevant inappropriateness. *Journal of Pragmatics*, *32*(6), 793–826. https://doi.org/10.1016/S0378-2166(99)00070-3
3. Giora, R., Fein, O., & Schwartz, T. (1998). Irony: Graded salience and indirect negation. *Metaphor and Symbol*, 13(2), 83–101.
4. Jost, F. (2022). *Est-ce que tu mèmes? De la parodie à la pandémie numérique.* CNRS Éditions.
5. Fubara, S. J. (2020). A pragmatic analysis of the discourse of humour and irony in selected memes on social media. *International Journal of Language and Literary Studies*, *2*(2), 76–95. https://doi.org/10.36892/ijlls.v2i2.281
6. Kress, G., & van Leeuwen, T. (2006). *Reading images: The grammar of visual design* (2nd ed.). Routledge.
7. Lestari, W. (2018). Irony analysis of memes on Instagram social media. *Pioneer*, *10*(2), 114–123.
8. Mitman, T., & Denham, J. (2025). Into the meme stream: The value and spectacle of Internet memes. *New media & society*, *27*(6), 3470–3486. https://doi.org/10.1177/14614448241227843
9. Ntouvlis, V., & Geenen, J. (2025). "Ironic memes" and digital literacies: Exploring identity through multimodal texts. *new media & society*, *27*(2), 1193–1211. https://doi.org/10.1177/14614448231189801
10. Peirce, C. S. (1931). *Collected papers of Charles Sanders Peirce* (Vol. 2). Harvard University Press.
11. Rina, N., Yanti, Y., & Idham, H. (2020). Implicature in the internet memes: Semio-pragmatics analysis. *Journal of Cultura and Lingua*, *1*(1), 27–35. https://doi.org/10.37301/culingua.v1i1.7
12. Shifman, L. (2014). *Memes in digital culture*. MIT Press.
13. Varis, P., & Blommaert, J. (2015). Conviviality and collectives on social media: Virality, memes, and new social structures. *Multilingual Margins*, *2*(1), 31–45.
14. Vásquez, C., & Aslan, E. (2021). "Cats be outside, how about meow": Multimodal humor and creativity in an internet meme. *Journal of Pragmatics*, *171*, 101–117. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2020.10.006
15. Wagener, A. (2020). Mèmes, gifs et communication cognitivo-affective sur Internet. L'émergence d'un nouveau langage humain. *Communication. Information médias théories pratiques*, *37*(1). https://doi.org/10.4000/communication.11061
16. Wagener, A. (2022). *Mèmologie. Théorie postdigitale des mèmes.* UGA Éditions. https://doi.org/10.4000/books.ugaeditions.27751
17. Yus, F. (2018). Multimodality in memes: A cyberpragmatic approach. In *Analyzing digital discourse: New insights and future directions* (pp. 105–131). Springer https://doi.org/10.1007/978-3-319-92663-6_4
18. Yus, F. (2023). *Pragmatics of internet humour* (pp. 189–244). Cham: Palgrave MacMillan. https://doi.org/10.1007/978-3-031-31902-0
19. Instagram. (2026, 5 mars). *Mème sur les alertes mensuelles en France.* https://www.instagram.com/reel/DVfuP5ZjIVz/
20. Instagram. (2026, 9 mars). *Mème illustrant la bureaucratie française.* https://www.instagram.com/reel/DVrLm6MDbZN/
21. Instagram. (2026, 9 mars). *Mème illustrant la crise du logement en France.* https://www.instagram.com/reel/DVq6xY1CHPw/
22. Instagram. (2026, 12 mars). *Mème sur l'augmentation des prix du carburant (« aucun problème »).* https://www.instagram.com/reel/DVwICmkjeWW/
23. Instagram. (2026, 19 mars). *Mème illustrant une logique économique absurde liée au carburant.* https://www.instagram.com/reel/DWEIvLaNz_2/

© ***Їжак М. А. [Izhak M. A.]***, *marharyta.izhak@knlu.edu.ua*, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, *vira.ruban@knlu.edu.ua*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 124-131
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

УДК 811.133.1'42:32

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 25.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 30.06.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 92,6 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 16.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.124-131

MANIPULATION LANGAGIÈRE DANS LE DISCOURS POLITIQUE FRANCOPHONE MÉDIATISÉ

Arina V. Pankina *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0004-4225-7127
arina.pankina@knlu.edu.ua

Étudiante en master de la faculté de philologie romane et de traduction
Université nationale linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Vira O. Ruban *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

Docteur ès lettres, maître de conférences au département de philologie italienne et française et de traduction,
Université nationale linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Cet article analyse la manipulation linguistique dans le discours politique médiatique francophone. Dans le contexte de la mondialisation et de l'augmentation du volume d'informations consommées quotidiennement, le langage fonctionne non seulement comme un moyen de communication, mais aussi comme un outil permettant d'orienter la perception du public et de présenter les événements selon une perspective donnée. L'étude porte sur les débats politiques télévisés entre Emmanuel Macron et Marine Le Pen, qui constituent une base pour l'analyse des stratégies de manipulation dans le discours politique. L'analyse met en évidence un système multiniveau d'unités linguistiques opérant aux niveaux lexico-sémantique, pragmatique et syntaxique. La manipulation linguistique est étudiée selon deux dimensions principales : le cadrage (framing), qui structure la perception publique des événements ou des messages, et les procédés linguo-pragmatiques, notamment les présuppositions, les implicatures et les métaphores, qui influencent leur interprétation. L'étude révèle l'emploi d'un lexique évaluatif pour construire une image politique positive, ainsi que l'utilisation des pronoms et des métaphores pour établir une opposition « nous–eux ». L'anaphore et le parallélisme renforcent les unités lexicales clés et produisent un effet cumulatif sur le public.

Mots-clés : *discours politique, manipulation linguistique, linguo-pragmatique, cadrage (framing), présupposition, implicature, débats politiques.*

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])
Linguistic Manipulation in Francophone Mediatized Political Discourse (in French) **[Manipulation langagière dans le discours politique francophone médiatisé]**

© ***Pankina A. V. [Pankina A. V.]***, arina.pankina@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 124-131
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

МОВНІ МАНІПУЛЯЦІЇ У ФРАНКОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Аріна Віталіївна Панькіна *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0004-4225-7127
arina.pankina@knlu.edu.ua

студентка другого (магістерського) рівня
факультету романської філології і перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Віра Олександрівна Рубан *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Статтю присвячено аналізу мовленнєвих маніпуляцій у політичному франкомовному медіадискурсі. В умовах глобалізації та стрімкого зростання обсягу інформації мова розглядається не лише як засіб передавання інформації, а й як потужний інструмент впливу на сприйняття суспільством політичних подій. Дослідження ґрунтується на аналізі політичних дебатів між Еммануелем Макроном та Марін Ле Пен як стратегічно важливого матеріалу для виявлення засобів лінгвістичної маніпуляції. Аналіз теледебатів дав змогу виявити багаторівневу систему мовних одиниць, що функціонують на лексико-семантичному, прагматичному та синтаксичному рівнях. Встановлено два основні механізми маніпулятивного впливу: фреймінг, спрямований на формування певного сприйняття подій, та застосування лінгвопрагматичних засобів, зокрема пресупозицій, імплікатур і метафор. Серед основних засобів маніпуляції виокремлено оціночну лексику, займенникову опозицію «ми – вони», метафори та прагматичні пресупозиції, що впливають на сприйняття політичних діячів. Анафора й паралелізм посилюють вплив ключових лексичних одиниць, забезпечуючи кумулятивний ефект. Отже, політична маніпуляція охоплює не лише викривлення інформації, а й цілеспрямоване формування її сприйняття громадськістю.

Ключові слова: *політичний дискурс, мовна маніпуляція, лінгвопрагматика, фреймінг, пресупозиція, імплікатура, політичні дебати.*

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])
Мовні маніпуляції у франкомовному медійному політичному дискурсі (Французькою) **[Movni manipuliatsii u frankomovnomu mediinomu politychnomu dyskursi]**
© ***Панькіна А. В. [Pankina A. V.]***, arina.pankina@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 124-131
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

LINGUISTIC MANIPULATION IN FRANCOPHONE MEDIATIZED POLITICAL DISCOURSE

Arina V. Pankina *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0004-4225-7127
arina.pankina@knlu.edu.ua

Master's degree student at the Faculty of Romance Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Vira O. Ruban *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

PhD (Philology), Associate Professor at Department of Italian and French Philology and Translation,
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

This article analyses linguistic manipulation in Francophone political media discourse. In the context of globalisation and the growing volume of information consumed daily, language functions not only as a means of communication but also as a tool for shaping public perception and presenting events from a particular perspective. The study focuses on televised political debates between Emmanuel Macron and Marine Le Pen, which provide a basis for examining manipulative strategies in political discourse. The analysis identifies a multi-level system of linguistic units operating at the lexical-semantic, pragmatic, and syntactic levels. Linguistic manipulation is examined through two principal dimensions: framing, which structures the public perception of events or messages, and linguo-pragmatic techniques, including presuppositions, implicatures, and metaphors, which influence the interpretation of political events. The study reveals the use of evaluative vocabulary to construct positive political images, as well as pronouns and metaphors to establish a "we–they" opposition. Stylistic devices such as anaphora and parallelism reinforce key lexical units, producing a cumulative effect on the audience.

Keywords: *political discourse, linguistic manipulation, linguo-pragmatics, framing, presupposition, implicature, political debates.*

Dans la communication politique contemporaine, la langue ne sert pas uniquement à transmettre des informations, elle peut également se transformer en instrument d'influence. Les hommes politiques recourent à des moyens linguistiques à partir desquels est orientée l'interprétation des événements et est proposée une représentation propre des réalités politiques. Le discours politique ne se limite pas à faire état de la situation. Il contribue à la tendance à en proposer de nouvelles constructions dans l'espace public. L'essor des médias a modifié la circulation des messages politiques. Auparavant, seules les déclarations des responsables politiques étaient relayées dans un seul média.

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])
Linguistic Manipulation in Francophone Mediatized Political Discourse (in French) **[Manipulation langagière dans le discours politique francophone médiatisé]**
© ***Pankina A. V. [Pankina A. V.]***, arina.pankina@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

Désormais, ces déclarations sont diffusées sur différentes plateformes médiatiques. Elles atteignent ainsi un public particulièrement large. La manière dont sont exprimées les idées est particulièrement significative dans ce contexte. Les figures stylistiques, le choix des mots et des adjectifs et les différentes manières de présenter la parole des personnes politiques influencent la perception du public des faits politiques. Dans le champ francophone, les figures de style sont fréquemment au rendez-vous des discours publics et des déclarations des personnes politiques dans les médias. En dépit de l'attention scientifique grandissante portée à la problématique du discours politique, la question de la manipulation linguistique dans le discours politique francophone reste une question encore insuffisamment travaillée. L'intérêt d'étudier les techniques linguistiques de manipulation relatives à ce discours en fait un axe de recherche important. En étudiant de tels outils langagiers, on montre comment le médium que représente le langage opère sur les opinions politiques dans les médias.

Analyse des recherches et des publications récentes. Depuis plusieurs décennies, le discours politique constitue un objet d'étude privilégié de la linguistique et de l'analyse discursive. Les chercheurs s'intéressent de plus en plus au fonctionnement du langage dans le champ politique. Le langage ne sert pas uniquement à informer : il participe à la construction de l'opinion publique et conditionne le traitement médiatique des événements. Le discours politique peut ainsi être conçu comme un espace où se conjuguent objectifs communicatifs, stratégies de persuasion et mécanismes de construction de la réalité sociale. P. Charaudeau rappelle que le discours politique ne peut être considéré uniquement comme un ensemble d'énoncés linguistiques, mais plutôt comme une pratique sociale fondée sur les relations entre les acteurs politiques, les médias et les citoyens [Ablali, 2005].

P. Charaudeau attire également l'attention sur le lien étroit entre manipulation, persuasion et influence sociale. Le discours politique peut prendre des formes plus implicites, telles que la sélection de certains faits, la mise en avant de certains éléments ou encore le recours à certaines constructions linguistiques permettant d'orienter leur interprétation publique. Il contribue ainsi à construire les représentations du pouvoir, à légitimer les décisions politiques et à façonner la perception des événements [Ablali, 2005].

La popularité croissante des technologies numériques et des réseaux sociaux a profondément modifié les formes de communication politique. Y. Bilokobylsky s'intéresse au discours politique sur Internet et met en évidence la transformation progressive des modes d'expression politique. Dans l'espace numérique, les pratiques discursives des responsables politiques évoluent sous l'influence de nouvelles conditions de diffusion et de réception [Білокобильський, 2022].

D. Deias montre que l'analyse linguistique du discours politique permet d'identifier différents procédés argumentatifs et persuasifs, notamment dans les choix lexicaux, certaines structures syntaxiques ou encore les éléments pragmatiques. Ces mécanismes jouent un rôle important dans la communication politique, car ils contribuent à produire des effets d'influence. Le discours politique en ligne présente également des caractéristiques particulières : les messages circulent rapidement et l'interaction avec le public devient plus directe. De nouvelles stratégies discursives apparaissent ainsi et peuvent orienter l'interprétation des événements politiques [Deias, 2022].

Les recherches de H. Kadem constituent un exemple d'études consacrées aux mécanismes de manipulation dans le discours politique. L'auteure met en évidence diverses stratégies discursives susceptibles d'orienter l'interprétation des événements politiques. Elle souligne que les choix lexicaux,

© ***Панькіна А. В. [Pankina A. V.]***, arina.pankina@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

l'emploi de métaphores et certains procédés d'évaluation participent à la construction des positions idéologiques et des acteurs politiques dans l'espace médiatique [Kadem, 2024].

Cependant, plusieurs aspects de la manipulation langagière dans le discours politique médiatisé restent encore peu étudiés. L'analyse systématique des moyens linguistiques permettant de produire une influence manipulatrice dans le discours politique francophone demeure notamment limitée, de même que l'interaction entre les stratégies linguistiques et les conditions médiatiques de diffusion des discours politiques. Ainsi, la question de la manipulation langagière dans le discours politique francophone médiatisé demeure particulièrement pertinente pour la recherche. Elle permet d'analyser le rôle du langage dans la construction des représentations politiques et d'observer comment certaines stratégies discursives peuvent influencer la perception des événements dans l'espace médiatique.

L'objectif de cet article est d'analyser les mécanismes linguistiques de la manipulation langagière dans le discours politique francophone médiatisé. L'enjeu de la recherche consiste également à déterminer dans quelle mesure certaines formes linguistiques peuvent orienter l'interprétation des événements politiques et influencer la perception du public dans l'espace médiatique.

L'objet de la recherche est le discours politique francophone médiatisé, et plus particulièrement sa forme télévisée, notamment les débats politiques, qui constituent un format emblématique de la communication politique contemporaine.

Le sujet de la recherche porte sur les moyens linguistiques de manipulation mobilisés dans ce type de discours, en accordant une attention particulière à l'emploi ludique et métaphorique du lexique dans la modulation de l'argumentation, ainsi que dans le choix des stratégies argumentatives.

Méthodologie de la recherche. Cette étude est réalisée au sein des approches contemporaines d'analyse du discours. Elle réunit des horizons théoriques au sein desquels se rencontrent l'analyse du discours politique, la pragmatique linguistique et l'étude de la communication médiatique.

Plusieurs méthodes ont été sollicitées pour atteindre les objectifs de l'étude. C'est principalement celle de l'analyse du discours critique qui a été retenue. En effet, cette méthode se prête à l'étude des liens entre les formes linguistiques et les stratégies de pouvoir dans la communication politique. Elle permet d'interpréter les intentions communicatives des locuteurs ainsi que les effets possibles de leurs énoncés sur le public.

L'analyse lexicale et sémantique est également mobilisée. Elle permet d'identifier les unités linguistiques qui participent à la construction de l'influence manipulatrice.

Le corpus empirique de l'étude comprend des fragments de débats politiques médiatisés. Une attention particulière est accordée au débat télévisé en direct entre Emmanuel Macron et Marine Le Pen. Largement médiatisé et toujours accessible sous forme d'enregistrement vidéo, ce débat constitue un matériau pertinent pour l'analyse des stratégies linguistiques mises en œuvre dans une situation réelle de communication politique médiatisée. L'analyse de ces données permet ainsi d'objectiver le fonctionnement de ces stratégies discursives.

Présentation du corpus et des résultats principaux. Dans les médias aujourd'hui, le discours politique ne sert plus seulement à informer. Il sert aussi à influencer, parfois de façon assez subtile. Les politiques ne se contentent pas de décrire la réalité : ils la racontent à leur manière, ce qui change la façon dont elle est perçue. Le langage joue donc un rôle important. Les mots, les phrases et les images

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])
Linguistic Manipulation in Francophone Mediatized Political Discourse (in French) **[Manipulation langagière dans le discours politique francophone médiatisé]**
© ***Pankina A. V. [Pankina A. V.]***, arina.pankina@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

utilisés dans le discours participent à la formation des opinions. La manipulation ne passe pas forcément par des mensonges clairs. Elle peut être plus indirecte, notamment à travers des présuppositions, des métaphores ou la façon de présenter les faits [Waugh, Catalano, 2021]. Le débat présidentiel constitue un bon exemple : les candidats ne défendent pas seulement leurs idées, mais essaient aussi de paraître crédibles, de répondre à l'adversaire et de convaincre les électeurs. Le langage devient ainsi un outil de persuasion [Євланова, 2021].

Dans cette recherche, le corpus est composé d'extraits du débat présidentiel français diffusé dans l'espace médiatique. L'analyse porte notamment sur les stratégies d'évaluation, les figures rhétoriques, les présuppositions et les formes d'autoprésentation politique.

Pour commencer, on examine les procédés lexicaux et évaluatifs. L'un des plus fréquents dans le discours politique est l'usage d'un lexique évaluatif positif. Par exemple, dans l'énoncé *le plus grand atout de la France, c'est son peuple*, l'expression *le plus grand atout* introduit une image valorisante de la communauté nationale et renforce la légitimité du discours. Les structures rhétoriques jouent également un rôle important. L'énumération *un peuple volontaire, un peuple solidaire, un peuple créatif* crée un effet de renforcement progressif. Chaque adjectif ajoute une dimension positive à l'image collective du peuple français, tandis que la répétition renforce la mémorisation du discours.

Une autre stratégie est l'anaphore, qui vient ici se doubler d'un parallélisme syntaxique. Dans *je serai la présidente du régalien, de la liberté, de la souveraineté*, la répétition de *je serai* crée un effet de puissance et construit une image d'autorité et de détermination. Le discours associe ainsi le locuteur à certaines valeurs politiques importantes. Les stratégies pragmatiques constituent un autre niveau d'analyse. L'énoncé *je veux véritablement faire du pouvoir d'achat la priorité* fonctionne comme une promesse ou une intention politique. Ce type de formulation suscite une attente dans l'esprit du public et donne une image de candidat proche des préoccupations sociales. Dans le même registre, *je vais rendre 12 milliards aux Français* possède une dimension performative : la réalisation de l'action est posée comme déjà engagée.

Un autre mécanisme fréquent est celui des présuppositions. Quand l'orateur affirme *les Français me disent qu'ils n'y arrivent plus*, il ne donne pas de chiffres précis, mais laisse entendre qu'il existe une crise économique assez large. Le message explicite porte sur l'écoute des citoyens, tandis qu'en creux se construit l'idée d'une situation sociale délicate. L'exemple *je suis le porte-parole des Français* montre également cette logique : le locuteur se place comme un lien entre la population et le pouvoir politique, ce qui renforce sa légitimité. La rhétorique politique mobilise également des métaphores et des oppositions symboliques. L'énoncé *nous ne sommes les vassaux de personne* repose sur une métaphore historique qui organise un cadre d'interprétation de la question de l'indépendance nationale. De même, *vous dépendez de M. Poutine* suggère un lien avec un acteur extérieur à la politique nationale et personnalise fortement le conflit politique. Les symboles nationaux peuvent également amplifier la portée émotionnelle du message. L'énoncé *vous avez remplacé le drapeau français par le drapeau européen* s'appuie sur une opposition symbolique entre identité nationale et intégration européenne. De même, *ma solidarité et ma compassion absolue avec le peuple ukrainien* construit une image d'engagement moral et crée une impression de proximité humaine.

Certaines stratégies passent par des scénarios hypothétiques, notamment dans les conditionnelles. Une phrase comme *si les Français me font confiance, je serai…* établit un lien direct

© ***Панькіна А. В. [Pankina A. V.]***, arina.pankina@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

entre la confiance des électeurs et l'action politique future. On y voit aussi une imputation implicite de responsabilité à l'électorat. On peut également observer des stratégies d'autoprésentation. Dans *je suis une femme absolument et totalement libre*, le locuteur insiste sur son indépendance, tandis que les adverbes *absolument* et *totalement* renforcent cette image. Dans *je suis un parti pauvre… ce n'est pas déshonorant*, une faiblesse potentielle est transformée en ressource argumentative afin de construire une image d'authenticité et d'honnêteté.

Les débats politiques amènent souvent des oppositions. L'assertion *ce que vous dites est faux* constitue une offensive directe qui met en cause la crédibilité de l'interlocuteur. Il existe aussi des formulations plus discrètes, comme la présupposition dans *vous saviez que cette banque comblait un déficit démocratique*. Le refus de financement devient ainsi une question démocratique, tandis que la responsabilité passe sans être énoncée explicitement. Les oppositions symboliques entre groupes sociaux ou politiques sont également fréquentes. L'énoncé *il y a des millions de Français qui ne vous doivent rien* construit une image collective opposant les citoyens ordinaires aux élites politiques. L'opposition entre *nous* et *eux* constitue ainsi un mécanisme central du discours politique. Dans *aucun d'entre nous n'est allé chercher des prêts auprès de banques russes*, le pronom inclusif *nous* construit une communauté morale, opposée implicitement à l'adversaire.

Les métaphores occupent enfin une place importante dans la structuration du discours politique. Quand on dit que certaines décisions politiques *sacrifient des éleveurs français*, l'image renvoie à la perte et à une forme d'injustice. De même, *ce que je décris, c'est une bataille française de chaque jour* introduit une métaphore guerrière et construit la figure d'un dirigeant actif et engagé.

L'analyse du corpus montre que le discours politique médiatisé fonctionne rarement sur un seul niveau. La manipulation discursive ressort de la combinaison de plusieurs strates du langage : lexique, syntaxe, présuppositions pragmatiques et métaphores participent à l'édification du sens. Ces éléments se combinent et se renforcent, parfois au sein d'un même énoncé, ce qui peut rendre le discours plus convaincant et agir sur la réception du public. L'autoprésentation, la prise de position par rapport à l'interlocuteur et les oppositions symboliques concourent également à bâtir une figure politique. Dans cette perspective, la manipulation n'est pas forcément une falsification du réel, mais plutôt une orientation de la manière dont celui-ci est perçu. L'analyse confirme ainsi que le discours politique contemporain constitue un ensemble complexe de procédés linguistiques qui non seulement transmettent un message, mais orientent aussi son interprétation dans l'espace médiatique.

Conclusion. Cette recherche a permis de mieux comprendre les mécanismes de la manipulation langagière dans le discours politique francophone médiatisé. L'analyse du corpus montre que l'influence ne s'exerce pas uniquement par des arguments explicites, mais également par la manière même de formuler les énoncés. Les mécanismes mobilisés sont nombreux et se combinent à différents niveaux du discours. Le lexique, d'abord, peut orienter l'interprétation d'un événement ou favoriser une position au détriment d'une autre. Les structures syntaxiques, notamment l'anaphore et le parallélisme, donnent un rythme au discours et renforcent certains effets persuasifs. À cela s'ajoutent les mécanismes pragmatiques, tels que les présuppositions, les implicatures et les promesses. Dans ces cas, l'essentiel n'est pas toujours énoncé frontalement, mais suggéré, ce qui contribue à orienter l'interprétation du public.

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])
Linguistic Manipulation in Francophone Mediatized Political Discourse (in French) **[Manipulation langagière dans le discours politique francophone médiatisé]**
© ***Pankina A. V. [Pankina A. V.]***, arina.pankina@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

Les métaphores et les oppositions symboliques permettent également de simplifier des situations complexes et participent à la construction d'une certaine vision du monde politique et des relations entre les acteurs. Ainsi, la manipulation langagière ne repose pas uniquement sur des stratégies discursives ouvertement mises en œuvre : elle s'inscrit également dans la structure même du discours médiatique. L'analyse montre enfin que ces mécanismes peuvent rester peu visibles tout en orientant la perception du public et l'interprétation des événements présentés dans l'espace médiatique. La manipulation langagière apparaît ainsi comme un phénomène discursif complexe, fondé sur la combinaison de différents procédés linguistiques, pragmatiques et rhétoriques.

Perspectives de recherche. Les observations développées dans cette recherche attestent que le traitement langagier en discours médiatiquement politique repose nécessairement sur l'interaction de plusieurs niveaux linguistiques. Le choix lexical en constitue un facteur essentiel mais les structures discursives et les stratégies pragmatiques y interviennent aussi. Ces choix concourent à orienter l'interprétation des événements politiques et participent à la construction de certaines représentations du public. L'analyse du discours politique peut s'élargir à un corpus plus vaste, en prenant en compte d'autres modalités médiatiques de communication. L'inscription de l'interview politique, du débat télévisé ou de la prise de parole sur les réseaux sociaux, constituerait peut-être un puissant levier d'observation, tant l'économie des stratégies de manipulation linguistique et d'influence varie selon les contextes communicationnels.

Références:

1. Білокобильський, Ю. (2022). Політичний Інтернет-дискурс як предмет лінгвістичного дослідження: дефініція та характерні риси [Bilokobylskyi, Yu. (2022). Politychnyi Internet-dyskurs yak predmet linhvistychnoho doslidzhennia: definitsiia ta kharakterni rysy (Political Internet discourse as an object of linguistic research: Definition and characteristic features)]. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика [Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka (Current Issues in Ukrainian Linguistics: Theory and Practice)]*, 45, 129–143. https://doi.org/10.17721/APULTP.2022.45.129-143
2. Євланова, О. О. (2021). Місце феномена маніпуляції в політичному дискурсі [Yevlanova, O. O. (2021). Mistse fenomena manipuliatsii v politychnomu dyskursi (The place of the phenomenon of manipulation in political discourse)]. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія» [Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriia «Filolohiia» (Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series "Philology")]*, (88). https://doi.org/10.26565/2227-1864-2021-88-14
3. Ablali, D. (2005). Patrick Charaudeau, Le discours politique. Les masques du pouvoir. *Cahiers de praxématique*, (45), 203–205. https://doi.org/10.4000/praxematique.557
4. Deias, D. (2022). Les petites phrases en politique : analyse d'un phénomène médiatique. https://hal.science/tel-03933020v1
5. Kadem, H. (2024). Les figures rhetoriques au service de la persuasion dans le discours politique https://www.ziglobitha.org/wp-content/uploads/2024/12/21-Art.-Hanaa-KADEM-pp.323-340.pdf
6. Waugh, L. R., & Catalano, T. (2021). Book Review: Wodak, Ruth. 2021. "The Politics of Fear: The Shameless Normalization of Far-Right Discourse". 2nd ed. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington: Sage. *Qualitative Sociology Review*, *17*(3), 130–134. https://doi.org/10.18778/1733-8077.17.3.07
7. *Dictionnaire Français en ligne – Larousse*. (2025). Larousse.fr : encyclopédie et dictionnaires gratuits en ligne. https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais-monolingue
8. *Éditions Le Robert : la référence en langues pour définir, traduire, corriger et certifier –Dictionnaire Le Robert*. (2025). Le Robert. https://www.lerobert.com/
9. TF1 INFO. (2022). *Replay du débat d'Emmanuel Macron et Marine Le Pen, en intégrale* [Відео]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=elgTG9oDiJY

© ***Панькіна А. В. [Pankina A. V.]***, *arina.pankina@knlu.edu.ua*, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, *vira.ruban@knlu.edu.ua*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 132-139
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[CURRENT ISSUES IN COGNITIVE LINGUISTICS]

УДК 811.131.1'373.612.2:070 (045)

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 03.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 15.06.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 91,2 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 29.06.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.132-139

КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНИЙ АСПЕКТ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ МЕТАФОР В ІТАЛІЙСЬКОМУ МАСМЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Олена Володимирівна Петрова *(м.Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0006-4283-7206
Olena.petrova@knlu.edu.ua

старший викладач
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

У статті здійснено когнітивно-дискурсивний аналіз концептуальних метафор, що функціонують у сучасному італійському суспільно-політичному та соціотехнологічному медіатексті. Розглянуто метафору як фундаментальний механізм концептуалізації та інтерпретації актуальної реальності, визначено особливості взаємодії понятійних сфер-джерел і сфер-мішеней у процесі метафоричного моделювання вагомих суспільних подій. На матеріалі публікацій провідних італійських періодичних видань проаналізовано домінантні метафоричні моделі та специфіку їхньої актуалізації в масмедійному просторі. Встановлено, що концептуальні метафори виконують не лише когнітивну, а й прагматичну функцію, беручи участь у формуванні оцінних смислів, фреймуванні політики, екологічних дискусій та технологічних викликів. Доведено, що метафоризація є одним із ключових інструментів конструювання соціокультурної картини світу в сучасному італомовному дискурсі ЗМІ.

Ключові слова: *концептуальна метафора, когнітивна лінгвістика, медіадискурс, політичний дискурс, метафорична модель, сфера-джерело, сфера-мішень, прагматична функція.*

(Current issues in cognitive linguistics [Aktual'ni pytannja kognityvnoi' lingvistyky])
Conceptual Metaphors in Italian Mass Media Discourse: A Cognitive and Pragmatic Aspect (in Ukrainian) **[Kohnityvno-dyskursyvnyi aspekt kontseptualnykh metafor v italiiskomu masmediinomu dyskursi]**
© ***Petrova O. V. [Petrova O. V.]***, olena.petrova@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 132-139
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

CONCEPTUAL METAPHORS IN ITALIAN MASS MEDIA DISCOURSE: A COGNITIVE AND PRAGMATIC ASPECT

Olena V. Petrova *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0006-4283-7206
Olena.petrova@knlu.edu.ua

PhD (Philology), Senior Lecturer of Italian and French Philology and Translation Department, Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., Kyiv, 03150

The article presents a cognitive-discursive analysis of conceptual metaphors functioning in contemporary Italian political and socio-technological media discourse. Metaphor is examined as a fundamental mechanism of conceptualizing and interpreting current reality, with particular attention paid to the interaction between conceptual source and target domains in the process of metaphorical modeling of significant social events. Based on publications from leading Italian periodicals, the study identifies dominant metaphorical models and examines the specific features of their actualization in the mass media environment. The analysis demonstrates that conceptual metaphors perform not only a cognitive but also a pragmatic function, contributing to the formation of evaluative meanings and the framing of political processes, environmental debates, and technological challenges. Particular attention is given to the ways in which metaphorical models structure the representation of complex and socially significant phenomena by transferring patterns of knowledge from familiar experiential domains to abstract areas of public life. The study establishes that metaphorization contributes to the interpretation of current events, directs their evaluative perception, and enhances the communicative potential of media discourse. The findings demonstrate that metaphorical modeling constitutes one of the key mechanisms for constructing a sociocultural worldview in contemporary Italian-language media discourse.

Keywords: *conceptual metaphor, cognitive linguistics, Italian media discourse, metaphorical model, source domain, target domain, pragmatic function, socio-technological discourse.*

Сучасна лінгвістична наука характеризується домінуванням антропоцентричного, когнітивного та дискурсивного підходів до аналізу мовних явищ. У цьому контексті особливого значення набуває дослідження медіатексту як комунікативного простору, в якому не лише відображається об'єктивна дійсність, а й активно конструюються та інтерпретуються суспільно-політичні смисли. Сучасний італійський суспільно-політичний медіадискурс оперативно реагує на глобальні геополітичні зрушення, внутрішньополітичні трансформації та соціокультурні виклики, що зумовлює динамічне оновлення його вербально-семантичного простору. У межах цього дослідження суспільно-політичний дискурс розглядається, як багатофакторний феномен, що охоплює не лише інституційну політику, а й широкий спектр соціогенних, екологічних та технологічних трансформацій, які набувають суспільно-політичного резонансу й активно обговорюються в масмедіа.

Одним із провідних інструментів концептуалізації та інтерпретації нових реалій виступає метафора. Розгляд метафори не лише як стилістичного прийому, а як фундаментального когнітивного механізму в межах теорії концептуальної метафори

Дж. Лакоффа та М. Джонсона, дає змогу виявити особливості осмислення складних суспільно-політичних явищ, простежити специфіку їхньої мовної репрезентації та з'ясувати способи впливу метафоричних конструкцій на реципієнта.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного вивчення когнітивно-дискурсивного потенціалу концептуальних метафор у сучасному італійському суспільно-політичному медіатексті, що уможливлює глибше розуміння способів концептуалізації динамічної масмедійної реальності та формування її оцінної інтерпретації.

Сучасні дослідження концептуальної метафори зосереджуються на вивченні когнітивних механізмів концептуалізації суспільно-політичної реальності, дискурсивних особливостей метафоризації та прагматичного потенціалу метафоричних моделей. Особливу увагу приділено взаємодії когнітивних структур і комунікативного контексту, а також ролі метафори у формуванні оцінних та інтерпретаційних моделей дійсності. Водночас когнітивно-дискурсивні характеристики концептуальних метафор у сучасному італійському суспільно-політичному медіатексті потребують подальшого системного дослідження.

Метою статті є комплексний когнітивно-дискурсивний аналіз концептуальних метафор, що функціонують у сучасному італійському суспільно-політичному медіатексті, та визначення їхньої ролі у концептуалізації й інтерпретації суспільно-політичної реальності. **Об'єктом дослідження** є сучасний італійський суспільно-політичний медіадискурс. **Предметом дослідження** є когнітивно-дискурсивні та прагматичні аспекти концептуальних метафор, що функціонують у сучасному італійському суспільно-політичному медіатексті.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному когнітивно-дискурсивному аналізі концептуальних метафор, що функціонують у сучасному італійському суспільно-політичному медіатексті. У роботі систематизовано домінантні метафоричні моделі, визначено специфіку взаємодії концептуальних сфер-джерел і сфер-мішеней та встановлено особливості їхньої дискурсивно-прагматичної актуалізації в процесі репрезентації актуальних суспільно-політичних подій. **Матеріали та методи дослідження.** Матеріалом дослідження слугували тексти аналітичних статей із провідних італійських періодичних видань, зокрема La Stampa [Del Vecchio, 2026], Corriere della Sera [Rampini, 2026], la Repubblica [Casadio, 2022], Avvenire [Capuzzi, б. д.]. Методологічну базу дослідження становлять методи когнітивної лінгвістики, дискурсивного аналізу та лінгвопрагматики. Для виявлення та верифікації метафорично вжитих лексичних одиниць застосовано **Метод ідентифікації метафор (Metaphor Identification Procedure – MIP)**. **Концептуальний аналіз** використано для реконструкції метафоричних моделей, визначення сфер-джерел і сфер-мішеней та встановлення характеру концептуальних проєкцій між ними. **Когнітивно-дискурсивний аналіз** дав змогу дослідити функціонування метафор у контексті сучасного медіадискурсу та їхню роль у концептуалізації суспільно-політичної реальності. **Лінгвопрагматичний аналіз** застосовано для визначення оцінного та впливового потенціалу метафоричних конструкцій. Окремо використано **метод аналізу метафоричної конвергенції** для виявлення випадків взаємодії кількох концептуальних моделей у межах одного медіатексту.

Огляд наукової літератури. Проблема концептуальної метафоризації та аналізу суспільно-політичного масмедійного дискурсу перебуває у фокусі уваги багатьох вітчизняних

© ***Petrova O. V. [Petrova O. V.]***, olena.petrova@knlu.edu.ua

та закордонних лінгвістів. Фундаментальне теоретико-методологічне підґрунтя когнітивного аналізу метафори як ментального механізму закладено у класичних працях Дж. Лакоффа, М. Джонсона [Lakoff, 1992; Lakoff, 2014; Lakoff, Johnson, 2003], П. Бурдьє [Бурдьє, 2009]. Вагомий внесок у вивчення загальних закономірностей метафоризації в дискурсивному просторі, її семантичних та прагматичних аспектів зробили такі європейські та українські дослідники, як К. Лут [Лут, 2020] та М. Романюк [Романюк, 2012].

Особливого значення в контексті дослідження маніпулятивного потенціалу та світоглядного складника масмедіа набувають праці І. Патен [Патен, 2018], яка розглядає метафору як тактичний прийом прихованої маніпуляції в політично-медійному дискурсі, та Л. В. Кравець [Кравець, 2022], у чиїх дослідженнях метафору визначено як релевантний засіб творення картини світу у мові.

Попри наявність ґрунтовних праць із когнітивної метафорології, а також досліджень італійських лінгвістів (С. Ардуїні [Arduini, 2007], М. Катрікала [Catricalà, 2012], М. Пранді [Prandi, 2017], Ф. Сантуллі [Santulli, 2010; Santulli, 2005]), присвячених специфіці італійського політичного та медійного мовлення, когнітивно-дискурсивні характеристики концептуальних метафор саме в італійському суспільно-політичному медіатексті періоду останніх років потребують системного синхронного узагальнення. Недостатній аналіз механізмів метафоричного моделювання та прагматичного фреймування актуальних подій в італійських періодичних виданнях зумовлює вибір теми та доцільність пропонованого дослідження.

Основний зміст. Емпіричну базу дослідження становили публікації якісної італійської періодики (La Stampa [Del Vecchio, 2026], Corriere della Sera [Rampini, 2026], la Repubblica [Casadio, 2022], Avvenire [Capuzzi, б. д.]), присвячені висвітленню актуальних суспільно-політичних та соціотехнологічних процесів. Проведений аналіз із застосуванням методики ідентифікації метафор (MIP) засвідчив, що метафоризація виступає не лише засобом експресивізації медіатексту, а й потужним когнітивним механізмом фреймування подій.

На основі систематизації виявленого практичного матеріалу було виокремлено кілька домінантних концептуальних метафоричних моделей, які розрізняються за своїми сферами-джерелами та прагматичною спрямованістю:

Метафорична модель «довкілля – жива істота»

Екологічний сегмент сучасного італійського суспільно-політичного медіадискурсу характеризується активним використанням розгорнутих метафоричних моделей, спрямованих на концептуалізацію екологічних криз через категорії, безпосередньо пов’язані з людським досвідом. Аналіз публіцистичних та аналітичних матеріалів, зокрема публікацій видання *Avvenire* [Capuzzi, б. д.], засвідчив послідовну антропоморфізацію природних об’єктів, що дає змогу репрезентувати екологічні процеси у категоріях фізичного та емоційного досвіду людини. Показовою є назва аналітичного матеріалу: “*Il dolore del lago Izabal,* ***colpito al cuore dal nichel»*** [Capuzzi, б. д.].

Антропоморфна концептуалізація природного об’єкта послідовно розгортається й в основному тексті публікації: ***«Sopravvive. Ma soffre»****. Carlos Choc Chub conosce la* ***grammatica del dolore*** *in cui si esprime Izabal, ancora, quasi dieci anni dopo la* ***«ferita»****. La «baia grande» [...]* ***parla a chi sa comprenderlo».*** [Capuzzi, б. д.].

© ***Петрова О. В. [Petrova O. V.]***, olena.petrova@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 132-139
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

Інший фрагмент актуалізує соматичний компонент моделі: *«Quando l'azzurro avvolgente del maggior bacino del Guatemala, nel maggio 2017, s'è* ***tinto di rosso sangue****, hanno compreso subito che Izabal era stato* ***colpito al cuore*** *da Fénix.»* [Capuzzi, б. д.].

Наведені метафоричні репрезентанти – *il dolore del lago, colpito al cuore dal nichel, ferita («рана»), Sopravvive. Ma soffre, grammatica del dolore, parla a chi sa comprenderlo* [Capuzzi, б. д.] – актуалізують взаємопов'язані анатомічний, соматичний, емоційний та комунікативний фрейми сфери-джерела «ЛЮДИНА».

Когнітивний механізм розгортання моделі ґрунтується на перенесенні характеристик сфери-джерела «ЛЮДИНА» – здатності мати тілесну організацію, відчувати біль, переживати емоційні стани та вступати в комунікацію – на сферу-мішень «ДОВКІЛЛЯ». У результаті такого метафоричного перенесення екологічна криза осмислюється як завдання шкоди живому організму, а озеро постає як персоніфікований суб'єкт, наділений тілесними, емоційними та комунікативними характеристиками.

Дискурсивна актуалізація моделі переорієнтовує сприйняття екологічної проблематики з абстрактно-раціональної площини на площину безпосереднього людського досвіду. Фрейми *«dolore», «cuore», «ferita», «sangue»* формують образ природи як вразливої живої системи, що зазнає страждання внаслідок людської діяльності.

Прагматичний потенціал моделі полягає в інтенсифікації емпатійного сприйняття екологічної проблеми та актуалізації її аксіологічного виміру. Метафоричне моделювання природного об'єкта як живої істоти сприяє емоційній залученості реципієнта та актуалізації ідеї відповідальності людини за стан природного середовища.

Метафорична модель «психопатологія – соціокультурні та технологічні виклики» реалізується через концептуалізацію масового страху як патологічного стану: *«Quando destra e sinistra convergono così rapidamente su una stessa paura, vale la pena chiedersi se stiamo osservando un problema reale oppure, come sostiene un numero crescente di analisti americani, quello che i sociologi chiamano un moral panic, cioè una* **psicosi collettiva***, un'****ossessione*** *manipolata.»* [Rampini, 2026].

У наведеному контексті метафоричні одиниці **«psicosi collettiva», «***ossessione»* [Rampini, 2026] переносить поняття психопатологічного стану з індивідуальної сфери на сферу масової суспільної поведінки. В результаті такого когнітивного проєктування суспільний страх постає як стан, що характеризується втратою раціонального контролю та надмірною концентрацією уваги на певному об'єкті.

Медичний фрейм розгортається й у такому фрагменті: *«Il riferimento storico è a* **febbri di paranoia collettiva** *come* ***la psicosi delle streghe*** *nel Medioevo.»* [Rampini, 2026].

Метафорична конструкція **«febbri di paranoia collettiva»** [Rampini, 2026] поєднує психопатологічний і соматичний компоненти: стан параної концептуалізується через образ гарячки, що передбачає інтенсивність, поширення та тимчасову втрату нормального стану. Таким чином, суспільний страх набуває ознак явища, здатного охоплювати значну кількість людей і набувати неконтрольованого характеру. Водночас згадка про **«la psicosi delle streghe»** [Rampini, 2026] конкретизує цю метафоричну модель через історичну алюзію на масові уявлення про відьом у Середньовіччі. Апеляція до такого історико-культурного контексту

© ***Petrova O. V. [Petrova O. V.]***, *olena.petrova@knlu.edu.ua*

посилює асоціативний зв'язок між сучасними суспільними страхами та явищами колективної ірраціоналізації. Це дає підставу стверджувати, що актуальна реакція на технологічні зміни осмислюється в ширшій перспективі повторюваних масових страхів.

Метафорична модель «політика – спортивне змагання / гра»

Домінантною в аналізованому медіатексті є метафорична модель «політика – спортивне змагання / гра», у межах якої політичний процес концептуалізується через фрейми гри, суперництва та змагання. У публікації видання *La Stampa «Calabresi verso la candidatura a sindaco di Milano...»* [Del Vecchio, 2026] процес політичного суперництва між кандидатами репрезентується через образи гри та спортивного змагання. Одним із показових є фрейм початку гри: *«Calabresi verso la candidatura a sindaco di Milano, ora* ***si apre la partita*** *nel centrosinistra»* [Del Vecchio, 2026].

Метафорична одиниця *«si apre la partita»* [Del Vecchio, 2026] переносить на політичний процес структуру ігрової взаємодії, передбачаючи наявність учасників, суперництва та потенційного результату. Політична ситуація постає не як статичний процес прийняття рішень, а як динамічна взаємодія конкурентних сил. Системність цього фрейму в італійському медіапросторі підтверджується й матеріалами видання Corriere della Sera [Gressi, 2023], де регіональні вибори аналогічно концептуалізуються через ігровий контекст: *«La partita dei leader dei partiti...»* [Gressi, 2023]. У цьому випадку політичний результат інтерпретується як ігровий виграш або ставка у грі – *«la posta in palio»* [Gressi, 2023], що додатково підкреслює азартний та турнірний характер взаємодії між очільниками політичних сил.

Інший фрагмент актуалізує фрейм безпосереднього суперництва: *«Il nodo delle primarie e* ***la sfida*** *a Majorino e Scavuzzo»* [Del Vecchio, 2026].

Лексема *«sfida»* [Del Vecchio, 2026] репрезентує політичну конкуренцію за моделлю змагання між суперниками, акцентуючи на конфронтаційному характері взаємодії кандидатів.

Подібна тенденція простежується й у медіааналітиці видання La Repubblica [Casadio, 2022], де виборча кампанія фреймується через розгортання дуелі та змагання в округах: *«la sfida elettorale»* та *«la gara è aperta»* [Casadio, 2022]. Показовим є те, що в межах одного макротексту спортивна конкуренція нерідко поєднується з мілітарною метафорикою *«partiti in trincea»* [Casadio, 2022], що підсилює уявлення про безкомпромісність турнірного протистояння.

Фрейм виходу на ігрове поле реалізується в такому контексті: *«La sua* ***discesa in campo****, che potrebbe diventare ufficiale nei prossimi giorni, in qualche modo era già nell'aria [...]»* [Del Vecchio, 2026].

Метафорична конструкція *«discesa in campo»* концептуалізує початок активної політичної діяльності через образ виходу учасника на спортивне поле. У такий спосіб політик постає як безпосередній учасник конкурентної взаємодії.

Фрейм незавершеності змагання представлений у реченні: *«L'ormai prossima candidatura di Calabresi, infatti, non significa che* ***la partita sia chiusa****.»* [Del Vecchio, 2026].

Метафора *«non significa che la partita sia chiusa»* структурує політичну ситуацію як незавершене змагання з не визначеним результатом. Відповідно, політичний процес концептуалізується як відкритий до подальших змін і перерозподілу сил між учасниками.

© ***Петрова О. В. [Petrova O. V.]***, olena.petrova@knlu.edu.ua

Конкурентний характер політичного процесу додатково увиразнюють одиниці *«contendenti», «nella corsa» та «i nomi più quotati»* [Del Vecchio, 2026], які моделюють кандидатів як учасників змагання, що мають різні шанси на перемогу.

Когнітивний механізм моделі ґрунтується на перенесенні структурних характеристик двох взаємопов'язаних сфер-джерел – «гра» та «спорт» – на сферу-мішень «політичний процес». В межах **метафоричної конвергенції** сценарій гри «*partita»* взаємодіє зі сценарієм спортивного суперництва «*sfida», «discesa in campo», «corsa», «contendenti*», забезпечуючи багатопланову концептуалізацію політичної конкуренції. Якщо ігровий фрейм акцентує на відкритості процесу та невизначеності його результату, то спортивний – на суперництві між учасниками та їхніх шансах на перемогу.

Дискурсивно-прагматичний потенціал такої метафоричної конвергенції полягає в динамізації та драматизації політичної комунікації: політичні фігури постають водночас як учасники гри та суперники у змаганні, а політичний процес – як відкрите протистояння з невизначеним результатом. Поєднання двох взаємопов'язаних фреймів сприяє доступнішому й емоційно виразнішому сприйняттю політичної ситуації.

У результаті дослідження встановлено, що концептуальна метафора в сучасному італійському медіадискурсі є не лише засобом образної репрезентації, а й когнітивним механізмом структурування та інтерпретації суспільно значущої реальності. Метафоричне моделювання забезпечує перенесення структур знань і досвіду з конкретних сфер на абстрактні суспільні явища.

Виокремлено три домінантні метафоричні моделі: **«довкілля – жива істота»**, **«суспільство – патологічний організм»** та **«політика – спортивне змагання / гра»**. Встановлено, що їх актуалізація ґрунтується на проєктуванні структурних характеристик сфер-джерел на відповідні сфери-мішені.

З'ясовано, що дискурсивно-прагматичний потенціал концептуальних метафор полягає у структуруванні оцінного та інтерпретаційного сприйняття актуальних подій, конкретизації складних явищ та їх емоційній увиразненості.

Отже, концептуальна метафоризація постає як багаторівневий когнітивно-дискурсивний механізм, що поєднує концептуалізацію, інтерпретацію та прагматичне структурування суспільно значущої інформації в сучасному італійському медіадискурсі.

Перспективи подальших досліджень вбачається в розширенні емпіричної бази та зіставному аналізі концептуальних метафор у різних жанрах італійського медіадискурсу. Окремий інтерес становить кількісне дослідження частотності та продуктивності виявлених метафоричних моделей, а також простеження їхньої динаміки в умовах суспільно-політичних і соціокультурних трансформацій.

References:

1. Бурдьє, П. (2009). *Про телебачення та журналістику* [Burdieu, P. (2009). Pro telebachennia ta zhurnalistyku (On television and journalism)] (М. Возняк, пер.). Астролябія.
2. Кравець, Л. В. (2022). Художня свідомість українців: метафора як словесно-образна форма освоєння світу [Kravets, L. V. (2022). Khudozhnia svidomist ukraintsiv: metafora yak slovesno-obrazna

© ***Petrova O. V. [Petrova O. V.]***, olena.petrova@knlu.edu.ua

forma osvoiennia svitu (Artistic consciousness of Ukrainians: Metaphor as a verbal-figurative form of understanding the world)]. У О. О. Маленко (Ред.), *Українське буття у слові й тексті: студії з лінгвоукраїнознавства [Ukrainske buttia u slovi y teksti: studii z linhvoukrainoznavstva (Ukrainian existence in word and text: Studies in linguistic Ukrainian studies)]* (с. 53–70). ХНПУ; ХІФТ.

3. Лут, К. В. (2020). Метафора у структурі медичного дискурсу: когнітивно-прагматичний аспект [Lut, K. V. (2020). Metafora u strukturi medychnoho dyskursu: kohnityvno-prahmatychnyi aspekt (Metaphor in the structure of medical discourse: A cognitive-pragmatic aspect)]. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» [Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia «Filolohichna» (Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Series "Philology")], 9*(77), 45–48.
4. Патен, І. М. (2018). Метафора як тактичний прийом прихованої маніпуляції політично-медійного дискурсу [Paten, I. M. (2018). Metafora yak taktychnyi pryiom prykhovanoi manipuliatsii politychno-mediinoho dyskursu (Metaphor as a tactical device of covert manipulation in political-media discourse)]. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія» [Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia «Filolohiia» (Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series "Philology")], 34*(2), 78–81.
5. Романюк, М. В. (2012). Основні функції метафори в економічному медіадискурсі [Romaniuk, M. V. (2012). Osnovni funktsii metafory v ekonomichnomu mediadyskursi (Main functions of metaphor in economic media discourse)]. *Мова і засоби масової комунікації [Mova i zasoby masovoi komunikatsii (Language and Mass Communication)],* 15, 220–225.
6. Arduini, S. (2007). *Prolegomeni a una teoria cognitiva della metafora*. Bulzoni.
7. Catricalà, M. (2012). *Metaphor and cognitive linguistics in media communication*. Aracne Editrice.
8. Lakoff, G. (1992). The contemporary theory of metaphor. In A. Ortony (Ed.), *Metaphor and thought* (2nd ed., pp. 202–251). Cambridge University Press.
9. Lakoff, G. (2014). *Don't think of an elephant! Know your values and frame the debate*. Chelsea Green Publishing.
10. Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
11. Prandi, M. (2017). *Conceptual conflicts in metaphors and figurative language*. Routledge.
12. Santulli, F. (2005). *Le parole del potere, il potere delle parole: Retorica e discorso politico*. FrancoAngeli.
13. Santulli, F. (2010). *L'invenzione della realtà: Strategie retoriche e metaforiche nei media*. Carocci.
14. Capuzzi, L. (б. д.). Il dolore del lago Izabal, colpito al cuore dal nichel. *Avvenire*. https://www.avvenire.it/rubriche/effetto-terra/il-dolore-del-lago-izabal-colpito-al-cuore-dal-nichel_107206
15. Casadio, G. (2022, 30 липня). Partiti in trincea. Ecco i 50 collegi dove si decide la sfida elettorale. *La Repubblica*. https://www.repubblica.it/politica/2022/07/30/news/partiti_in_trincea_ecco_i_50_collegi_dove_si_decide_la_sfida_elettorale-359818606/
16. Del Vecchio, F. (2026, 1 вересня). Calabresi verso la candidatura a sindaco di Milano, ora si apre la partita nel centrosinistra. *La Stampa*. https://www.lastampa.it/politica/2026/09/01/news/mario_calabresi_pronto_a_candidarsi_sindaco_di_milano_si_e_dimesso_da_chora_media-15727476/
17. Gressi, R. (2023, 12 лютого). La partita dei leader dei partiti alle elezioni in Lombardia e Lazio: ecco qual è la posta in palio. *Corriere della Sera*. https://www.corriere.it/politica/23_febbraio_12/partita-leader-partiti-elezioni-lombardia-lazio-ecco-qual-posta-palio-c5dc0e3c-aa15-11ed-9a4b-673945879bc9.shtml
18. Rampini, F. (2026, 1 вересня). Una psicosi americana: il grande panico dei data center. *Corriere della Sera*. https://www.corriere.it/oriente-occidente-federico-rampini/26_settembre_01/psicosi-americana-data-center-79c32037-b560-4480-a242-e8826bbb4xlk.shtml

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 140-148
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[CURRENT ISSUES IN LINGUISTIC COMMUNICATIONS]

УДК 811.133.1'25:070:316.77

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 02.07.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 04.07.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 95,1 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 18.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.140-148

STRATÉGIES ARGUMENTATIVES DANS LA COUVERTURE MÉDIATIQUE DE LA GUERRE RUSSO-UKRAINIENNE PAR LA PRESSE FRANÇAISE

Valeriia O. Kostryba *(Kyiv, Ukraine)*

v.kostryba2004@gmail.com

étudiante en master au Département de philologie romane
Université nationale Taras Chevtchenko de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences d'Ukraine)
14, boulevard Taras Chevtchenko, Kyiv, Ukraine, 01601

Dmytro O. Tchystiak *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0003-0081-7806
dmytro.tchystiak@gmail.com

docteur ès lettres, professeur des Universités, Département de philologie romane
Université nationale Taras Chevtchenko de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences d'Ukraine)
14, boulevard Taras Chevtchenko, Kyiv, Ukraine, 01601

Автор є членом редколегії видання, тому не брав участі у рецензуванні та прийнятті рішення щодо публікації цієї статті
[The author is a member of the journal's editorial board and therefore did not participate in the peer review process or in the decision-making regarding the publication of this article]

Cet article examine les stratégies argumentatives à l'œuvre dans le discours médiatique francophone consacré à la guerre russo-ukrainienne. À partir d'un cadre théorique ancré dans la rhétorique argumentative et l'analyse critique du discours, l'étude analyse leur application dans le journalisme de guerre, puis procède à l'examen d'un corpus de presse centré sur les événements de Boutcha d'avril 2022. L'analyse approfondie d'un article paru à «Ouest-France» illustre la manière dont l'analogie, l'autorité et l'émotion ne constituent pas nécessairement des instruments de manipulation, mais peuvent aussi servir d'outils d'intelligibilité critique, selon leur mise en œuvre et leur rapport aux faits vérifiables.

Mots-clés : *discours médiatique, stratégies argumentatives, journalisme de guerre, rhétorique, Boutcha.*

(Current issues in linguistic communications [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])
Argumentative Strategies in the French Press Coverage of the Russo-Ukrainian War (in French) **[Stratégies argumentatives dans la couverture médiatique de la guerre russo-ukrainienne par la presse française]**
© ***Kostryba V. O. [Kostryba V. O.]***, *v.kostryba2004@gmail.com*, ***Tchystiak D. O. [Tchystiak D. O.]***, *dmytro.tchystiak@gmail.com*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 140-148
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

АРГУМЕНТАТИВНІ СТРАТЕГІЇ У ВИСВІТЛЕННІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ФРАНЦУЗЬКОЮ ПРЕСОЮ

Валерія Олексіївна Кострибa *(м. Київ, Україна)*

v.kostryba2004@gmail.com

студентка другого (магістерського) рівня кафедри романської філології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Дмитро Олександрович Чистяк *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0003-0081-7806
dmytro.tchystiak@gmail.com

доктор філологічних наук, професор кафедри романської філології,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті досліджуються аргументаційні стратегії у франкомовному медіадискурсі, присвяченому російсько-українській війні. На основі теоретичної бази, що ґрунтується на аргументаційній риториці та критичному аналізі дискурсу, у дослідженні аналізується їхнє застосування у воєнній журналістиці, а потім проводиться аналіз корпусу преси, присвяченого подіям у Бучі у квітні 2022 року. Поглиблений аналіз статті з газети «Ouest-France» ілюструє, що аналогія, авторитет та емоція не обов'язково є інструментами маніпуляції, а можуть також слугувати засобами критичного розуміння, залежно від рівня їхнього застосування та зв'язку з перевіреними фактами.

Ключові слова: *медіадискурс, аргументаційні стратегії, воєнна журналістика, риторика, Буча.*

ARGUMENTATIVE STRATEGIES IN THE FRENCH PRESS COVERAGE OF THE RUSSO-UKRAINIAN WAR

Valeriia O. Kostryba *(Kyiv, Ukraine)*
v.kostryba2004@gmail.com

Master's degree student at the Romanic Philology Department
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine 01601

(Актуальні питання комунікативної лінгвістики [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])
Аргументативні стратегії у висвітленні російсько-української війни французькою пресою (Французькою) **[Arhumentatyvni stratehii u vysvitlenni rosiisko-ukrainskoi viiny frantsuzkoiu presoiu]**
© ***Кострибa В. О. [Kostryba V. O.]***, v.kostryba2004@gmail.com, ***Чистяк Д. О. [Tchystiak D. O.]***, dmytro.tchystiak@gmail.com

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 140-148
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

Dmytro O. Tchystiak *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0003-0081-7806
dmytro.tchystiak@gmail.com

DSc (Philology), Professor at the Romance Philology Department
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

Analyzing argumentative mechanisms provides a better understanding of how media discourse shapes the understanding of a particular subject and contributes to the development of interpretative frameworks in the reader's mind. The aim of this study is therefore to identify the argumentative strategies employed by the French press in war description, by determining to what extent these strategies fulfil an epistemic function and to what extent they involve the mobilization of emotions. This article examines the argumentative strategies at work in Francophone media discourse on the Russo-Ukrainian war. Based on a theoretical framework rooted in argumentative rhetoric and critical discourse analysis, the study analyzes their application in war journalism, then proceeds to examine a press corpus focused on the Bucha events of April 2022. A close analysis of an article from 'Ouest-France' illustrates that analogy, authority and emotion do not necessarily constitute instruments of manipulation, but may also serve as tools of critical intelligibility, depending on the level of their deployment and their relationship to verifiable facts. A comparative analysis between media outlets with different editorial orientations, or between the press in countries directly affected by the conflict and the press in more distant countries, would make possible to assess the extent to which the strategies identified reflect a logic specific to war journalism or a particular ideological positioning.

Keywords: *media discourse, argumentative strategies, war journalism, rhetoric, Bucha.*

Introduction. Depuis plusieurs années, la guerre russo-ukrainienne occupe une place centrale dans l'actualité mondiale. Les sources auxquelles le public choisit de se référer pour suivre ce conflit exercent une influence déterminante sur la construction des opinions et des représentations politiques. Dans ce contexte, le rôle du journaliste revêt une importance capitale. Il est nécessaire de transmettre l'information de manière directe, sans la déformer et manipuler ouvertement le lecteur, tout en utilisant des arguments suffisamment étayés pour convaincre le public [Breton, 2008]. L'information brute, livrée seule, ne saurait suffire, car elle manque du pouvoir de persuasion nécessaire pour toucher et convaincre le lecteur. C'est précisément pour cette raison que les journalistes mobilisent, dans l'exercice de leur métier, un ensemble de stratégies argumentatives variées, destinées à donner du poids à leurs propos. Dans ce processus, la presse française occupe une place particulièrement importante, dans la mesure où elle contribue à façonner la perception de la guerre russo-ukrainienne dans l'espace médiatique et politique européen, en proposant des cadres interprétatifs qui influencent les débats publics et les représentations collectives du conflit.

(Current issues in linguistic communications [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])
Argumentative Strategies in the French Press Coverage of the Russo-Ukrainian War (in French) **[Stratégies argumentatives dans la couverture médiatique de la guerre russo-ukrainienne par la presse française]**
© ***Kostryba V. O. [Kostryba V. O.]***, v.kostryba2004@gmail.com, ***Tchystiak D. O. [Tchystiak D. O.]***, dmytro.tchystiak@gmail.com

L'analyse des mécanismes argumentatifs permet de mieux comprendre comment le discours médiatique façonne la compréhension d'un sujet particulier et contribue à l'élaboration de cadres interprétatifs chez le lecteur. Le but de l'étude est donc d'identifier les stratégies argumentatives mobilisées par la presse française dans la couverture de la guerre russo-ukrainienne, en déterminant dans quelle mesure ces stratégies remplissent une fonction épistémique (permettant au lecteur de comprendre et d'évaluer de manière critique la situation) et dans quelle mesure elles relèvent d'une mobilisation affective.

L'objet de la recherche est le discours médiatique de la presse française consacré à la guerre russo-ukrainienne. **Le sujet de la recherche** est constitué des stratégies argumentatives à l'œuvre dans les textes journalistiques du corpus étudié, envisagées selon leur fonction discursive et analysées à la lumière des cadres théoriques issus de la rhétorique argumentative, de l'analyse critique du discours et des approches de la légitimation et de l'émotion dans l'argumentation.

Les tâches de la recherche sont les suivantes: examiner les fondements théoriques des stratégies argumentatives et rhétoriques dans le discours médiatique; étudier leur application spécifique dans le contexte du journalisme de guerre; analyser un corpus de textes de la presse francophone consacrés aux événements de Boutcha d'avril 2022; procéder à une analyse approfondie d'un article représentatif du corpus à la lumière des cadres théoriques établis.

Matériaux et méthodes de recherche. Le présent travail repose sur l'analyse d'un corpus de presse francophone constitué d'articles et de reportages consacrés aux événements de Boutcha publiés au cours de 2022, au moment de la découverte des atrocités suivant le retrait des forces russes. Parmi les textes examinés, l'article de «Ouest-France» du 3 avril 2022 a été retenu comme objet d'analyse approfondie, en raison de la densité et de la diversité des procédés discursifs qu'il concentre, le rendant particulièrement représentatif des pratiques argumentatives du journalisme de guerre francophone à ce moment précis.

La démarche adoptée est celle de l'analyse du discours, combinant des outils issus de la rhétorique argumentative et de la sociolinguistique critique. Le cadre théorique mobilisé s'appuie principalement sur les travaux de Philippe Breton sur l'argumentation et la manipulation, de Ruth Amossy sur l'argumentation dans le discours, de Marc Angenot sur la rhétorique antilogique, de Theo Van Leeuwen sur les stratégies de légitimation discursive, ainsi que de Martha Nussbaum et Raphaël Micheli sur le rôle des émotions dans l'argumentation. Ces références constituent le socle analytique de la recherche. La réflexion a également été nourrie, de manière complémentaire, par les apports de Patrick Charaudeau, Sophie Moirand et Jean-Michel Adam sur la typologie des textes, qui ont permis d'élargir la perspective.

Corps principal de la recherche. Dans le champ du discours médiatique, la frontière entre convaincre et manipuler est souvent ténue, mais décisive. Philippe Breton établit une distinction fondamentale: là où l'argumentation légitime s'adresse à la raison de l'auditoire en lui laissant la liberté de juger, la manipulation contourne ce jugement en exploitant des mécanismes langagiers qui échappent au contrôle conscient du récepteur. Manipuler, c'est obtenir l'adhésion sans en fournir les fondements rationnels [Breton, 2003, p. 16–18]. Cette

© ***Кострыба В. О. [Kostryba V. O.]***, *v.kostryba2004@gmail.com*, ***Чистяк Д. О. [Tchystiak D. O.]***, *dmytro.tchystiak@gmail.com*

distinction s'avère déterminante dans le journalisme de guerre, où le professionnel dispose d'un pouvoir sur son lectorat, où il choisit les mots et construit les cadres interprétatifs. Or le langage, dans les situations de guerre plus encore que dans d'autres, n'est jamais neutre, qu'il soit tenu par l'une des parties du conflit ou par des observateurs extérieurs se réclamant de la neutralité. La manipulation peut être délibérée et systématique, comme dans le cas d'une novlangue étatique construisant une réalité alternative, comme à l'image du discours russe substituant l'expression *opération militaire spéciale* au mot *guerre*, neutralisant ainsi toute la charge morale et juridique [Bayard, Fournel, 2025]. Mais elle peut aussi être involontaire, relevant de ce qu'on pourrait appeler une zone grise du discours, c'est-à-dire un espace intermédiaire entre rigueur et propagande, où les mots employés sont ni entièrement vrais ni franchement faux, et ils contribuent néanmoins à altérer la perception du réel. Ainsi, présenter un conflit comme ayant débuté le 24 février 2022 sans mentionner l'annexion de la Crimée en 2014 constitue un mensonge par omission, même formulé de bonne foi [Bayard, Fournel, 2025].

Cependant, réduire les stratégies argumentatives du discours médiatique à leur seule dimension manipulatoire serait céder à une vision trop restrictive du langage journalistique. Car si la manipulation exploite les ressources du discours pour contourner le jugement du lecteur, l'argumentation peut les mobiliser dans une direction opposée – pour rendre la réalité intelligible. Dans cette perspective, les stratégies argumentatives ne sont pas intrinsèquement trompeuses. Elles peuvent, au contraire, constituer un instrument d'ouverture critique, permettant, par exemple, au lecteur de comprendre la complexité d'un conflit et de former un jugement éclairé. Comme le souligne Ruth Amossy, tout discours comporte une dimension argumentative, qu'elle soit intentionnelle ou non [Amossy, 2021]. La question n'est pas donc de savoir si la presse argumente, mais de déterminer à quelles fins et par quels moyens elle le fait.

Parmi ces stratégies, l'analogie et l'exemple occupent une place centrale, dans la mesure où elles permettent de mettre en relation ce qui est inconnu ou difficile à saisir avec ce qui est déjà intégré dans les représentations du lecteur. Selon Amossy, la force persuasive de l'exemple et de l'analogie «tient à ce qu'[elle] met en relation un objet problématique avec un objet déjà intégré par les représentations du co-énonciateur» [Amossy, 2021, p. 162]. Ainsi, le nouveau est éclairé par le familier. Le journaliste qui couvre un conflit armé, par exemple, ne part pas de zéro, mais ancre les événements dans une mémoire collective partagée, mobilisant des précédents historiques pour donner un sens à ce qui, sans cadre de référence, resterait opaque. Cette démarche n'est pas nécessairement trompeuse; elle peut, au contraire, être une condition de la compréhension. Car le lecteur ordinaire, privé d'accès direct au terrain, a besoin de points d'ancrage interprétatifs pour saisir la logique d'un conflit et ses enjeux géopolitiques.

Cependant, la force argumentative de l'exemple historique est loin d'être univoque. Amossy rappelle: «un même événement historique est susceptible de traitements divers et d'interprétations conflictuelles» [Amossy, 2021, p. 165]. Son poids argumentatif dépend entièrement de l'usage qui en est fait dans une situation de communication particulière, et surtout de la façon dont différentes fractions du public sont susceptibles d'interpréter les faits convoqués.

© ***Kostryba V. O. [Kostryba V. O.]***, *v.kostryba2004@gmail.com*, ***Tchystiak D. O. [Tchystiak D. O.]***, *dmytro.tchystiak@gmail.com*

C'est précisément ici que réside l'enjeu éthique du journalisme de guerre. L'analogie peut fonctionner comme un outil d'illumination critique, lorsqu'elle établit des rapprochements qui permettent au lecteur de voir derrière les apparences. Mais elle peut aussi fonctionner comme *un amalgame* (notion définie par Angenot [Angenot, 2008]). Cela arrive quand on met ensemble des choses différentes comme si elles étaient identiques, même si elles n'ont pas vraiment de lien. Par exemple, Trump décrit l'immigration comme «une invasion», allant jusqu'à la comparer à une invasion militaire [LeVine, Sacchetti, 2023]. Cette analogie transforme un phénomène migratoire en conflit armé, ce qui est souvent critiqué comme une simplification excessive. Cependant, l'analogie qui compare les propos de Trump sur l'immigration, notamment lorsqu'il parle d'«invasion» ou de «poison dans le sang du pays» à la rhétorique d'Hitler [LeVine, Sacchetti, 2023], peut être jugée pertinente. Elle met en lumière l'usage d'un langage déshumanisant et ses effets potentiellement dangereux dans le discours politique. Il s'ensuit que la compétence argumentative du journaliste ne se mesure pas à sa capacité à convaincre, mais à sa capacité à construire des analogies qui invitent le lecteur à raisonner plutôt qu'à adhérer.

À un niveau plus profond, tout discours journalistique mobilise des stratégies de légitimation. Parmi celles-ci, l'autorisation, telle que la définit Van Leeuwen, consiste à fonder la crédibilité du discours sur une figure d'autorité, qu'il s'agisse d'une autorité personnelle, experte, institutionnelle ou traditionnelle [van Leeuwen, 2008, p. 106–109]. Dans le journalisme de guerre, cette stratégie se manifeste notamment à travers l'invocation de sources officielles, d'experts militaires ou de témoins sur le terrain. Elle n'est pas en soi trompeuse: recourir à l'autorité d'un spécialiste peut constituer un acte de rigueur intellectuelle. Van Leeuwen distingue notamment l'autorité experte, fondée non sur un statut hiérarchique mais sur une compétence reconnue, ce qui est décisive dans le contexte d'un conflit armé, où la multiplication des sources contradictoires rend le lecteur particulièrement vulnérable à la désinformation. Mobiliser l'autorité d'un historien pour contextualiser une revendication territoriale, c'est précisément fournir au lecteur les outils nécessaires pour dépasser les récits officiels et former un jugement éclairé. En ce sens, l'autorisation n'est pas un raccourci rhétorique qui dispense de l'argumentation; elle peut en être le fondement, à condition que l'autorité invoquée soit transparente et vérifiable.

De plus, une forme particulièrement significative de l'autorisation dans le journalisme de guerre est celle du témoin oculaire. Distincte de l'autorité experte, l'autorité du témoin repose non sur un savoir théorique mais sur une expérience directe et incarnée du réel. Il s'agit de contourner les filtres institutionnels pour restituer au lecteur une réalité que les discours officiels occultent ou déforment. En ce sens, le journalisme de guerre basé sur l'autorisation par le témoignage est très important parce qu'il donne la parole aux personnes qui vivent le conflit dans leur chair.

En outre, la dimension constructive de l'argumentation émotionnelle trouve un fondement théorique dans les travaux de Martha Nussbaum. Selon la philosophe, les émotions morales, telles que la compassion, l'indignation ou l'amour civique, ne constituent pas des obstacles au raisonnement politique, mais en constituent au contraire des composantes

© ***Кострыба В. О. [Kostryba V. O.]***, v.kostryba2004@gmail.com, ***Чистяк Д. О. [Tchystiak D. O.]***, dmytro.tchystiak@gmail.com

essentielles. Nussbaum soutient que les arguments rationnels seuls sont rarement suffisants pour mobiliser les citoyens, et que les émotions publiques, lorsqu'elles s'ancrent dans des valeurs partagées de justice et d'égalité, peuvent jouer un rôle stabilisateur et mobilisateur [Nussbaum, 2013]. Cette idée trouve un prolongement chez Raphaël Micheli, qui propose de distinguer deux conceptions du rapport entre émotion et argumentation. Dans la conception courante, les émotions fonctionnent comme des adjuvants, c'est-à-dire elles viennent renforcer un argument qui porte sur autre chose. Micheli propose une conception alternative, selon laquelle les émotions peuvent elles-mêmes devenir l'objet de l'argumentation. Le discours ne se contente alors pas de provoquer une réaction affective, mais il s'efforce de la légitimer, d'ancrer dans la raison ce qu'il convient d'éprouver. En ce sens, l'argumentation émotionnelle ne vise pas seulement à faire croire ou à faire agir, mais aussi à faire ressentir, ce que Micheli appelle un «devoir éprouver» [Micheli, 2010, p. 127–140]. Appliquée au journalisme de guerre, cette perspective suggère que susciter l'empathie du lecteur envers les victimes d'un conflit ne relève pas nécessairement de la manipulation; cela peut constituer une stratégie argumentative légitime, à condition que l'émotion convoquée s'appuie sur des faits vérifiables et invite à un jugement éclairé plutôt qu'à une réaction aveugle.

C'est précisément dans le traitement médiatique de la tragédie de Boutcha que ces stratégies argumentatives trouvent leur expression la plus saillante. Les images des civils exécutés, découvertes lors du retrait des forces russes en mars-avril 2022, ont provoqué un choc considérable dans l'espace médiatique européen, et la presse française n'y a pas fait exception. Les atrocités commises à Boutcha, mais aussi à Irpin, Hostomel, etc, ont mis en lumière, selon les institutions européennes elles-mêmes, le visage brutal de la guerre d'agression menée par la Russie contre l'Ukraine [Conseil de l'Union européenne, 2026]. La manière dont la presse française a rendu compte de ces événements ne saurait être réduite à une simple transmission d'information, parce qu'elle mobilise, consciemment ou non, un ensemble de stratégies discursives qui méritent d'être analysées à la lumière des cadres théoriques exposés précédemment.

Après examen d'un corpus d'articles et de reportages de presse francophone consacrés aux événements de Boutcha, l'analyse approfondie de l'article de Ouest-France du 3 avril 2022 [Roussel, 2022] illustre de manière particulièrement représentative l'application concrète de ces stratégies, en raison de la densité argumentative et de la diversité des procédés rhétoriques qu'il concentre. Cet article, intitulé «Guerre en Ukraine. Kiev "libérée", horreur dans les rues de Boutcha…» [Roussel, 2022], constitue un exemple représentatif des stratégies argumentatives mobilisées dans le journalisme de guerre francophone au moment de la découverte des atrocités commises à Boutcha.

En ce qui concerne l'analogie et l'exemple, l'article recourt à un procédé particulièrement significatif: la mention de la date du 9 mai, le «jour de la victoire» russe célébrant la capitulation nazie [Roussel, 2022]. Sans établir de comparaison explicite, le texte active implicitement dans l'esprit du lecteur une association entre la symbolique de cette date et les crimes commis à Boutcha. Selon le mécanisme décrit par Amossy, l'inconnu (à savoir la logique stratégique de Poutine) est éclairé par le familier, c'est-à-dire la mémoire collective de

© ***Kostryba V. O. [Kostryba V. O.]***, *v.kostryba2004@gmail.com*, ***Tchystiak D. O. [Tchystiak D. O.]***, *dmytro.tchystiak@gmail.com*

la Seconde Guerre mondiale, produisant ainsi une ironie amère qui n'est jamais verbalisée par l'auteur. Ce procédé est d'autant plus efficace qu'il laisse au lecteur l'illusion de tirer lui-même la conclusion.

Sur le plan de la légitimation par l'autorité, l'article déploie un réseau dense de sources qui correspondent aux différentes catégories définies par Van Leeuwen. L'autorité officielle est incarnée par Ganna Maliar, alors vice-ministre ukrainienne de la Défense, dont la déclaration sur la libération de la région de Kiev fonde la légitimité factuelle de l'article [Roussel, 2022]. L'autorité du témoin oculaire est, quant à elle, représentée par le maire de Boutcha, Anatoly Fedorouk, dont le témoignage direct («Dans certaines rues, on voit 15 à 20 cadavres sur le sol» [Roussel, 2022] ne relève pas d'un savoir théorique mais d'une expérience incarnée dans le réel, ce qui lui confère une forme d'autorité particulièrement puissante dans le contexte du journalisme de guerre. À cela s'ajoutent des autorités institutionnelles et juridiques, telles que Liz Truss, qui introduit la dimension du droit international et des crimes de guerre, et Carla Del Ponte, ancienne procureure internationale, dont la mention renforce le cadre judiciaire du récit [Roussel, 2022].

En matière de l'argumentation émotionnelle, l'article mobilise des émotions morales au sens de Nussbaum, notamment la compassion et l'indignation, non pas par un commentaire explicite de l'auteur, mais par le choix lexical et la sélection des détails. Des termes comme «horreur», «scènes apocalyptiques» ou «bilan humain catastrophique» [Roussel, 2022] orientent affectivement la réception du texte, tandis que des formulations comme «corps gisent sur le sol» ou «victimes avec les mains attachées» [Roussel, 2022] font appel à une représentation sensorielle de la violence qui dépasse la simple information factuelle. La mention des 280 personnes enterrées dans des fosses communes [Roussel, 2022] fonctionne de manière similaire: la précision chiffrée ne reste pas abstraite mais produit une image de la mort de masse qui sollicite une réponse émotionnelle immédiate. Dans la perspective de Micheli, on peut observer ici un glissement de l'émotion comme adjuvant vers l'émotion comme objet de l'argumentation: la formulation «ne peut que constater» [Roussel, 2022], appliquée aussi bien aux soldats ukrainiens qu'au lecteur, inscrit dans le texte un «devoir éprouver», suggérant que la seule réaction légitime face à ces faits est l'horreur et l'indignation. Néanmoins, dans la mesure où ces émotions s'ancrent dans des faits vérifiables, comme témoignages directs, vidéos officielles, rapports de journalistes présents sur le terrain, elles satisfont au critère posé par Nussbaum pour distinguer l'argumentation émotionnelle légitime de la manipulation, car l'émotion convoquée invite à un jugement éclairé plutôt qu'à une réaction aveugle.

Conclusions et perspectives des recherches à venir. Cette analyse aura permis de montrer que le discours journalistique en temps de guerre n'est ni un simple miroir du réel ni un instrument de propagande systématique, mais un espace discursif complexe où s'articulent des stratégies argumentatives aux effets potentiellement opposés. L'exemple de la couverture de Boutcha révèle que les mêmes procédés (analogie, autorité, émotion) peuvent servir aussi bien la compréhension critique que l'adhésion non raisonnée. Ce qui distingue l'un de l'autre n'est pas la nature de la stratégie, mais la transparence de sa mise en œuvre et son rapport aux faits vérifiables.

© ***Кострыба В. О. [Kostryba V. O.]***, *v.kostryba2004@gmail.com*, ***Чистяк Д. О. [Tchystiak D. O.]***, *dmytro.tchystiak@gmail.com*

En plus, plusieurs pistes mériteraient d'être approfondies: une analyse comparée entre médias de différentes orientations éditoriales, ou entre presses de pays directement concernés par le conflit et presses de pays plus distants, permettrait d'évaluer dans quelle mesure les stratégies identifiées relèvent d'une logique propre au journalisme de guerre ou d'un positionnement idéologique particulier. De même, une étude longitudinale, suivant l'évolution du traitement médiatique d'un même conflit sur plusieurs mois ou années, éclairerait la manière dont le discours se normalise, et avec lui, les biais qu'il finit par naturaliser. En définitive, la question posée ici dépasse le seul cadre journalistique, car elle touche à la responsabilité du langage dans la construction du réel partagé.

Références:

1. Adam, J.-M. (1992). *Les textes : Types et prototypes ; Récit, description, argumentation, explication et dialogue*. Paris: Nathan.
2. Amossy, R. (2021). *L'argumentation dans le discours*. 4e éd. Paris: Armand Colin.
3. Angenot, M. (2008). *Dialogues de sourds: Traité de rhétorique antilogique*. Paris: Mille et une nuits.
4. Bayard, P.; Fournel, J.-L. (2025) «Comment parler de l'Ukraine en guerre? Enquêtes sur la zone grise». *Le Grand Continent*. 9 novembre. https://legrandcontinent.eu/fr/2025/11/09/comment-parler-de-lukraine-en-guerre/
5. Breton, Ph. (2008). *Convaincre sans manipuler: Apprendre à argumenter.* Paris: La Découverte.
6. Breton, Ph. (2003). *L'argumentation dans la communication*. 3e éd. Paris: La Découverte.
7. Breton, Ph. (1997). *La parole manipulée*. Paris: La Découverte.
8. Charaudeau, P. (1997). *Le discours d'information médiatique : La construction du miroir social*. Paris: Nathan/INA.
9. D'Istria, Th. (2023). «Nous ne pardonnerons jamais»: à Boutcha, ville martyre d'Ukraine, la population commémore la libération. *Le Monde*. 1 avril. https://www.lemonde.fr/international/article/2023/04/01/nous-ne-pardonnerons-jamais-a-boutcha-ville-martyre-d-ukraine-la-population-commemore-la-liberation_6167834_3210.html
10. Gubert, R. (2023). «Massacre de Boutcha: Les sanglants souvenirs de la rue Yablonska». *Le Point.* 30 mars. https://www.lepoint.fr/monde/massacre-de-boutcha-les-sanglants-souvenirs-de-la-rue-yablonska-30-03-2023-2514301_24.php
11. Leeuwen, Th. van. (2008). *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. New York: Oxford University Press.
12. LeVine, M., Sacchetti, M. (2023). Trump Reprises Dehumanizing Language on Undocumented Immigrants, Warns of 'Invasion. *Washington Post*. December 18. https://www.washingtonpost.com/politics/2023/12/18/trump-immigrants-invasion-dehumanizing/
13. Micheli, R. (2010). *L'émotion argumentée: L'abolition de la peine de mort dans le débat parlementaire français*. Paris: Éditions du Cerf.
14. Moirand, S. (2007). *Les discours de la presse quotidienne: Observer, analyser, comprendre*. Paris: Presses universitaires de France.
15. Nussbaum, M. C. (2013). *Political Emotions: Why Love Matters for Justice*. Cambridge– MA: Belknap Press of Harvard University Press.
16. «La guerre d'agression menée par la Russie contre l'Ukraine : le Conseil sanctionne neuf personnes responsables du massacre de Boutcha». Conseil de l'Union européenne. 16 mars 2026. https://www.consilium.europa.eu/fr/press/press-releases/2026/03/16/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-council-sanctions-nine-individuals-responsible-for-bucha-massacre/
17. Roussel, L. (2022). Guerre en Ukraine: Kiev libérée, horreur dans les rues de Boutcha… Le point sur la nuit. *Ouest-France*, 3 avril. https://www.ouest-france.fr/europe/ukraine/guerre-en-ukraine-kiev-liberee-horreur-dans-les-rues-de-boutcha-le-point-sur-la-nuit-f04d26c1-b7f2-4be5-bed7-8f87c04ff73e

© ***Kostryba V. O. [Kostryba V. O.]***, *v.kostryba2004@gmail.com*, ***Tchystiak D. O. [Tchystiak D. O.]***, *dmytro.tchystiak@gmail.com*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 149-162
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ
[CURRENT ISSUES IN LINGUOCULTURAL STUDIES]

УДК 81'25:791.43-24

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 14.07.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 15.07.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 98,1 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] – 01.08.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.149-162

LINGUISTIC MEANS AS WAYS OF REPRESENTING LINGUOCULTURE IN AUDIOVISUAL SUBTITLING

Oksana M. Guseinova *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0007-3931-7944
ksanaguseinova@gmail.com

PhD (Philology), Associate professor at Mykola Zerov Department of
Theory and Practice of Romance Language Translation
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine 01601

The article examines linguistic means of representing linguoculture in the Ukrainian subtitling of Spanish-language audiovisual texts. The relevance of the study is determined by the need to reproduce culturally marked information under the temporal and spatial constraints of subtitling while preserving the pragmatic potential of the original. The aim is to identify the main linguistic means of representing linguoculture and to establish the specific features of their reproduction in Ukrainian subtitles. The study is based on the first two episodes of the Spanish-language series "Berlin". The analysis focuses on culturally marked vocabulary, realia, anthroponyms, gastronomic nominations, phraseological units, humor, cultural and historical allusions, and other pragmatically marked linguistic means. The findings demonstrate that translating such units requires consideration not only of their denotative meaning but also of their cultural connotations, emotional and evaluative colouring, and communicative intention. The analysis shows that equivalent translation, modulation, lexical substitution, adaptation, calquing, compression, and paraphrasing are among the most frequently employed strategies. Their choice depends on the type and function of a linguistic unit and on the need to preserve its linguocultural and pragmatic potential. Particular attention is paid to humor, phraseological units, diminutives, colloquial vocabulary, irony, hyperbole, repetition, and rhetorical constructions. The study demonstrates that effective subtitling involves not mechanical reproduction of linguistic forms but functional and pragmatic adaptation aimed at preserving the cultural specificity and communicative impact of the original.

Keywords: *audiovisual translation, subtitling, linguoculture, linguistic means, culturally marked vocabulary, pragmatic potential, translation transformations, Spanish-language audiovisual text.*

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])
Мовні засоби як шляхи відображення лінгвокультури в аудіовізуальному субтитруванні (Англійською) **[Movni zasoby yak shliakhy vidobrazhennia linhvokultury v audiovizualnomu subtytruvanni]**
© ***Гусейнова О. М. [Guseinova O. M.]***, ksanaguseinova@gmail.com

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 149-162
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

МОВНІ ЗАСОБИ ЯК ШЛЯХИ ВІДОБРАЖЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРИ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ СУБТИТРУВАННІ

Оксана Миколаївна Гусейнова *(м.Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0007-3931-7944
ksanaguseinova@gmail.com

кандидат філологічних наук, доцент кафедри
теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті досліджено мовні засоби репрезентації лінгвокультури в українському субтитрованому перекладі іспаномовних аудіовізуальних текстів. Актуальність зумовлена необхідністю адекватного відтворення культурно маркованої інформації в умовах технічних обмежень субтитрування та збереження прагматичного потенціалу оригіналу. Матеріалом дослідження стали перші дві серії іспаномовного серіалу «Берлін». Проаналізовано культурно марковану лексику, реалії, антропоніми, гастрономічні номінації, фразеологізми, гумор, алюзії та прагматично марковані мовні засоби. Встановлено, що їх переклад потребує врахування культурних конотацій, емоційно-оцінного забарвлення та комунікативного наміру. Виявлено переважне використання еквівалентного перекладу, модуляції, лексичної заміни, адаптації, калькування, компресії та перефразування. Доведено, що ефективне субтитрування ґрунтується на функціонально-прагматичній адаптації, спрямованій на збереження культурної специфіки та комунікативного впливу оригіналу.

Ключові слова: *аудіовізуальний переклад, субтитрування, лінгвокультура, мовні засоби, культурно маркована лексика, прагматичний потенціал, перекладацькі трансформації, іспаномовний аудіовізуальний текст.*

Introduction. In the contemporary information space, audiovisual translation is one of the most important means of intercultural communication, providing access to works of art created in different linguistic and cultural environments. The active development of international streaming platforms contributes to the dissemination of cinematographic products beyond the country of their production, which makes the problem of adequately reproducing not only the content but also the cultural specificity of the original increasingly relevant. Subtitling occupies a special place among the varieties of audiovisual translation, as it operates under strict temporal and spatial constraints: “subtitling is characterized by specific temporal and spatial constraints that require translators to condense and restructure the original dialogue while maintaining its essential meaning and communicative function” [Hagström, Pedersen, 2022, p. 210]. The need to present information concisely in subtitles often results in the transformation of linguistic units, which may affect the transmission of cultural meanings, the pragmatic potential of utterances,

© ***Guseinova O. M. [Guseinova O. M.]***, ksanaguseinova@gmail.com

and the specific features of the linguistic worldview of speakers of the source language. Recent studies have emphasized that the translation of extralinguistic cultural references remains one of the major challenges of audiovisual translation, as subtitlers need to balance cultural fidelity with the requirements of the target audience and the constraints of subtitling [Chen et al., 2021, p. 546]. Under such conditions, particular importance is attached to linguistic means that represent linguoculture and convey the national and cultural specificity of an audiovisual work. Such means include culturally marked vocabulary, realia, phraseological units, proper names, allusions, precedent phenomena, colloquial constructions, and other units whose semantics are shaped by the cultural context. Their translation requires not only linguistic competence but also consideration of extralinguistic factors that ensure the adequate reproduction of cultural information and the communicative effect of the original.

In the process of subtitling, the translator has to combine the requirements of conciseness and the technical constraints of audiovisual translation with the need to reproduce cultural information as fully as possible. This highlights the problem of selecting translation strategies capable of ensuring not only the transfer of propositional content but also the preservation of the pragmatic potential and linguocultural specificity of the original. The relevance of the study is determined by the need for a comprehensive analysis of linguistic means as representatives of linguoculture and for identifying the specific features of their reproduction in the Ukrainian subtitling of a contemporary Spanish-language audiovisual product. The material selected for the study is the series *Berlin*, whose linguistic environment is characterized by a high concentration of culturally marked linguistic units, making it possible to trace the relationship between linguistic form, cultural content, and translation decisions. To achieve the stated aim, the study addresses the following tasks: to determine the role of linguistic means in representing the linguoculture of an audiovisual text; to characterize the main groups of culturally marked linguistic units represented in the series; to analyze the ways in which they are reproduced in Ukrainian subtitles; and to establish the relationship between the translation strategies used and the preservation of the linguocultural and pragmatic potential of the original.

Review of scientific literature. Audiovisual translation, film-text translation, linguocultural studies, and pragmatics have been the focus of attention of both Ukrainian and foreign scholars. A significant body of research addresses the interaction of language and culture, viewing linguistic units as carriers of cultural information and means of representing a national worldview. The theoretical foundations of film-text functioning and the specific features of its translation have been examined in the works of T. Krysanova, A. Melnyk [Крисанова, 2014; Мельник, 2010; Мельник, 2015]. The linguocultural aspect of translation has been studied by L. Savchenko, V. Matuzkova, and V. Uzhchenko [Савченко, 2013; Матузкова, 2022; Ужченко, Ужченко, 2005], while issues of pragmatic adaptation in literary texts and film texts have been considered by F. Batsevych, I. Shevchenko, M. Ozarko [Бацевич, 2016; Бацевич, 2008; Шевченко, 2006; Озарко, 2002]. Despite the considerable body of research, most studies focus on particular aspects of audiovisual translation or on individual groups of linguistic units. At the same time, a comprehensive study of linguistic means as representatives of linguoculture in contemporary Spanish-language audiovisual discourse and of the patterns governing their

© ***Гусейнова О. М. [Guseinova O. M.]***, *ksanaguseinova@gmail.com*

reproduction in Ukrainian subtitling remains insufficiently developed. Further investigation is also needed into the relationship between the type of linguistic unit, the translation strategy selected, and the preservation of its linguocultural and pragmatic potential.

Basic content. Audiovisual translation is a specific type of translation activity in which the verbal component functions in close interaction with visual and sound codes. This polycode nature determines the specificity of an audiovisual text and necessitates a comprehensive approach to its translation. Unlike traditional written translation, in subtitling the translator works not only with the verbal message but also with a set of extralinguistic factors that influence the perception of meaning: intonation, facial expressions, gestures, musical accompaniment, visual images, and the cultural context. Consequently, linguistic units perform not only a nominative but also a culture-bearing function, serving as means of representing linguoculture.

In contemporary translation studies, linguoculture is viewed as a form of interaction between language and culture, within which linguistic units accumulate and transmit the national and cultural experience of a particular speech community. Through vocabulary, phraseology, proper names, realia, allusions, and other culturally marked elements, language reflects a system of values, traditions, historical experience, patterns of social behaviour, and the worldview of its speakers. Thus, in translation, a linguistic unit functions not merely as a carrier of denotative meaning but also as a representative of cultural information that requires adequate interpretation and reproduction.

Therefore, within this study, the concept of "linguistic means of representing linguoculture" is used as a generalizing category encompassing various types of linguistic units capable of reflecting the national and cultural specificity of an audiovisual work. These include culturally marked vocabulary, realia, phraseological units, anthroponyms, toponyms, allusions, precedent phenomena, forms of address, elements of colloquial speech, and other units whose functioning is directly connected with the cultural context. As Alfaify and Ramos Pinto note, "the translation of cultural references in audiovisual texts also needs to account for the multimodal nature of meaning-making and the target audience's reception, since cultural references are interpreted not only through verbal language but also through the visual and contextual components of the audiovisual text" [Alfaify, Ramos Pinto, 2022, p. 114]

For the practical analysis, the first two episodes of the Spanish series *Berlin* (2023), a spin-off of the series *La casa de papel*, were selected. The choice of material is determined by the high concentration of linguistic units representing Spanish linguoculture, including realia, phraseological units, speech clichés, allusions, etiquette formulas, and colloquial vocabulary. They ensure the naturalness of the characters' speech and shape the cultural space of the work, making them of particular interest from the perspective of translation studies.

The analysis of the material showed that various translation methods are used to reproduce culturally marked linguistic units in subtitles, with transformations and equivalent translation predominating, whereas calque and descriptive translation are used considerably less frequently. This distribution is explained by the specificity of subtitling, which requires conciseness, naturalness of speech, and rapid perception of the text by the viewer. In addition, culturally marked linguistic units represent different aspects of the national worldview. They

© ***Guseinova O. M. [Guseinova O. M.]***, *ksanaguseinova@gmail.com*

encompass vocabulary without direct interlingual equivalents, realia, phraseological units, symbols, stereotypes, speech etiquette, patterns of communicative behaviour, and other elements reflecting the historical and cultural experience of a particular speech community. Their translation therefore requires not only linguistic but also linguocultural competence.

Realia occupy a special place among such units. They are linguistic elements directly related to national culture, social structure, history, and everyday life. Unlike common vocabulary, realia do not always have direct equivalents in other languages, which considerably complicates their translation. In film text, they perform not only a nominative but also a culture-identifying function, creating a sense of authenticity of the fictional world. Therefore, when reproducing them, the translator needs to find a balance between preserving the cultural specificity of the original and ensuring comprehensibility for the Ukrainian viewer.

Analysis of the Ukrainian subtitle translation of *Berlin* showed that the greatest difficulties arise in reproducing linguistic units directly connected with linguoculture. These include connotative proper names, culturally marked vocabulary, culinary realia, humour, phraseological units, historical and cultural allusions, as well as linguistic units whose semantics are shaped by the national and cultural context. The choice of a translation solution depends on the lexical meaning of such units as well as on their role in creating character images, developing the plot, and implementing pragmatic influence on the recipient.

One of the linguistic means of representing linguoculture is *anthroponyms*, whose semantics extend beyond their nominative function and contain additional cultural connotations. A telling example is the name of one of the main characters, *Roi*. For a Spanish-speaking viewer, it may be associated with the French word *roi* (*"king"*) as well as with the Galician form of the name *Rodrigo*, which evokes the meanings of leadership, authority, and strength. In the Ukrainian translation, the name is rendered by transcription, which corresponds to the established practice of transmitting proper names in subtitling. This solution preserves the character's authenticity and does not interfere with the natural perception of the subtitles. At the same time, the implicit connotative component associated with the semantics of the name remains inaccessible to most Ukrainian viewers. In this case, the translator deliberately gives priority to preserving the character's identity over making the cultural information explicit.

Another example is the address *"¿Me oyes, cara de rata?"* (*"Зрозумів, щуряча пико?"*). In this fragment, the phrase *cara de rata* functions as an offensive designation of the character. The image of a rat is associated in both Spanish and Ukrainian linguocultures with betrayal, deceit, cowardice, and moral baseness, which ensures a high degree of intercultural equivalence. The use of a direct lexical equivalent makes it possible to preserve the expressiveness of the utterance, its negative evaluative meaning, and its pragmatic impact on the addressee without additional translation transformations.

Culinary vocabulary is represented in the series by relatively few but functionally significant examples. Such linguistic units reflect everyday culture, social practices, and a system of values and are therefore important representatives of linguoculture. Thus, the word *tarta* is translated as "*торт*". In this case, a full lexical equivalent is used, since in both cultures the unit evokes similar associations and does not require additional adaptation. A similar solution is used

in translating the name of the dish *moussaka* (*"мусака"*). The Ukrainian equivalent is already established in language use, so the translator preserves the original cultural realia without additional explanation. This solution corresponds to the principle of foreignization, as it maintains the Mediterranean cultural flavour of the work.

In *Berlin*, culinary references sometimes perform not only a descriptive but also a sociocultural function, helping to convey the social context and cultural perceptions of the characters. One of the characters' lines demonstrates a contrast between the refined French lifestyle and the simple reality of Spaniards. Thus, the following fragment is illustrative: *"De viajar por el mundo, ir a museos, beber vino en viñedos..."* (*"...подорожувати світом, ходити музеями, пити вино на виноградниках..."*); *"Seguro que es la primera vez en tu vida que bebes cerveza de un botellín"* (*"І я впевнена, ти вперше в житті п'єш пиво з пляшки"*). In this episode, gastronomic vocabulary performs not so much a nominative as a sociocultural function. The contrast between *vino en viñedos* and *cerveza de un botellín* symbolizes two different lifestyles: the refined culture of winemaking in France and the everyday culture of beer consumption in Spain. The translation uses equivalent correspondences and reproduces the syntactic organization of the utterance, making it possible to preserve the sociocultural contrast and the pragmatic effect of the dialogue.

Thus, in translating linguistic and cultural elements related to the gastronomic sphere, the strategy of preserving the original form through calquing or using established equivalents was predominantly applied. Another illustrative example is the line *"Muy bien, pues vamos a pedir unos huevos bénédictine"*, in which the name huevos bénédictine (*"яйця-бенедикт"*) denotes a dish well known in the international culinary space and particularly widespread in American and Canadian gastronomic traditions. This name does not merely describe the ingredients of the dish but is an established designation associated with a particular method of preparation and presentation. An additional cultural nuance is provided by its phonetic similarity to a reference to Benedictines in the series. A literal descriptive translation such as *"eggs with hollandaise sauce and ham"* would be too cumbersome and would simultaneously erase the specificity of the established culinary name. Therefore, the Ukrainian translation uses the generally accepted equivalent *"яйця-бенедикт"*, which preserves the gastronomic realia, its recognizability, and the conciseness required in subtitles.

Humour and cultural allusions are among the most difficult linguistic means to translate because their pragmatic effect often depends on cultural knowledge, associations, and context shared by the author and the recipient. In subtitled translation, it is especially important not only to reproduce the content of a line but also to ensure a similar response from the target audience. The analysis of the material demonstrates the predominance of modulation and paraphrasing, which make it possible to preserve a comic or ironic effect under the temporal and spatial constraints of subtitling. An illustrative example is: *"Y con esta tarta, ¿quién va a pensar que sois ladrones?"* (*"А з цим тортом хто подумає, що ми злодії? М?"*). The comic effect of the line is based on the absurd juxtaposition of the characters' criminal activity with an entirely ordinary situation involving a cake. The Ukrainian translation preserves the situational irony of the original, while the addition of *"М?"* intensifies the rhetorical character of the utterance. The

© ***Guseinova O. M. [Guseinova O. M.]***, ksanaguseinova@gmail.com

modulation applied does not change the basic content but contributes to a more natural reproduction of the communicative effect in the Ukrainian subtitle.

The interaction between humor and the cultural component is even more pronounced in the fragment: *"Se imagina en las duchas de la cárcel hablando con los convictos de arte etrusco, el jaboncito en la mano…"* (*"...уявляєте, як у в'язничному душі читаєте співкамерникам лекції про етруське мистецтво…"*). The comic effect arises from the contrast between the intellectual topic (Etruscan art) and the brutal context of a prison shower. The Ukrainian translation uses modulation and lexical substitution: *hablando* is rendered as *"читаєте лекції"*, while *convictos* is rendered as *"співкамерники"*. Such transformations not only preserve the meaning but also intensify the sarcastic effect of the line.

Historical and religious allusion is another important means of representing linguoculture, for example: *"Un cáliz del siglo IV"* (*"Чаша IV століття"*). The reference to a fourth-century chalice evokes Christian symbolism and associations with the image of the Holy Grail. Translation by means of a concise equivalent makes it possible to preserve the sacred and cultural-historical potential of the utterance without a cumbersome explanation, which is particularly important in subtitling.

Another example is related to the religious and geocultural specificity of Spain: *"Y esa referencia descrita por peregrinos se repite en un códice de los benedictinos"* (*"Про неї згадується як у твердженнях паломників, так і у цьому бенедиктинському писанні"*). Here the translator combines modulation and descriptive rendering: *códice* is replaced with *"писання"*, and *se repite* with *"згадується"*. This solution makes the utterance more natural for the Ukrainian recipient while preserving its religious and cultural connotation. The reference to Santiago de Compostela additionally actualizes the Spanish geocultural context.

A cultural allusion is also present in the title *Una boda y un funeral*, which refers to the well-known British film *Four Weddings and a Funeral*. In the Ukrainian version *"Весілля й похорон"*, part of the title is omitted, but the key components of the allusion are preserved, allowing the relevant associative field to be activated under the conditions of subtitle brevity.

Thus, the translation of humour and cultural allusions in *Berlin* is predominantly based on a functional-pragmatic principle. The translator allows structural and lexical changes when they help preserve the irony, comedy, or cultural associativity of the original. At the same time, in cases involving historical and religious allusions, preference is given to concise calquing, modulation, or descriptive rendering, which makes it possible to preserve key cultural information within the technical requirements of subtitling.

The reproduction of phraseological and idiomatic expressions is of particular importance in subtitling, since they are an important component of the linguistic worldview and reflect the cultural specificity of a particular speech community. In the film text of *Berlin*, phraseological units perform not only a nominative function but also contribute to conveying the emotional state of the characters, making their speech more expressive, creating a stylistic effect, and deepening the meaning of dialogues. At the same time, translating such units raises the problem of finding a functionally and semantically adequate equivalent, since full phraseological equivalence between Spanish and Ukrainian is not always available.

An example of full correspondence is the expression *"Mi vida pendía de un hilo"* (*"Моє життя висіло на волосині"*). The Spanish phraseological unit has a direct Ukrainian equivalent, so an equivalent phraseological construction is used in the subtitles. This method preserves the meaning, imagery, and emotional colouring of the utterance simultaneously. In this case, no additional transformations were required because the image underlying the phraseological unit is understandable and natural in both linguistic cultures.

A different type of translation decision can be observed in the expression *"Fue un flechazo mutuo"* (*"Це було взаємне кохання з першого погляду"*). The Spanish word *flechazo* is literally connected with the image of an arrow strike and metaphorically conveys the sudden emergence of a feeling of love. In Ukrainian, a literal reproduction of this image would not ensure adequate comprehensibility for the viewer. Therefore, the translator uses adaptation and adds an explanatory component, conveying the meaning through the established Ukrainian construction *"кохання з першого погляду"*. Despite its greater length, this version preserves the main communicative and pragmatic function of the original.

The translation of the expression *"Los cementerios están llenos de imbéciles que eligieron un mal día para hacerse los valientes"* (*"На кладовищах повно дурнів, які обирають не той день, щоб корчити з себе героя"*) is more complex. The original construction has the character of a proverb and contains a pronounced moral and cautionary component. Its main function is to criticize reckless bravery and warn against the possible consequences of excessive self-confidence. Since this proverb has no direct established equivalent in Ukrainian, it is translated through functional adaptation and modulation. In particular, the tense form of the verb is changed, while the Spanish expression *hacerse los valientes* is rendered by the colloquial construction *"корчити з себе героя"*. As a result, the translation preserves the main meaning, evaluative character, and cautionary nature of the original.

A separate group consists of culturally marked metaphorical images and stereotypes, which also play an important role in shaping the pragmatic effect of the film text. In *Berlin*, they help characterize relationships between the characters, enhance comic, ironic, or sarcastic nuances in their speech, and at the same time reflect specific features of the Spanish cultural worldview. An illustrative example is the expression *"la lealtad de un perro"* (*"вірність як у собаки"*). In this case, a functionally close Ukrainian equivalent is used because the perception of a dog as a symbol of devotion and unconditional loyalty is common to both cultures. As a result, the translation preserves not only the denotative meaning of the expression but also the cultural association embedded in it.

Thus, the analysis of phraseological units, idiomatic constructions, and metaphorical images in *Berlin* shows that they cannot always be translated through literal reproduction. Depending on whether an established equivalent exists, the translator uses a phraseological equivalent, adaptation, modulation, addition, or lexical substitution. The main criterion for selecting a translation strategy is the preservation of both the dictionary meaning and the emotional, stylistic, and pragmatic effect of the utterance.

© ***Guseinova O. M. [Guseinova O. M.]***, ksanaguseinova@gmail.com

Film text performs a number of interrelated functions, among which the main one is the transmission of information and plot development. At the same time, the pragmatic functions of linguistic units play an important role, as they shape the viewer's emotional response, evaluation of the characters, and perception of the events depicted. As Ghanieva states, "from a pragmatic perspective, audiovisual translation involves not only the transfer of linguistic information but also the reproduction of communicative intentions and culturally determined nuances. This is particularly relevant to subtitling, where pragmatic adaptation is often required to maintain the intended effect on the target audience" [G'aniyeva, 2023]. Pragmatic means of linguistic influence implement the author's communicative intentions and may be directed at the emotional, cognitive, or behavioural impact on the addressee. In *Berlin*, they are particularly evident through the active use of colloquial vocabulary, expressive constructions, irony, humour, and other stylistically marked means.

In subtitling, reproducing the pragmatic potential of the original is a separate translation problem. Unlike a written text, subtitles function in interaction with the image, soundtrack, intonation, and non-verbal components. In addition, the translator is constrained by the amount of text and the time it remains on the screen. Therefore, translation must convey the content of the lines and preserve their emotional, stylistic, and communicative orientation as fully as possible. In the material from *Berlin*, pragmatic means are manifested at the lexical, stylistic, and syntactic levels. They include interjections and intonational particles, modal words, diminutives, colloquial vocabulary, irony, hyperbole, similes, repetitions, elliptical constructions, and rhetorical questions.

At the lexical level, interjections and intonational markers possess considerable pragmatic potential. Despite lacking independent lexical meaning in many cases, they convey the character's emotional state, attitude toward the situation, and the nature of interaction with the interlocutor. For example, the line *"¡No, no, no!"* conveys panic, fear, or strong concern. The series also uses the interjections *"¡Eh!"* and *"¡Guau!"*, rendered in Ukrainian subtitles as *"Га?"* and *"Ого!"*, respectively, while *"¡No, no, no!"* is translated without structural changes as *"Ні, ні, ні!"*. In such cases, the translator can use a Ukrainian equivalent close in emotional function because such interjections are largely universal.

More difficult is the translation of interjections functioning as integral colloquial expressions. For example, *"¡Venga, hombre!"* is rendered as *"Слухайте"*. A literal translation would sound unnatural to a Ukrainian viewer, so modulation and neutralization are applied. The main task of the translator is to reproduce not the dictionary meaning but the function of the address, its intonational independence, and its everyday conversational character. A similar principle can be observed in the construction *"Sí, ¿no?"*, which is used to seek confirmation or agreement from the interlocutor. The Ukrainian equivalent *"Правда ж?"* performs an analogous communicative function and fits naturally into Ukrainian colloquial speech.

Pragmatic potential may also be conveyed by foreign-language insertions. In the line *"¡Esperadme! Chérie!"*, the French form of address *Chérie* is translated as *"Люба"*: *"Зачекайте мене! Люба!"*. In this case, the foreign-language element is not essential for understanding the situation, so replacing it with a Ukrainian equivalent preserves the emotional

address while adapting the line to the linguistic norms of Ukrainian subtitling. Additional sound labels present in the original subtitles, such as *[lluvia]*, *[trueno]*, and *[sirena]*, are not reproduced in the Ukrainian version. Thus, part of the audiovisual information is conveyed non-verbally through the soundtrack and visual component of the film text.

Modal verbs also play an important role in creating pragmatic effects. They can express possibility, necessity, desire, permission, or warning, while their specific meaning largely depends on context. In the line *"puedes terminar poniendo de rodillas a un desgraciado…"*, the verb *puedes* conveys not so much possibility as a warning. The Ukrainian version *"можеш опинитися перед дурнем, що стоїть на колінах…"* preserves this modality and conveys a sense of potential threat. In this case, a literal translation proved sufficient to preserve both the content and pragmatic orientation of the line. By contrast, in the question *"¿Quieres camas calientes en un hotel de cinco estrellas?"*, the modal verb *quieres* has an ironic and sarcastic coloring. The Ukrainian translation *"А що ти хотів? Ділити ліжко як працівники у п'ятизірковому готелі?"* demonstrates the use of modulation. The structure of the original question is changed, while the additional rhetorical question *"А що ти хотів?"* intensifies the expression of indignation. Thus, the translator reproduces not the formal structure of the original but its communicative intention and emotional impact.

Diminutives require particular attention because in Spanish they can perform both a diminutive and an evaluative, ironic, or familiar function. The series contains, among others, the forms *jaboncito*, *aceitito*, and *batidito*. In the line *"Se imagina en las duchas de la cárcel hablando con los convictos de arte etrusco, el jaboncito en la mano…"*, the form *jaboncito* creates a sarcastic effect. It emphasizes the contrast between an everyday detail (soap) and the undesirable prospect of being in prison. The Ukrainian translation *"Уявляєте, як у в'язничному душі читаєте співкамерникам лекції про етруське мистецтво, з милом в руці…"* conveys the general meaning but neutralizes the diminutive. A possible alternative could be the word *"мильце"*, although it is less common in Ukrainian colloquial speech.

The form *aceitito* also has pragmatic meaning beyond denoting a small amount of oil. In context, it is used ironically, emphasizing the exaggerated importance or complexity of an insignificant detail. The translation *"олійка"* partially preserves this effect, since the Ukrainian suffix can also perform an affectionate or ironic function. In contrast, *batidito* conveys familiarity and a tenderly ironic attitude of the character. The Ukrainian version *"молочний коктейль"* neutralizes the diminutive form, but the context preserves the necessary sarcastic nuance. Thus, when the pragmatic meaning is already supported by the context, neutralization of an individual word-forming marker does not necessarily result in a complete loss of communicative effect.

Colloquial words are another important component of pragmatically marked vocabulary. For example, in the expression *"Maneja cualquier cacharro: armas, grúas de gran tonelaje y lanza térmica"*, the word *cacharro* has a distinctly informal character and may denote an old, defective, or clumsy object or mechanism. In the Ukrainian translation, its pragmatic meaning is conveyed by the colloquial expression *"Може склепати будь-що"*. The verb *"склепати"* reproduces the informal character of the speech and the idea of performing an action quickly and

© ***Guseinova O. M. [Guseinova O. M.]***, ksanaguseinova@gmail.com

carelessly. Thus, functional lexical substitution is applied to preserve the stylistic effect. A similar case can be observed in the expression *"Pero, bueno, ¿y este musicón?"*. The suffix *-ón* in *musicón* is augmentative and may convey not only the meaning of enlargement but also intensity, irony, or contempt. The Ukrainian translation uses the word *"музончик"*, in which the suffix *-чик* primarily performs a colloquial and ironic function. Although the word-formation mechanisms of Spanish and Ukrainian are not completely equivalent, the chosen version makes it possible to preserve the informal character of the utterance.

At the stylistic level, pragmatic influence is particularly clearly realized through figures of speech such as irony, hyperbole, and simile. Irony involves a discrepancy between the literal meaning of an utterance and its actual communicative orientation. In the line *"Tiene un talento especial para abrir cerraduras y entrar en la cárcel"*, the word *talento*, which normally has positive evaluative meaning, is combined with a negative consequence – ending up in prison. This contrast creates the ironic effect. The Ukrainian translation *"Його особливий талант – відчиняти замки і потрапляти за грати"* preserves the paradoxical nature of the construction. The grammatical structure is changed to avoid an unnatural construction in Ukrainian, while its ironic meaning is retained.

Hyperbole, in turn, is used to deliberately exaggerate a certain feature and intensify the emotional or comic effect. In the expression *"Apostarías a que no hay diez micras de materia gris en su cabeza"* (*"А здавалося б, у нього в голові нема й десяти мікронів сірої речовини"*), the exaggeration concerns the character's intellectual abilities. The translation practically calques the original structure, which is justified in this case: the unusual image preserves the comic effect and attracts the viewer's attention. Thus, literal translation can be effective when the figurative construction itself does not conflict with the norms of the target language.

Similes also have considerable pragmatic potential because they characterize an object and convey the speaker's emotional attitude. In the line *"Y yo, en él, la lealtad de un perro al que sacas a la calle"* (*"А я у ньому – вірність собаки, якого підібрали з вулиці"*), the image of a dog is used to emphasize unconditional devotion. In the Ukrainian translation, the focus of the image is somewhat changed: instead of walking a dog, the motif of rescue and shelter is actualized. This transformation strengthens the association with gratitude and deep loyalty. Another simile, *"En ese momento, la oruga sacará el bloque de hormigón como la pieza de un puzle"* (*"Цієї миті гусенична машина витягне бетонний блок як деталь пазлу"*), is reproduced practically without changes. The image of a puzzle piece creates an idea of precision and the ideal positioning of elements. Since the puzzle image is understandable to a Ukrainian viewer, no additional adaptation was necessary.

Another example of stylistic-pragmatic adaptation can be observed in the line *"Pues, perdón, no tienes mucha pinta de ir al supermercado, ¿eh?"*. The utterance contains implicit criticism of the interlocutor's appearance, disguised as an ironic comment. The Ukrainian translation *"Без образ, але ти не схожий на тих, хто ходить у супермаркети"* replaces the direct *"вибач"* with the more natural Ukrainian colloquial formula *"без образ"*. Thus, modulation preserves the ironic and somewhat provocative character of the line.

The syntactic level is also an important means of creating pragmatic effects. Word order determines the grammatical organization of an utterance as well as the way information is presented, emphasized, and emotionally perceived. According to the information structure of the sentence, known information constitutes the theme, whereas new and communicatively significant information constitutes the rheme. Changing the usual order of components or moving a particular element to the beginning or end of a sentence can increase its pragmatic load. In the sentence *"Solo hay una cosa más grande que su cerebro: su timidez patológica"* (*"Лише одна річ більша за її мозок – її патологічна сором'язливість"*), the initial construction *"Solo hay una cosa más grande…"* immediately draws attention to the information that follows. The particle *solo* reinforces the meaning of exceptionality, while the contrast between *"a large brain"* and *"pathological shyness"* creates an unexpected comic effect. The Ukrainian translation preserves a similar structure and information focus, so the pragmatic function of the original is not lost.

Parallelism and repetition are also effective means of pragmatic emphasis. In the construction *"Conduce al límite, vive al límite"* (*"Їздить на межі, живе на межі"*), the repetition of the phrase *al límite* creates a rhythmic structure and emphasizes the intensity of the character's lifestyle. The Ukrainian translation preserves the repetition without significant changes, thereby reproducing both the content and the expressive rhythm of the original. A similar principle is realized in the line *"El libro, el libro. Dame el libro"* (*"Книгу, книгу. Дай"*). The repetition of *"книгу"* conveys the character's insistence and emotional tension, although the final part of the line is shortened in accordance with the requirements of subtitling.

Elliptical constructions, characteristic of live colloquial speech, also occupy a special place. Ellipsis involves omitting components that can be inferred from the context, making an utterance dynamic and concise. In the line *"Veamos. ¿El señor Antonio Vals, por favor?"* (*"Подивимось. Антоніо Вальс, будь ласка"*), the construction *Veamos* is elliptical because part of its meaning is reconstructed from the communicative situation. The Ukrainian equivalent *"Подивимось"* naturally preserves this feature. A similar example is *"¡Vale, ya! Ya, ya"*, translated as *"Все, досить, все, все"*. The repetition of *ya* intensifies categoricalness and insistence, while the Ukrainian translation uses a similar elliptical construction.

Parenthetical and specifying constructions also carry pragmatic meaning. In the line *"Oye, perdona, tú"* (*"Перепрошую, ти"*), the translator omits one of the semantically close components because Ukrainian speech is less inclined toward such lexical accumulation. This is an example of compression, which makes it possible to maintain the naturalness of the Ukrainian line without significant loss of communicative content.

Rhetorical questions also create a pronounced pragmatic effect. In the fragment *"¿Lo notas? ¿Lo notas o no, el nudo en el estómago? La boca seca"* (*"Помічаєш? Помічаєш, як скрутило живіт? Га? В роті сухість?"*), repetition of the question intensifies the emotional tension and emphasizes the intensity of physical sensations. The Ukrainian version adds the short colloquial interjection *"Га?"*, which additionally activates contact with the interlocutor. Thus, the syntactic organization of the line in translation preserves its informational meaning and at the same time intensifies its emotional and communicative impact.

© ***Guseinova O. M. [Guseinova O. M.]***, ksanaguseinova@gmail.com

Obtained results, their discussion. Therefore, the analysis demonstrates that the pragmatic potential of the film text is realized through a complex of means at the lexical, stylistic, and syntactic levels. At the lexical level, interjections, intonational particles, modal verbs, diminutives, and colloquial vocabulary are of particular importance; at the stylistic level, irony, hyperbole, similes, and other figures of speech; at the syntactic level, word order, information structure, parallelism, repetition, ellipsis, parenthetical constructions, and rhetorical questions. Their translation requires not mechanical reproduction of the formal structure but consideration of the speaker's communicative intention and the expected effect on the viewer.

Research conclusions. The study has demonstrated that linguistic means representing linguoculture are an important component of a Spanish-language audiovisual text, as they combine nominative, culture-bearing, and pragmatic functions. Based on the first two episodes of *Berlin*, it has been established that the most problematic elements for Ukrainian subtitling are culturally marked vocabulary, realia, anthroponyms, gastronomic names, phraseological units, humor, allusions, colloquial units, and pragmatically marked constructions. Their reproduction requires consideration not only of dictionary meaning but also of cultural associations, stylistic characteristics, the speaker's communicative intention, and the technical requirements of subtitling.

The analysis of translation decisions has shown the predominance of equivalent translation, modulation, adaptation, lexical substitution, and compression. Calquing and descriptive rendering are used selectively, primarily when they make it possible to preserve cultural information without overloading the subtitle. At the same time, when the formal structure of the original is not crucial to its pragmatic effect, preference is given to functional-pragmatic adaptation. Therefore, the adequacy of Ukrainian subtitled translation is determined primarily by the preservation of the communicative and linguocultural potential of the original rather than by mechanical correspondence to its linguistic form.

Prospects for further scientific research. Further research may focus on expanding the material to include all episodes of *Berlin* and on quantitatively comparing translation transformations across different groups of culturally marked units. Particular attention should also be paid to the interaction of the verbal text with the visual and sound components, as well as to the specific features of reproducing humor, sociocultural allusions, and pragmatically marked colloquial vocabulary in Ukrainian audiovisual translation.

References:

1. Бацевич, Ф. С. (2016). Лінгвістична прагматика [Linguistic pragmatics]. *Енциклопедія Сучасної України*. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. https://movoznavstvo.org.ua/vsi-nomera-zhurnalu/statti/2009-1-sichen-lyutij/batsevich-f-s-lingvistichna-pragmatika-sproba-obgruntuvannya-problemnogo-polya-i-doslidnitskoji-odinitsi
2. Бацевич, Ф. С. (2008). Дискурсивна прагматика: проблемне поле, дослідницька одиниця [Discursive pragmatics: A problem field and a research unit]. *Studia-Linguistica. Серія: Філологія*, (1), 4–10.
3. Крисанова, Т. А. (2014). Природа експресивності в кінодискурсі [The nature of expressiveness in film discourse]. *Вісник ХНУ*, (1103), 87–91.
4. Матузкова, О. П. (2022). *Лінгвокультура та переклад: монографія [Linguistic culture and translation: Monograph]*. Видавець Букаєв Вадим Вікторович.

5. Мельник, А. П. (2010). Субтитрування як різновид аудіовізуального перекладу: особливості, характер трансформацій, перекладацькі виклики (на матеріалі англійської та німецької мов) [Subtitling as a type of audiovisual translation: Features, nature of transformations, and translation challenges (based on English and German materials)]. *Українське мовознавство*, (40), 392–395.
6. Мельник, А. П. (2015). Кіноперекладяк особливий тип аудіовізуального перекладу [Film translation as a special type of audiovisual translation]. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*, (58), 110–112.
7. Озарко, Г. (2002). До питання взаємодії категорій композиції та прагматики художнього тексту [On the interaction of the categories of composition and pragmatics of a literary text]. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Мовознавство*, (8), 84–88.
8. Савченко, Л. В. (2013). *Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти: монографія [The phenomenon of ethnocodes of spiritual culture in the phraseology of the Ukrainian language: Etymological and ethnolinguistic aspects: Monograph]*. Доля.
9. Ужченко, В. Д., & Ужченко, Д. В. (2005). *Фразеологія сучасної української мови: посібник для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів [Phraseology of the modern Ukrainian language: A textbook for students of philological faculties of higher educational institutions]*. Альма-матер.
10. Шевченко, І. С. (2006). Дискурс і когнітивно-комунікативна парадигма лінгвістики [Discourse and the cognitive-communicative paradigm of linguistics]. У *Мова. Людина. Світ. До 70-річчя проф. М. Кочергана: зб. наук. статей [Language. Person. World: To the 70th anniversary of Prof. M. Kocherhan: Collection of scholarly articles]* (с. 148–156). Вид. центр КНЛУ.
11. Alfaify, A., & Ramos Pinto, S. (2022). Cultural references in films: An audience reception study of subtitling into Arabic. *The Translator, 28*(1), 112–131.
12. Chen, W., Nakamoto, T., & Zhang, J. (2021). The translation of extralinguistic cultural references in subtitling: An investigation of translation fidelity in Chinese films. *Target. International Journal of Translation Studies, 37*(4), 539–567.
13. G'aniyeva, Sitora Ziyadulla qizi. (2023). Pragmatic features of audiovisual translation. *PEDAGOGS, 46*(2), 8–11. https://pedagogs.uz/ped/article/view/205
14. Hagström, H., & Pedersen, J. (2022). Subtitles in the 2020s: The influence of machine translation. *Journal of Audiovisual Translation, 5*(1), 207–225.
15. Martínez González, A. (1988). Textos y pragmática. У *Actas del I Congreso Internacional de ASELE (Asociación para la Enseñanza del Español como Lengua Extranjera)* (с. 189–194). ASELE.
16. Romala, A. G. S. (2021). Representing the national identity through foreignization in the English translation of selected Indonesian children's literature. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*, 147–156.
17. *Spanish subtitles for episode 1 of the series "Berlin"*. (2023). https://docs.google.com/document/d/1YXPq3MIuEfAmy1PjgfepWszgdIOm6_RkDoVvGsVhjM/edit?usp=sharing
18. *Spanish subtitles for episode 2 of the series "Berlin"*. (2023). https://docs.google.com/document/d/1Ag7XvS3F9gDL0dbgP1OniXEyIrzdvsTfo5oSzB4o3P4/edit?usp=sharing
19. *Ukrainian subtitles for episode 1 of the series "Berlin"*. (2023). https://docs.google.com/document/d/1Cr60Xqp0gDoOi2OZp0NMSLBmq6eMU76PrgBP0EKapaQ/edit?usp=sharing
20. *Ukrainian subtitles for episode 2 of the series "Berlin"*. (2023). https://docs.google.com/document/d/1BnJtB05kCESkWi0RHyrKVfSV6rkOKiesJKDGFdjeYXA/edit?usp=sharing

© ***Guseinova O. M. [Guseinova O. M.]***, *ksanaguseinova@gmail.com*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 163-171
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

УДК 81'42:008:821.131.1

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 01.07.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 03.07.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 92,8 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] –17.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.163-171

ЛІНГВАЛЬНІ МАРКЕРИ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В СУЧАСНІЙ ІТАЛІЙСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ А. БАРІККО, М. МАДЗАНТІНІ ТА Е. ФЕРРАНТЕ)

Надія Євгенівна Лисенко *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0002-2216-4749
nadiia.lysenko@knlu.edu.ua

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри італійської і французької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03680, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Роксолана Юріївна Кравчук *(м. Львів , Україна)*

kravchukroksolana@gmail.com

студентка другого (магістерського) рівня
кафедри італійської і французької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03680, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Статтю присвячено дослідженню лінгвальних маркерів культурної ідентичності в італійській художній прозі порубіжжя XX–XXI ст. на матеріалі романів А. Барікко, М. Мадзантіні та Е. Ферранте. Актуальність розвідки зумовлена необхідністю комплексного вивчення мовних одиниць як носіїв етнокультурної інформації в художньому творі. Текстову репрезентацію культурної ідентичності розглянуто як знакову структуру, що експлікується через систему лінгвокультурних кодів – комбінацій смислів, які відображають уявлення певного етносу про світобуття.

У результаті аналізу емпіричного матеріалу з'ясовано, що моделювання повсякдення італійців здійснюється завдяки взаємопроникненню просторового, артефактного, гастрономічного, соматичного та духовного кодів. Взаємодія цих кодів представлена системою лінгвальних маркерів, серед яких на рівні номінації виокремлено лексеми-реалії та лексичні лакуни. Зазначені одиниці можуть виступати як самостійні лінгвокультуреми або в синергії формувати лінгвокультуреми текстового рівня, планом змісту яких постають побутові ритуали, кулінарні традиції та сценарії спілкування. Поєднання кінесичних конструкцій і вигуків відтворює етноспецифічний емоційної тип комунікації, актуалізуючи автентичний італійський побутовий уклад.

Ключові слова: *італійська культурна ідентичність, лінгвальні маркери, лінгвокультурний код, слово-реалія, лексична лакуна, лінгвокультурема.*

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])
Лінгвальні маркери культурної ідентичності в сучасній італійській художній прозі (на матеріалі романів А. Барікко, М. Мадзантіні та Е. Ферранте) (Українською) **[Linhvalni markery kulturnoi identychnosti v suchasnii italiiskii khudozhnii prozi (na materiali romaniv A. Barikko, M. Madzantini ta E. Ferrante)]**
© ***Лисенко Н. Є. [Lysenko N. Ye.]***, nadiia.lysenko@knlu.edu.ua, ***Кравчук Р. Ю. [Kravchuk R. Yu.]***, kravchukroksolana@gmail.com

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 163-171
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

LINGUISTIC MARKERS OF CULTURAL IDENTITY IN CONTEMPORARY ITALIAN LITERARY PROSE (BASED ON THE NOVELS BY A. BARICCO, M. MAZZANTINI, AND E. FERRANTE)

Nadiia Ye. Lysenko *(Kyiv, Ukraine),*

https://orcid.org/0000-0002-2216-4749
nadiia.lysenko@knlu.edu.ua

PhD (Philology), Associate Professor at the Department of Italian and French Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
3, Velyka Vasylkivska Str., Kyiv, 03150

Roksolana Yu. Kravchuk *(Lviv, Ukraine),*

kravchukroksolana@gmail.com

Master's degree student at the Department of Italian and French Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
3, Velyka Vasylkivska Str., Kyiv, 03150

The article examines linguistic markers of cultural identity in Italian literary prose at the turn of the 20th and 21st centuries, based on the novels by A. Baricco, M. Mazzantini, and E. Ferrante. The relevance of the study is determined by the need for a comprehensive investigation of linguistic units as bearers of ethnocultural information in literary texts. The textual representation of cultural identity is viewed as a semiotic structure actualized through a system of linguocultural codes – combinations of meanings that reflect a particular ethnic group's worldview. The methodological framework of the study encompasses semiotic, linguocultural, and contextual-interpretive methods.

The analysis of the empirical material demonstrates that the textual modeling of Italians' national and regional everyday life is achieved through the interpenetration of spatial, artifact, gastronomic, somatic, and spiritual cultural codes, whose semiotic boundaries are blurred within the literary text. The interaction of these codes is represented by a system of linguistic markers, among which, at the level of nomination, realia lexemes and lexical lacunae are identified. Such units may function as autonomous linguoculturemes or, in synergy, form text-level linguoculturemes. The content plane of these textual formations represents established everyday rituals, culinary traditions, and communicative scenarios of the characters. The combination of kinesic constructions and interjections reproduces an ethnospecific type of emotional communication and actualizes sociocultural content, namely, the authentic Italian way of everyday life.

Key words: *Italian cultural identity, linguistic markers, linguocultural code, realia lexeme, lexical lacuna, linguoculturem.*

Вступ. Розуміння мови не лише як інструменту комунікації, а й як специфічної форми збереження, трансляції та моделювання культурного досвіду спільноти, започатковане в

(Current issues in linguistic communications [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])
Linguistic Markers of Cultural Identity in Contemporary Italian Literary Prose (Based on the Novels by A. Baricco, M. Mazzantini, and E. Ferrante) (in Ukrainian) **[Linhvalni markery kulturnoi identychnosti v suchasnii italiiskii khudozhnii prozi (na materiali romaniv A. Barikko, M. Madzantini ta E. Ferrante)]**
© ***Lysenko N. Ye. [Lysenko N. Ye.]***, nadiia.lysenko@knlu.edu.ua, ***Kravchuk R. Yu. [Kravchuk R. Yu.]***, kravchukroksolana@gmail.com

концепціях В. фон Гумбольдта й О. Потебні та онтологічно обґрунтоване трактуванням її як простору буття людини у працях М. Гайдеґґера, дістало подальший розвиток у зарубіжних і вітчизняних етнолінгвістичних та лінгвокультурологічних студіях, зокрема у розвідках Е. Бенвеніста, А. Вежбицької, А. Мейє, Т. де Мауро, Ф. Бацевича, І. Голубовської, О. Селіванової та ін. У цьому контексті актуальним постає дослідження способів текстової експлікації культурної ідентичності як етнічної самоідентифікації особистості, що полягає в усвідомленні її приналежності до певної національної культури й мови та встановленні духовного взаємозв'язку зі своїм народом [Бацевич, 2007, с. 63; Загнітко, 2020, с. 239; Селіванова, 2008, с. 283].

Репрезентація зазначеного феномена, зокрема в художньому тексті, реалізується через лінгвокультурні коди, що постають способами категоріального впорядкування й оцінювання дійсності певною національною спільнотою, а також системою знаків і смислів, наявних у предметах її діяльності й відображених у етнічній мові та національній картині світу [Бацевич, 2007, с. 74]. Базуючись на архетипових уявленнях людини, вони забезпечують трансформацію традиційних моделей повсякденного досвіду в культурно марковані мовні одиниці, що дає змогу авторові художнього твору моделювати цілісний національний мікрокосм.

У наукових студіях останніх років вивчення лінгвокультурних кодів орієнтоване на виявлення їхньої ролі в структуруванні ментального досвіду певної лінгвоспільноти. У контрастивному аспекті крізь призму принципів релятивізму й інакшості проблему аналізує А. Бондаренко, розглядаючи лінгвокультурні коди як інструменти аксіологічної специфікації фрагментів національної картини світу [Бондаренко, 2021]. Окремі дослідницькі пошуки спрямовані на окреслення статусу та функцій конкретних кодових систем у мові, а саме: інтелектуального коду як репрезентанта ментальної сфери людини й онтологічної цінності спільноти [Ключник, 2025], предметного коду як системи координат для класифікації та структурування дійсності [Тиховська, Баньої, 2026]. Зазначені розвідки виконані на матеріалі фразеологічного та/або паремійного фондів мови. Разом із тим Н. Миронова обґрунтовує трактування художнього тексту як площини концептуалізації культурного коду, розглядаючи його як динамічний семіотичний простір трансляції колективного досвіду, що відображає національну картину світу [Миронова, 2026]. Способи об'єктивації артефактного коду через індивідуально-авторську систему тропів представлено у праці О. Мисик [Мисик, 2020]. Специфіку художнього відтворення культурного топосу італійських міст Флоренції та Венеції досліджує Т. Тверітінова, аналізуючи просторові, часові, предметні та духовні коди як канали трансляції знакових історико-культурних цінностей міського простору [Тверітінова, 2022]. М. Тріфуоджі та Ф. Сьєло фокусують увагу на особливостях наративної репрезентації неаполітанської спільноти середини XX ст., розглядаючи прозу Е. Ферранте в соціоантропологічному ракурсі [Тиховська, Баньої, 2026]. Попри значний інтерес науковців до цієї теми, проблема системного виявлення лінгвальних маркерів культурної ідентичності крізь призму взаємодії лінгвокультурних кодів у художньому творі, зокрема в сучасній італійській прозі, досі не була об'єктом цілісного аналізу.

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])
Лінгвальні маркери культурної ідентичності в сучасній італійській художній прозі (на матеріалі романів А. Барікко, М. Мадзантіні та Е. Ферранте) (Українською) **[Linhvalni markery kulturnoi identychnosti v suchasnii italiiskii khudozhnii prozi (na materiali romaniv A. Barikko, M. Madzantini ta E. Ferrante)]**
© ***Лисенко Н. Є. [Lysenko N. Ye.]***, nadiia.lysenko@knlu.edu.ua, ***Кравчук Р. Ю. [Kravchuk R. Yu.]***, kravchukroksolana@gmail.com

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 163-171
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

Метою пропонованої розвідки є виявити та систематизувати лінгвальні маркери культурної ідентичності в сучасній італійській художній прозі. **Об'єктом** дослідження виступає текстова репрезентація культурної ідентичності у творах сучасної італійської художньої прози. **Предметом** – лінгвальні маркери культурної ідентичності, які актуалізують систему лінгвокультурних кодів в аналізованих текстах.

Матеріалом дослідження обрано романи Алессандро Барікко «Oceano mare» («Море-океан», 1993), Маргарет Мадзантіні «Non ti muovere» («Не йди», 2001) та Елени Ферранте «L'amica geniale» («Моя неймовірна подруга», 2011), які репрезентують різні способи мовного конструювання культурної ідентичності в італійській прозі порубіжжя XX–XXI ст.

Методи дослідження. Основними методами аналізу слугували: метод суцільної вибірки, методи семіотичного й лінгвокультурологічного аналізу, а також контекстуально-інтерпретаційний метод. **Наукова новизна** пропонованої розвідки полягає в дослідженні взаємодії лінгвокультурних кодів як чинника репрезентації італійської культурної ідентичності в просторі художнього тексту на матеріалі романістики А. Барікко, М. Мадзантіні та Е. Ферранте.

Огляд наукової літератури. Виходячи з трактування культурної ідентичності як етнокультурної самосвідомості, пов'язаної з укоріненістю особистості в ціннісно-нормативну систему конкретного етносу, ми розглядаємо її текстове відтворення як знакову структуру, що актуалізується безпосередньо через систему лінгвокультурних кодів.

У лінгвістичних студіях під кодом культури розуміють сукупність знаків, комбінації смислів, що містять уявлення певного етносу про світобуття [Бацевич, 2007; Селіванова, 2008; Бондаренко, 2021] та структуруються відповідно до людського способу сприйняття й осмислення дійсності. Їх моделювання «відбувається на підставі співвіднесення "людина в зовнішньому світі", "людина у внутрішньому світі", "людина у фізичному просторі", "людина в часовому просторі"» [Савченко, 2013].

Попри різноманітність підходів до систематизації лінгвокультурних кодів, базовою залишається класифікація (за В. Красних), у межах якої виокремлено шість основних кодів культури: соматичний (тілесний), просторовий, часовий, предметний (артефактний), біоморфний (зоо- і фітоморфний) і духовний [цит. за: Селіванова, 2008, с. 299]. Така система відображає основні напрями культурного осмислення дійсності: тіло і тілесність, простір і час, предметне оточення, природне середовище і світ міфологічних істот, а також духовно-ціннісний вимір.

У вітчизняній лінгвістиці однією з найбільш розгалужених постає класифікаційна модель Л. Савченко, сформована й апробована на фразеологічному матеріалі, яка об'єднує п'ятнадцять лінгвокультурних кодів, диференційованих за субстанціональною та концептуальною групами [Савченко, 2013, с. 94–147]. Сутнісною характеристикою лінгвокультурних кодів є їхня дифузна проникність через нечіткість меж між ними, унаслідок чого одна кодова система позначень може бути представлена знаками іншої [Селіванова, 2008, с. 299].

У тканині художнього твору лінгвокультурні коди вербалізуються культурно маркованими одиницями. Під ними розуміємо мовні знаки, які акумулюють етнокультурну інформацію та транслюють її в простір тексту. У межах аналізу, відповідно до концепції М.

(Current issues in linguistic communications [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])
Linguistic Markers of Cultural Identity in Contemporary Italian Literary Prose (Based on the Novels by A. Baricco, M. Mazzantini, and E. Ferrante) (in Ukrainian) **[Linhvalni markery kulturnoi identychnosti v suchasnii italiiskii khudozhnii prozi (na materiali romaniv A. Barikko, M. Madzantini ta E. Ferrante)]**
© ***Lysenko N. Ye. [Lysenko N. Ye.]***, nadiia.lysenko@knlu.edu.ua, ***Kravchuk R. Yu. [Kravchuk R. Yu.]***, kravchukroksolana@gmail.com

Кочергана, ці одиниці поділяємо на безеквівалентну лексику, передусім слова-реалії як прямі номінації унікальних об'єктів матеріальної та духовної культури спільноти, лексичні лакуни – лексичні одиниці, що не мають прямого відповідника в іншій мові, та одиниці з національно-культурним фоновим компонентом, у яких за денотативної тотожності знаків актуалізуються етноспецифічні конотації [Кочерган, 2006, с. 310–311, 326–327].

Разом із тим для дешифрування глибинніших, концептуальних змістів художньої прози залучається феномен лінгвокультуреми, яка співвідноситься із зазначеними одиницями, проте не є тотожною їм. Як комплексне міжрівневе поняття, вона репрезентує єдність лінгвального та екстралінгвального культурного змісту, поєднуючи власне мовні категорії та відповідні позамовні культурні чинники. У просторі художнього тексту лінгвокультурема може бути представлена як окремою лексемою, зокрема словом-реалією, так і словосполученням або реченням. Крім того, у межах наративу вона може розгортатися на рівні тексту [Загнітко, 2020, с. 396; Медвідь, 2009, с. 9] – у вигляді описів побутових ритуалів, етнографічних сценаріїв або специфічної поведінки персонажів [Ставенко, 2023].

Основний зміст. Перейдемо до аналізу специфіки і засобів текстової репрезентації італійської культурної ідентичності у творах художньої прози порубіжжя XX–XXI ст. У романі Елени Ферранте «L'amica geniale» буття бідного неаполітанського кварталу 1950–х років описується через взаємодію просторового, артефактного та акціонального кодів: *I grandi restavano* ***nei cortili, sulle sedie impagliate, a prendersi il fresco****, scambiandosi battute con chiunque passasse, mentre le ombre del vespro allungavano la strada e i ragazzi continuavano a correre* [Ferrante, 2011, p. 22]. Репрезентантами просторового й артефактного кодів виступають локатив *i cortili* та номінація предмета побуту *sedie impagliate*, які функціонують у синтаксичному зв'язку з фразеологізмом *prendersi il fresco* – актуалізатором акціонального коду. У контексті південноіталійського способу життя це стійке словосполучення позначає щоденний місцевий ритуал – після виснажливої денної спеки мешканці кварталу виносять стільці на вулицю або у внутрішній двір, щоб поспілкуватися та відпочити [Chiari, 2019, p. 15]. Номінація *sedie impagliate*, що вказує на матеріал виготовлення меблів – солому або очерет, функціонує як виразна побутова реалія, актуалізуючи уявлення про скромний матеріальний статок родин. Синтез зазначених маркерів на рівні художнього наративу дозволяє розглядати цей фрагмент як простір взаємодії мовних одиниць лексичного й фразеологічного рівня, які інтегруються в комплексну лінгвокультурему текстового рівня, акумулюючи культурний смисл – традиційний побутовий уклад півдня Італії.

Аналіз моделювання італійської ідентичності у прозі письменниці унаочнює специфіку просторової організації неаполітанського побуту, де межа між приватним житлом і вулицею є повністю розмитою. Дифузне переплетення просторового та артефактного кодів ілюструє такий фрагмент роману: *La vita del rione scorreva all'aperto;* ***le porte dei bassi*** *restavano* ***spalancate*** *estate e inverno, lasciando vedere l'interno buio e la miseria delle stanz* [Ferrante, 2011, p. 28]. Ключовим лінгвальним маркером тут постає архітектурна номінація *i bassi*, яка функціонує одночасно як слово-реалія та лексична лакуна. Ця лексема номінує особливий тип помешкання: вузьке житлове приміщення з однією або максимум двома кімнатами, розташоване на рівні першого поверху, двері якого виходять безпосередньо на

© ***Лисенко Н. Є. [Lysenko N. Ye.]***, nadiia.lysenko@knlu.edu.ua, ***Кравчук Р. Ю. [Kravchuk R. Yu.]***, kravchukroksolana@gmail.com

вулицю, сформоване внаслідок переоблаштування колишніх складських чи господарських об'єктів [Celotto, 2012, p. 8–9]. У художньому просторі роману *i bassi* постають соціокультурним символом неаполітанської бідності та особливого колективного співжиття, де будь-які події приватного життя розгортаються на очах у всієї громади. Взаємодія просторової *i bassi* та артефактної *le porte spalancate* реалій дозволяє кваліфікувати весь аналізований уривок як комплексну лінгвокультурему текстового рівня.

Артефактний код також тісно пов'язаний із релігійною атрибутикою та традиційними практиками католицизму, які в італійській провінції є невіддільними від повсякденного буття. Розглянемо опис консервативного південного селища у романі Маргарет Мадзантіні «Non ti muovere»: *Ricordo* ***il selciato*** *consumato del paese,* ***le donne vestite di nero*** *sedute* ***sugli scalini*** *con* ***il rosario*** *tra le dita, che mi guardavano passare come fossi uno straniero venuto da un altro mondo* [Mazzantini, 2001, p. 104]. Носіями етномаркованої інформації у наведеному фрагменті виступають номінації *il selciato* та *il rosario*. Артефактний маркер *il selciato* функціонує як слово-реалія, що позначає давню кам'яну бруківку історичних центрів та невеликих італійських містечок (i borghi) [Soprintendenza Archeologia, Belle Arti e Paesaggio per il Comune di Napoli, 2026]. Тоді як лексема-реалія *il rosario* у поєднанні з описом *donne vestite di nero* та локативом *sugli scalini* створює упізнаваний образ італійського Півдня. Реалія *il rosario* постає тут безеквівалентною мовною диницею, оскільки номінує не просто матеріальний об'єкт (артефактний код), а молитовну католицьку традицію (духовний код). Дифузна взаємодія артефактних маркерів (*selciato, rosario*), просторових координат (*scalini*) та соматичного вияву релігійності (*rosario tra le dita*) дозволяє кваліфікувати цей художній опис як комплексну лінгвокультурему текстового рівня, що виражає глибоку релігійність та патріархальний побутовий уклад спільноти.

Гастрономічний код постає одним із найпотужніших та найвиразніших актуалізаторів італійської культурної ідентичності. Дослідники історії гастрономії М. Монтанарі та А. Капатті обґрунтовують тезу про те, що їжа та напої в національному дискурсі є не просто засобом підтримки життєдіяльності, а повноцінною комунікативною системою, яка маркує регіональну самобутність, родинну єдність та соціальний статус індивіда [Capatti, Montanari, 1999].

У романі Елени Ферранте «L'amica geniale» гастрономічний код постає наскрізним інструментом моделювання регіональної ідентичності: *Dalla cucina saliva l'odore forte* ***del ragù****, un profumo denso che aveva* ***sobbollito per ore e ore*** *fin dal mattino presto* [Ferrante, 2011, p. 112]. Основним носієм національно-специфічної інформації у наведеному фрагменті виступає кулінарний маркер *il ragù*. В італійському культурному просторі ця назва функціонує як слово-реалія з глибоким фоновим компонентом, оскільки *ragù napoletano* сутнісно відрізняється від північноіталійського *ragù alla bolognese* [Capatti, Montanari, 1999, p. 182]. На відміну від північного варіанта з м'ясного фаршу, південне рагу – це страва з великих шматків м'яса, яка має довго млоїтися на мінімальному вогні [Soprintendenza Archeologia, Belle Arti e Paesaggio per il Comune di Napoli, 2026]. Культурний зміст цієї реалії підсилює дієслівна конструкція часового коду *sobbollire per ore e ore*, яка вербалізує специфіку автентичної південної кулінарної практики. Взаємодія гастрономічного (*il ragù*),

(Current issues in linguistic communications [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])
Linguistic Markers of Cultural Identity in Contemporary Italian Literary Prose (Based on the Novels by A. Baricco, M. Mazzantini, and E. Ferrante) (in Ukrainian) **[Linhvalni markery kulturnoi identychnosti v suchasnii italiiskii khudozhnii prozi (na materiali romaniv A. Barikko, M. Madzantini ta E. Ferrante)]**
© ***Lysenko N. Ye. [Lysenko N. Ye.]***, nadiia.lysenko@knlu.edu.ua, ***Kravchuk R. Yu. [Kravchuk R. Yu.]***, kravchukroksolana@gmail.com

ольфакторного (*l'odore forte, profumo denso*), а також темпорального (*per ore e ore, dal mattino presto*) маркерів дозволяє розглядати цей художній опис як комплексну лінгвокультурему текстового рівня. Планом її змісту виступає відображення цінностей сімейних традицій, родинної єдності та затишку.

У романі Маргарет Мадзантіні «Non ti muovere» гастрономічний код репрезентує концепцію «бідної кухні» (cucina povera), типової для південноіталійського селянства: *Mangiava* ***pane e pomodoro*** *con* ***le mani sporche di terra***, ***strofinando l'aglio*** *sulla* ***crosta dura*** *come facevano i contadini di quel posto»* [Mazzantini, 2001, p. 118]. У наведеному фрагменті спостерігаємо переплетення гастрономічного та соматичного кодів культури. Перший виражається цілим комплексом маркерів: номінацією традиційної селянської страви *pane e pomodoro*, лексемами *l'aglio* та *crosta dura*, *strofinando*. Ця кулінарна практика відображає побут італійського селянства, де зачерствілий хліб натирали часником і розм'якшували томатами [VoSLIG, 2026]. Другий код маркований конструкцією *con le mani sporche di terra*, що вказує на безпосередній фізичний контакт із землею. Міжкодова взаємодія у цьому уривку формує комплексну лінгвокультурему текстового рівня, планом змісту якої постає бідне селянське буття та важка фізична праця.

У романі Алессандро Барікко «Oceano mare» гастрономічний код функціонує як засіб відтворення італійської культури столу: *Sul tavolo c'era una bottiglia* ***di vino rosso della casa***, *del pane* ***appena sfornato*** *e un piatto con* ***formaggio stagionato*** *che* ***profumava d'erba e di legna*** [Baricco, 1993, p. 34]. Лінгвальними маркерами гастрономічного коду в наведеному фрагменті виступають лексеми-реалії *il formaggio stagionato* та *il vino rosso della casa*. В італійській кулінарній традиції ступінь визрівання сиру (*fresco, semi-stagionato, stagionato*) постає лінгвокультуремою, оскільки маркує унікальні органолептичні та технологічні характеристики продукту [VoSLIG, 2026]. Етнокультурний зміст цього опису розкривається через дифузію гастрономічного й темпорального кодів, що актуалізується прикметником *stagionato* та дієприкметниковим зворотом *appena sfornato*. Предикативна конструкція *profumava d'erba e di legna* експлікує ольфакторний компонент гастрономічного коду, вказуючи на автентичність продуктів. Міжкодова взаємодія формує комплексну текстову лінгвокультурему, планом змісту якої постає відображення гастрономічної традиції італійців.

Яскравим виявом італійської культурної ідентичності постає високий рівень експресивності спілкування, що знаходить своє вираження через синергію вербальних та невербальних компонентів соматичного коду, які функціонують у тексті як культурно марковані одиниці: ***Mamma mia***, *che storia, disse il professore* ***scuotendo le dita nell'aria, per carità***, *non mi chieda di credere a una simile assurdità* [Baricco, 1993, p. 62].

У наведеному уривку спостерігаємо дифузну взаємодію різних засобів вираження соматичного коду. Його невербальний складник представлений кінесичною конструкцією *scuotendo le dita nell'aria*, яка відбиває іронічне несприйняття або здивування мовця. Тоді як вербальна репрезентація цього коду здійснюється через безеквівалентні мовні одиниці – вигуки *Mamma mia* та *per carità*, що, у цьому контексті, виражають критичне несприйняття почутого. У такий спосіб формується комплексна лінгвокультурема текстового рівня, планом змісту якої постає відображення традиційної для італійців моделі емоційного спілкування.

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])
Лінгвальні маркери культурної ідентичності в сучасній італійській художній прозі (на матеріалі романів А. Барікко, М. Мадзантіні та Е. Ферранте) (Українською) **[Linhvalni markery kulturnoi identychnosti v suchasnii italiiskii khudozhnii prozi (na materiali romaniv A. Barikko, M. Madzantini ta E. Ferrante)]**
© ***Лисенко Н. Є. [Lysenko N. Ye.]***, nadiia.lysenko@knlu.edu.ua, ***Кравчук Р. Ю. [Kravchuk R. Yu.]***, kravchukroksolana@gmail.com

Проте національна експресивність має й інший вияв: у стані граничного розпачу вона здатна трансформуватися у протилежну форму вираження почуттів – інтенсивну мову тіла на тлі повного мовчання: ***Si portò le mani alla testa, si piegò in due*** *e cominciò a* ***scuotere il capo senza emettere alcun suono****, con gli* ***occhi spalancati nel vuoto*** [Mazzantini, 2001, p. 156].

Соматичний код культури в наведеному уривку формується комплексом мовних одиниць на позначення невербальних дій персонажа: кінесичними конструкціями *si portò le mani alla testa, si piegò in due, scuotere il capo* та мімічним знаком *occhi spalancati nel vuoto*. Етнокультурна специфіка фрагмента актуалізується через поєднання інтенсивних фізичних рухів за відсутності звукового складника, що марковано інфінітивною конструкцією *senza emettere alcun suono*. Зазначені засоби утворюють комплексну лінгвокультурему текстового рівня, планом змісту якої постає вираження безмовного розпачу персонажа.

Висновки дослідження. Художня репрезентація італійської культурної ідентичності в аналізованих творах реалізується через дифузну взаємодію лінгвокультурних кодів. Провідну роль у моделюванні національного й регіонального буття італійців відіграють просторовий, артефактний, гастрономічний, соматичний та духовний коди культури, семіотичні межі між якими в наративі є рухливими. Об'єктивація цих кодів в оповідному просторі розглянутих романів забезпечується системою культурно маркованих одиниць: лексем-реалій та лексичних лакун, які функціонують у синтаксичному зв'язку зі стійкими словосполученнями. Комплексною знаковою одиницею вираження італійської ідентичності постає лінгвокультурема, яка у межах аналізованих творів розгортається від окремої лексеми до рівня текстових фрагментів, де мовні знаки інтегруються в описи побутових ритуалів, кулінарних практик та сценаріїв спілкування персонажів, акумулюючи єдиний культурний смисл – національно-специфічний уклад буття італійців.

Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі вбачаємо у вивченні лінгвальних маркерів культурної ідентичності в перекладацькому аспекті. Крім того, доцільним постає розширення емпіричної бази дослідження через компаративний аналіз італійських лінгвокультурних кодів та кодових систем інших європейських спільнот.

References:

1. Бацевич, Ф. С. (2007). *Словник термінів міжкультурної комунікації [Slovnyk terminiv mizhkulturnoi komunikatsii (Dictionary of intercultural communication terms)]*. Довіра.
2. Бондаренко, А. І. (2021). Лінгвокультурні коди в контрастивному вимірі [Linhvokulturni kody v kontrastyvnomu vymiri (Linguocultural codes in a contrastive dimension)]. *Література та культура Полісся [Literatura ta kultura Polissia (Literature and Culture of Polissia)]*, (101/16), 107–118.
3. Загнітко, А. П. (2020). *Сучасний лінгвістичний словник [Suchasnyi linhvistychnyi slovnyk (Modern linguistic dictionary)]*. Твори.
4. Ключник, Т. О. (2025). Інтелектуальний код і специфіка його виокремлення в українській лінгвокультурі [Intelektualnyi kod i spetsyfika yoho vyokremlennia v ukrainskii linhvokulturi (The intellectual code and the specificity of its identification in Ukrainian linguoculture)]. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія [Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Filolohiia (Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology)]*, (76), 62–66. https://doi.org/10.32782/2409-1154.2025.76.12

(Current issues in linguistic communications [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])
Linguistic Markers of Cultural Identity in Contemporary Italian Literary Prose (Based on the Novels by A. Baricco, M. Mazzantini, and E. Ferrante) (in Ukrainian) **[Linhvalni markery kulturnoi identychnosti v suchasnii italiiskii khudozhnii prozi (na materiali romaniv A. Barikko, M. Madzantini ta E. Ferrante)]**
© ***Lysenko N. Ye. [Lysenko N. Ye.]***, nadiia.lysenko@knlu.edu.ua, ***Kravchuk R. Yu. [Kravchuk R. Yu.]***, kravchukroksolana@gmail.com

5. Кочерган, М. П. (2006). *Основи зіставного мовознавства [Osnovy zistavnoho movoznavstva (Fundamentals of contrastive linguistics)]*. Академія.
6. Медвідь, Н. С. (2009). *Лінгвокультуреми в українській соціально-психологічній прозі першої половини XX ст. [Linhvokulturemy v ukrainskii sotsialno-psykholohichnii prozi pershoi polovyny XX st. (Linguocultural units in Ukrainian socio-psychological prose of the first half of the 20th century)]* [Автореф. дис. … канд. філол. наук].
7. Миронова, Н. В. (2026). Художній текст як простір концептуалізації культурного коду [Khudozhnii tekst yak prostir kontseptualizatsii kulturnoho kodu (Literary text as a space for the conceptualization of cultural code)]. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики [Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi linhvistyky (Problems of Semantics, Pragmatics and Cognitive Linguistics)]*, (49), 52–62. https://doi.org/10.17721/2663-6530.2026.49.52-62
8. Мисик, О. (2020). Артефактний етнокультурний код у поетичних творах Ігоря Калинця [Artefaktnyi etnokulturnyi kod u poetychnykh tvorakh Ihoria Kalyntsia (Artifact ethnocultural code in the poetic works of Ihor Kalynets)]. *Актуальні питання гуманітарних наук [Aktualni pytannia humanitarnykh nauk (Current Issues in the Humanities)]*, *1*(33), 197–202. https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/33.215724
9. Савченко, Л. В. (2013). *Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти [Fenomen etnokodiv dukhovnoi kultury u frazeolohii ukrainskoi movy: etymolohichnyi ta etnolinhvistychnyi aspekty (The phenomenon of ethnocodes of spiritual culture in Ukrainian phraseology: Etymological and ethnolinguistic aspects)]*. Доля.
10. Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми [Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy (Modern linguistics: Trends and problems)]*. Довкілля-К.
11. Ставенко, О. В. (2023). *Австралійські художні етнонаративи для дітей: лінгвокультурний аспект [Avstraliiski khudozhni etnonaratyvy dlia ditei: linhvokulturnyi aspekt (Australian literary ethnonarratives for children: A linguocultural aspect)]* (Дис. доктора філософії).
12. Тверітінова, Т. І. (2022). Культурний код італійського міста в романі Д. Брауна «Інферно» [Kulturnyi kod italiiskoho mista v romani D. Brauna «Inferno» (The cultural code of an Italian city in Dan Brown's novel *Inferno*)]. *Література та культура Полісся [Literatura ta kultura Polissia (Literature and Culture of Polissia)]*, (106/20), 53–62. https://doi.org/10.31654/2520-6966-2022-20F-106-53-62
13. Тиховська, О. М., & Баньої, В. Ф. (2026). Лінгвокультурний потенціал предметного коду в українській фраземіці [Linhvokulturnyi potentsial predmetnoho kodu v ukrainskii frazemitsi (Linguocultural potential of the object code in Ukrainian phraseology)]. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика [Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Filolohiia. Zhurnalistyka (Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalism)]*, *37*(76), 96–104. https://doi.org/10.32782/2710-4656/2026.1.1/16
14. Capatti, A., & Montanari, M. (1999). *La cucina italiana: Storia di una cultura*. Laterza.
15. Celotto, C. (2012). *'O vascio: Breve storia dei "bassi" napoletani* (S. Siano, Photogr.). Intra Moenia.
16. Chiari, G. P. (2019). *La passeggiata italiana: Una storia culturale*. Museo del Camminare.
17. Soprintendenza Archeologia, Belle Arti e Paesaggio per il Comune di Napoli. (2026). *Official website*. https://sabap.na.it/il-ragu
18. Trifuoggi, M., & Sielo, F. (2023). My brilliant city: Naples, urban poverty and the 'ethnographic imagination' of Elena Ferrante. *Journal of Modern Italian Studies*, *28*(3), 362–379. https://doi.org/10.1080/1354571X.2023.2173910
19. Vocabolario Storico della Lingua Italiana della Gastronomia (VoSLIG). (2026). *AtLiTeG*. https://vocabolario.atliteg.org/lemmario/caffettiera/6506?utm_source
20. Baricco, A. (1993). *Oceano mare*. Rizzoli.
21. Ferrante, E. (2011). *L'amica geniale*. Edizioni E/O.
22. Mazzantini, M. (2001). *Non ti muovere*. Mondadori.

© ***Лисенко Н. Є. [Lysenko N. Ye.]***, nadiia.lysenko@knlu.edu.ua, ***Кравчук Р. Ю. [Kravchuk R. Yu.]***, kravchukroksolana@gmail.com

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 172-178
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

УДК 811.134.2:81'42

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 05.08.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 07.08.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 97,0 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] –21.08.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.172-178

ҐЕНЕЗА КОНЦЕПТУ "КУЛЬТУРА" В ІСПАНОМОВНОМУ ПРОСТОРІ

Наталія Миколаївна Попова *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0001-5873-7177
popovanatala425@gmail.com

доктор філологічних наук, професор кафедри романської філології,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У дослідженні аналізується лінгвістичний концепт "культура" з погляду когнітивного підходу до лінгокультурології. У дослідженні вивчається еволюція концепту від його архетипу до сучасного значення, актуалізованого в іспаномовному світі. Семантико-когнітивний аналіз концепту, вербалізованого в іспанських текстах XVI–XXI століть, дозволив виявити особливості розвитку досліджуваної ментальної одиниці та механізми її перетворення з універсального на культурно маркований концепт. Соціокультурна контекстуалізація сприяла семантичному розвитку, абстрагуванню, метафоризації значення та блендингу концептуальних полів, зумовивши утворення кількох прототипів концепту в історичному розрізі. Результати дослідження вказують на динамічну когнітивну модель, у якій закодовано колективну ідентичність, національні цінності та епістемологічні фрейми концепту "культура" в іспаномовному світі. До культурно специфічних концептуальних характеристик відносяться антиномність, гуманізація, розширення моральних та етичних категорій.

Ключові слова: *лінгвокультурний концепт, інтерпретаційне поле, семантико-когнітивний аналіз, прототипне значення, соціокультурний компонент, прагматична інтенція.*

GENESIS OF THE "CULTURE" CONCEPT IN THE SPANISH-SPEAKING WORLD

Nataliia M. Popova *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0001-5873-7177
popovanatala425@gmail.com

DSc (Philology), Professor at the Romance Philology Department,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

This study analyses the Spanish linguistic "culture" concept from the perspective of cognitive approach to cultural studies. The evolution of the concept from its archetype to its contemporary meaning, reflected in Spanish discourse, is examined. A semantic and cognitive analysis of the concept, verbalised in Spanish texts from the 16th to the 21st centuries, made it possible to identify the characteristics of the semantic development of

linguistic units that express the concept across several historical periods. The research also investigated the mechanisms of its transformation from a universal to a culturally marked mental unit. It was revealed that sociocultural contextualisation contributed to the semantic development, abstraction and metaphorisation of the meaning of the concept's verbalisers, as well as to the blending of conceptual fields, leading to the formation of several prototypes of the mental unit across the historical period. The reasons for the differences in the interpretation of the "culture" concept at the synchronic level lie in the various types of consciousness reflected in the texts, notably the philosophical, religious and ideological. However, the "culture" concept, verbalised in fiction, contains the most enduring conceptual features, owing to the stability of the interpretation of this mental unit at the level of everyday mass consciousness, where the need to actualise the concept is combined with the historical memory of the Spaniards.

The findings of the study point to a dynamic cognitive model in which collective identity, national values and the epistemological frames of the "culture" concept in the Spanish-speaking world are encoded. The utilitarian zone of the concept, which defines its pragmatic component, demonstrates the potential for manipulating mass consciousness by emphasising certain conceptual features. Culturally specific conceptual characteristics include antinomy, humanisation and the expansion of moral and ethical categories, as evidenced by an analysis of the social and cultural elements within the interpretative field of the "culture" concept.

Keywords: *linguocultural concept, interpretative field, semantic and cognitive analysis, prototype meaning, social meaning, pragmatic intention.*

Вступ. Лінгвістичний концепт "культура" посідає важливе місце в іспаномовній картині світу, оскільки функціонує як ключова культурна та когнітивна категорія, завдяки якій мовці інтерпретують соціальні явища та власну ідентичність. Це свідчить про лінгвокультурне маркування універсального комплексного ментального утворення, на генезу якого впливає історичний досвід, комунікативно-дискурсивні практики та соціокультурні цінності. **Актуальність** наукової розвідки полягає в з'ясуванні механізмів впливу універсальних та лінгвокультурних концептів на людське мислення та світосприйняття. **Метою** є дослідження семантичних змін, яких зазнав концепт "культура" в іспаномовному світі, та когнітивних механізмів його перетворенню на культурно специфічну ментальну структуру. До завдань входить вивчення змін лінгвістичного значення, динамічністю якого зумовлюється поєднанням мови, пізнання, культури та соціуму. Подвійність значення – матеріальне та символічне, – впливає на розвиток усієї семантичної траєкторії концепту, яка відображає зміни у концептуальному ядрі. **Об'єктом** дослідження є лінгвістичний концепт "культура", який функціонує в іспаномовному суспільстві з XVI до XXI століття. **Предметом** дослідження є його семантичні інваріанти та когнітивні інтерпретації, що вербалізуються в іспаномовних текстах. **Наукова новизна** дослідження полягає у визначенні особливостей семантичного поля та когнітивних механізмів перетворення універсального концепту "культура" на культурно марковану ментальну структуру, яка актуалізує історико-культурні, соціоідеологічні та повсякденно-побутові аспекти у свідомості іспанців.

Матеріали та методи. Матеріалом дослідження стали художні, релігійні, філософські та публіцистичні тексти, створені іспанськими авторами з XVI по XXI століття, зібрані в корпусах іспанської мови CORDE та CREA Іспанської королівської академії. Методологія дослідження поєднує семантико-когнітивний, лінгокультурологічний та історичний підходи до вивчення мовних одиниць, які відображають концепт "культура" у мовній картині світу Іспанії. Кількісний аналіз корпусів дозволив відібрати найбільш частотні вербалізатори концепту

© ***Попова Н. М. [Popova N. M.]***, popovanatala425@gmail.com

"культура" та визначити ядерні семи на історичних зрізах. Когнітивний аналіз контекстів, у яких використовуються вербалізатори концепту, слугував визначенню змін у сприйнятті та розумінні ментальної одиниці носіями іспанської концептосфери.

Огляд наукової літератури. У останніх лінгвістичних дослідженнях значну увагу науковців приділено відмінностям сприйняття універсальних концептів представниками різних етнокультур. Е. Бернардес, К. Годдарт, І. Голубовська, Х. Луке Дуран, З. Ковецсес, А. Мусолфф, А. Приходько, Т. Радзієвська, Ф. Шаріфіан, А. Вежбицька значну увагу присвятили виявленню причин відмінної інтерпретації лінгвістичних концептів різними культурними спільнотами [Bernárdez, Carisio, 2025; Goddard, Wierzbicka, 2014; Голубовська, 2016; Luque Durán, 2004; Kovecses, 2017; Musolff, 2017; Приходько, 2008; Радзієвська, 2010; Sharifian, 2011; Wierzhbicka, 2018]. М. Аллар-Кропп вивчає основні характеристики, що пов'язують мову та культуру, звертаючи основну увагу на лінгвістичну схожість та відмінності у лексиконі різних мов, а також динаміку міжкультурної комунікації у широкому та вузькому контекстах [Allar-Kropp, 2020]. Польські вчені, застосовуючи етнолінгвістичний підхід до мови та культури, що визначається як етносемантика, відзначають важливість внеску літератури та поезії в розвиток лінгвокультурних концептів [Głaz et al., 2013, с. 64]. Проте, недослідженими залишаються когнітивні механізми перетворення універсальних концептів на культурно специфічні, а також риси, набуті універсальним концептом "культура" в іспаномовному світі.

Основний зміст. Для кращого розуміння ґенези концепту скористаємося теорією прототипів Д. Ґерартса, який пропонує досліджувати семантичний розвиток прототипного ядра від архетипу до сучасного стану [Geeraerts, 1997]. Архетипне значення слова "культура" – "обробка землі", – відображало прямий зв'язок між людиною та природою. Семантичне ядро складалося з лексем *cultivar, tierra, campo, labrar* [Corominas, Pascual, 1991, с. 56–57]. Когнітивна модель "культура – це обробка землі" втілювала досвід та відображала попередній етап когнітивного сприйняття. Семантичними рисами були матеріальність, виживання, сезонні цикли, взаємозалежність людини та природи. На цьому етапі "культура" ще не характеризувалася у свідомості як "економічна діяльність" або "біологічна необхідність". Вона була швидше умовою існування, ніж абстрактною цінністю.

Це архетипне значення швидко розширило семантику в XVI столітті від традиційного *tradición de cultivar tierra / lugar de habitar* до *defender la tierra* і *culto religioso.* Подальші інтерпретації XVI століття відображають такі важливі семантичні характеристики, як "територіальна приналежність", "релігійні переконання", "соціальна ієрархія". Когнітивними механізмами розширення ядра концепту стали метонімія (*tierra* → *patria* → *identidad*) та метафора (*cultivación* → *formación de moraleja*). Ключовими вербалізаторами цих значень є лексеми *defender, honrar, adorar, culto.* Так, наприклад, Мігель де Сервантес у романі "Don Quijote de la Mancha" (1605) створює культурний світ, де честь і соціальні цінності набувають особливого значення: *La honra es patrimonio del alma* [Real Academia Española, б. д.].

Перший прототип концепту, що сформувався в XVI столітті, розширюється в епоху бароко (XVII століття), збагатившись значенням *cultivo del espíritu → estilo → arte → nación.* Один з ядерних елементів *honor* та його інваріант *honra* перетворюються ледь не найважливішу іспанську національну цінність, проте з відмінностями у значенні, зумовленими

© ***Popova N. M. [Popova N. M.]***, popovanatala425@gmail.com

її інтерпретацією різними соціальними станами суспільства. Якщо *honra* набувається людиною завдяки її власними вчинками, то *honor* передається у спадок від батька до сина. Концептуальна метафора "la mente es un campo" свідчить про концептуальний зсув від зовнішніх практик до культивації особистісних рис людини та особистісного розвитку. Ця метафора перетворює "культуру" на процес інтелектуального та морального вдосконалення, самостворення. Балтасар Граціан ("Oráculo manual", 1647), наприклад, писав: *El hombre no nace hecho: cultívase* [Real Academia Española, б. д.].

У XVIII столітті до ядерних характеристик концепту "культура" входять нові цінності суспільства, що вербалізуються лексемами *desarrollo histórico, civilización, artificialidad, conocimiento*. Культовими стають знання та суспільний розвиток, перетворюючи культуру з процесу на систему. Ключовою ядерною характеристикою концепту "культура" стає інтелектуальне вдосконалення людини. Метафорично "культура – це знання", а "знання – це цивілізація". У філософському дискурсі Фейхоо ("Teatro crítico universal", 1726) та інших мислителів доби Просвітництва "культура" інтерпретуються як "раціональний розвиток" та "інтелектуальне вдосконалення" [Real Academia Española, б. д.].

У XIX столітті до семантичного поля входять лексеми та словосполучення *progreso, diferencias sociales, habilidad,* вказуючи на суспільні процеси та потреби. Також важливого значення набуває елемент *solidaridad* як елемент культури. Когнітивна модель концепту "культура" перетворюється на соціально-когнітивну, де культура асоціюється з суспільним капіталом. На перший план виходять семантичні опозиції "культура проти варварства", "освіченість проти неосвіченості": *La cultura está vinculada a la jerarquía social y a la modernización* (Galdós, 1880) [Real Academia Española, б. д.].

Виникнення третього прототипу концепту "культура" в іспаномовному суспільстві зумовлено зміною способу життя, розвитком промисловості, науки та технологій, змінами ідеології та соціальних цінностей. Вербалізатори *modo de vida, valores, ideologías, tecnología* актуалізують ядро досліджуваного концепту, зумовлюючись життєвою необхідністю та ціннісними орієнтаціями. У когнітивному сенсі культура перетворюється на спосіб життя, а її форма є динамічною та залежною від історичної ситуації: "*Cultura es el sistema vital de las ideas…*" (Ortega y Gasset, 1930) [Real Academia Española, б. д.], тобто культура стає колективною, системною та багатовимірною.

Безумовно, початок XXI століття вносить свої зміни в інтерпретаційні поля іспанського концепту "культура". Частина суспільства добре розуміє необхідність глобалізації та кооперації. У різних сферах важливими матеріальними цінностями стають процвітання та добробут, розвитку яких сприяє знання. Водночас інша частина світового суспільства прагне геополітичного перерозподілу влади, що змушує іспанців зосередитися на питаннях безпеки. Інтерпретація концепту "культура" набуває значення "міжнародної комунікації", здатної забезпечити майбутнє. Семантичними маркерами у XXI столітті стають *límites fluidas, características híbridas, estructura radial, espacio de interacción,* вербалізуючи такі когнітивні риси як глобалізація, багатокультурність, співробітництво.

Результати кількісного аналізу використання лексем-вербалізаторів концепту "культура" у корпусі іспанської мови свідчить про те, що найчастіше культура асоціюється з цінностями суспільства – *valor* (0,023 %). Далі ідуть *espíritu, arte, conocimiento, desarrollo,*

© ***Попова Н. М. [Popova N. M.]***, popovanatala425@gmail.com

moral, inteligencia. Лексема зі значенням "вирощування сільськогосподарських рослин" та похідні від неї за частотністю використання знаходяться лише на дев'ятому місці (0,002 %).

Таблиця 1

Частотність використання ключових вербалізаторів концепту "культура" в іспанських текстах XVI-XXI століття
(Корпусний аналіз: загальна кількість слів 81 318 731)

Вербалізатор концепту	К-сть слів	%
Valor	18500	0,023
Espíritu	16797	0,020
Arte	14573	0,017
Conocimiento	7803	0,009
Desarrollo	6592	0,008
Moral	6306	0,007
Cultura	5155	0,006
Inteligencia	4386	0,004
Cultivo	2005	0,002

Лінгвістичний концепт "культура" в іспанській свідомості тісно пов'язаний зі сферами мистецтва, історії, освіти, економіки, релігії, поведінки, суспільства, національних та індивідуальних якостей, толерантності, віри, добробуту та різноманіття. Асоціативне поле концепту розвивається завдяки різним типам інтерпретації концепту, що відображається в художніх, філософських, релігійних, газетно-публіцистичних текстах. Певні відмінності інтерпретації спостерігаємо у контекстах, які характеризують філософський, релігійний та ідеологічний типи свідомості. Проте, якою б не була політика держави, вона не здатна закріпити надовго асоціативні та ціннісні концептуальні ознаки без їхньої інтерпретації на рівні побутової масової свідомості, де актуалізація концепту зумовлюється категорією необхідності. Асоціативні поля концептів часто накладаються одне на одне, утворюючи так званий блендинг концептуальних полів [Fauconnier, Turner, 2008, с. 12]. Спосіб світосприйняття носіїв іспанської концептосфери та історична пам'ять зумовлюють антиномність когнітивних ознак іспанського концепту "культура": індивідуалізм та персоналізація поряд з глобальністю та узагальненням, варіативність і диференціація разом з винятковістю.

Отримані результати та їх обговорення. Проаналізувавши семантичні особливості вербалізаторів концепту "культура" та його когнітивні ознаки можна сказати, що їхній розвиток залежить від лінгвістичної свідомості, відображеної в певному тексті. Відповідно, способи відбору та поєднання мовних одиниць та їх інтерпретація в іспанській літературі можуть слугувати розумінню особливостей концепту "культура" у масовій свідомості носіїв мови. Як стверджує Л. Гнатюк, мовна свідомість – це набір ментальних уявлень про світ, що матеріалізуються мовними одиницями [Гнатюк, 2022, с. 9]. Відповідно, інтерпретаційне поле концепту є причиною модифікації концептуальних рис та визначає культурні особливості концептів.

Ціннісний та асоціативний компоненти концепту "культура" відображають оцінку суспільства. Наприклад, лексема *macho* в іспанській лінгвокультурі, що має спільне походження зі словом *hidalgo* й поєднує риси іспанських конкістадорів та індіанців у XVI–XVII столітті, характеризується в сучасності такими когнітивними рисами, як *arrogante,*

© ***Popova N. M. [Popova N. M.]***, popovanatala425@gmail.com

jactancioso, honesto, atractivo, valiente. Позитивна конотація ставить лексему *macho* поряд з лексемою *caballero* та відрізняє їхню ціннісну інтерпретацію від деяких інших європейських культур. Такі негативно забарвлені характеристики, як *agresivo, prevalente, violente, desprecio a mujeres, dominación, desigualdad*, зустрічаються в Іспанії значно рідше. Адже вони суперечать ядерним ціннісним елементам концепту іспанської лінгвокультури *familia, honor, libertad, igualdad, conocimiento, oportunidades.*

Утилітарна зона іспанського концепту "культура" характеризується прагматичним ставленням до концепту, яке виражається за допомогою мовних засобів [Кагановська, 2018, с. 34], а також знанням про те, як його використовувати для реалізації прагматичної інтенції мовця з метою маніпулювання людською думкою в політичних або ідеологічних цілях. Наше дослідження засвідчує, що знання лінгвокультурних характеристик концепту дозволяє спрогнозувати наслідки його актуалізації з метою досягнення комунікативних цілей. Наприклад, якщо більшість інтерпретацій концепту "культура" в іспаномовному світогляді є позитивними, то моральні, етичні, соціальні, політичні або історичні цінності нації сприймаються позитивно адресатами, коли адресант вербалізує цей концепт. Утилітарна зона концепту відрізняється від поняттєвого компоненту, оскільки останній містить денотативні характеристики, які інтерпретуються національною свідомістю: *cultura es un conjunto de conocimientos* (енциклопедичне значення, яке містить поняттєвий складник) → *el conocimiento enriquece y mejora el nivel de vida, y ayuda a alcanzar los objetivos deseados* (утилітарна зона концепту).

Соціальні та культурні елементи інтерпретаційного поля концепту "культура" відображають його зв'язок з життям нації, її традиціями та звичаями. Вони відображають те, як представники іспанського суспільства розуміють та сприймають цей концепт, спираючись не лише на утилітарну зону його інтерпретації, але й на історичну та культурну пам'ять нації.

Висновки дослідження. Отже, іспанський інваріант концепту "культура" є багатошаровим когнітивним утворенням, що сформувалося під впливом історичних, соціальних та ідеологічних процесів у країні. Когнітивними механізмами розвитку універсального концепту "культура" є метафоризація, абстрагування, семантичний розвиток та накладання концептуальних полів. Його перетворенню на лінгвокультурну ментальну одиницю сприяли епістемологічні рамки функціонування концепту, моральні цінності, історична пам'ять народу та його ідентичність, які залучаються в межах інтерпретаційних полів. Ціннісний, асоціативний, утилітарний та соціокультурний компоненти трансформують ядерну і периферійну зони концепту, що виражається розширенням семантичного значення денотата. Концептуальні характеристики відображають властиву іспанському характеру антиномну дуальність, поєднуючи диференціацію з комплексністю та узагальненістю. Сучасними векторами розвитку концепту є розширення моральних та етичних категорій, зокрема гуманізації та індивідуалізації, які відображають як етичні, так і матеріальні цінності іспанської нації. **Перспективами подальших наукових розвідок** є вивчення змін концептуальних характеристик лінгвокультурних концептів в умовах розширення міжкультурної комунікації з метою подолання міжкультурних бар'єрів.

References:

1. Голубовська, І. (2016). Сучасна українська лінгвоконцептологія: стан і перспективи розвитку [Holubovska, I. (2016). Suchasna ukrainska linhvokontseptolohiia: stan i perspektyvy rozvytku (Contemporary

© ***Попова Н. М. [Popova N. M.]***, popovanatala425@gmail.com

Ukrainian linguoconceptology: Current state and development prospects)]. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства [Aktualni problemy filolohii ta perekladoznavstva (Current Issues in Philology and Translation Studies)], 10*(1), 151–159.

2. Гнатюк, Л. П. (2022). Архаїчні етикетні формули як відображення специфіки мовної картини світу українців [Hnatiuk, L. P. (2022). Arkhaichni etyketni formuly yak vidobrazhennia spetsyfiky movnoi kartyny svitu ukraintsiv (Archaic etiquette formulas as a reflection of the specificity of Ukrainians' linguistic worldview)]. *Українське мовознавство [Ukrainske movoznavstvo (Ukrainian Linguistics)], 1*(52), 5–18.
3. Кагановська, О. М. (2018). Текстові концепти французької художньої прози крізь призму імплікації та експлікації [Kahanovska, O. M. (2018). Tekstovi kontsepty frantsuzkoi khudozhnoi prozy kriz pryzmu implikatsii ta eksplikatsii (Textual concepts of French literary prose through the prism of implication and explication)]. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія [Visnyk KNLU. Seriia Filolohiia (Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Series Philology)], 21*(2), 31–43.
4. Приходько, А. М. (2008). *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики [Kontsepty i kontseptosystemy v kohnityvno-dyskursyvnii paradyhmi linhvistyky (Concepts and conceptual systems in the cognitive-discursive paradigm of linguistics)]*. Прем'єр.
5. Радзієвська, Т. В. (2010). *Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту: Текст – соціум – культура – мовна особистість [Narysy z kontseptualnoho analizu ta linhvistyky tekstu: Tekst – sotsium – kultura – movna osobystist (Essays on conceptual analysis and text linguistics: Text – society – culture – linguistic personality)]*. ДП «Інформ.-аналіт. агентство».
6. Allar-Kropp, M. (2020). Languages and Worldview. *Open Educational Resources Collection*. Missouri: University pf Missouri–St. Louis, 77. https://open.umn.edu/opentextbooks/textbooks/languages-and-worldview
7. Bernárdez E., Carisio A. (2025). *Lingüística cultural. Bases teóricas, modelos y aplicaciones*. Madrid: Universidad Complutense, 282 p.
8. Corominas, J., Pascual, J. A. (1991). *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*. Madrid: Gredos, 56–57.
9. Fauconnier, G., Turner, M. (2008). *The way we think: Conceptual blending and the minds hidden complexities*. New York: Basic Books, 464 p.
10. Geeraerts, D. (1997). *Diachronic prototype semantics. A contribution to historical lexicology*. Oxford: Oxford University Press, 216 p.
11. Geeraerts D. (2016). *Prospects and problems of prototype theory. Diacronia*, 4, 1–16. http://dx.doi.org/10.17684/i4A53en
12. Głaz, A., Danaher, D., Łozowski, P. (Eds.). (2013). *The Linguistic Worldview: Ethnolinguistics, Cognition, and Culture*. London: Versita. 442 p.
13. Goddard, C., Wierzbicka, A. (2014). *Words and meanings: Lexical semantics across domains, languages and cultures*. Oxford: Oxford University Press. 314 p.
14. Kovecses, Z. (2017). Context in Cultural Linguistics: The Case of Metaphor. *Advances in Cultural Linguistics*, 307-323. https://doi.org/10.1007/978-981-10-4056-6_14
15. Luque Durán, J. D. (2004). *Aspectos universales y particulares del léxico de las lenguas del mundo*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid. 665 p. https://infoling.ucm.es/elies/elies21/
16. Musolff, A. (2017). Metaphor and Cultural Cognition. *Advances in Cultural Linguistics*, P. 325–344.
17. Núñez Méndez, E. (2016). *Diachronic applications in Hispanic linguistics*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing. 353 p.
18. Sharifian, F. (2011). *Cultural Conceptualisations and Language: Theoretical framework and applications*. John Benjamins Publishing Company. 238 p. https://doi.org/10.1075/clscc.1
19. Wierzhbicka, A. (2018). Talking About the Universe in Minimal English: Teaching Science Through Words That Children Can Understand. *Minimal English for a global world: Improved communication using fewer words*, 169–200.
21. Davies, M. *El corpus del español: Banco de datos*. https://www.corpusdelespanol.org/
22. Real academia española: Banco de datos. *Corpus de referencia del español actual (CREA). Corpus diacrónico del español (CORDE)*. http://www.rae.es

© ***Popova N. M. [Popova N. M.]***, *popovanatala425@gmail.com*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 179-184
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

УДК 811.133.1'42:75

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 23.07.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 26.07.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 93,6 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] –13.08.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.179-184

СИМВОЛІЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖИВОПИСУ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ МІШЕЛЯ УЕЛЬБЕКА «LA CARTE ET LE TERRITOIRE»)

Ірина Олегівна Чаюн *(Київська обл., Україна)*

https://orcid.org/0000-0002-7452-0784
iryna.chaiun@knlu.edu.ua

доктор філософії, викладач кафедри італійської і французької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

У статті досліджено особливості символічної репрезентації живопису у французькому художньому тексті на матеріалі роману Мішеля Уельбека «La Carte et le Territoire». Увагу зосереджено на функціонуванні живописного коду як засобу інтермедіальної організації художнього тексту та формування його семантичної структури. Проаналізовано мовні механізми вербалізації візуальних образів, мистецьких творів і творчих практик, а також визначено їхню роль у формуванні символічних значень. Встановлено основні лексичні та описові засоби репрезентації живопису. Обґрунтовано, що міжсеміотичне перекодування візуальних образів забезпечує їх інтеграцію в текстову структуру, сприяє характеристиці персонажа та концептуалізації дійсності. Виявлено роль живописного коду у формуванні багаторівневої семантики роману.

Ключові слова: *інтермедіальність, живописний код, символічна репрезентація, художній текст, вербалізація, візуальність.*

SYMBOLIC REPRESENTATION OF PAINTING IN FRENCH LITERARY TEXT (BASED ON MICHEL HOUELLEBECQ'S NOVEL *LA CARTE ET LE TERRITOIRE*)

Iryna O. Chaiun *(Kyiv region, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-7452-0784
iryna.chaiun@knlu.edu.ua

PhD (Philology), Associate Professor at the Department of Italian and French Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

The article examines the specific features of the symbolic representation of painting in French literary text based on Michel Houellebecq's novel La Carte et le Territoire*. The study focuses on the functioning of the*

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])
Символічна репрезентація живопису у французькому художньому тексті (на матеріалі роману Мішеля Уельбека «La carte et le territoire») (Українською) **[Symvolichna reprezentatsiia zhyvopysu u frantsuzkomu khudozhnomu teksti (na materiali romanu Mishelia Uelbeka «La carte et le territoire»)]**
© Чаюн І. О. [Chaiun I. O.], *iryna.chaiun@knlu.edu.ua*

pictorial code as a means of intermedial organization of the literary text and as an important component of its semantic structure. Particular attention is paid to the linguistic mechanisms through which visual information, works of art, artistic practices, and elements of the painting discourse are verbalized and incorporated into the narrative space of the novel. The analysis considers lexical units denoting artistic activity, visual objects, artistic materials, and the results of creative work, as well as descriptive constructions and contextual oppositions that contribute to the formation of pictorial meanings.

The study demonstrates that the representation of painting in the novel is not limited to the reproduction or verbal description of visual phenomena. Through intersemiotic recoding, visual images are transformed into verbal signs and acquire additional semantic and symbolic meanings within the literary context. The pictorial code contributes to the characterization of the protagonist, the representation of his artistic development, and the conceptualization of his individual perception of reality. Particular significance is attributed to the symbolic contrast between different types of visual representations, which reveals the relationship between artistic choice, perception, and the construction of meaning.

The findings indicate that the interaction of verbal and visual codes enhances the semantic complexity of the literary text and contributes to its intermedial organization. Painting therefore functions simultaneously as an object of representation, a means of character construction, and a conceptual instrument for interpreting reality. The study confirms the significance of pictorial intermediality as a mechanism of meaning formation in contemporary French literary discourse.

Keywords: *intermediality, pictorial code, symbolic representation, literary text, verbalization, visuality.*

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі символічної репрезентації живопису в романі Мішеля Уельбека *La Carte et le Territoire* з урахуванням взаємодії вербального та візуального кодів. У роботі систематизовано основні способи вербалізації живописних образів і мистецьких практик, визначено їхній символічний потенціал та встановлено роль живописного коду у формуванні семантичної структури художнього тексту. Уточнено специфіку функціонування живописної інтермедіальності як засобу смислотворення у французькому художньому тексті.

Постановка проблеми. У сучасному французькому художньому тексті взаємодія вербального та візуального кодів є одним із продуктивних способів формування багаторівневої семантики. Особливого значення набуває репрезентація живопису, яка виходить за межі простого опису творів мистецтва та може виконувати символічну, композиційну й концептуальну функції. У цьому контексті актуальним є дослідження мовних механізмів вербалізації живописного коду та визначення його символічного потенціалу в художньому тексті. Роман Мішеля Уельбека «La Carte et le Territoire» становить показовий матеріал для такого аналізу, оскільки мистецтво, зокрема живопис, посідає важливе місце в організації його образної та смислової структури.

Мета статті полягає у **виявленні та характеристиці особливостей символічної репрезентації живопису у французькому художньому тексті на матеріалі роману Мішеля Уельбека** «La Carte et le Territoire», а також у визначенні основних мовних засобів вербалізації живописного коду та його функцій у формуванні семантики твору.

(Current issues in linguistic communications [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])
Symbolic Representation of Painting in French Literary Text (Based on Michel Houellebecq's Novel La carte et le territoire) (in Ukrainian) **[Symvolichna reprezentatsiia zhyvopysu u frantsuzkomu khudozhnomu teksti (na materiali romanu Mishelia Uelbeka «La carte et le territoire»)]**
© ***Chaiun I. O. [Chaiun I. O.]***, iryna.chaiun@knlu.edu.ua

Об'єктом дослідження є інтермедіальна репрезентація живопису у французькому художньому тексті. **Предметом дослідження** є мовні засоби та способи символічної репрезентації живописного коду в романі Мішеля Уельбека «La Carte et le Territoire».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інтермедіальності та взаємодії вербального й візуального кодів активно досліджується в сучасному мовознавстві й літературознавстві. Теоретичні засади інтермедіальності розробляли **В. Вольф [Wolf, 2011], К. Клювер [Clüver, 2007], І. О. Райєвська**.

Творчість Мішеля Уельбека, зокрема роман «La Carte et le Territoire», досліджував **Дж. Армстронг**, зосереджуючись на взаємодії літератури та сучасного мистецтва, проблематиці репрезентації, образі митця та функціонуванні мистецьких творів у тексті.

Водночас **мовні засоби символічної репрезентації живопису в романі** «La Carte et le Territoire» **потребують подальшого системного вивчення**, що й визначає напрям цього дослідження.

Основний зміст. Інтермедіальність у сучасному французькому художньому тексті виявляється, зокрема, через взаємодію вербального та візуального кодів. Одним із найбільш виразних проявів такої взаємодії є репрезентація живопису, за якої образотворчі засоби та способи бачення світу трансформуються у вербальну форму. У романі Мішеля Уельбека «La Carte et le Territoire» живописний код посідає важливе місце в організації художнього простору та пов'язаний передусім із творчістю головного героя Жеда Мартена.

Живопис у романі репрезентується не лише через безпосередній опис картин, а й через номінацію мистецьких об'єктів, характеристику технік і творчого процесу, опис композиції, кольору, форми та просторової організації зображення. Таким чином, візуальна інформація набуває вербального вираження та інтегрується в структуру художнього тексту.

Особливого значення набуває творчість Жеда Мартена, який спочатку фотографує карти Michelin, а згодом створює серію фотографій та живописних творів, у яких осмислюється співвідношення людини, предметного світу й території. Уже сама назва роману «La Carte et le Territoire» актуалізує взаємозв'язок між зображенням і реальністю: карта постає як візуальна модель території, тоді як художній твір, як спосіб її інтерпретації та символічного переосмислення.

У романі М. Уельбека мистецтво також репрезентується як засіб концептуалізації та структурування дійсності, що реалізується через взаємодію вербального й візуального кодів. Живописний код набуває символічного значення завдяки його вербалізації в тексті та включенню мистецьких образів у систему номінацій, описових конструкцій і контекстуальних зв'язків.

Через художній опис візуальні об'єкти трансформуються у вербальні знаки, які не лише відтворюють їхні зображальні характеристики, а й актуалізують додаткові семантичні компоненти. У такий спосіб живопис функціонує як інтермедіальний засіб моделювання реальності: візуальний образ, перекодований засобами мови, стає складником художньої концептуалізації сучасного світу [Clüver, 2007; Wolf, 2011]. Водночас співвідношення карти й території актуалізує проблему неповної відповідності між репрезентацією та реальністю, що посилює символічний потенціал живописного коду.

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])
Символічна репрезентація живопису у французькому художньому тексті (на матеріалі роману Мішеля Уельбека «La carte et le territoire») (Українською) **[Symvolichna reprezentatsiia zhyvopysu u frantsuzkomu khudozhnomu teksti (na materiali romanu Mishelia Uelbeka «La carte et le territoire»)]**
© Чаюн І. О. [Chaiun I. O.], *iryna.chaiun@knlu.edu.ua*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 179-184
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

Особливого значення для розкриття символічного потенціалу живописного коду набувають епізоди, у яких репрезентовано творчий процес Жеда Мартена. У цих фрагментах художня діяльність персонажа постає не лише як об'єкт зображення, а й як засіб осмислення власного «я» та взаємодії з навколишньою дійсністю. Вибір об'єктів для мистецької репрезентації формує своєрідну систему знаків, через яку персонаж структурує власне сприйняття світу. Таким чином, живопис у романі виконує не тільки зображальну, а й концептуальну функцію, актуалізуючи проблематику співвідношення людини, мистецтва та реальності.

Отже, роман «La Carte et le Territoire» демонструє багаторівневу організацію інтермедіального коду, у межах якої конкретні мистецькі об'єкти набувають додаткового символічного значення. Їхня репрезентація в тексті здійснюється за допомогою вербальних засобів, що забезпечують перекодування візуальної інформації та її інтеграцію в загальну семантичну структуру роману. У цьому аспекті інтермедіальність виходить за межі суто ілюстративної функції й бере участь у формуванні художньої концепції дійсності.

Для конкретизації зазначених положень звернімося до фрагмента роману, у якому репрезентовано ставлення головного персонажа до живопису та його творчого процесу:

«Jed ne se souvenait plus quand il avait commencé à dessiner. Tous les enfants dessinent sans doute, plus ou moins, il ne connaissait pas d'enfants, il n'était pas sûr. Sa seule certitude à présent, c'est qu'il avait commencé à dessiner des fleurs – sur des cahiers de petit format, à l'aide de crayons de couleur.

Les mercredis après-midi généralement, et parfois les dimanches, il avait connu des moments d'extase, seul dans le jardin ensoleillé, pendant que la baby-sitter téléphonait à son petit ami du moment. Vanessa avait dix-huit ans, elle était en première année d'économie à l'université de SaintDenis/Villetaneuse, et pendant longtemps elle fut le seul témoin de ses premiers essais artistiques. Elle trouvait ses dessins jolis, elle le lui disait et elle était sincère, cependant elle lui jetait parfois des regards perplexes. Les petits garçons dessinent des monstres sanguinaires, des insignes nazis et des avions de chasse (ou, pour les plus avancés d'entre eux, des chattes et des bites), des fleurs rarement.» [Houellebecq, 2010, p. 22].

Показовим для дослідження символічної репрезентації живопису є фрагмент роману, у якому описано перші художні спроби Жеда Мартена. Уже на початку епізоду увагу привертає лексема *«dessiner»*, повторена в різних формах (*«Tous les enfants dessinent»*, *«il avait commencé à dessiner des fleurs»*, *«ses dessins»*). Її повторюваність формує своєрідне **лексико-семантичне поле образотворчого мистецтва**, представлене також номінаціями *«cahiers»*, *«crayons de couleur»*, *«essais artistiques»*, *«dessins»*. Таким чином, візуальний код вводиться до тексту через систему вербальних одиниць, які безпосередньо номінують матеріальні засоби та результати творчого процесу.

Особливого значення набуває конструкція *«il avait commencé à dessiner des fleurs»*. Вибір саме квітів як першого об'єкта зображення має символічний потенціал. На відміну від предметів, які, за спостереженням оповідача, зазвичай зображують хлопчики, квіти репрезентують природний, органічний і естетичний світ. У цьому

(Current issues in linguistic communications [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])
Symbolic Representation of Painting in French Literary Text (Based on Michel Houellebecq's Novel La carte et le territoire) (in Ukrainian) **[Symvolichna reprezentatsiia zhyvopysu u frantsuzkomu khudozhnomu teksti (na materiali romanu Mishelia Uelbeka «La carte et le territoire»)]**
© ***Chaiun I. O. [Chaiun I. O.]***, iryna.chaiun@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 179-184
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

контексті малювання постає не просто дитячою діяльністю, а першою формою **візуального освоєння дійсності**. Важливо, що письменник не деталізує самі малюнки, а акцентує увагу на акті їх створення, що переносить смисловий центр із результату на процес художнього сприйняття.

Цей аспект підсилюється лексемою *«extase»* у словосполученні *«des moments d'extase»*. Вона виводить опис дитячого малювання за межі нейтральної характеристики дозвілля та наділяє творчий процес емоційно-психологічним виміром. Малювання стає для Жеда станом особливого сприйняття світу. Показовим є й контекстуальне поєднання *«seul dans le jardin ensoleillé»*, де просторові та світлові характеристики створюють сприятливе середовище для творчого акту. Лексеми *«jardin»* та *«ensoleillé»* актуалізують природний візуальний простір, який корелює з обраним персонажем об'єктом зображення – квітами.

Важливим для інтермедіального аналізу є також поєднання в одному фрагменті **візуального та вербального способів опису**. Самі малюнки читач не бачить: вони існують винятково у вербальному просторі роману. Візуальний об'єкт таким чином проходить процес **міжсеміотичного перекодування**: те, що в первинній ситуації належить до образотворчого коду, у художньому тексті репрезентується мовними засобами. Номінації *«dessins»*, *«fleurs»*, *«crayons de couleur»* забезпечують мінімальну вербалізацію візуального образу, тоді як контекст розширює його символічне значення.

Цікавою є й опозиція, створена в кінцевій частині фрагмента: *«Les petits garçons dessinent des monstres sanguinaires, des insignes nazis et des avions de chasse […] des fleurs rarement»*. Перелік типових дитячих зображень побудовано за принципом семантичного контрасту. Номінації *«monstres sanguinaires»*, *«insignes nazis»*, *«avions de chasse»* формують лексичний ряд, пов'язаний із насильством, агресією та війною, тоді як *«fleurs»* протиставляються цьому ряду як образи природи й краси. Отже, вибір Жедом квітів набуває додаткової символічної маркованості: він характеризує не лише предмет його раннього малювання, а й специфіку його **візуального способу сприйняття світу**.

З погляду символічної репрезентації живопису особливо важливим є те, що мистецтво в цьому епізоді пов'язується з **формуванням індивідуального бачення дійсності** [Wolf, 2011]. Фраза *«sa seule certitude à présent»* акцентує ретроспективну значущість цього досвіду: дорослий Жед не пам'ятає точно, коли почав малювати, однак зберігає впевненість щодо перших об'єктів своєї творчості. Таким чином, спогад про малювання квітів стає елементом реконструкції його творчої та особистісної ідентичності.

Отже, у цьому фрагменті живописний код реалізується через **лексичну номінацію мистецької діяльності, опис матеріальних засобів малювання, позначення результату творчості та репрезентацію об'єктів зображення.** Водночас його символічний потенціал формується завдяки контрасту між квітами та образами насильства, а також через опис емоційного стану героя під час творчого процесу. Малювання постає першою формою візуального структурування дійсності Жедом і водночас засобом формування його індивідуального способу бачення світу.

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])
Символічна репрезентація живопису у французькому художньому тексті (на матеріалі роману Мішеля Уельбека «La carte et le territoire») (Українською) **[Symvolichna reprezentatsiia zhyvopysu u frantsuzkomu khudozhnomu teksti (na materiali romanu Mishelia Uelbeka «La carte et le territoire»)]**
© ***Чаюн І. О. [Chaiun I. O.]***, *iryna.chaiun@knlu.edu.ua*

Таким чином, уже в епізоді дитячих малюнків закладається одна з ключових для роману моделей: мистецтво функціонує як спосіб вибору, фіксації та символічного впорядкування фрагментів реальності. Саме ця модель надалі розвивається у творчості Жеда Мартена – від дитячих малюнків до фотографії, картографічних образів і професійного живопису.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що символічна репрезентація живопису в романі Мішеля Уельбека «La Carte et le Territoire» реалізується через взаємодію вербального та візуального кодів. Живописний код не обмежується номінацією мистецьких об'єктів або описом творчого процесу, а бере участь у формуванні семантичної структури художнього тексту. Його вербалізація здійснюється за допомогою лексичних одиниць на позначення образотворчої діяльності, мистецьких матеріалів і результатів творчості, описових конструкцій, екфрастичних фрагментів та контекстуальних опозицій.

На матеріалі роману встановлено, що живопис виконує не лише зображальну, а й символічну та концептуальну функції. Зокрема, раннє захоплення персонажа Жеда Мартена малюванням квітів репрезентує формування його індивідуального способу сприйняття та візуального структурування дійсності. Контраст між образами квітів і типовими дитячими зображеннями, пов'язаними з насильством та агресією, посилює символічне навантаження живописного коду.

Отже, взаємодія вербального й візуального кодів у «La Carte et le Territoire» забезпечує міжсеміотичне перекодування мистецьких образів та їх інтеграцію в художню структуру роману. Живопис у тексті постає засобом концептуалізації дійсності, формування персонажної ідентичності та осмислення співвідношення між репрезентацією і реальністю.

Перспективи подальших наукових розвідок. Перспективним видається подальше дослідження символічної репрезентації інших видів мистецтва в романі Мішеля Уельбека, зокрема фотографії, картографії та кінематографа. Окремої уваги потребує комплексний аналіз мовних засобів реалізації різних інтермедіальних кодів, їхньої взаємодії та функціонального співвідношення.

Перспективним також є зіставне дослідження інтермедіальної репрезентації живопису в інших французьких художніх текстах XX–XXI століть, що дасть змогу виявити типологічні особливості та закономірності функціонування візуального коду в сучасному французькому художньому дискурсі.

References:

1. Clüver, C. (2007). Intermediality and interarts studies. In *Changing borders: Contemporary positions in intermediality*. Intermedia Studies Press.
2. Wolf, W. (2011). (Inter)mediality and the study of literature. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture, 13*(3). https://doi.org/10.7771/1481-4374.1789
3. Houellebecq, M. (2010). *La carte et le territoire*. Flammarion.

(Current issues in linguistic communications [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])
Symbolic Representation of Painting in French Literary Text (Based on Michel Houellebecq's Novel La carte et le territoire) (in Ukrainian) **[Symvolichna reprezentatsiia zhyvopysu u frantsuzkomu khudozhnomu teksti (na materiali romanu Mishelia Uelbeka «La carte et le territoire»)]**
© ***Chaiun I. O. [Chaiun I. O.]***, iryna.chaiun@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 185-193
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕТНОЛІНВІСТИКИ
[CURRENT ISSUES IN ETHNOLINGUISTICS]

УДК 811.133.1'38'42

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 22.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 24.06.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 94,1 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] –17.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.197-206

RÉALITÉS CULTURELLES FRANÇAISES ET STRATÉGIES ALLUSIVES DANS LES MÉDIAS CONTEMPORAINS : QUAND LA MÉMOIRE COLLECTIVE SE FAIT JEU DE MOTS

Iryna I. Shevchenko *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0006-8441-4068
ira.shevchenko@knlu.edu.ua

Étudiante en master de la faculté de philologie romane et de traduction
Université nationale linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Vira O. Ruban *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

Docteur ès lettres, maître de conférences au département de philologie italienne et française et de traduction,
Université nationale linguistique de Kyiv
(Ministère de l'Éducation et des Sciences de l'Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Le discours médiatique contemporain, notamment dans sa dimension satirique, s'appuie sur des références culturelles partagées pour construire le sens, instaurer une connivence et exprimer une perspective critique. Cet article examine l'emploi des jeux de mots dans l'hebdomadaire satirique français Charlie Hebdo comme mécanisme d'activation de références culturellement spécifiques. L'étude repose sur une analyse qualitative d'articles et de titres publiés dans Charlie Hebdo en 2025–2026, complétée par des références à des chansons populaires et à des films. La méthodologie combine l'analyse du discours, la pragmatique cognitive et l'analyse stylistique. Les résultats mettent en évidence plusieurs catégories de réalités culturelles mobilisées par les jeux de mots allusifs : objets et lieux du quotidien, produits de la culture populaire, stéréotypes sociaux et régionaux, références littéraires et historiques, ainsi que figures archétypales. Ces catégories remplissent des fonctions pragmatiques et stylistiques distinctes, produisant un humour fondé sur l'absurde, une connivence nostalgique, des associations identitaires et un ancrage culturel. L'analyse montre que le jeu de mots médiatique dépasse sa fonction comique : en mobilisant des connaissances culturelles partagées, il constitue une ressource rhétorique au service de la satire, de la démystification critique et de la construction d'une identité culturelle collective.

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])
Французькі культурні реалії та алюзивні стратегії в сучасних медіа: коли колективна пам'ять стає грою слів (Французькою) **[Frantsuzki kulturni realii ta aliuzyvni stratehii v suchasnykh media: koly kolektyvna pamiat staie hroiu sliv]**
© ***Шевченко І. І. [Shevchenko I. I.]***, ira.shevchenko@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 185-193
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

Mots-clés : *jeu de mots, allusion culturelle, mémoire collective, discours médiatique, réalités françaises, Charlie Hebdo.*

ФРАНЦУЗЬКІ КУЛЬТУРНІ РЕАЛІЇ ТА АЛЮЗИВНІ СТРАТЕГІЇ В СУЧАСНИХ МЕДІА: КОЛИ КОЛЕКТИВНА ПАМ'ЯТЬ СТАЄ ГРОЮ СЛІВ

Ірина Ігорівна Шевченко *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0006-8441-4068
ira.shevchenko@knlu.edu.ua

студентка другого (магістерського) рівня
факультету романської філології і перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Віра Олександрівна Рубан *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Сучасний медійний дискурс, особливо в сатиричному вимірі, спирається на спільні культурні знання для конструювання смислу, встановлення конівенції та критичного осмислення дійсності. Мета статті – проаналізувати використання гри слів у французькому сатиричному щотижневику Charlie Hebdo як механізму актуалізації специфічних культурних реалій. Дослідження ґрунтується на якісному аналізі статей і заголовків Charlie Hebdo за 2025–2026 рр., доповненому прикладами з популярних пісень і фільмів. Методологія поєднує дискурсивний аналіз, когнітивну прагматику та стилістику. Виокремлено кілька категорій культурних реалій, мобілізованих алюзивною грою слів: повсякденні об'єкти й місця, популярна культура, соціальні та регіональні стереотипи, літературні й історичні референції, а також архетипні постаті. Вони виконують різні прагматичні та стилістичні функції, створюючи абсурдистський гумор, ностальгійну конівенцію, ідентифікаційні асоціації та культурне підґрунтя сатири. Доведено, що медійна гра слів виходить за межі комічної функції: мобілізуючи спільні культурні знання, вона стає риторичним засобом сатири, критичної демістифікації та конструювання колективної культурної ідентичності.

(Current issues in ethnolinguistics [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])
French Cultural Realities and Allusive Strategies in Contemporary Media: When Collective Memory Becomes Wordplay (in French)
[Réalités culturelles françaises et stratégies allusives dans les médias contemporains : quand la mémoire collective se fait jeu de mots]
© ***Shevchenko I. I. [Shevchenko I. I.]***, ira.shevchenko@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 185-193
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

Ключові слова: *гра слів, культурна алюзія, колективна пам'ять, медійний дискурс, французькі реалії, Charlie Hebdo.*

FRENCH CULTURAL REALITIES AND ALLUSIVE STRATEGIES IN CONTEMPORARY MEDIA: WHEN COLLECTIVE MEMORY BECOMES WORDPLAY

Iryna I. Shevchenko *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0006-8441-4068
ira.shevchenko@knlu.edu.ua

Master's degree student of the Faculty of Romance Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Vira O. Ruban *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-4708-0656
vira.ruban@knlu.edu.ua

PhD (Philology), Associate Professor at Department of Italian and
French Philology and Translation,
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Contemporary media discourse, particularly its satirical dimension, relies on shared cultural references to construct meaning, establish connivance, and convey critical perspectives. This article examines the use of wordplay in the French satirical weekly Charlie Hebdo as a mechanism for activating culturally specific references. The study is based on a qualitative analysis of articles and headlines published in Charlie Hebdo in 2025–2026, supplemented by references to popular songs and films. The methodology combines discourse analysis, cognitive pragmatics, and stylistic analysis. The findings reveal several categories of cultural realities mobilized through allusive wordplay: everyday objects and places, popular culture, social and regional stereotypes, literary and historical references, and archetypal figures. These categories perform distinct pragmatic and stylistic functions, generating absurdist humour, nostalgic connivance, identity-related associations, and cultural anchoring. The analysis demonstrates that media wordplay extends beyond its comic function: by mobilizing shared cultural knowledge, it constitutes a rhetorical resource for satire, critical demystification, and the construction of collective cultural identity.

Keywords: *wordplay, cultural allusion, collective memory, media discourse, French realities, Charlie Hebdo.*

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])
Французькі культурні реалії та алюзивні стратегії в сучасних медіа: коли колективна пам'ять стає грою слів (Французькою) **[Frantsuzki kulturni realii ta aliuzyvni stratehii v suchasnykh media: koly kolektyvna pamiat staie hroiu sliv]**
© ***Шевченко І. І. [Shevchenko I. I.]***, ira.shevchenko@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 185-193
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

Le paysage médiatique français contemporain, et en particulier sa frange satirique illustrée par l'hebdomadaire "Charlie Hebdo", se caractérise par une densité stylistique remarquable. Loin de se limiter à une fonction informative – transmettre des faits bruts – ce discours construit activement une lecture critique du monde social en mobilisant un arsenal rhétorique sophistiqué. Parmi les outils privilégiés de cette construction figure l'allusion culturelle, souvent couplée au jeu de mots, procédé qui permet de condenser en quelques syllabes un réseau complexe de significations partagées. L'actualité de cette problématique est triple. D'abord, à l'heure où les médias traditionnels subissent une concurrence accrue des réseaux sociaux et où l'attention des lecteurs devient une ressource rare, la capacité à produire un discours dense, percutant et mémorable est devenue un enjeu stratégique majeur. Ensuite, la montée des populismes et la polarisation croissante des débats publics rendent nécessaire l'analyse des mécanismes rhétoriques par lesquels les médias construisent leur position critique. Enfin, le cas français, avec son riche patrimoine culturel, littéraire et historique constamment réactivé par la presse satirique, offre un terrain d'observation unique pour comprendre comment une communauté nationale se raconte et se critique à travers ses propres références. Le jeu de mots allusif ne fonctionne cependant que s'il s'ancre dans un socle de connaissances partagées, ce que l'on désigne comme la mémoire collective (Halbwachs, 1950). Celle-ci est constituée de réalités culturelles françaises – grands textes littéraires, chansons populaires, lieux communs, figures historiques, objets du quotidien – qui forment un réservoir de significations immédiatement disponibles pour le lectorat. Comprendre comment la presse satirique puise dans ce réservoir et le transforme en instrument de critique sociale est essentiel pour appréhender les stratégies discursives contemporaines.

Analyse des recherches et des publications récentes. Le phénomène de l'allusion a été étudié selon des perspectives variées – stylistique, pragmatique, intertextuelle et cognitive – mais aucune n'a encore pleinement intégré la dimension spécifiquement culturelle du jeu de mots médiatique. Dans la tradition stylistique française, Rouxel [Rouxel, 2002] définit l'allusion comme "une façon voilée, indirecte, d'éveiller l'idée d'une personne ou d'une chose sans les nommer", soulignant son caractère implicite et sa dépendance à un savoir partagé entre l'énonciateur et le destinataire. Cette approche, bien qu'utile, reste descriptive et n'explique pas comment l'allusion produit ses effets pragmatiques concrets. Les travaux anglo-saxons, notamment ceux de Irwin et de Lennon [Irwin, 2001; Lennon, 2004], ont enrichi cette compréhension en soulignant la dimension intentionnelle de l'allusion et son rôle dans la construction de la complicité avec le lecteur. Irwin insiste sur le fait que l'allusion crée un "pacte de reconnaissance" : le lecteur qui identifie la référence se sent membre d'une communauté privilégiée. Cette perspective ouvre la voie à une analyse pragmatique, mais elle reste centrée sur l'interaction entre texte et lecteur sans interroger la nature des références mobilisées. La recherche ukrainienne contemporaine a apporté des contributions décisives. Zabolotska [Заболотська, 2019] synthétise trois caractéristiques clés de l'allusion – l'implicite, la dualité (présence simultanée d'un sens littéral et d'un sens allusif) et l'intentionnalité – tout en soulignant que l'efficacité de l'allusion dépend de la compétence culturelle du récepteur. Dmytruk [Дмитрук, 2021] introduit le concept de "convergence stylistique", où l'allusion peut s'associer à d'autres figures (ironie, métaphore, jeu de mots) pour renforcer l'effet rhétorique. Cette idée est centrale pour notre recherche, car elle permet d'étudier l'allusion dans son interaction

(Current issues in ethnolinguistics [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])
French Cultural Realities and Allusive Strategies in Contemporary Media: When Collective Memory Becomes Wordplay (in French)
[Réalités culturelles françaises et stratégies allusives dans les médias contemporains : quand la mémoire collective se fait jeu de mots]
© ***Shevchenko I. I. [Shevchenko I. I.]***, ira.shevchenko@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

dynamique avec le jeu de mots. Quant au jeu de mots, il a été analysé comme un mécanisme linguistique exploitant l'homonymie, la paronomase ou la polysémie [Winter-Froemel, Zirker, 2015]. Pourtant, aucune de ces approches ne s'est spécifiquement intéressée à la manière dont l'allusion culturelle, dans le contexte médiatique français, se charge d'une fonction polémique. Les études existantes, aussi précieuses soient-elles, restent souvent confinées à l'analyse de corpus littéraires ou publicitaires, laissant de côté le discours satirique de presse, pourtant extrêmement riche en allusions. Or, c'est précisément dans ce type de discours que l'allusion atteint sa plus grande efficacité pragmatique, car elle y est couplée à des enjeux politiques et sociaux immédiats. De plus, la dimension proprement culturelle des références – c'est-à-dire leur ancrage dans des réalités partagées par une communauté nationale spécifique – a été largement négligée au profit d'une conception universaliste de l'intertextualité. Renner [Renner, 2015; Renner, 2023] a approfondi l'étude des amalgames lexicaux (mots-valises) comme forme particulière de créativité lexicale, mais ses travaux portent essentiellement sur la formation des mots. Cependant, la question spécifique de l'interaction entre le jeu de mots et les réalités culturelles françaises dans le discours médiatique reste largement inexplorée. Les études existantes se concentrent soit sur l'allusion comme phénomène intertextuel, soit sur le jeu de mots comme mécanisme formel, sans montrer comment la matière culturelle concrète – un site web (Leboncoin), une chanson (Plastichke, Ajar), un stéréotype régional (la "cagole" marseillaise), un conte (Perrault), une figure historique (de Gaulle, le "comité Théodule") – devient le carburant de ce jeu. C'est cette lacune que notre recherche entend combler, en proposant une typologie des réalités culturelles mobilisées et en analysant leurs fonctions stratégiques.

Objectif et tâches de l'article. L'objectif de cet article est d'analyser comment les médias français, à travers l'exemple paradigmatique de "Charlie Hebdo" (complété par des extraits de chansons et du film "French Lover"), utilisent le jeu de mots pour activer des réalités culturelles françaises spécifiques, et de démontrer que cette activation remplit des fonctions stratégiques : créer une connivence sélective, produire une critique sociale incisive et renforcer un sentiment d'identité collective. Pour atteindre cet objectif, nous nous sommes fixé trois tâches principales. Premièrement, établir une typologie des réalités culturelles que le jeu de mots allusif convoque et subvertit, en distinguant cinq catégories : les objets du quotidien, les produits de la culture populaire, les stéréotypes sociaux et régionaux, les références littéraires et historiques, et les figures archétypales. Deuxièmement, analyser, pour chaque catégorie, les mécanismes linguistiques et rhétoriques du jeu de mots (paronomase, métaphore, défigement, convergence stylistique). Troisièmement, démontrer que ce jeu de mots allusif remplit des fonctions stratégiques précises.

Méthodes et méthodologie de la recherche. La méthodologie adoptée est qualitative et interprétative. Notre corpus principal est constitué d'une dizaine d'articles, de titres et de rubriques parus dans "Charlie Hebdo" entre 2025 et 2026, sélectionnés pour leur usage explicite de jeux de mots fondés sur des références culturelles identifiables. Ce corpus principal est complété par des extraits de chansons (Ajar, Ève & Thelma, Plastichke) et du film "French Lover" (2025, réal. Lisa-Nina Rive, avec Omar Sy) afin de retracer les sources des allusions et d'élargir le spectre des genres médiatiques étudiés (presse écrite, chanson, cinéma). Le choix d'un corpus restreint mais diversifié (presse, chanson, cinéma) répond à une volonté de saisir le phénomène allusif dans toute sa plasticité générique.

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])
Французькі культурні реалії та алюзивні стратегії в сучасних медіа: коли колективна пам'ять стає грою слів (Французькою) **[Frantsuzki kulturni realii ta aliuzyvni stratehii v suchasnykh media: koly kolektyvna pamiat staie hroiu sliv]**
© ***Шевченко І. І. [Shevchenko I. I.]***, ira.shevchenko@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

Résultats et discussion. Notre analyse permet de distinguer cinq grandes catégories de réalités culturelles que le jeu de mots médiatique convoque et subvertit.

La première catégorie est celle des réalités les plus prosaïques – les objets ou services du quotidien qui, par leur familiarité, deviennent des métaphores puissantes. L'exemple le plus frappant est l'allusion à Leboncoin, le site de petites annonces entre particuliers, dans le titre « Quand ils ont vendu les Groenlandais sur Leboncoin, je n'ai rien dit » (*Charlie Hebdo*, 21 janvier 2026). Le mécanisme est double. D'une part, le titre active l'allusion à la célèbre déclaration du pasteur allemand Martin Niemöller sur la lâcheté collective face à la montée du nazisme (« Quand ils sont venus chercher les socialistes, je n'ai rien dit... »). D'autre part, le jeu de mots consiste à remplacer l'action tragique (« sont venus chercher ») par l'acte banal et commercial de « vendre sur Leboncoin ». Cette réalité culturelle, familière à des millions de Français, produit une collision absurde et satirique entre la gravité historique et la trivialité du consumérisme. Le jeu de mots ne porte pas sur la forme mais sur le référent : il ridiculise l'idée d'un achat territorial par Donald Trump et dénonce, par l'absurde, la marchandisation des relations humaines. Un autre exemple, issu du film *French Lover*, illustre le même procédé : la comparaison comique du visage ridé d'un personnage à l'Autoroute A6. L'A6, « l'Autoroute du Soleil », incarne dans l'imaginaire collectif français les embouteillages des départs en vacances. L'utiliser comme métaphore des rides crée un choc comique entre le visage humain et une infrastructure nationale.

La deuxième catégorie est celle des produits de la culture de masse – chansons, films, magazines – qui forment la bande-son et l'imagerie de la mémoire collective. L'exemple le plus abouti est le titre « Ça gaze pour eux » (*Charlie Hebdo*, 12 mars 2025). Ce titre joue sur la paronomase avec le tube de Plastic Bertrand (1977) « Ça plane pour moi » et son dérivé « Ça gaze pour moi » de Plastichke (1978). La substitution phonétique (« plane » → « gaze ») active l'imaginaire de la culture pop des années 70-80, tandis que le contexte de la rubrique (« Journal du réchauffement climatique ») réinterprète le verbe « gazer » dans son sens d'« émettre du CO2 ». Le pronom « eux » désigne les compagnies pétrolières responsables. La chanson originale célébrait l'euphorie individuelle ; le titre de *Charlie Hebdo* la transforme en accusation collective. De même, l'évocation du film *Bande à part* de Jean-Luc Godard (1964) lors d'un débat politique transforme une référence cinématographique en arme politique. Le jeu de mots repose sur la double signification de l'expression : « être isolé » et l'allusion au film symbole de la marginalité et de la rébellion. Dans le registre médiatique, la chanson « Paris-Match » d'Ève & Thelma utilise le titre du célèbre magazine comme métaphore – « Une beauté Paris-Match » – convoquant l'imaginaire du glamour, du star-system et du photojournalisme spectaculaire. À cela s'ajoute le slogan publicitaire « C'est plus fort que toi », détourné en « C'est plus fort qu'eux » dans *Charlie Hebdo* pour commenter la résignation climatique. Le jeu de mots par substitution pronominale (toi → eux) déplace ainsi la responsabilité de l'individu vers le collectif.

La troisième catégorie est celle des stéréotypes sociaux, régionaux et institutionnels, souvent réappropriés par la culture populaire. L'exemple le plus net est la chanson « Cagole » du rappeur Ajar. Le terme, régionalisme marseillais désignant une jeune femme au style populaire et affirmé, est polysémique : péjoratif pour certains, affectif pour d'autres. La chanson joue sur cette ambiguïté en décrivant un univers de quartiers, d'attitudes et de codes vestimentaires. Le vers « Elle emmerde

© ***Shevchenko I. I. [Shevchenko I. I.]***, ira.shevchenko@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

Marine et moi ça j'aime bien » ajoute une dimension politique : le stéréotype régional devient un marqueur d'opposition à l'extrême droite. De manière plus systémique, la chanson « Maison » du même artiste puise dans un référentiel institutionnel commun à toute la France : celui de l'État-providence. La mention de la CAF (Caisse d'Allocations Familiales) – « Ma mère, c'est l'cauchemar d'la CAF » – constitue une allusion immédiatement reconnaissable. La CAF n'est pas seulement une administration ; elle représente une expérience partagée, souvent associée aux démarches complexes, à l'attente et à la stigmatisation sociale. Cette allusion fonctionne comme un raccourci socio-économique.

La quatrième catégorie concerne les références littéraires et historiques profondément ancrées dans la mémoire collective. L'article de Jean-Yves Camus dans *Charlie Hebdo* offre un exemple précis avec la référence au « comité Théodule ». Cette expression, inventée et popularisée par le Général Charles de Gaulle en 1963 pour tourner en dérision certains comités français, active l'idée d'une instance bureaucratique vaine et purement formelle. En l'appliquant à un « Haut-Commissariat à la diversité et aux diasporas » créé par Emmanuel Macron, l'auteur disqualifie la nouvelle institution par analogie historique. Une autre référence apparaît dans l'article sur la Bulgarie du 17 décembre 2025 avec la phrase « Tout va bien dans le meilleur des mondes, donc ». Il s'agit d'une reprise ironique et tronquée de la maxime de Pangloss dans *Candide* de Voltaire, transférant sa charge critique sur la situation bulgare. La mémoire collective mobilisée est aussi celle des contes de Perrault. Dans l'article du 24 décembre 2025, les expressions « Mais sœur Anne ne voit rien venir » et « le soleil qui poudroie et l'herbe qui verdoie » sont des citations littérales de *La Barbe bleue*, devenues des expressions proverbiales évoquant l'attente d'un secours qui n'arrive pas. Enfin, la rubrique récurrente « Qu'avez-vous vu, monsieur Haenel? » détourne parodiquement le chant de Noël traditionnel « Qu'avez-vous vu, bergers? », créant un clin d'œil ritualisé destiné aux lecteurs réguliers.

La cinquième catégorie est celle des figures archétypales et des personnages-types, dont la simple évocation active un réseau de connotations partagées. L'évocation de « l'ogre de la Maison Blanche » pour désigner Donald Trump, dans l'article « Quand ils ont vendu les Groenlandais... », constitue un exemple paradigmatique. L'ogre, figure emblématique des contes de Perrault, notamment dans *Le Petit Poucet*, incarne la voracité absolue, la force brutale et la menace pour les plus faibles. En l'appliquant à l'ancien président américain, l'allusion condense une critique complexe dans une figure issue d'une tradition narrative nationale. De manière complémentaire, la référence à « l'ami Bidasse » puise dans le registre de la chanson de corps de garde et de la culture militaire populaire française. Le « bidasse », popularisé par la chanson comique de 1913, est une figure affectueuse et naïve du soldat conscrit. Son évocation dans un contexte contemporain opère un glissement sémantique à forte valeur ironique, suggérant une relation de camaraderie forcée ou de suivisme. L'utilisation conjointe de ces références illustre la polyphonie culturelle de *Charlie Hebdo*, qui puise simultanément dans le fonds mythologique des contes et dans le folklore national. Le film *French Lover* offre un autre exemple avec l'évocation de la « Cour des Miracles » pour désigner l'hôpital public du Molin Vert. Cette référence, immortalisée par Victor Hugo dans *Notre-Dame de Paris*, renvoie à des zones de désordre et de détresse sociale. Son application à un hôpital public contemporain opère ainsi un transfert critique.

© ***Шевченко І. І. [Shevchenko I. I.]***, ira.shevchenko@knlu.edu.ua, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

L'analyse de ces cinq catégories – le quotidien numérisé (Leboncoin), la culture pop nostalgique (chansons des années 70, Godard, *Paris-Match*), les stéréotypes régionaux et institutionnels réappropriés (la « cagole », la CAF), le patrimoine littéraire et historique (Voltaire, Perrault, de Gaulle) et les figures archétypales (l'ogre, le bidasse, la Cour des Miracles) – permet de conclure que le jeu de mots médiatique est bien plus qu'un ornement stylistique. C'est un opérateur stratégique de la mémoire collective. Premièrement, il crée une connivence sélective : le lecteur qui « comprend » la référence se sent membre d'une communauté d'initiés. Deuxièmement, il permet de condenser une critique complexe en quelques mots, comme la marchandisation par Leboncoin, l'égoïsme industriel par « Ça gaze pour eux » ou la bureaucratie par le « comité Théodule ». Troisièmement, il agit comme un marqueur identitaire, que ce soit pour distinguer une communauté de lecteurs avertis, affirmer une fierté régionale ou partager une expérience sociale commune. Ainsi, le jeu de mots transforme la mémoire collective en une ressource rhétorique au service de la satire, de la critique sociale et de la construction identitaire.

Conclusions et perspectives de recherches ultérieures. En conclusion, le jeu de mots médiatique ne se réduit pas à un simple effet comique. En s'ancrant dans des réalités culturelles françaises reconnaissables, il devient un vecteur puissant de connivence sélective, un outil de démystification critique et un marqueur d'identité collective. Il transforme la mémoire commune en un matériau rhétorique agile capable de condenser en un énoncé bref une analyse sociale complexe. Ainsi, lorsque "Charlie Hebdo" ou un artiste comme Ajar jouent avec "Leboncoin", "l'A6", "Bande à part", "Paris-Match", "cagole", "comité Théodule", "ogre" ou "bidasse", ils ne font pas que divertir. Ils transforment la matière ordinaire de la vie française – ses routes, ses sites web, ses chansons, ses magazines, ses argots, ses mythes et son histoire – en un instrument agile et acéré d'analyse du monde social. La mémoire collective, ainsi réactivée par le jeu, devient le carburant même de la satire contemporaine. Les perspectives de recherches ultérieures sont nombreuses. D'une part, il serait fructueux d'étendre cette analyse à d'autres médias satiriques français (par exemple "Le Canard Enchaîné") pour comparer leurs stratégies allusives. D'autre part, une approche diachronique pourrait étudier l'évolution des références culturelles mobilisées par la presse satirique sur plusieurs décennies. Enfin, une perspective particulièrement prometteuse consisterait à étudier la réception de ces allusions par différents types de lecteurs (jeunes / âgés, français / étrangers, etc.). Notre analyse a supposé un lecteur "compétent" capable de décoder toutes les références, ce qui n'est pas toujours le cas dans la réalité. Une enquête de réception pourrait valider ou infirmer nos hypothèses sur le caractère sélectif de la connivence allusive. De même, une étude contrastive avec d'autres aires culturelles francophones (Belgique, Suisse, Québec) permettrait de distinguer ce qui relève de la mémoire collective "nationale" française de ce qui relève de mécanismes allusifs universels.

Références:

1. Ананьина, М. А., & Ускова, Б. А. (2014). Труднощі передачі лінгвокультурної інформації при перекладі алюзій [Ananina, M. A., & Uskova, B. A. (2014). Trudnoshchi peredachi linhvokulturnoi informatsii pry perekladi aliuzii (Difficulties in conveying linguocultural information in the translation of allusions)]. *Lingua mobilis*, 2(48), 21–25.
2. Блиндарук, В. О. (2025). Алюзія та гра слів як інструменти прихованої маніпуляції у французькому політичному дискурсі [Blyndaruk, V. O. (2025). Aliuziia ta hra sliv yak instrumenty

© ***Shevchenko I. I. [Shevchenko I. I.]***, ira.shevchenko@knlu.edu.ua, ***Ruban V. O. [Ruban V. O.]***, vira.ruban@knlu.edu.ua

prykhovanoi manipuliatsii u frantsuzkomu politychnomu dyskursi (Allusion and wordplay as tools of covert manipulation in French political discourse)]. *Збірник матеріалів Науково-практичної конференції [Zbirnyk materialiv Naukovo-praktychnoi konferentsii (Collection of Materials of the Scientific and Practical Conference)]*, 70–73.

3. Дмитрук, Л. А. (2021). Алюзія як складник стилістичної конвергенції [Dmytruk, L. A. (2021). Aliuziia yak skladnyk stylistychnoi konverhentsii (Allusion as a component of stylistic convergence)]. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (Мовознавство) [Naukovyi visnyk Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia: Filolohichni nauky (Movoznavstvo) (Scientific Bulletin of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University. Series: Philological Sciences (Linguistics))]*, 15(21), 41–45.
4. Заболотська, О. С. (2019). Алюзія в художніх текстах: лінгвокогнітивний аспект [Zabolotska, O. S. (2019). Aliuziia v khudozhnikh tekstakh: linhvokohnityvnyi aspekt (Allusion in literary texts: A linguocognitive aspect)]. https://ekhsuir.kspu.edu/server/api/core/bitstreams/63df1fda-e384-44d9-ad2b-deb82d9b6139/content
5. Мозер, М. (2020). Аспект функції впливу мовної гри у політичному дискурсі [Mozer, M. (2020). Aspekt funktsii vplyvu movnoi hry u politychnomu dyskursi (The aspect of the influence function of language play in political discourse)]. *Історико-політичні проблеми сучасного світу [Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu (Historical and Political Problems of the Modern World)]*, (42), 173–179.
6. Павлік, Е. С. (2019). Комунікативно-прагматичний потенціал алюзії в французькому мас-медійному дискурсі та його відтворення в українських перекладах [Pavlik, E. S. (2019). Komunikatyvno-prahmatychnyi potentsial aliuzii v frantsuzkomu mas-mediinomu dyskursi ta yoho vidtvorennia v ukrainskykh perekladakh (Communicative and pragmatic potential of allusion in French mass-media discourse and its reproduction in Ukrainian translations)] [Дисертація кандидата філологічних наук]. Київський національний лінгвістичний університет.
7. Bamman, D., & Crane, G. (2008). The logic and discovery of textual allusions. Perseus Project. http://www.perseus.tufts.edu/~ababeu/latech2008.pdf
8. Irwin, W. (2001). What is an allusion? *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 59(3), 287–297.
9. Lennon, P. (2004). Allusions in the press: An applied linguistic study. Mouton de Gruyter.
10. Renner, V. (2015). Lexical blending as wordplay. In A. Zirker & E. Winter-Froemel (Eds.). *Wordplay and metalinguistic / metadiscursive reflection: Authors, contexts, techniques, and meta-reflection* (pp. 119–133). De Gruyter Mouton.
11. Renner, V. (2023). Blending. In P. Ackema, S. Bendjaballah, E. Bonet & A. Fábregas (Eds.). *The Wiley Blackwell companion to morphology* (pp. 251–270). John Wiley & Sons.
12. Rouxel, A. (2002). L'interprétation de l'allusion dans l'acte de lecture. In *L'allusion en poésie* (pp. 93–105). Presses universitaires Blaise-Pascal.
13. Sperber, D., & Wilson, D. (1995). Relevance: Communication and cognition (2nd ed.). Blackwell.
14. Tannen, D. (Ed.). (2015). The handbook of discourse analysis (2nd ed.). Wiley. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781118584194
15. Velykoroda, Y., & Moroz, O. (2021). Intertextuality in media discourse: A reader's perspective. *ExELL*, 9(1), 56–79. https://doi.org/10.2478/exell-2022-0003
16. Verschueren, J. (2003). Handbook of pragmatics. John Benjamins.
17. Winter-Froemel, E., & Zirker, A. (Eds.). (2015). Enjeux du jeu de mots. Perspectives linguistiques et littéraires. De Gruyter.
18. Bob, dictionnaire d'argot en ligne. (s.d.). http://www.languefrancaise.net/Bob
19. Le Petit Larousse (en ligne). (2024). https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais-monolingue
20. Le Petit Robert de la langue française en ligne. (2024). https://dictionnaire.lerobert.com

© ***Шевченко І. І. [Shevchenko I. I.]***, *ira.shevchenko@knlu.edu.ua*, ***Рубан В. О. [Ruban V. O.]***, *vira.ruban@knlu.edu.ua*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 194-201
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВОДИДАКТИКИ
[CURRENT ISSUES IN LINGUODIDACTICS]

УДК 378.147:811.111:004.8

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 12.07.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 15.07.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 98,1 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] –28.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.194-201

ПОТЕНЦІАЛ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ІНШОМОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Поліна Михайлівна Бокова *(м. Київ, Україна)*

linabokova1954@gmail.com

кандидат філологічних наук, доцент, доцент
кафедри іспанської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03680, м. Київ, вулиця Велика Васильківська, 73

Валентина Григорівна Домніч *(м. Київ, Україна)*

domnich_23@ukr.net

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри іспанської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03680, м. Київ, вулиця Велика Васильківська, 73

У статті розглянуто потенціал використання технологій штучного інтелекту (ШІ) у навчанні іноземних мов здобувачів вищої освіти. Проаналізовано основні напрями застосування ШІ для персоналізації навчання, генерації навчальних матеріалів, розвитку навичок читання, письма, аудіювання та говоріння, організації самостійної роботи й автоматизації окремих видів контролю знань. Визначено можливості використання генеративних чат-ботів як віртуальних співрозмовників і цифрових асистентів викладача. Окреслено ризики, пов'язані з академічною доброчесністю, залежністю від цифрових інструментів, недостовірністю інформації та обмеженнями автоматизованого оцінювання. Обґрунтовано доцільність моделі «викладач – студент – штучний інтелект», що поєднує технологічні можливості ШІ з педагогічним супроводом

Ключові слова: *штучний інтелект, іноземна мова, вища освіта, цифровізація освіти, генеративний штучний інтелект, ChatGPT, іншомовна комунікативна компетентність, персоналізоване навчання, академічна доброчесність.*

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])
The Potential of Artificial Intelligence in Foreign Language Training for Higher Education Students (in Ukrainian) **[Potentsial shtuchnoho intelektu v inshomovnii pidhotovtsi studentiv zakladiv vyshchoi osvity]**
© ***Bokova P. M. [Bokova P. M.]***, linabokova1954@gmail.com, ***Domnich V. H. [Domnich V. H.]***, domnich_23@ukr.net

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 194-201
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

THE POTENTIAL OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN FOREING LENGUAGES TRAININA FOR HIGHER EDUCATION STUDENTS

M. Polina Bokova *(Kyiv, Ukraine)*

linabokova1954@gmail.com

PhD (Philology), Associate Professor at the Department of Spanish and Modern Greek Philology and Translation of Kyiv National Linguistic University,
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

Valentyna H. Domnich *(Kyiv,Ukraine)*

Domnich_23@ukr.net

PhD (Pedagogy), Associate Professor at the Department of Spanish and Modern Greek Philology and Translation,
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

The article explores the potential of artificial intelligence (AI) technologies in foreign language teaching and learning in higher education. The relevance of integrating AI-based tools into the educational process is substantiated in the context of the ongoing digital transformation of higher education and the growing demand for flexible, personalized, and technology-enhanced learning environments. The study analyzes the major areas of AI application in the development of foreign language communicative competence, including personalized learning, generation and adaptation of educational and methodological materials, development of reading, writing, listening, and speaking skills, organization of independent learning, and automation of selected forms of knowledge assessment. Particular attention is paid to the potential of generative AI chatbots as virtual conversation partners that can provide students with additional opportunities for language practice, as well as digital assistants that can support teachers in preparing learning materials and designing educational activities. At the same time, the article identifies the major risks and limitations associated with the use of AI in foreign language education. These include challenges to academic integrity, students' excessive reliance on digital tools, the possibility of receiving inaccurate or unreliable information, data-related concerns, and limitations of automated assessment of oral and written language performance. The article emphasizes that AI should not be regarded as a replacement for the teacher but rather as an additional pedagogical tool. A "teacher–student–artificial intelligence" interaction model is proposed, combining the technological capabilities of AI with professional teacher guidance and pedagogical support. Prospects for further research include the development of methodological models for AI integration, criteria for evaluating learning outcomes, and approaches to enhancing the digital competence of both teachers and students.

Keywords: *artificial intelligence, foreign language, higher education, digitalization of education, generative artificial intelligence, ChatGPT, foreign language communicative competence, personalized learning, academic integrity.*

Вступ. Сучасний етап розвитку вищої освіти характеризується активним упровадженням цифрових технологій у процес професійної підготовки фахівців. Одним із найбільш перспективних напрямів цифрової трансформації освіти є використання технологій

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])
Потенціал штучного інтелекту в іншомовній підготовці студентів закладів вищої освіти (Українською) **[Potentsial shtuchnoho intelektu v inshomovnii pidhotovtsi studentiv zakladiv vyshchoi osvity]**
© ***Бокова П. М. [Bokova P. M.]***, linabokova1954@gmail.com, ***Домніч В. Г. [Domnich V. H.]***, domnich_23@ukr.net

штучного інтелекту (ШІ), які поступово переходять від експериментального застосування до практичного використання у навчанні та викладанні. Особливої актуальності ця проблема набуває у процесі вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти. Іншомовна підготовка є важливою складовою професійної компетентності сучасного фахівця, оскільки передбачає не лише засвоєння лексичного та граматичного матеріалу, а й формування здатності ефективно спілкуватися в академічному, професійному та соціокультурному середовищах. Водночас організація іншомовного навчання супроводжується низкою проблем. У межах однієї академічної групи студенти можуть мати різний рівень мовної підготовки, відмінну швидкість засвоєння навчального матеріалу та різні освітні потреби. За таких умов забезпечення індивідуального підходу потребує від викладача значних часових і методичних ресурсів. Технології ШІ потенційно можуть стати одним із засобів оптимізації освітнього процесу та розширення можливостей персоналізованого навчання.

Актуальність дослідження зумовлена також розвитком державної політики у сфері штучного інтелекту. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні визначає освіту і професійне навчання серед пріоритетних сфер реалізації державної політики у галузі ШІ. Водночас сучасні державні заходи передбачають подальший розвиток нормативного, освітнього та технологічного середовища для використання штучного інтелекту. Отже, актуальним є дослідження не лише технічних можливостей штучного інтелекту, а передусім педагогічних умов, переваг, обмежень і ризиків його використання у процесі навчання іноземних мов. **Метою статті** є визначення основних можливостей, обмежень та перспектив використання технологій штучного інтелекту у процесі іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти, а також обґрунтування доцільності його використання як інструменту підтримки діяльності викладача та індивідуалізації навчання студентів. **Об'єктом дослідження** є процес іншомовної підготовки студентів закладів вищої освіти в умовах цифрової трансформації освітнього середовища. **Предметом дослідження** є педагогічні можливості, напрями, умови та обмеження використання технологій штучного інтелекту у процесі навчання іноземних мов студентів закладів вищої освіти.

Наукова новизна дослідження полягає в систематизації основних напрямів використання технологій штучного інтелекту в іншомовній підготовці студентів та обґрунтуванні моделі взаємодії «викладач – студент – штучний інтелект», у межах якої технологічні можливості ШІ поєднуються з педагогічним супроводом викладача та активною позицією здобувача освіти. **Методи дослідження.** Для досягнення поставленої мети використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: аналіз і синтез наукових праць та нормативних документів – для визначення теоретичних засад використання ШІ в освіті; узагальнення – для систематизації напрямів застосування штучного інтелекту в іншомовній підготовці; порівняння – для визначення потенційних можливостей і обмежень традиційних та цифрових форм навчання; систематизацію та класифікацію – для виокремлення основних функцій ШІ в освітньому процесі; педагогічне моделювання – для розроблення моделі взаємодії «викладач – студент – ШІ».

Огляд наукової літератури. Питання використання штучного інтелекту в освіті останніми роками набуває дедалі більшої уваги українських і зарубіжних дослідників.

© ***Bokova P. M. [Bokova P. M.]***, *linabokova1954@gmail.com*, ***Domnich V. H. [Domnich V. H.]***, *domnich_23@ukr.net*

Особливий інтерес становить застосування генеративних моделей та чат-ботів у процесі навчання іноземних мов. Н. Акоп'янц аналізує можливості використання ChatGPT у процесі вивчення англійської мови та наголошує на потенціалі технології для індивідуалізації навчання й розширення можливостей самостійної роботи студентів [Акоп'янц, 2023]. Подібний напрям дослідження представлено у працях В. Краснопольського, Т. Пахомової та Ю. Курилової, які розглядають навчальний потенціал штучного інтелекту в організації самостійної роботи студентів у процесі вивчення іноземної мови [Краснопольський та ін., 2023]. Кадемія та співавтори досліджують можливості використання ШІ безпосередньо у процесі вивчення іноземної мови та акцентують увагу на розширенні інструментарію викладача й здобувача освіти [Кадемія та ін., 2022]. Окремий аспект становить використання ШІ у професійній діяльності викладача. У дослідженні В. Дроздової, К. Рудніцької та І. Росквас розглянуто інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах посилення впливу ШІ на освітні процеси [Дроздова та ін., 2023]. К. Новік, Є. Козлов та І. Голубєва та М. Цинова, В. Коблік, Г. Кравець звертають увагу на можливості застосування ШІ для професійного розвитку викладачів англійської мови [Новік та ін., 2024; Цинова та ін., 2023]. Водночас наукова література засвідчує, що поряд із потенційними перевагами використання генеративного ШІ існують проблеми, пов'язані з академічною доброчесністю, достовірністю інформації, конфіденційністю даних, залежністю користувачів від цифрових інструментів та обмеженнями автоматизованого оцінювання мовленнєвої діяльності. Таким чином, подальшого дослідження потребують методичні умови інтеграції ШІ у навчання іноземних мов, питання академічної доброчесності, оцінювання результатів навчання та визначення оптимального співвідношення між автоматизованою цифровою підтримкою і безпосередньою педагогічною взаємодією.

Персоналізація навчання іноземної мови за допомогою ШІ. Однією з перспективних характеристик штучного інтелекту в освіті є його здатність адаптувати навчальний контент до індивідуальних потреб користувача. Традиційна організація навчання часто передбачає використання однакових завдань для всієї академічної групи, незважаючи на відмінності у рівні володіння іноземною мовою. ШІ може використовувати результати попереднього виконання завдань для визначення типових труднощів студента та формування додаткової практики. Наприклад, якщо здобувач систематично припускається помилок під час використання певної граматичної конструкції, цифрова система може запропонувати додаткові вправи відповідного типу, пояснення правила або завдання для закріплення матеріалу. Персоналізація може стосуватися не лише складності завдань, а й тематики навчального матеріалу. Для студентів немовних спеціальностей особливе значення має професійно орієнтоване навчання. За допомогою ШІ можна створювати тексти, діалоги та комунікативні ситуації, пов'язані з майбутньою професійною діяльністю здобувачів. Таким чином, штучний інтелект потенційно сприяє переходу від уніфікованої моделі навчання до більш гнучкої освітньої траєкторії, що враховує індивідуальні потреби, рівень підготовки та професійні інтереси студента [Акоп'янц, 2023; Краснопольський та ін., 2023].

Генерація навчально-методичних матеріалів Ще одним напрямом застосування ШІ є автоматизоване створення дидактичних матеріалів. Викладач може визначити тему, рівень володіння мовою студентів, необхідний граматичний або лексичний матеріал та формат

© ***Бокова П. М. [Bokova P. M.]***, linabokova1954@gmail.com, ***Домніч В. Г. [Domnich V. H.]***, domnich_23@ukr.net

завдання. На основі заданих параметрів ШІ може генерувати тексти для читання, завдання на розуміння прочитаного, тести, вправи на заповнення пропусків, встановлення відповідностей, трансформацію речень, роботу з лексикою та інші види навчальних завдань [Кадемія та ін., 2022]. Застосування таких інструментів може скоротити час підготовки викладача до занять та сприяти швидкому створенню варіативного навчального контенту. Водночас згенеровані матеріали потребують обов'язкової професійної перевірки. Автоматично створений контент може містити мовні, фактологічні або методичні неточності, не відповідати реальному рівню студентів чи цілям конкретного заняття. Тому остаточне рішення щодо змісту, якості та доцільності використання згенерованих матеріалів має залишатися за викладачем.

Використання ШІ для розвитку іншомовних комунікативних навичок. Навчання іноземної мови передбачає створення умов для регулярної мовленнєвої практики. Однак в умовах обмеженої кількості аудиторних годин студент не завжди має достатньо можливостей для індивідуального говоріння. Генеративні чат-боти можуть частково компенсувати цю проблему, виконуючи функцію віртуального співрозмовника. Студент може вести діалог іноземною мовою, моделюючи різні ситуації: співбесіду, професійну консультацію, дискусію, переговори, подорож або неформальне спілкування.

Важливою перевагою такого підходу є можливість багаторазового повторення комунікативної ситуації без необхідності постійного залучення викладача. Крім того, студент може отримувати пояснення щодо допущених помилок, рекомендації щодо лексичного вибору та альтернативні варіанти мовних конструкцій [Домніч та ін., 2026; Кадемія та ін., 2022]. ШІ також може використовуватися під час розвитку навичок читання та письма. Зокрема, студент може отримувати адаптовані тексти відповідно до свого мовного рівня, завдання на визначення основної інформації, пояснення незнайомої лексики, рекомендації щодо структури письмового висловлювання та мовне редагування власного тексту. Однак віртуальне спілкування не може повністю замінити реальну комунікативну взаємодію. Іншомовна комунікативна компетентність включає не лише правильність мовлення, а й урахування соціокультурного контексту, емоційної реакції, невербальної поведінки та здатності адаптувати комунікацію до конкретного співрозмовника.

ШІ в системі контролю та оцінювання результатів навчання. Використання штучного інтелекту може бути доцільним і під час організації контролю знань. Система може допомагати викладачеві створювати тестові завдання різного рівня складності та формувати індивідуальні варіанти контролю [Кадемія та ін., 2022]. Перспективним є використання адаптивного тестування, за якого рівень складності наступного завдання може залежати від результату попереднього. Такий підхід потенційно дає змогу отримати більш диференційовану інформацію про рівень підготовки студента. Разом із тим автоматизоване оцінювання має певні обмеження. Особливо складним є оцінювання продуктивних видів мовленнєвої діяльності, оскільки одна й та сама комунікативна думка може бути виражена різними мовними засобами. Автоматизована система може не враховувати всі контекстуальні, прагматичні та соціокультурні характеристики мовлення. Отже, ШІ доцільно використовувати як інструмент попереднього аналізу та формувального оцінювання, тоді як остаточне оцінювання складних видів мовленнєвої діяльності має здійснювати викладач.

© ***Bokova P. M. [Bokova P. M.]***, *linabokova1954@gmail.com*, ***Domnich V. H. [Domnich V. H.]***, *domnich_23@ukr.net*

Штучний інтелект як цифровий асистент викладача. Інтеграція ШІ у викладацьку діяльність може сприяти оптимізації значної кількості рутинних операцій. Викладач може використовувати генеративні системи для створення навчальних планів, варіантів вправ, тестових завдань, текстів різного рівня складності, матеріалів для самостійної роботи та додаткових завдань [Дроздова та ін., 2023; Новік та ін., 2024; Цинова та ін., 2023]. У такій моделі ШІ не усуває потребу у професійній діяльності викладача, а змінює характер цієї діяльності. Замість виконання значної кількості технічних операцій викладач отримує можливість більше зосереджуватися на комунікативній взаємодії, педагогічному супроводі, мотивації студентів, розвитку критичного мислення та індивідуальній роботі з ними. Отже, доцільно говорити не про протиставлення «викладач – штучний інтелект», а про формування нового формату взаємодії «викладач – студент – ШІ».

Академічна доброчесність у процесі використання генеративного ШІ. Одним із найбільш дискусійних аспектів використання генеративного ШІ в освіті є проблема академічної доброчесності. Сучасні мовні моделі здатні створювати тексти, перекладати, редагувати та вдосконалювати письмові роботи. Це створює ризик того, що студент може передати виконання навчального завдання цифровій системі. У такій ситуації традиційні форми оцінювання можуть втрачати частину своєї діагностичної цінності, оскільки отриманий результат не обов'язково відображатиме реальний рівень знань і сформованості компетентностей студента. Тому виникає необхідність перегляду окремих видів контрольних завдань. Доцільним є використання таких форм роботи, які передбачають особисту участь студента: усні презентації, діалоги, захист виконаного завдання, рефлексивні коментарі, поетапне виконання письмової роботи та обговорення використаних джерел. Водночас повна заборона використання ШІ не є єдиним можливим підходом. Продуктивнішим видається формування у студентів культури відповідального використання технології: розуміння її можливостей та обмежень, перевірка отриманої інформації, критичне ставлення до згенерованого контенту та усвідомлення меж допустимого використання ШІ під час виконання академічних завдань.

Основні ризики та обмеження використання ШІ. Поряд із потенційними перевагами використання штучного інтелекту в іншомовній освіті необхідно враховувати низку ризиків. По-перше, надмірна залежність від цифрових інструментів може зменшувати рівень самостійності студента та його готовність виконувати складні мовні завдання без технологічної підтримки. По-друге, генеративні системи можуть продукувати недостовірну або неточну інформацію. Тому використання ШІ має супроводжуватися розвитком критичного мислення та навичок перевірки інформації. По-третє, існують обмеження автоматизованого оцінювання. Особливо це стосується усного мовлення, де важливими є не лише граматична правильність, а й комунікативна доцільність, інтонація, контекст та взаємодія зі співрозмовником. По-четверте, використання генеративного ШІ актуалізує питання академічної доброчесності та необхідність визначення чітких правил допустимого використання цифрових інструментів у навчальній діяльності. Таким чином, ефективність ШІ визначається не самим фактом його використання, а педагогічно обґрунтованим способом інтеграції в освітній процес.

Модель взаємодії «викладач – студент – штучний інтелект». На основі проведеного аналізу доцільно запропонувати модель взаємодії «викладач – студент – штучний інтелект». Її

© ***Бокова П. М. [Bokova P. M.]***, linabokova1954@gmail.com, ***Домніч В. Г. [Domnich V. H.]***, domnich_23@ukr.net

основою є розподіл функцій між трьома учасниками освітнього процесу.

Викладач визначає цілі навчання, добирає зміст, формулює завдання, контролює якість навчальних матеріалів, здійснює педагогічний супровід та оцінює результати. Студент залишається активним суб'єктом навчання, самостійно виконує завдання, використовує ШІ для додаткової практики, аналізує отримані результати та несе відповідальність за власну навчальну діяльність. Штучний інтелект виконує допоміжну функцію: генерує навчальний контент, моделює комунікативні ситуації, надає додаткові пояснення, допомагає організовувати практику та забезпечує персоналізовану підтримку.

Така модель дає змогу поєднати технологічні можливості штучного інтелекту з професійною педагогічною експертизою та активною позицією студента. Водночас вона відповідає загальній логіці студентоцентрованого навчання, у межах якого здобувач вищої освіти є активним і відповідальним суб'єктом освітнього процесу.

Висновки. Проведений аналіз засвідчує значний потенціал технологій штучного інтелекту для модернізації іншомовної підготовки студентів закладів вищої освіти. ШІ може використовуватися для персоналізації навчання, генерації дидактичних матеріалів, організації самостійної роботи, розвитку іншомовної комунікативної компетентності, створення віртуального мовного середовища та оптимізації окремих видів контролю.

Важливим напрямом є використання генеративних чат-ботів як віртуальних співрозмовників, що створюють додаткові можливості для мовленнєвої практики, а також як цифрових асистентів викладача, здатних оптимізувати підготовку навчальних матеріалів і завдань. Водночас ефективність використання ШІ безпосередньо залежить від педагогічного контексту. Автоматично згенерований контент потребує професійної перевірки, а результати автоматизованого оцінювання – педагогічної інтерпретації. Особливої уваги потребують питання академічної доброчесності, достовірності інформації, цифрової безпеки та формування відповідальної культури використання генеративних технологій.

Отже, штучний інтелект доцільно розглядати не як заміну викладача, а як додатковий інструмент його професійної діяльності та засіб розширення можливостей студента. Найбільш продуктивною є модель взаємодії «викладач – студент – ШІ», у межах якої технологічні можливості штучного інтелекту поєднуються з педагогічною експертизою викладача та активною позицією здобувача освіти.

Перспективи подальших наукових розвідок. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням і апробацією методичних моделей інтеграції ШІ у навчання іноземних мов студентів різних спеціальностей та рівнів мовної підготовки. Важливим напрямом є визначення критеріїв ефективності використання генеративного ШІ та розроблення методик оцінювання його впливу на формування іншомовної комунікативної компетентності. Подальшого вивчення потребують також питання академічної доброчесності, розроблення рекомендацій щодо допустимого використання генеративних інструментів під час виконання навчальних завдань, підготовка викладачів до роботи з технологіями ШІ та формування цифрової компетентності студентів. Перспективним є дослідження інтеграції штучного інтелекту з технологіями віртуальної та доповненої реальності, що може сприяти

© ***Bokova P. M. [Bokova P. M.]***, *linabokova1954@gmail.com*, ***Domnich V. H. [Domnich V. H.]***, *domnich_23@ukr.net*

створенню змодельованих професійних і соціокультурних ситуацій для іншомовної комунікації.

Література:

1. Акоп'янц, Н. М. (2023). Використання ChatGPT в процесі вивчення англійської мови: переваги та можливості [Akopiants, N. M. (2023). Using ChatGPT in the process of learning English: Advantages and opportunities]. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства [Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «KhPI». Seriia: Aktualni problemy rozvytku ukrainskoho suspilstva (Bulletin of the National Technical University "KhPI". Series: Current Issues in the Development of Ukrainian Society)]*, (1).
2. Домніч, В., Бокова, П., & Тегеньова, Є. (2026). Штучний інтелект як ефективний інструмент при вивченні іноземних мов [Domnich, V., Bokova, P., & Tehenova, Ye. (2026). Artificial intelligence as an effective tool for learning foreign languages]. *III Міжнародна науково-практична конференція «Technology development: Shaping modern thinking and scientific approaches» [III International Scientific and Practical Conference "Technology Development: Shaping Modern Thinking and Scientific Approaches"].*
3. Дроздова, В. В., Рудніцька, К. В., & Росквас, І. А. (2023). Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах зростаючого впливу технологій штучного інтелекту на освітні процеси [Drozdova, V. V., Rudnytska, K. V., & Roskvas, I. A. (2023). Innovatsiini tekhnolohii vykladannia inozemnykh mov v umovakh zrostaiuchoho vplyvu tekhnolohii shtuchnoho intelektu na osvitni protsesy (Innovative technologies for teaching foreign languages amid the growing influence of artificial intelligence technologies on educational processes)]. *Академічні візії [Akademichni vizii (Academic Visions)]*, (26).
4. Кабінет Міністрів України. (2020). *Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р [Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 02.12.2020 № 1556-r (On the approval of the Concept for the Development of Artificial Intelligence in Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 2, 2020, No. 1556-r)].* https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text
5. Кадемія, М., та ін. (2022). Використання штучного інтелекту у вивченні іноземної мови здобувачами освіти [Kademiia, M., et al. (2022). Vykorystannia shtuchnoho intelektu u vyvchenni inozemnoi movy zdobuvachamy osvity (Using artificial intelligence in foreign language learning by students)]. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 153–163.
6. Краснопольський, В. П., Пахомова, Т., & Курилова, Ю. (2023). Навчальний потенціал штучного інтелекту для організації самостійної роботи студентів у процесі вивчення іноземної мови [Krasnopolskyi, V. P., Pakhomova, T., & Kurylova, Yu. (2023). Navchalnyi potentsial shtuchnoho intelektu dlia orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv u protsesi vyvchennia inozemnoi movy (The educational potential of artificial intelligence for organizing students' independent work in the process of learning a foreign language)]. *Актуальні питання у сучасній науці [Aktualni pytannia u suchasnii nautsi (Current Issues in Modern Science)]*, (13).
7. Новік, К., Козлов, Є., & Голубєва, І. (2024). Застосування штучного інтелекту в процесі CPD для викладачів англійської мови: стратегії та перспективи [Novik, K., Kozlov, Ye., & Holubieva, I. (2024). Zastosuvannia shtuchnoho intelektu v protsesi CPD dlia vykladachiv anhliiskoi movy: stratehii ta perspektyvy (Application of artificial intelligence in CPD for English language teachers: Strategies and prospects)]. *Вісник науки та освіти [Visnyk nauky ta osvity (Bulletin of Science and Education)]*, (3), 21.
8. Цинова, М., Коблік, В., & Кравець, Г. (2023). Трансформація методів навчання та викладання англійської мови в університетському освітньому процесі: роль штучного інтелекту, аналіз впливу та перспективи [Tsynova, M., Koblik, V., & Kravets, H. (2023). Transformatsiia metodiv navchannia ta vykladannia anhliiskoi movy v universytetskomu osvitnomu protsesi: rol shtuchnoho intelektu, analiz vplyvu ta perspektyvy (Transformation of methods of teaching and learning English in the university educational process: The role of artificial intelligence, impact analysis and prospects)]. *Вісник науки та освіти [Visnyk nauky ta osvity (Bulletin of Science and Education)]*, (12), 18.

© ***Бокова П. М. [Bokova P. M.]***, *linabokova1954@gmail.com*, ***Домніч В. Г. [Domnich V. H.]***, *domnich_23@ukr.net*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 202-213
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

УДК 811.112.2'42:37.016

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 28.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 05.07.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 97,1 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] –19.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.202-213

АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ В НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ЦИФРОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Любов Василівна Наконечна *(м. Київ, Україна)*
https://orcid.org/0009-0000-3721-9047
liubov.nakonechnaya@gmail.com
асистент кафедри германської філології та перекладу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті здійснено аналіз політичної лексики в німецькомовній цифровій комунікації та обґрунтовано її навчальний потенціал для одночасного формування критичної й комунікативної компетентності студентів, які вивчають німецьку мову як іноземну. Актуальність дослідження зумовлена специфікою цифрового політичного спілкування, у якому короткі повідомлення, заголовки, дописи та інші медійні формати поєднують доступність автентичного мовного матеріалу з високою концентрацією оцінних, прагматичних і культурно зумовлених смислів. За таких умов тематичне засвоєння політичної лексики як переліку відповідних понять не забезпечує повноцінного розуміння того, як конкретні мовні одиниці організовують зміст повідомлення та спрямовують його інтерпретацію. У центрі дослідження перебуває політична лексема як одиниця, функціонування якої може бути простежене через взаємодію словникового значення, контексту, сполучуваності, оцінності, метафоричної концептуалізації та прагматичної функції. На матеріалі типових для німецькомовної цифрової комунікації мовних конструкцій запропоновано аналітико-комунікативну модель, яка передбачає виявлення політично значущої лексеми, встановлення її контекстуального значення, аналіз лексичного оточення, оцінного та прагматичного потенціалу, виявлення метафоричних моделей, перевірку інтерпретації за допомогою текстових доказів, переформулювання та створення власного висловлення. Проаналізовано функціонування лексем Freiheit (свобода), Verantwortung (відповідальність), Gerechtigkeit (справедливість), Zukunft (майбутнє), Zusammenarbeit (співпраця), а також політичних Schlagwörter (ключових політичних слів) і метафоричних конструкцій. Показано, що системний аналіз політичної лексики дає змогу перейти від засвоєння окремих мовних одиниць до усвідомлення їхньої ролі у формуванні змісту цифрового повідомлення. Обґрунтовано доцільність поєднання рецептивної та продуктивної діяльності, за якого студент не лише інтерпретує автентичний матеріал, а й перевіряє власне розуміння через мовну трансформацію та самостійне продукування висловлення.

Ключові слова: *політична лексика, аналіз політичної лексики, німецька мова як іноземна, німецькомовна цифрова комунікація, політичний дискурс, критична медіакомпетентність, комунікативна компетентність, лексико-прагматичний аналіз, цифрові медіа.*

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])
Analysis of Political Vocabulary in German-Language Digital Communication as a Means of Developing Students' Critical and Communicative Competence (in Ukrainian) **[Analiz politychnoi leksyky v nimetskomovnii tsyfrovii komunikatsii yak zasobu formuvannia krytychnoi ta komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv]**
© ***Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.]***, liubov.nakonechnaya@gmail.com

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 202-213
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

ANALYSIS OF POLITICAL VOCABULARY IN GERMAN-LANGUAGE DIGITAL COMMUNICATION AS A MEANS OF DEVELOPING STUDENTS' CRITICAL AND COMMUNICATIVE COMPETENCE

Liubov V. Nakonechna *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0000-3721-9047
liubov.nakonechnaya@gmail.com

lecturer at Department of Department of German Philology and Translation
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article examines the analysis of political vocabulary in German-language digital communication and substantiates its potential for the simultaneous development of students' critical and communicative competence in German as a foreign language. The relevance of the study is determined by the specific nature of digital political communication, in which short messages, headlines, posts, and other media formats combine accessible authentic language material with a high concentration of evaluative, pragmatic, and culturally embedded meanings. Under these conditions, learning political vocabulary as a thematic set of terms does not in itself enable students to understand how particular lexical units organise the meaning of a message and guide its interpretation. The study therefore focuses on the political lexeme as a linguistic unit whose functioning can be examined through the interaction of dictionary meaning, context, collocational relations, evaluation, metaphorical conceptualisation, and pragmatic function. On the basis of typical linguistic constructions found in German-language digital communication, the article proposes an analytical-communicative model comprising the identification of a politically relevant lexical unit, the establishment of its contextual meaning, the analysis of its linguistic environment, evaluative and pragmatic potential, the identification of metaphorical models, the verification of interpretation through textual evidence, reformulation, and independent production. Particular attention is paid to lexical items such as Freiheit (freedom), Verantwortung (responsibility), Gerechtigkeit (justice), Zukunft (future), and Zusammenarbeit (cooperation), as well as political Schlagwörter and metaphorical constructions. The analysis demonstrates that political vocabulary can function as an interface between language learning and critical interpretation when students are required not only to identify lexical meanings but also to explain how particular lexical choices contribute to the organisation of meaning in a digital message. The proposed approach connects receptive and productive activities: students interpret an authentic message, examine the linguistic choices that structure its meaning, test alternative formulations, and use the results of their analysis in their own communicative production. The study argues that systematic work with political vocabulary can make students more attentive to evaluative and pragmatic meanings, encourage them to support interpretations with textual evidence, and develop their ability to make conscious linguistic choices in German-language communication.

Keywords: *political vocabulary, analysis of political vocabulary, German as a foreign language, German-language digital communication, political discourse, critical media competence, communicative competence, lexical-pragmatic analysis, digital media.*

Вступ. Цифрове середовище істотно змінює умови функціонування політичної мови, оскільки політична комунікація дедалі частіше відбувається у форматах, для яких характерні стисліcть, висока швидкість поширення інформації, поєднання вербальних і невербальних

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])
Аналіз політичної лексики в німецькомовній цифровій комунікації як засобу формування критичної та комунікативної компетентності студентів (Українською) **[Analiz politychnoi leksyky v nimetskomovnii tsyfrovii komunikatsii yak zasobu formuvannia krytychnoi ta komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv]**
© ***Наконечна Л. В. [Nakonechna L. V.]***, liubov.nakonechnaya@gmail.com

засобів та безпосередня взаємодія з адресатом. Для навчання іноземної мови це створює особливу ситуацію: цифрові політичні повідомлення є доступним джерелом автентичного матеріалу, але водночас вимагають від студента значно більшої інтерпретаційної уваги, ніж звичайне засвоєння тематичної лексики, оскільки окремі слова в них можуть виконувати не лише номінативну, а й оцінну, аргументативну, ідентифікаційну та прагматичну функції [Bies 2023, с. 199–204; Biebighäuser 2023, с. 19–30].

У такому контексті особливого значення набуває питання про те, як організувати роботу з політичною лексикою так, щоб вона не зводилася до засвоєння списку слів на позначення політичних понять, а ставала частиною аналітичної діяльності студента. Політична лексема в цифровому повідомленні функціонує в конкретному контексті, вступає у зв'язки з іншими словами, може актуалізувати певну оцінку, входити до метафоричної моделі та впливати на спосіб інтерпретації повідомлення, тому її навчальний аналіз дозволяє поєднати мовний і медіакомунікативний аспекти іншомовної освіти.

Проблема набуває особливої **актуальності** в умовах поширення цифрових форматів політичної комунікації, які потребують від користувача не лише розуміння мовного повідомлення, а й здатності визначати, за допомогою яких мовних засобів це повідомлення організовано. Дослідження критичного використання медіа в іншомовній освіті підкреслюють необхідність переходу від технічного використання цифрових ресурсів до усвідомленої роботи з медіатекстом [Biebighäuser 2023, с. 19–30]. У сучасній дидактиці німецької мови політичні цифрові формати також розглядаються як матеріал для аналізу, зокрема в роботі з мультимодальними та соціальномедійними жанрами [Bülow & Merten 2025, с. 59–69].

Наукове осмислення політичної мови в іншомовному навчанні представлено, зокрема, у праці A. Bies, яка пов'язує політолінгвістичний аналіз із дидактикою німецької мови як іноземної та пропонує аналітичну сітку для роботи з політичними текстами, охоплюючи лексичні, граматичні, жанрові, інтеракційні та країнознавчі параметри [Bies 2023, с. 205–207]. Значущими для запропонованого підходу є також дослідження критичної медіакомпетентності в іншомовній освіті [Ylönen et al. 2008, с. 185–193; Biebighäuser 2023, с. 19–30], праці з політичної комунікації в соціальних медіа [Weidacher 2018, с. 309–330] та сучасні дослідження цифрової політичної комунікації [Ferron 2024, с. 439–462]. Окремий напрям становлять роботи, у яких аналізуються мультимодальні цифрові політичні формати та їхній дидактичний потенціал [Bülow & Merten 2025, с. 59–69].

Водночас у межах іншомовного навчання недостатньо розробленим залишається питання про те, як саме аналіз політичної лексики може бути перетворений на системну навчальну процедуру, яка одночасно розвиває мовну інтерпретацію, критичне читання цифрового повідомлення та самостійну комунікативну діяльність. Якщо комплексний аналіз політичного тексту охоплює значну кількість параметрів, то короткі цифрові повідомлення потребують компактнішого інструментарію, здатного виходити від конкретної мовної одиниці й поступово розгортати її функціональний контекст.

Саме тому **метою** статті є обґрунтувати й описати модель аналізу політичної лексики в німецькомовній цифровій комунікації як засобу формування критичної та комунікативної

© ***Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.]***, liubov.nakonechnaya@gmail.com

компетентності студентів. **Об'єктом** дослідження є політична лексика в німецькомовній цифровій комунікації, а **предметом** – її лексико-семантичне, оцінне та прагматичне функціонування в навчально-аналітичній роботі студентів. **Матеріалом** слугують типові мовні конструкції цифрової політичної комунікації, а також наукові праці з політолінгвістики, дидактики німецької мови як іноземної та критичної медіаосвіти.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що політичну лексему запропоновано розглядати не лише як одиницю тематичного словника, а як відправну точку поетапного переходу від лексичного спостереження до прагматичної інтерпретації цифрового повідомлення та самостійної комунікативної дії. Такий підхід дозволяє поєднати лексико-семантичний аналіз із розвитком критичної медіакомпетентності та іншомовної комунікативної діяльності. **Методологічно** дослідження спирається на контекстуальний, лексико-семантичний, прагматичний та дискурсивний аналіз, елементи концептуального аналізу метафоричних конструкцій, а також на методи дидактичного моделювання та зіставлення. Їх поєднання дає змогу розглядати політичну лексему одночасно як мовний об'єкт, компонент цифрового повідомлення та інструмент навчальної діяльності.

Слід наголосити, що політична комунікація в сучасній лінгвістиці розглядається як особливий тип публічної мовленнєвої діяльності, для якого характерне функціонування мовних засобів у зв'язку із соціальними, інституційними та прагматичними чинниками. У політолінгвістичному підході увага приділяється не лише тематичній належності лексики, а й тому, як мовні одиниці організують політичне повідомлення, актуалізують оцінні смисли та забезпечують певні комунікативні функції [Bies 2023, с. 199–204].

Для навчання німецької мови як іноземної важливим є положення про те, що політична мова може бути повноцінним матеріалом іншомовної освіти, якщо її аналіз не відокремлювати від конкретного комунікативного контексту. A. Bies показує, що робота з політичними текстами може охоплювати лексику, граматику, текстовий тип, інтеракцію та країнознавчий компонент, а автентичні політичні матеріали можуть використовуватися для розвитку рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності [Bies 2023, с. 205–209]. Для запропонованого в цій статті підходу особливо важливим є те, що політична лексика розглядається не ізольовано, а у взаємодії з ширшим текстовим і комунікативним контекстом.

Окрему групу становлять дослідження, присвячені критичній медіакомпетентності в іншомовній освіті. S. Ylönen та ін. наголошують на необхідності інтегрувати роботу з медіа в мовне навчання не як технічне доповнення, а як засіб розвитку здатності студентів усвідомлено працювати з медіаматеріалами [Ylönen et al. 2008, с. 185–193]. K. Biebighäuser розглядає критичне використання медіа в контексті мовного навчання та наголошує на значенні автентичних цифрових матеріалів для поєднання мовної практики з критичним осмисленням медіакомунікації [Biebighäuser 2023, с. 19–30].

Сучасна цифрова політична комунікація характеризується також зміною жанрових і прагматичних умов функціонування політичного повідомлення. Дослідження комунікації в соціальних медіа засвідчують значення наративних, оцінних і групоідентифікаційних засобів у цифровому політичному спілкуванні [Weidacher 2018, с. 309–330]. Аналіз комунікації у Twitter/X показує, що цифрове середовище створює специфічні умови для політичної

© ***Наконечна Л. В. [Nakonechna L. V.]***, liubov.nakonechnaya@gmail.com

комунікації, у яких мовні та прагматичні характеристики повідомлення тісно пов'язані з особливостями платформи [Ferron 2024, с. 439–462]. Нові дидактичні дослідження політичних інтернет-мемів також демонструють необхідність навчати студентів працювати з цифровими форматами, у яких політичний зміст формується через взаємодію мовних і мультимодальних засобів [Bülow & Merten 2025, с. 59–69].

Для безпосереднього аналізу політичної лексики особливо важливими є положення A. Bies про різні типи політичного вокабуляру та функціонування політичних *Schlagwörter*. Такі одиниці можуть концентрувати складні суспільні смисли в компактній мовній формі та актуалізувати певну емоційну й оцінну перспективу [Bies 2023, с. 202–204]. Дослідниця також звертає увагу на метафоричні моделі, серед яких особливого значення набувають моделі шляху, природної катастрофи, хвороби, будівництва та війни [Bies 2023, с. 203–204]. Для іншомовного навчання це означає, що аналіз політичної лексики може виходити за межі встановлення словникового значення та включати дослідження способу концептуалізації політичних процесів. Отже, наявні дослідження створюють достатнє теоретичне підґрунтя для поєднання політолінгвістичного та дидактичного підходів, однак потребує подальшого конкретизування саме процедура переходу від окремої політичної лексеми до комплексної інтерпретації цифрового повідомлення. У запропонованій моделі таким переходом стає послідовний аналіз лексичного значення, контекстуального оточення, оцінності, прагматичної функції, метафоричної організації та можливостей подальшого комунікативного використання мовної одиниці.

Виклад основного змісту. Політична лексема стає для студента відправною точкою аналізу лише тоді, коли її розглядають не ізольовано, а в тому мовному оточенні, яке визначає її актуальне значення. Саме контекст показує, чи функціонує *Freiheit* (свобода) як назва політичної цінності, аргумент на користь певної позиції, елемент самопрезентації або частина усталеної формули. Тому робота з таким словом природно виходить за межі словникового тлумачення: студент має встановити його сполучуваність, оцінний потенціал, зв'язок із сусідніми висловленнями та ту комунікативну дію, яку воно виконує в конкретному повідомленні. Коли після цього йому пропонують замінити *Freiheit* іншою лексемою й пояснити, як змінилося б висловлення, лексична вправа перетворюється на аналіз мовного вибору. Робота з політичною лексикою в іншомовній аудиторії набуває іншого змісту, якщо виходити не з переліку слів, тематично пов'язаних із політикою, а з реального функціонування цих одиниць у комунікації, адже *Regierung* (уряд), *Freiheit*, *Verantwortung* (відповідальність), *Zukunft* (майбутнє), *Zusammenarbeit* (співпраця) чи *Gerechtigkeit* (справедливість) у цифровому повідомленні не просто називають певні поняття, а задають спосіб їх осмислення, увиразнюють авторське ставлення та спрямовують інтерпретацію адресата.

Саме контекст дозволяє побачити цю відмінність особливо виразно: слово *Freiheit*, наприклад, зберігає своє загальномовне значення, проте в конкретному політичному висловленні воно може ставати аргументом, позитивною ціннісною категорією, засобом самоідентифікації або підставою для легітимації певної позиції, тому його переклад чи словникове тлумачення ще не забезпечує розуміння того, що саме робить ця лексема в

© ***Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.]***, *liubov.nakonechnaya@gmail.com*

повідомленні. Такий підхід змінює і сам характер навчального завдання: студент уже не просто встановлює значення незнайомого слова, а простежує шлях від лексичної форми до її функціонального навантаження, зіставляючи словникове значення з контекстом, виявляючи оцінність, визначаючи адресата й комунікативну мету та з'ясовуючи, яким чином мовний вибір впливає на інтерпретацію повідомлення.

Особливого значення набувають у цьому зв'язку політичні *Schlagwörter* (ключові політичні слова), оскільки вони здатні концентрувати складні суспільні смисли в компактній мовній формі та водночас актуалізувати певну оцінну перспективу [Bies 2023, с. 202–204], через що їх доцільно використовувати не тільки для поповнення словникового запасу, а й для формування в студентів уміння розпізнавати приховані в мовному виборі оцінні та прагматичні компоненти. Показовим у цьому сенсі є слово *Verantwortung*. У конструкції *Die Regierung übernimmt Verantwortung* (Уряд бере на себе відповідальність) воно пов'язане з репрезентацією дії суб'єкта, тоді як у висловленні *Die Regierung muss Verantwortung übernehmen* (Уряд має взяти на себе відповідальність) модальне *müssen* змінює комунікативну перспективу, оскільки висловлення набуває характеру вимоги або нормативного очікування. Ще іншу перспективу створює конструкція *Die Regierung trägt die Verantwortung* (Уряд несе відповідальність), де акцент переноситься вже не на процес прийняття відповідальності, а на її закріплення за певним суб'єктом. Таке зіставлення дозволяє студенту побачити, що політичне значення формується не лише самою лексемою, а й її синтагматичним оточенням.

Подібний аналіз може бути застосований до лексеми *Zukunft*. У висловленні *Wir gestalten die Zukunft* (Ми формуємо майбутнє) вона включається до конструкції, яка представляє майбутнє як результат активної дії, тоді як у *Die Zukunft ist offen* (Майбутнє відкрите) акцент переноситься на невизначеність подальшого розвитку. У конструкції *Eine sichere Zukunft für alle* (Безпечне майбутнє для всіх) лексема набуває виразного ціннісного та соціально орієнтованого характеру. Порівняння таких контекстів дає можливість простежити, як зміна дієслівного або прикметникового оточення трансформує комунікативну перспективу, не змінюючи основного словникового значення лексеми.

Не менш важливим параметром є оцінний потенціал політичної лексики. Наприклад, *Freiheit*, *Gerechtigkeit* і *Zukunft* можуть функціонувати як позитивно марковані ціннісні категорії, проте характер їх актуалізації залежить від контексту. У висловленні *Wir kämpfen für Freiheit* (Ми боремося за свободу) слово *Freiheit* поєднується з лексемою *kämpfen*, що надає повідомленню виразної динаміки та актуалізує модель боротьби, тоді як у конструкції *Freiheit bedeutet Verantwortung* (Свобода означає відповідальність) воно включається вже в дефініційну модель і пов'язується з іншою ціннісною категорією. Для навчання принципово важливо, що студент не отримує готового визначення «оцінного слова», а встановлює характер його функціонування на основі контексту.

Окрему групу становлять політичні *Schlagwörter*, які здатні концентрувати складні суспільні смисли в компактній мовній формі [Bies 2023, с. 202–204]. У цифровій комунікації вони особливо зручні для навчального аналізу, оскільки короткий допис або заголовок може будуватися навколо однієї-двох лексем, які визначають загальну смислову перспективу повідомлення. Наприклад, *Zusammenarbeit* може подаватися як уже наявна форма взаємодії в

© ***Наконечна Л. В. [Nakonechna L. V.]***, liubov.nakonechnaya@gmail.com

конструкції *Wir setzen auf Zusammenarbeit* (Ми робимо ставку на співпрацю), як очікувана дія в *Wir wollen die Zusammenarbeit stärken* (Ми хочемо посилити співпрацю) або як предмет вимоги у *Wir fordern Zusammenarbeit* (Ми вимагаємо співпраці). Зміна дієслівного оточення дозволяє простежити, як одна політична лексема бере участь у створенні різних комунікативних перспектив.

Показовим є й функціонування метафоричних конструкцій, які переводять політичні процеси в зрозуміліші для адресата моделі, наприклад шляху, руху, будівництва або боротьби, причому така концептуалізація не є нейтральною, оскільки вона пропонує певний спосіб бачення політичної ситуації та може посилювати переконувальний потенціал повідомлення [Bies 2023, с. 203–204]. У висловленні *Wir gehen gemeinsam den Weg in die Zukunft* (Ми разом ідемо шляхом у майбутнє) політична дія осмислюється через модель руху, тоді як у *Wir bauen gemeinsam die Zukunft* (Ми разом будуємо майбутнє) актуалізується модель будівництва. Для студента це створює можливість дослідити, як заміна одного дієслова змінює не тільки образність висловлення, а й спосіб концептуалізації політичного процесу.

Аналітичний потенціал запропонованої моделі розкривається насамперед у тому, що політична лексика розглядається в ній не як однорідний тематичний масив, а як сукупність мовних одиниць із різним ступенем оцінності, прагматичної насиченості та здатності організовувати зміст цифрового повідомлення. Студент має встановити не лише словникове значення одиниці, а й те, які смислові характеристики актуалізуються в конкретному контексті, з якими словами вона поєднується, яку оцінну перспективу створює та яку комунікативну дію підтримує. Саме тому одна й та сама лексема може стати матеріалом для різних типів аналізу залежно від її мовного оточення.

Отже, аналіз політичної лексики в запропонованій моделі охоплює кілька взаємопов'язаних рівнів: від словникового значення та контекстуальної семантики до оцінності, сполучуваності, метафоричної концептуалізації та прагматичного функціонування. Важливо, що ці рівні не подаються студенту як готова класифікація, яку необхідно відтворити, а стають напрямами самостійного спостереження за мовним матеріалом. Завдяки цьому політична лексика переходить із позиції об'єкта запам'ятовування в позицію інструмента аналізу, за допомогою якого студент може пояснити, як мовний вибір організовує зміст цифрового повідомлення.

У такій перспективі сім операцій, запропонованих у межах моделі (див. табл. 1), утворюють не формальну послідовність навчальних кроків, а логічний ланцюг переходу від мовного спостереження до усвідомленої комунікативної дії.

Таблиця 1

Аналітико-комунікативна модель аналізу політичної лексики в німецькомовній цифровій комунікації

Етап	Зміст аналітичної операції	Запитання до студента	Очікуваний результат
1.	Виявлення політично значущої лексеми	Яке слово визначає політичний зміст повідомлення?	Виділення ключової одиниці

© ***Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.]***, liubov.nakonechnaya@gmail.com

Етап	Зміст аналітичної операції	Запитання до студента	Очікуваний результат
2.	Встановлення контекстуального значення	Що означає ця лексема саме в цьому повідомленні?	Розмежування словникового й контекстуального значення
3.	Аналіз мовного оточення	З якими словами та конструкціями вона поєднується?	Виявлення синтагматичних зв'язків
4.	Визначення оцінного потенціалу	Яку оцінку або ціннісну перспективу актуалізує лексема?	Встановлення оцінного компонента
5.	Визначення прагматичної функції	Що робить ця лексема в повідомленні?	Виявлення комунікативної функції
6.	Перевірка інтерпретації та переформулювання	Що зміниться, якщо замінити слово або конструкцію?	Усвідомлення ролі мовного вибору
7.	Самостійне продукування	Як використати проаналізовану модель у власному висловленні?	Формування комунікативної дії

Таке розгортання аналізу дозволяє уникнути двох крайнощів. З одного боку, політична лексика не перетворюється на механічний список слів для запам'ятовування, а з другого – аналіз не переходить у довільне тлумачення політичного змісту, не підкріплене мовними доказами. Студент послідовно встановлює, що саме можна довести на матеріалі конкретного повідомлення, які висновки випливають із лексичного вибору та де закінчується текстове спостереження і починається інтерпретація.

Продуктивна частина роботи є логічним продовженням аналізу. Після встановлення функціонування певної лексеми студент може отримати завдання замінити її синонімічною або семантично близькою одиницею, перебудувати конструкцію, змінити її модальність або створити власне коротке повідомлення. Наприклад, зіставлення *Wir setzen auf Zusammenarbeit*, *Wir wollen die Zusammenarbeit stärken* і *Wir fordern Zusammenarbeit* дає можливість перейти від спостереження за лексемою *Zusammenarbeit* до усвідомлення того, як дієслівна конструкція змінює комунікативну функцію всього висловлення.

Подібну процедуру можна застосовувати й до метафоричних моделей. Якщо студент зіставляє *Wir gehen den Weg in die Zukunft* і *Wir bauen die Zukunft*, він має не просто назвати дві метафори, а пояснити, яку різницю створюють образ руху та образ будівництва, які дії стають концептуально доступними в кожному випадку та як ця відмінність позначається на сприйнятті повідомлення. У такий спосіб метафоричний аналіз стає частиною роботи з лексикою, а не окремою теоретичною вправою.

Робота з цифровою політичною лексикою потребує також уваги до адресата. Те саме слово може функціонувати по-різному залежно від того, чи використовується воно в офіційному повідомленні, короткому дописі, заголовку, коментарі або мультимодальному повідомленні. Тому студент має співвіднести лексичний вибір із жанром і комунікативною ситуацією, встановлюючи не лише «що означає слово», а й «чому саме це слово

© ***Наконечна Л. В. [Nakonechna L. V.]***, liubov.nakonechnaya@gmail.com

використано тут». Така постановка питання безпосередньо пов'язує лексичний аналіз із комунікативною компетентністю.

Водночас аналіз не повинен перетворюватися на спробу реконструювати психологічні мотиви автора. Для навчальної роботи продуктивніше виходити з мовних ознак, які безпосередньо представлені в тексті: лексем, їхньої сполучуваності, модальності, оцінності, повторюваності, метафоричних моделей та інших доступних аналізу характеристик. Такий принцип відповідає доказовій логіці критичного читання, за якої інтерпретація має спиратися на текстовий матеріал, а не на припущення про наміри комуніканта.

Саме в цьому аспекті аналіз політичної лексики стає засобом формування критичної медіакомпетентності. Критичність тут не ототожнюється з негативним ставленням до політичного повідомлення. Вона передбачає здатність побачити його мовну структуру, встановити зв'язок між лексичним вибором і комунікативною метою, відокремити фактичний компонент від оцінного та аргументувати власну інтерпретацію текстовими доказами. Такий підхід узгоджується з розумінням критичного медіавикористання в іншомовній освіті [Biebighäuser 2023, с. 19–30].

Комунікативна компетентність у запропонованій моделі формується через можливість використовувати результати аналізу у власному мовленні. Студент не завершує роботу після того, як визначив значення політичної лексеми, а має застосувати отримане розуміння для побудови іншого висловлення, його трансформації або створення власного повідомлення. Таким чином, аналіз політичної лексики забезпечує зв'язок між рецептивним і продуктивним рівнями іншомовної діяльності.

Запропонована модель має спільну з підходом Bies вихідну позицію – необхідність включення політичної мови до іншомовного навчання, але відрізняється організацією навчального аналізу. У Bies політичний текст аналізується комплексно через сукупність лексичних, граматичних, жанрових, інтеракційних і країнознавчих параметрів [Bies 2023, с. 205–207]. У запропонованій моделі відправною точкою стає окрема політична лексема, навколо якої вибудовується поступовий перехід до ширшої інтерпретації тексту. Це дозволяє працювати навіть із короткими цифровими повідомленнями, для яких повна текстова аналітична сітка може бути надмірною.

Отже, запропонований підхід не замінює комплексного аналізу політичного тексту, а конкретизує один із його можливих напрямів і пристосовує його до роботи з короткими цифровими повідомленнями. Його специфіка полягає в тому, що політична лексема стає аналітичним центром, навколо якого вибудовується рух від семантики до прагматики, від інтерпретації до переформулювання та від рецептивної діяльності до самостійного мовленнєвого продукування.

Отримані результати, їх обговорення. Результатом проведеного теоретичного аналізу є модель, у якій політична лексема виконує функцію зв'язувальної ланки між мовною системою та цифровою комунікацією. Її навчальна цінність визначається не кількістю засвоєних одиниць, а можливістю простежити, як лексичний вибір включається в

© ***Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.]***, liubov.nakonechnaya@gmail.com

ширший процес формування значення. Така організація роботи відповідає сучасному розумінню медіаорієнтованого навчання іноземних мов, у якому автентичний матеріал стає не лише джерелом мовних зразків, а й об'єктом критичного осмислення [Biebighäuser 2023, с. 19–30].

Запропонована модель передусім змінює спосіб роботи з політичною лексикою. Якщо тематичний словник подає *Regierung, Verantwortung, Freiheit, Gerechtigkeit* або *Zukunft* як назви відповідних політичних понять, то цифровий текст дає змогу побачити, як ці одиниці набувають конкретного функціонального навантаження. Студент працює не тільки зі значенням слова, а й із його функціонуванням у повідомленні, що робить лексичну роботу безпосередньо пов'язаною з дискурсивним аналізом.

Інша суттєва риса моделі полягає в перенесенні уваги з припущень про авторську інтенцію на мовні ознаки, доступні безпосередньому аналізу. Замість того щоб встановлювати, що саме автор «хотів нав'язати» адресатові, студент визначає, які лексеми використано, які оцінки вони актуалізують, які смислові зв'язки створюють та які комунікативні можливості відкривають. Такий підхід робить навчальне завдання доказовим і зменшує ризик необґрунтованої інтерпретації.

Важливим результатом є поєднання рецептивної та продуктивної діяльності. Аналіз чужого повідомлення не є кінцевим етапом, оскільки студент має використати результати аналізу для створення власного тексту або переформулювання вихідного висловлення. Саме ця операція дозволяє перевірити, чи усвідомлено функціональне навантаження політичної лексеми, а не лише запам'ятовано її значення.

Критична медіакомпетентність у запропонованій моделі також набуває конкретного мовного виміру. Йдеться не про загальну здатність критично ставитися до цифрового контенту, а про вміння простежити, як конкретні слова та конструкції впливають на його інтерпретацію. Така перспектива відповідає сучасному розумінню критичного медіавикористання в іншомовній освіті [Biebighäuser 2023, с. 19–30] та узгоджується з новішими дидактичними підходами до аналізу політичних цифрових форматів [Bülow & Merten 2025, с. 59–69].

Порівняння запропонованої моделі з підходом Bies показує, що вони мають спільну вихідну позицію – необхідність включення політичної мови до іншомовного навчання, але відрізняються організацією навчального аналізу. У Bies політичний текст аналізується комплексно через сукупність лексичних, граматичних, жанрових, інтеракційних і країнознавчих параметрів [Bies 2023, с. 205–207]. У запропонованій моделі відправною точкою стає окрема політична лексема, навколо якої вибудовується поступовий перехід до ширшої інтерпретації тексту. Це дозволяє працювати навіть із короткими цифровими повідомленнями, для яких повна текстова аналітична сітка може бути надмірною.

У такій організації навчального матеріалу особливого значення набуває можливість перевірити інтерпретацію через мовну трансформацію. Якщо заміна *Freiheit* іншою лексемою змінює оцінну перспективу повідомлення, якщо заміна *übernehmen* на *tragen* в конструкціях із *Verantwortung* зміщує акцент, а зміна метафоричної моделі шляху на модель будівництва трансформує спосіб концептуалізації *Zukunft*, студент отримує

© ***Наконечна Л. В. [Nakonechna L. V.]***, liubov.nakonechnaya@gmail.com

безпосередній доказ того, що мовний вибір є складником комунікативного змісту. Саме така перевірка перетворює абстрактне твердження про «вплив лексики» на конкретну аналітичну операцію.

Таким чином, отримані результати дозволяють розглядати політичну лексику не лише як тематичний компонент іншомовного курсу, а як інструмент формування аналітичної та комунікативної діяльності. Її аналіз поєднує семантичний рівень із прагматичним, а рецептивну роботу – із продуктивною, завдяки чому студент отримує можливість не тільки зрозуміти цифрове повідомлення, а й пояснити, як саме мовні засоби організовують його зміст.

Висновки. Проведений аналіз дає підстави розглядати політичну лексику в німецькомовній цифровій комунікації як продуктивний дидактичний ресурс, за допомогою якого можна одночасно розвивати мовну інтерпретацію, критичне читання та комунікативне продукування. Її навчальна цінність визначається не самим фактом належності лексеми до політичної тематичної сфери, а можливістю простежити її функціонування в конкретному цифровому повідомленні.

Запропонована аналітико-комунікативна модель ґрунтується на послідовному переході від виявлення політично значущої одиниці до встановлення її контекстуального значення, аналізу мовного оточення, оцінного та прагматичного потенціалу, виявлення метафоричної концептуалізації, перевірки інтерпретації та подальшого самостійного використання мовної моделі. Така послідовність забезпечує наскрізний зв’язок між аналізом і комунікативною діяльністю.

Важливою особливістю запропонованого підходу є опора на текстові докази. Студент не повинен обмежуватися твердженням про те, що певне слово є «позитивним», «негативним», «емоційним» або «переконувальним». Він має показати, за рахунок якого контекстуального оточення, сполучуваності, модальності, метафоричної конструкції чи іншого мовного засобу формується відповідний ефект. У такий спосіб критичність набуває конкретного лінгвістичного виміру.

Не менш суттєвим є поєднання рецептивної та продуктивної діяльності. Аналіз цифрового повідомлення не завершується його розумінням, а переходить до мовної трансформації та створення власного висловлення. Це дозволяє перевірити, чи студент справді усвідомив функціональне навантаження політичної лексеми та чи здатний застосувати відповідну мовну модель у новій комунікативній ситуації.

Запропонований підхід розвиває положення попередніх досліджень політичної мови в іншомовному навчанні, зокрема аналітичну сітку Bies, проте зміщує центр уваги з комплексного аналізу цілого політичного тексту на поетапний аналіз окремої лексеми як доступної для студента точки входження в цифровий дискурс. Саме це робить модель придатною для коротких цифрових повідомлень, заголовків, дописів та інших форматів, у яких окрема політична одиниця може визначати значну частину смислової перспективи повідомлення.

© ***Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.]***, *liubov.nakonechnaya@gmail.com*

Отже, аналіз політичної лексики може бути інтегрований у навчання німецької мови не як додатковий тематичний блок, а як метод організації роботи з автентичним цифровим матеріалом, що поєднує лексико-семантичне спостереження, прагматичну інтерпретацію, критичне читання та комунікативне продукування.

Перспективним напрямом подальших досліджень є апробація запропонованої моделі в іншомовних університетських курсах із подальшим визначенням особливостей її застосування на різних рівнях володіння німецькою мовою. Окремої уваги потребує створення корпусу німецькомовних цифрових політичних повідомлень, систематизованих за типом жанру, способом представлення політичної лексики, характером оцінності та прагматичною функцією.

Подальше дослідження може бути спрямоване також на зіставлення функціонування політичної лексики в різних цифрових жанрах, зокрема в коротких дописах, заголовках, коментарях, відеосубтитрах та мультимодальних повідомленнях. Це дозволить уточнити, яким чином зміна цифрового формату впливає на семантичне, оцінне та прагматичне навантаження політичної лексеми.

Перспективним є й дослідження можливостей інтеграції цифрових інструментів та систем генеративного штучного інтелекту в таку модель за умови збереження за студентом функції аналітичного контролю. У цьому разі особливо важливим стає не автоматичне отримання інтерпретації, а порівняння запропонованих системою варіантів із мовними доказами, представленими в тексті, та самостійне обґрунтування остаточного комунікативного рішення.

References:

1. Biebighäuser, K. (2023). Kritische Mediennutzung und Sprachenlernen. In Dvorecký, J., Reitbrecht, S., Sorger, B., & Schweiger, H. (Eds.), *IDT 2022: mit.sprache.teil.haben. Band 3: Sprachliche Teilhabe fördern. Innovative Ansätze und Technologien in Sprachunterricht und Hochschulbildung* (pp. 19–30). Erich Schmidt Verlag. https://doi.org/10.37307/b.978-3-503-21106-7.02
2. Bies, A. (2023). Politolinguistik im Fach Deutsch als Fremdsprache. *Aussiger Beiträge, 17*, 199–214. https://doi.org/10.21062/ab.2023.011
3. Bülow, L., & Merten, M.-L. (2025). Politische Internet-Memes als Chance und Herausforderung für den politikbezogenen Deutschunterricht. *Der Deutschunterricht, 77*(2), 59–69. https://www.friedrich-verlag.de/friedrich-plus/sekundarstufe/deutsch/sprachgebrauch/politische-internet-memes-20575
4. Ferron, I. (2024). Digitalisierung der politischen Kommunikation. Eine politolinguistische Analyse der Twitter/X-Kommunikation ausgewählter AfD-Politiker. *Lingue e Linguaggi, 65*, 439–462. https://doi.org/10.1285/i22390359v65p439
5. Weidacher, G. (2018). Erzählen als Element politischer Kommunikation in Sozialen Medien. *Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik, 48*, 309–330. https://link.springer.com/article/10.1007/s41244-018-0094-6#Sec1
6. Ylönen, S., Alanen, R., Huhta, A., Taalas, P., & Tarnanen, M. (2008). Entwicklung kritischer Medienkompetenz in der Sprachenlehrerausbildung. *Jahrbuch Deutsch als Fremdsprache, 34*, 185–210. https://users.jyu.fi/~sabyl/julkMedienkompetenz.pdf

© ***Наконечна Л. В. [Nakonechna L. V.]***, *liubov.nakonechnaya@gmail.com*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 214-220
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА
[CURRENT ISSUES IN TRANSLATION STUDIES]

УДК 811.134.2'25

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 18.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 25.06.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 96,1 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] –29.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.214-220

ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ ІСПАНСЬКИХ АСПЕКТУАЛЬНИХ ПЕРИФРАСТИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ ІЗ ЗНАЧЕННЯМ ПОЧАТКУ ТА ЗАКІНЧЕННЯ ДІЇ

Олена Володимирівна Залєснова *(м. Київ, Україна)*

zalesnova@ukr.net

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іспанської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03680, м. Київ, вулиця Велика Васильківська, 73

В статті йдеться про особливості відтворення засобами української мови іспанських перифрастичних конструкцій із значенням початку та закінчення дії.

Перифрастичні конструкції – один з найуживаніших стилістичних засобів іспанської мови, який не має прямих відповідників не лише в українській, а й в ряді інших (особливо слов'янських) мов. Через таку міжмовну невідповідність відтворення іспанських перифраз українською мовою може являти собою певні труднощі, оскільки завданням перекладачів є точна передача стилістичних та семантичних особливостей тексту оригіналу, а з огляду на те, що в українській мові не існує повних відповідників іспанським перифрастичним конструкціям, саме семантичний критерій передачі іспанських конструкцій, а не граматична структура, найбільше враховується при перекладі.

Ключові слова: *іспанська мова, українська мова, аспектуальні перифрастичні конструкції, інхоативні перифрастичні конструкції, інгресивні перифрастичні конструкції, термінативні перифрастичні конструкції, перекладацькі трансформації.*

(Current issues in translation studies [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Rendering Spanish Inchoative and Terminative Periphrastic Constructions in Ukrainian Translations (in Ukrainian)
[Vidtvorennia v ukrainskykh perekladakh ispanskykh aspektualnykh peryfrastychnykh konstruktsii iz znachenniam pochatku ta zakinchennia dii]
© ***Zaliesnova O. V. [Zaliesnova O. V.]***, zalesnova@ukr.net

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 214-220
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

RENDERING SPANISH INCHOATIVE AND TERMINATIVE PERIPHRASTIC CONSTRUCTIONS IN UKRAINIAN TRANSLATIONS

Olena V. Zaliesnova *(Kyiv, Ukraine)*

zalesnova@ukr.net

PhD (Philology), Associate Professor at the Department of Spanish and
Modern Greek Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

The article examines the peculiarities of rendering Spanish periphrastic constructions with the meaning of the beginning and end of an action by means of the Ukrainian language.

Periphrastic constructions are among the most frequently used stylistic devices in Spanish, which lack direct equivalents not only in Ukrainian but also in a number of other (especially Slavic) languages. Due to this interlinguistic discrepancy, rendering Spanish periphrases into Ukrainian can pose certain difficulties, as the translators' task is to accurately convey the stylistic and semantic features of the source text. Given that the Ukrainian language lacks full equivalents for Spanish periphrastic constructions, it is the semantic criterion of rendering these constructions, rather than their grammatical structure, that is given the greatest consideration in translation.

Keywords: *Spanish language, Ukrainian language, aspectual periphrastic constructions, inchoative periphrastic constructions, ingressive periphrastic constructions, terminative periphrastic constructions, translation procedures.*

Постановка проблеми. Іспанська мова, як аналітична, головним засобом передачі аспектуальності використовує категорію часу. Семантичне значення аспектуальних перифрастичних конструкцій спрямоване на внутрішню структуру комунікативної ситуації. Вони інформують про спосіб, яким відбуваються або розвиваються дії, а також про час, в якому вони починаються, закінчуються чи повторюються. Загалом, аспектуальні перифрази не мають сталого перекладу українською, адже переклад, в першу чергу, залежить від стилю, жанру текстів та контексту комунікативної ситуації.

Метою даної статті є визначення особливостей перекладу інхоативних, інгресивних і термінативних іспанських перифрастичних конструкцій. З огляду на те, що дієслівні перифрази іспанської мови мають доволі розлогу систему різноманітних значень і широкий спектр застосування в текстах різних стилів і жанрів, докладний аналіз перекладацьких стратегій їхнього відтворення засобами української мови є **актуальним.**

Об'єктом дослідження слугують іспанські аспектуальні перифрастичні конструкції із значенням початку та закінчення дії. **Предметом** дослідження є специфіка відтворення іспанських перифрастичних конструкцій засобами української мови.

Однією з великих підгруп аспектуальних перифраз є інхоативні перифрастичні конструкції. Як правило, такі конструкції характеризуються значенням початку дії, але, на відміну від інших мов романо-германської групи, де такі дієслова передбачають поступовий перехід від одного стану до іншого [Божеску, 2007], в іспанській мові такі

© Залєснова О. В. [Zaliesnova O. V.], zalesnova@ukr.net

конструкції позначають раптовість дії. Зазвичай, інхоативні перифрастичні конструкції в українській мові передаються дієсловами, до яких додається префікс *за-* та *роз-*, адже таким чином змінюється значення дієслова за просторовими, часовими та іншими ознаками дії. Ці префікси виконують подвійну функцію – словотворчу та граматичну. Вони є основним засобом творення видової пари дієслів недоконаного виду: *Pero cuando leí ese texto me eché a llorar a gritos, como no he llorado nunca.*[Llosa, 2015, с. 226] – *А коли я прочитала цей текст, я заплакала й заридала рясними слізьми, так, як я ще ніколи не плакала й не ридала.*[Льоса, 2012, с. 401]

Хоча всі інхоативні перифрастичні конструкції своєю природою позначають початок дії, однак багато з них мають різні семантично-експресивні відтінки. Так, наприклад, такі синтагми як *comenzar a + infinitivo*, *empezar a + infinitivo* та *ponerse a + infinitivo* позначають неспішний початок, тобто автора цікавить не якість дії, а етап її виконання (у випадку з даними конструкціями – це початок). Реалізуючи іншомовний варіант оригіналу, зазвичай перекладаються обидва дієслова конструкції: перифрастичне дієслово перекладається дієсловом «почати», а друга частина конструкції – дієсловом недоконаного виду: *La cosa había llegado a su fin y la reunión comenzó a disolverse poco a poco.* [Cela, 2010, с. 150] – *Справа добігає кінця, і мешканці починають розходитися.* [Села, 2011, с. 121]. *Sacó Víctor las cuartillas y empezó a leer por aquí y por allá a su amigo* [Unamuno, 2004b, с. 240] – *Віктор вийняв аркуші паперу й почав читати то там, то там своєму другові.* [Унамуно, 2015, с. 192]. *Se levantó de la mecedora, fue al gabinete, tomó la pluma y se puso a escribir:"*[Unamuno, 2004b, с. 31] – *Він підвівся з крісла-гойдалки, пішов до кабінету, узяв ручку і почав писати.* [Унамуно, 2015, с. 40].

Переклад вищеназваних конструкцій не викликає особливих труднощів, адже вони не міняють своїх функцій в реченні та перекладаються складеним дієслівним присудком.

Трохи іншого семантичного значення при перекладі набувають конструкції *echarse a + infinitiv*, *meterse a + infinitivo*, *romper a + infinitivo*, *soltarse a + infinitivo* – які покликані вказати на якість виконання дії та мають широкий спектр різноманітних лексичних засобів в українській мові. Так, наприклад, найуживанішим аналогом є переклад складеним дієслівним присудком «*кинутися щось робити*», що вказує на раптовість дії, її неочікуваність та рішуче виконання. Іноді, з метою передачі всієї експресивності висловлювання, перекладач використовує фразеологічні елементи, сталі словосполучення або лексичні одиниці, які здатні передати всю раптовість дії: *Víctor Israel se echó a reír, estremeciéndose como un muñeco de resortes.* [Llosa, 2015, с. 135] – *Віктор Ізраель вибухнув сміхом, смикаючись, наче лялька на пружинах.* [Льоса, 2012, с. 234]. *Al ver su actitud decidida, ambos se echaron a correr.* [Llosa, 2015, с. 195] – *Переконавшись у тому, що він налаштований рішуче, обидва взяли ноги в руки.* [Льоса, 2012, с. 344]. *No la puedo echar, Gertrudis, no la puedo echar – y el hombre rompió a llorar.* [Unamuno, 2001, с. 106] – *Я не можу виставити її за двері, Хертрудіс, я не можу, – і Раміро заплакав.* [Унамуно, 2015, с 451].

(Current issues in translation studies [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Rendering Spanish Inchoative and Terminative Periphrastic Constructions in Ukrainian Translations (in Ukrainian)
[Vidtvorennia v ukrainskykh perekladakh ispanskykh aspektualnykh peryfrastychnykh konstruktsii iz znachenniam pochatku ta zakinchennia dii]
© ***Zaliesnova O. V. [Zaliesnova O. V.]***, zalesnova@ukr.net

В перифразах *decidirse a + infinitivo* та *resolverse a + infinitivo*, перифрастичне дієслово зберігає своє значення та вказує на те, що дія була обдумана. Універсальним перекладом першої частини конструкції виступатимуть дієслова «наважитись», «вирішити». Однак, задля передачі більш точних семантичних значень перифрастичної конструкції іноді при перекладі додаються допоміжні уточнюючі засоби: *Después de eso estoy decidida a jugarme el todo por el todo casándome con Mauricio.* [Unamuno, 2004b, с. 98] – *Після цього я сповнена рішучості піти на будь-який ризик, але одружитися з Маурісіо.* [Унамуно, 2015, с. 120]. *...vino a este barrio por casualidad, vino detrás de una chica que, de repente, antes de que Mauricio se decidiese a decirle nada, dobló una esquina y se metió por el primer portal.* [Cela, 2010, с. 32] – *...він випадково забрів сюди, бо йшов назирці за дівчиною, котра раптом, перш ніж Маурісіо насмілився з нею заговорити, звернула за ріг і шмигнула в перший-ліпший підїзд.* [Села, 2011, с. 29]. *No me resuelvo a creer sino que eso que nos cuenta Platón no es sino una novela."* [Unamuno, 2004b, с. 216] – 3) *«Я не можу позбутися відчуття, що Платон розповідає нам роман, не більше...* [Унамуно, 2015, с. 171]

Інгресивні перифрастичні конструкції мають багато спільного з інхоативними (деякі лінгвісти не розділяють їх на окремі групи), але все ж відрізняються тим, що позначають початок дії, яка ще не відбулася, і в більшості випадків спрямовані на майбутнє. Зазвичай, такі конструкції українською мовою передаються дієсловами, які можуть мати складену (аналітичну) форму майбутнього часу недоконаного виду, просту форму майбутнього часу доконаного виду та складну (синтетичну) форму майбутнього часу недоконаного виду.

Однією з найуживаніших інгресивних перифрастичних конструкцій є *ir a + infinitivo.* Ця перифраза вказує на майбутню дію, що ось-ось має відбутись. Якщо ж вона вживається в Imprfecto de Indicativo, вона виражає майбутню дію по відношенню до певного моменту в минулому. Зазвичай перекладається за допомогою майбутнього часу: *El alma te voy a romper yo a ti, desgraciado – mascullaba entre dientes.* [Zafón, 2006, с. 62] – *Я зламаю тобі карк, негіднику, – мимрив він собі під ніс.* [Сафон, 2007, с. 37]. *Veinte minutos más tarde me habí aperdido completamente en las entrañas de la torre y el lugar en que iba a enterrar la novela se me reveló por casualidad.* [Zafón, 2006, с. 83] – 2) *«Двадцятьма хвилинами пізніше я загубився у глибині вежі, а потім, зовсім випадково, натрапив на місце, де найкраще було сховати книжку.* [Сафон, 2007, с. 46]. *¡Le va a hacer daño!"* [Unamuno, 2004b, с. 300] – *Ви собі зашкодите!* [Унамуно, 2015, с. 236]. *Un día que Ramirín soltó una expresión soez que había aprendido en la calle y su padre iba a reprenderle, interrumpióle Gertrudis, diciéndole bajo.* [Unamuno, 2001, с. 82] – *Одного дня, коли Рамірін повторив брудну лайку, яку почув на вулиці, й батько хотів насваритися на нього, Хертрудіс зупинила його, тихо йому сказавши: ...* [Унамуно, 2015, с. 433]. *Mas aquella noche durmió Joaquín mal rumiando lo del retrato, pensando en que Abel Sánchez, el simpático sin proponérselo, el mimado del favor ajeno, iba a retratarle a Helena* [Unamuno, 2004a, с. 259] – *Але в ту ніч Хоакін спав погано, міркуючи про можливий портрет, про те, що Абель Санчес, чоловік, який уміє здаватися симпатичним, не докладаючи жодних зусиль, улюбленець чужої прихильності, малюватиме портрет Елени.* [Унамуно, 2015, с. 259]. *En Iquitos, uno termina por no creer en nada de eso. Sobre todo, en que algún día la justicia vaya a hacer retroceder a la injusticia.*

© Залєснова О. В. [Zaliesnova O. V.], zalesnova@ukr.net

[Llosa, 2015, с. 98] – *Живучи в Іквітосі, чоловік зрештою перестає вірити геть у все. А надто в те, що одного дня справедливість примусить відступити несправедливість.* [Льоса, 2012, с. 168].

У вищенаведених прикладах можна побачити, що допоміжне дієслово *ir* залишається без перекладу, а внесений ним часовий відтінок передається простою формою майбутнього часу *(«зламаю», «зашкодите», «примусить»),* синтетичною формою («*малюватиме*»), аналітичною формою («*було сховати*»). При іншому підході можливо перекласти допоміжне дієслово українськими дієсловами *«хотіти», «збиратись»* + інфінітив («*хотів насваритись*»).

Перифрастична конструкція *estar a punto de + infintivo* також вказує на близькість або неминучість певної дії, однак для цієї конструкції немає сталого перекладу, більшою мірою він залежить від контексту та передається такими лексичними засобами як «*ледь не*», «*мало не*», «*збиратись + інфінітив*» тощо: *Menos mal que fue usted rápido, estuve a punto de pegarle un balazo."* [Llosa, 2015, с. 37] – *Вам пощастило, що ви діяли так швидко, бо інакше я пустив би вам кулю в лоб.* [Льоса, 2012, с. 57]. *Por lo que estuvo a punto de pedir a su mujer que volviera a llamarla.* [Unamuno, 2004a, с. 78] – *І мало не попросив дружину, щоби та повернула дівчину.* [Унамуно, 2015, с. 300]. *Y estuve a punto de dar en los vicios más bajos y más viles.* [Unamuno, 2004b, с. 206] – *І був готовий віддатися найницішим і найбезсоромнішим порокам.* [Унамуно, 2015, с. 162]. *Tuve entonces la certeza de que estábamos a punto de salir despedidos a puntapiés del despacho del sacerdote y opté por silenciar a Fermín y, por una vez, jugar la carta de la honestidad.* [Zafón, 2006, с. 246] – *Я був майже впевнений, що зараз священик просто попросить нас геть зі свого кабінету, тож дав Фермінові знак мовчати і вирішив хоча б раз сказати правду.* [Сафон, 2007, с. 138].

Особливої уваги заслуговує система термінативних перифрастичних конструкцій, адже граматикалізовані дієслова даної системи, що створюють синонімічний ряд термінативних синтагм, мають в своєму значенні яскраво виражену негативну сему [Aragonés, Palencia, 2011, с. 127]: *dejar* «залишати», *terminar* «закінчувати», *acabar* «закінчувати, завершувати», *cesar* «припиняти, переставати», *parar* «зупиняти, переставати». Тож саме тому термінативні конструкції привертають до себе увагу, адже відповідна заперечна форма таких перифраз згідно закону заперечення заперечення набуває нового значення чи його відтінків, трансформуючись на синонім дієслівних перифрастичних синтагм дуративної системи і позначаючи вже не фазу кінця дії, а її тривалість та процесуальність: *El párroco no ha terminado aún de administrar la confesión a los niños.* [Grosso, 1972, с. 28] – *Священник досі сповідає дітей.* [Гроссо, 1979, с. 19]. *Con estas actitudes negativas nunca llegarán a nada, lo que no deja de ser un consuelo.* [Unamuno, 2010, с. 159] – *Подібна негативістська діяльність не приведе їх ні до чого, і це трохи потішає.* [Унамуно, 2015, с. 135]. *Durante muchos años fui indiferente a la religión – dijo, muy despacio, como hablando consigo mismo –, pero nunca dejé de creer en Dios.* [Llosa, 2015, с. 83] – *«Протягом багатьох років я був байдужий до релігії, – сказав Роджер дуже повільно, ніби розмовляючи сам із собою, – але ніколи не переставав вірити в Бога.* [Льоса, 2012,

© ***Zaliesnova O. V. [Zaliesnova O. V.]***, zalesnova@ukr.net

с. 143]. *Nunca dejó de regalarme algo el día de mi cumpleaños – añadió el sheriff.* [Llosa, 2015, с. 177] – *Він ніколи не забував подарувати мені щось на день моїх іменин, – провадив шериф.* [Льоса, 2012, с. 313].

Спільною рисою при перекладі термінативних перифрастичних конструкцій є те, що вони перекладаються дієсловом доконаного виду. Окрім цього, для повної передачі завершеності дії не буде помилкою разом з дієсловом вживати прислівник «*щойно*» та «*тільки-но*», які, до того ж, в реченні виступають часовим сполучником та вказують на те, що дія головного речення настає одразу після завершення дії підрядного речення: *Joaquín, lo que acabas de decir vale más, mucho más que mi cuadro, más que todos los cuadros que he pintado, más que todos los que pintaré…* [Unamuno, 2004a, с. 41] – *Хоакіне, те, що ти сказав, має для мене більшу цінність, набагато більшу, ніж моя картина, більшу, ніж усі картини, які я досі намалював, більшу, ніж усі ті, які я ще намалюю...»* [Унамуно, 2015, с. 302]. *...pero con tu resolución de meterte monja me acabas de matar, exacerbas y enconas mis males.* [Unamuno, 2004a, с. 71] – *Але, ухваливши рішення стати черницею, ти мене просто доб'єш, загостриш і розвередиш мою хворобу.* [Унамуно, 2015, с. 341]. *¿podría decirme aquí, en confianza y para internos, el nombre de esta señorita que acaba de entrar?* [Unamuno, 2004b, с. 26] – *Ви не могли б назвати мені – повірте, це залишиться між нами – ім'я сеньйорити, яка щойно сюди увійшла?* [Унамуно, 2015, с. 34]. *De este modo llegó a relacionarse y a entablar estrecha amistad con sus principales dirigentes,..* [Llosa, 2015, с. 255] – *У такий спосіб він налагодив тісні зв'язки й міцно заприятелював із їхніми головними керівниками,..* [Льоса, 2012, с. 454].

При перекладі термінативних конструкцій *acabar por + infinitivo* та *acabar + gerundio* потрібно лексичними засобами передати значення того, що дія нарешті відбулася. Тобто, дані конструкції вказують на те, що дія була довгоочікуваною, або задля її реалізації знадобився певний час, тому найлогічнішим вирішенням передачі такого тонкого відтінку значення варто використати прислівник на кшталт «*зрештою*», «*нарешті*», «*врешті*»: *Pues bien, si es cierto; se empeñó, me hostigó, no me dejaba en paz, y acabó por darme lástima.* [Unamuno, 2001, с. 64] – *Так, він справді чіплявся до мене, не давав мені спокою, але зрештою пожалів мене.* [Унамуно, 2015, с. 427]. *Yo creo – añadió la tía – que no por esto que acaba de pasar debe usted ceder en sus pretensiones...* [Unamuno, 2004b, с. 89] – *Я сподіваюся, – сказала тітка, – що через це вам, зрештою, не доведеться відмовитися від своїх претензій...* [Унамуно, 2015, с. 76]. *Habría acabado por hacer de mí lo que hubiese querido.* [Unamuno, 2004b, с. 158] – *Зрештою, вона домоглася того, що робила зі мною все, чого їй заманулося.»*[Унамуно, 2015, с. 127]. *Acabará venerándome y comprendiendo que yo valgo mucho más que su padre y que hay en mi práctica de la Medicina mucha más arte que en la pintura de su padre.*[Unamuno, 2004a, с. 63] – *Зрештою, він сповниться глибокої поваги до мене й зрозуміє, що я вартий набагато більше, ніж його батько, і що в моїй практиці набагато більше мистецтва, ніж у живописі його батька.* [Унамуно, 2015, с. 332].

Семантичною особливістю конструкції *dejar de + infinitivo* є те, що вона позначає дію, яка була чимось або кимось перервана та більше не поновлювалась. Для передачі цього значення українською мовою можна перекладати обидва дієслова конструкції

© Залєснова О. В. [Zaliesnova O. V.], zalesnova@ukr.net

складеним дієслівним присудком з відмінюваним дієсловом на першому місці «*перестати*», яке позначає не лише доконаність, але й раптове припинення дії: *Dejó de tomar fotografías cuando advirtió que estaba rodeado de chiquillos harapientos que lo observaban como a un bicho raro.* [Llosa, 2015, с. 102] – *Він перестав знімати, коли побачив, що оточений обшарпаними хлопчиськами, які дивилися на нього як на якогось рідкісного звіра.* [Льоса, 2012, с. 175]. *Había dejado de llover hacía rato pero la atmósfera seguía húmeda, y pesada y parecía que en el entorno todo germinaba, crecía y se espesaba.* [Llosa, 2015, с. 26] – *Дощ давно перестав накрапати, але повітря було просякнуте вологою й дуже густе, і здавалося, що все навколо випускає листя, росте й ущільнюється.* [Льоса, 2012, с. 37].

Висновки. Як видно з наведених прикладів інхоативні перифрази здебільшого перекладаються складеним присудком, причому перше дієслово позначає початок дії (залежно від семантичного значення конструкції це можуть бути такі дієслова, як «*кинутися*», «*почати*», «*вирішити*» тощо) плюс дієслово недоконаного виду. Переклад інгресивних конструкцій залежить від констексту – це можуть бути і прості дієслова, і дієслова в аналітичних та синтетичних формах майбутнього часу, і за допомогою прислівників. Більшість термінативних перифраз передаються за допомогою обставин часу, тобто прислівником плюс дієслово (частіше за все, доконаного виду).

Перспективи подальших наукових розвідок. Серед найбільш актуальних напрямків подальшого дослідження можна виділити аналіз інших підгруп іспанських аспектуальних перифрастичних конструкцій.

References:

1. Божеску, М. Г. (2007). *Інгресія та інхоативність як кореляти зачинної фазовості у сучасній англійській мові* [Bozhesku, M. H. (2007). Inhresiia ta inkhoatyvnist yak koreliaty zachynnoi fazovosti u suchasnii anhliiskii movi (Ingression and inchoativity as correlates of initial phasality in modern English)] [Автореферат дисертації кандидата філологічних наук, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича].
2. Aragonés, L., Palencia, R. (2011) *Gramática de uso del español. Nivel superior*. Madrid: Grupo editorial SM Internacional Impresores.
3. Llosa, M. V. (2015). *El sueño del celta*. Debolsillo.
4. Льоса, М. В. (2012). *Сон кельта*. Х.: Фоліо.
5. Cela, C. J. (2010) *La colmena* Madrid: Catedra
6. Села, К. Х. (2011). *Вулик*. К.: КМ Publishing.
7. Unamuno, M. de. (2004b). *Niebla* (9.ª ed.). Cátedra.
8. Унамуно, М. (2015). *Вибрані романи* («Туман», «Абель Санчес», «Тітка Тула», «Святий Мануель Добрий, мученик»). Л.: Астролябія.
9. Unamuno, M. de. (2001). *La tía Tula* Madrid: S.L.U. Espasa libros.
10. Zafón, C. R. (2006). *La sombra del viento*. Editorial Planeta.
11. Сафон, К. Р. (2007). *Тінь вітру*. Х.: Книжковий клуб.
12. Unamuno, M. de. (2004a). *Abel Sanchez*. Alianza Editorial.
13. Grosso, A. (1972) *Un cielo dificilmente azul*. Barcelona: Seix Barral, S.A.
14. Гроссо, А. (1979). *Сліпуче-голубе небо.* К.: Молодь.
15. Unamuno, M. de. (2010). *San Manuel Bueno, mártir*. S.L.U. Espasa Libros.

(Current issues in translation studies [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Rendering Spanish Inchoative and Terminative Periphrastic Constructions in Ukrainian Translations (in Ukrainian)
[Vidtvorennia v ukrainskykh perekladakh ispanskykh aspektualnykh peryfrastychnykh konstruktsii iz znachenniam pochatku ta zakinchennia dii]
© ***Zaliesnova O. V. [Zaliesnova O. V.]***, zalesnova@ukr.net

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 221-231
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

УДК 81’27:81’25:[811.131.1+811.161.2]

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 27.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 30.06.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 90,3 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] –14.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.221-231

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ АСПЕКТИ ВІДТВОРЕННЯ ІТАЛІЙСЬКОГО КОДОВОГО ЗМІШУВАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ: ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ СУРЖИКУ

Маргарита Леонідівна Добридник *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0006-6550-0251
marharyta.dobrydnyk@knlu.edu.ua

студентка другого (магістерського) рівня
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Ольга Володимирівна Кромбет *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0001-5139-2866
olga.krombet@knlu.edu.ua

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри італійської і французької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

У статті досліджено соціолінгвістичні та перекладознавчі аспекти відтворення італійського кодового змішування в українському перекладі. Проаналізовано взаємодію літературного стандарту, регіональних різновидів і діалектів в італійському мовному просторі крізь призму моделі дилалії та концепції художнього містилінгвізму. На матеріалі прози Андреа Каміллері та українського перекладу оповідання «Почерк митця» виявлено функціонально-прагматичні й соціокультурні обмеження використання суржику як засобу відтворення мовної гетерогенності оригіналу. Встановлено, що пряма суржикова субституція може спричиняти додаткові історико-культурні конотації та змінювати прагматичний профіль персонажів. Обґрунтовано три компенсаторні стратегії: стилізоване розмовне мовлення, децентралізоване діалектне маркування та контрольовану ксенізацію.

Ключові слова: *художній переклад, кодове перемикання, кодове змішування, дилалія, містилінгвізм, український суржик, соціолінгвістична еквівалентність, компенсаторні стратегії.*

(Актуальні питання перекладознавства [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Соціолінгвістичні та перекладацькі аспекти відтворення італійського кодового змішування в українському перекладі: проблема використання суржику (Українською) **[Sotsiolinhvistychni ta perekladatski aspekty vidtvorennia italiiskoho kodovoho zmishuvannia v ukrainskomu perekladi: problema vykorystannia surzhyku]**
© ***Добридник М. Л. [Dobrydnyk M. L.]***, marharyta.dobrydnyk@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 221-231
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

SOCIOLINGUISTIC AND TRANSLATION ASPECTS OF RENDERING ITALIAN CODE-MIXING IN UKRAINIAN TRANSLATION: THE PROBLEM OF USING SURZHIK

Marharyta L. Dobrydnyk *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0006-6550-0251
marharyta.dobrydnyk@knlu.edu.ua

Master's degree student at the Italian and French Philology and Translation Department,
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73 Velyka Vasylkivska St., Kyiv, 03150, Ukraine

Olha V. Krombet *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0001-5139-2866
olga.krombet@knlu.edu.ua

PhD (Philology), Associate Professor at the Italian and French Philology and Translation Department, Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., Kyiv, 03150

The article examines literary translation as a complex sociosemiotic process of intercultural mediation, with particular attention to the challenges of rendering Italian code-mixing in Ukrainian translation. The study focuses on the interaction between the Italian literary standard, regional varieties, and autochthonous dialects within the framework of Gaetano Berruto's model of dilalia and the concept of literary mistilinguismo. Drawing on the prose of Andrea Camilleri and the Ukrainian translation of the short story Tocco d'artista (The Artist's Touch), the research explores the sociolinguistic, pragmatic, and axiological implications of using Ukrainian Surzhyk as a potential means of reproducing the linguistic heterogeneity of the source text. The analysis reveals significant functional and sociocultural differences between Italian dialectal code variation and Ukrainian Surzhyk. Direct substitution of Italian dialectal elements with Surzhyk may introduce additional historical and cultural connotations that are absent from the original, alter the pragmatic profile of literary characters, and shift the cultural and pragmatic parameters of the source text. Particular attention is paid to the ways in which dialectal and regionally marked elements are rendered in the Ukrainian translation of Camilleri's short story. On the basis of the analysis, three compensatory translation strategies are identified: stylized colloquial speech, decentralized dialectal marking, and controlled foreignization accompanied, where necessary, by contextual glossing. These strategies make it possible to preserve the linguistic heterogeneity, pragmatic functions, and sociocultural specificity of the source text while avoiding unjustified sociolinguistic associations in the target language.

Keywords: *literary translation, code-switching, code-mixing, dilalia, mistilinguismo, Ukrainian Surzhyk, sociolinguistic equivalence, compensatory translation strategies.*

(Current issues in translation studies [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Sociolinguistic and Translation Aspects of Rendering Italian Code-Mixing in Ukrainian Translation: The Problem of Using Surzhik (in Ukrainian) **[Sotsiolinhvistychni ta perekladatski aspekty vidtvorennia italiiskoho kodovoho zmishuvannia v ukrainskomu perekladi: problema vykorystannia surzhyku]**
© ***Dobrydnyk M. L. [Dobrydnyk M. L.]***, marharyta.dobrydnyk@knlu.edu.ua, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 221-231
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

Сучасне перекладознавство розглядає художній переклад як складний процес міжмовної та міжкультурної медіації, у межах якого перекладач відтворює не лише семантичний зміст першотвору, а й його соціокультурну, прагматичну та стилістичну багатовимірність [Зорівчак, 1989, с. 12–15; Радчук, 2005, с. 98–100]. Особливої складності набуває переклад художніх текстів, побудованих на взаємодії літературного стандарту з регіональними, діалектними та іншими соціально маркованими мовними різновидами [Auer, 1998; Gardner-Chloros, 2009]. У таких випадках вибір засобів цільової мови безпосередньо впливає на соціальну характеристику персонажів, локальну маркованість мовлення та прагматичний ефект твору [Зорівчак, 1989, с. 88–91].

Проблема особливо виразно постає під час перекладу італійської художньої прози, для якої історично характерна взаємодія загальнонаціонального стандарту з регіональними ідіомами та італо-романськими діалектами [Berruto, 1987; Grassi et al., 1997]. Показовим прикладом такої мовної гетерогенності є проза Андреа Камілллері, у якій взаємодія стандартної італійської мови, регіональних і діалектних елементів виконує не лише стилістичну, а й характерологічну та прагматичну функцію [Magazzù, 2023, с. 238–241; Russi, 2020]. Відповідно, використання в українському перекладі суржику як потенційного функціонального відповідника італійського діалектного чи змішаного мовлення потребує спеціального соціолінгвістичного обґрунтування, оскільки відповідні мовні різновиди сформувалися за різних історичних умов і можуть актуалізувати відмінні соціальні та культурні конотації [Масенко, 2019, с. 40; Del Gaudio, 2026, с. 125].

Новітні дослідження суттєво уточнюють наукові уявлення про природу українсько-російського змішаного мовлення. Корпусний аналіз Ґ. Гентшеля засвідчує, що лексична варіативність суржику не завжди є хаотичною: у значній частині дослідженого матеріалу простежуються тенденції до стабілізації та скорочення варіативності, що наближає його до так званого злитого коду (fused lect) [Hentschel, 2024]. Т. Кузнєцова, своєю чергою, показує, що в окремих комунікативних ситуаціях суржик може використовуватися мовцями свідомо як функціонально й стилістично мотивований змішаний субкод [Kuznietsova, 2023, с. 583–586]. С. Дель Ґаудіо акцентує необхідність чіткого розмежування діалекту та українсько-російського змішаного мовлення за структурними й соціолінгвістичними критеріями, наголошуючи на історичній генетичній відмінності діалектних континуумів від контактних утворень [Del Gaudio, 2026, с. 126–129]. У перекладознавчому аспекті важливими є результати Дж. Магаццу, яка на матеріалі англомовних перекладів прози Андреа Камілллері розглядає труднощі відтворення нестандартного мовлення та діатопічної варіативності, вказуючи на ризики соціокультурного викривлення першотвору [Magazzù, 2023, с. 242–246]. Сукупність цих праць засвідчує необхідність відмови як від спрощеного трактування суржику винятково як хаотичної мовної суміші, так і від автоматичного ототожнення його функцій з функціями італійського регіонального чи діалектного мовлення.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю поглибленого вивчення способів відтворення мовної гетерогенності художнього тексту в умовах взаємодії різних соціолінгвістичних систем. Особливої уваги потребує проблема перекладу італійського кодового варіювання українською мовою, оскільки італійські регіональні різновиди й діалекти

(Актуальні питання перекладознавства [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Соціолінгвістичні та перекладацькі аспекти відтворення італійського кодового змішування в українському перекладі: проблема використання суржику (Українською) **[Sotsiolinhvistychni ta perekladatski aspekty vidtvorennia italiiskoho kodovoho zmishuvannia v ukrainskomu perekladi: problema vykorystannia surzhyku]**
© ***Добридник М. Л. [Dobrydnyk M. L.]***, *marharyta.dobrydnyk@knlu.edu.ua*, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, *olga.krombet@knlu.edu.ua*

та українсько-російське змішане мовлення сформувалися за різних історичних і соціокультурних умов і виконують неоднакові комунікативно-прагматичні функції. У цьому контексті актуальним є визначення можливостей і меж використання українського суржику як потенційного засобу відтворення італійського кодового змішування, а також пошук інших способів функціонально-стилістичної компенсації мовної гетерогенності першотвору. **Метою дослідження** є з'ясування соціолінгвістичних параметрів і прагматичних наслідків використання українського суржику як потенційного засобу відтворення італійського кодового змішування, визначення меж його функціональної відповідності вихідним мовним різновидам, а також обґрунтування компенсаторних стратегій відтворення мовної гетерогенності італійського художнього тексту українською мовою.

Основними завданнями дослідження є: схарактеризувати соціолінгвістичну організацію мовного простору Італії з урахуванням співвідношення стандартної італійської мови, регіональних різновидів та італо-романських діалектів; розглянути особливості кодового перемикання (*code-switching*) і кодового змішування (*code-mixing*) в італійському художньому дискурсі та їх реалізацію в межах художнього містилінгвізму (*mistilinguismo*); окреслити соціолінгвістичні та структурно-функціональні характеристики українсько-російського суржику; зіставити соціолінгвістичну природу, комунікативно-прагматичні функції та культурні конотації італійського кодового варіювання й українського суржику; проаналізувати способи відтворення діалектно й регіонально маркованих елементів у прозі Андреа Камілллері та її українському перекладі; визначити можливі семантичні, прагматичні й соціокультурні зміщення, що виникають у разі використання українсько-російського змішаного мовлення як перекладацького засобу; систематизувати компенсаторні стратегії відтворення мовної гетерогенності італійського художнього тексту українською мовою. **Об'єктом дослідження** є кодове варіювання та мовна гетерогенність в італійському художньому дискурсі й способи їх відтворення в українському перекладі. **Предметом дослідження** є соціолінгвістичні параметри, комунікативно-прагматичні функції та перекладацькі способи відтворення італійського кодового змішування засобами української мови, зокрема із залученням українсько-російського суржику як потенційного функціонального відповідника.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному зіставленні соціолінгвістичних і комунікативно-прагматичних характеристик італійського художнього містилінгвізму та українсько-російського змішаного мовлення в перекладознавчій перспективі. Уточнено межі функціональної відповідності українського суржику італійському кодовому варіюванню з урахуванням відмінностей у їхньому історичному формуванні, соціальній маркованості та культурних конотаціях. На матеріалі прози Андреа Камілллері та її українського перекладу систематизовано компенсаторні способи відтворення мовної гетерогенності першотвору, зокрема нейтрально-розмовну стилізацію, децентралізоване діалектне маркування та контрольовану ксенізацію. **Матеріалом дослідження** слугували фрагменти прозових творів Андреа Камілллері, зокрема роману *La forma dell'acqua* («Форма води») [Camilleri, 1994] та оповідання *Tocco d'artista* («Почерк митця») [Camilleri, 1998], а також український переклад оповідання «Почерк митця», виконаний Андрієм Маслюхом [Камілллері, 2011]. До аналізу

© ***Dobrydnyk M. L. [Dobrydnyk M. L.]***, *marharyta.dobrydnyk@knlu.edu.ua*, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, *olga.krombet@knlu.edu.ua*

залучено текстові фрагменти та мовні одиниці оригіналу, що ілюструють специфіку авторського містилінгвізму (взаємодію стандартної італійської мови й сицилійського діалекту), та їхні перекладні відповідники в українському тексті. Особливу увагу зосереджено на способах функціонально-стилістичної компенсації діалектно маркованих і розмовних елементів засобами цільової мови. **Методи дослідження** охоплюють комплексний соціолінгвістичний аналіз – для з'ясування статусу та функціонального навантаження взаємодіючих мовних кодів; порівняльно-типологічний метод – для зіставлення природи італійського кодового варіювання та українсько-російського суржику; метод зіставного перекладознавчого аналізу – для порівняння вихідних діалектних структур із запропонованими в перекладі компенсаторними відповідниками; а також інтерпретаційно-текстовий метод – для оцінки впливу перекладацьких рішень на збереження художнього хронотопу й авторської модальності першотвору. Для визначення меж функціональної відповідності між італійським діалектним мовленням та українським суржиком необхідно насамперед зіставити соціолінгвістичну природу, історичні умови формування та комунікативні функції цих мовних різновидів. З цією метою розглянемо специфіку мовної ситуації в Італії та місце в ній стандартної італійської мови, регіональних різновидів і так званих італо-романських діалектів.

В італійській лінгвістичній традиції термін «*dialetto*» має відмінне значення від його інтерпретації у слов'янському контексті. Якщо українські діалекти (наприклад, поліські, бойківські, полтавські) є регіональними варіантами єдиної мовної системи, то італійські «*dialetti italo-romanzi*» генетично походять безпосередньо від народної латини (*latino volgare*) та розвивалися автономно, власним шляхом, протягом багатьох століть.

У романській лінгвістиці значна частина так званих італійських діалектів розглядається як історично автономні італо-романські різновиди, що перебувають у генетичній спорідненості як сестринські ідіоми, а не як діалект і його «материнська» мова [Berruto, 1987]. Формування загальноіталійського стандарту на основі флорентійського говору було зумовлене комплексом історико-культурних чинників, зокрема культурним авторитетом Данте, Петрарки й Боккаччо. Кожен регіональний діалект характеризувався наявністю власної літературної традиції, граматичних описів, лексикографічних праць та драматургії. Після об'єднання Італії у 1861 році стало очевидним, що стандартним ідіомом послуговувався лише невеликий відсоток населення (2,5–10 %), переважно тосканці та освічена еліта [Alfonzetti, 2017; Berruto, 1987].

Процеси італьянізації, що відбувалися у XX столітті за допомогою освітніх інститутів та засобів масової інформації, не призвели до елімінації діалектів, проте трансформували функціональні аспекти їх використання. Берруто охарактеризував цей процес як перехід від диглосії до дилалії, де стандартний ідіом та діалект не перебувають у бінарній опозиції «високе/низьке», а функціонують у режимі співіснування [Berruto, 2012]. Стандартна мова набула статусу фактично другої рідної майже для всього населення, інтегрувавшись навіть у побутове спілкування, тоді як діалекти або регіональні мови зберігають свою функцію у неформальних ситуаціях.

Узагальнення підходів Ґ. Берруто, М. Д'Аґостіно, К. Ґрассі, А. Собреро та Т. Тельмона дає змогу представити сучасну мовну ситуацію в Італії на чотирьох основних рівнях [Berruto, 2012; D'Agostino, 2007; Grassi et al., 1997]:

© ***Добридник М. Л. [Dobrydnyk M. L.]***, marharyta.dobrydnyk@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

1. *Стандартна нормативна італійська* (*italiano standard*) – ідіом офіційних документів, наукових публікацій, освітньої сфери та телевізійного мовлення.

2. *Неостандартна розмовна італійська* (*italiano neo-standard*, або *italiano dell'uso medio*) – мова повсякденного спілкування освічених осіб, що характеризується більшою варіативністю порівняно з класичною нормою.

3. *Регіональна італійська* (*italiano regionale*) – загальновживаний ідіом, який демонструє виразний фонетичний, лексичний та частково синтаксичний вплив локальних діалектів (наприклад, римська, неаполітанська, сицилійська).

4. *Власне діалекти* (*dialetti*) – автономні мовні системи, що активно функціонують у сімейному спілкуванні, професійних сферах та фольклорі.

Італійці постійно здійснюють кодове перемикання та змішування мовних кодів, що спостерігається як у межах одного речення, так і між ними в усному мовленні. Дослідження Дж. Альфондзетті та М. Д'Аґостіно показують, що використання діалектів у сучасній Італії не асоціюється з маргіналізацією [Alfonzetti, 2017; D'Agostino, 2007]. Натомість, діалект позиціонується як «мова серця», що символізує щирість, емоційну близькість, солідарність та гумор. В офіційному чи діловому спілкуванні італієць використовує стандартний ідіом, проте у ситуаціях, що вимагають вираження жарту, дружньої репліки або емоційного обурення, відбувається перехід на регіональну мову.

Особливим художнім виявом італійської мовної гетерогенності є містилінгвізм – поєднання в межах художнього тексту елементів стандартної мови, регіолектів і діалектів [Moretti, Paccagnella, 2011]. Одним із найпоказовіших прикладів такого письма є проза сицилійського письменника Андреа Камілллері [Magazzù, 2023]. Його художній ідіом, який дослідники характеризують як *vigatese* або *camillerese*, поєднує стандартну італійську граматичну основу із сицилійською лексикою, морфологічними та синтаксичними елементами [Magazzù, 2023; Russi, 2020].

Розглядаючи соціолінгвістичний статус українського суржику, спостерігаємо принципово іншу картину. Його не можна беззастережно ототожнювати ані з територіальним діалектом, ані з випадковим набором інтерферентних форм. Українсько-російське змішане мовлення формувалося в умовах тривалого й асиметричного українсько-російського мовного контакту, на характер якого істотно впливали історичні процеси русифікації, зміни суспільного престижу та функціонального розподілу української й російської мов. Як зазначає Л. Масенко, українсько-російський суржик за своїм походженням і соціолінгвістичними характеристиками суттєво відрізняється від автохтонних українських діалектів [Масенко, 2019]. Останні характеризуються історичною спадкоємністю й сформувалися внаслідок тривалого внутрішньомовного розвитку, тоді як поширення українсько-російського змішаного мовлення відбувалося в ситуації інтенсивного мовного контакту та соціолінгвістичної асиметрії [Масенко, 2019, с. 40–45].

Водночас сучасні дослідження не дають підстав зводити суржик виключно до наслідків мовної інтерференції або трактувати його як однорідне явище. Корпусні й соціолінгвістичні студії засвідчують тенденції до стабілізації окремих його елементів, а також можливість

© ***Dobrydnyk M. L. [Dobrydnyk M. L.]***, marharyta.dobrydnyk@knlu.edu.ua, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 221-231
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

свідомого функціонального використання змішаного субкоду в певних комунікативних ситуаціях [Hentschel, 2024; Kuznietsova, 2023].

Структурна варіативність українсько-російського суржику виявляється на різних рівнях мовної системи й охоплює лексичні запозичення (наприклад, «*канєшно*», «*навєрно*», «*лєкарство*»), словотвірні та морфологічні гібридні утворення, а також інтерферентні граматичні форми (наприклад, «*по вихідним дням*», «*в два часа*») і калькування окремих синтаксичних моделей та словосполучень («*приймати участь*» замість «*брати участь*», «*я рахую*» замість «*я вважаю*») [Масенко, 2019]. Водночас корпусні дослідження засвідчують, що варіативність суржику не є цілком хаотичною: у його лексичній системі простежуються тенденції до стабілізації окремих українських або російських елементів, поряд із регіональною варіативністю [Hentschel, 2024]. Функціональні характеристики змішаного мовлення також не є однорідними: у певних комунікативних ситуаціях суржик може свідомо використовуватися мовцями як стилістично мотивований змішаний субкод [Kuznietsova, 2023]. Водночас його сприйняття в українському культурному просторі залишається неоднозначним: у частині суспільного дискурсу зберігаються негативні та стигматизовані оцінки суржику [Ставицька, 2001, с. 22–23].

Отримані результати, їх обговорення. Порівняльний аналіз розглянутих соціолінгвістичних феноменів виявляє їхню суттєву функціонально-прагматичну нееквівалентність у контексті художнього перекладу. У процесі відтворення кодового варіювання у прозі Андреа Каміллері безпосередня заміна італійських діалектних елементів українським суржиком може призводити до зміни їхнього соціокультурного та прагматичного навантаження [Magazzù, 2023; Russi, 2020]. Це зумовлено відмінністю між функціями сицилійських діалектних елементів у художній системі Каміллері та соціолінгвістичними характеристиками українсько-російського змішаного мовлення [Del Gaudio, 2026; Hentschel, 2024; Kuznietsova, 2023]. Тому доцільно окремо розглянути можливі смислові й стилістичні зміщення, що виникають у разі такої субституції.

Одним із можливих наслідків є культурна рефракція та хронотопічне зміщення. У прозі Каміллері сицилійська локальність формується за допомогою мовних, культурних і побутових маркерів, а сицилійські елементи виконують важливу функцію характеристики середовища й персонажів. Конкретні сицилійські лексичні одиниці та ідіоматичні вирази (наприклад, *bedda matri*, *manciari*, *taliari*, *camurria*, *fimmene*) виступають маркерами регіональної й культурної специфіки сицилійського мовного простору [Russi, 2020]. Застосування цієї соціолінгвістичної матриці наочно розкривається в оповіданні Андреа Каміллері «Почерк митця» [Camilleri, 1998], де ключовим свідком виступає літній селянин Філіппо Алаїмо. В українському перекладі Андрія Маслюха мовлення персонажа передано засобами децентралізованої діалектної стилізації та автентичного просторіччя без звернення до деформованих інтерферентних кодів: *«Я є Алаїмо, Філіппо Алаїмо. Мушу вам сказати, пане журналіста, жи я ся мучу безсонням, не годен, знаєте, спати… Хтів би'м видіти, пане журналіста, як би ви ся поводили, коли б вас виволікли так-во серед ночі з хати…»* [Каміллері, 2011, с. 182]. Сукупність архаїзованих і діалектно маркованих розмовних зворотів («*жи я ся мучу*», «*не годен*», «*так-во*»), а також нестандартної форми звертання («*пане журналіста*») формує образ літнього сицилійського селянина та передає

© ***Добридник М. Л. [Dobrydnyk M. L.]***, marharyta.dobrydnyk@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

архаїзований і регіонально маркований характер його мовлення. Натомість, якби перекладач вдався до інтерферентних форм на кшталт *«Я Алаїмо... Маю вам сказать, шо страдаю бєссонніцей, не могу уснуть»*, використання таких інтерферентних форм могло б спричинити хронотопічне зміщення [Зорівчак, 1989, с. 88–92]. Така підміна спричинила б семіотичний дисонанс, спроектувавши на сицилійський ландшафт соціокультурні конотації пострадянського побутового середовища, створюючи ризик зміни авторської стилістики та прагматичного ефекту оригіналу [Зорівчак, 1989, с. 90; Magazzù, 2023].

Другий аспект пов’язаний із можливістю соціокультурного та історичного зміщення. У частині українського культурного дискурсу суржик актуалізує асоціації з історично асиметричним українсько-російським мовним контактом, русифікацією та соціальною стигматизацією [Масенко, 2019; Ставицька, 2001]. Тому системне використання такого мовного коду для відтворення мовлення сицилійських персонажів може привносити до перекладу додаткові історико-культурні конотації, відсутні в італійському оригіналі.

Третій наслідок – дисторсія авторської модальності та ціннісного профілю персонажа. В італійському художньому дискурсі використання регіолекту чи діалектного коду в сучасному італійському мовному просторі не обов'язково є маркером низького освітнього або соціального статусу [Alfonzetti, 2017; Berruto, 2012; D’Agostino, 2007]. У прозі А. Каміллері навіть інтелектуальні персонажі з високим соціальним і професійним цензом свідомо вдаються до сицилійських зворотів, висловлюючи в такий спосіб емоційну щирість, іронічну дистанцію від бюрократії або неприйняття фальші [Alfonzetti, 2017; Magazzù, 2023].

Показовим прикладом експресивної авторської ідіоматики Андреа Каміллері є фразеологічна конструкція *scassare i cabbasisi*, що функціонує в мовленні персонажів циклу про комісара Монтальбано. Лексема *cabbasisi* є сицилізмом; у фразеологічному вживанні конструкція *scassare i cabbasisi* набуває експресивного значення, пов’язаного з роздратуванням через настирливість або надокучання [Magazzù, 2023]. У діалогах персонажів така одиниця виконує не лише номінативну, а й характерологічну функцію, сприяючи передачі емоційності, неформальності та регіональної маркованості мовлення.

Під час перекладу подібних експресивних конструкцій функціонально виправданим може бути звернення до ресурсів української розмовної фразеології, наприклад до зворотів на кшталт *морочити голову*, а також до синтаксичних засобів відтворення спонтанного мовлення – еліпсису, парцеляції, інверсії. Такі рішення дають змогу передати комунікативну функцію та емоційну тональність вихідного вислову, не вводячи до тексту додаткової територіальної або соціальної маркованості [Зорівчак, 1989; Радчук, 2005].

Для зіставлення можна змоделювати умовний варіант із використанням українсько-російського змішаного коду, наприклад *«не компостіруй мозгі»*. Такий приклад не є зафіксованим перекладом, а використовується виключно як аналітична модель можливого перекладацького рішення. Залучення подібної конструкції може змінити соціолінгвістичний профіль персонажа, оскільки в частині українського мовного й культурного простору суржик пов’язаний зі стигматизованими соціальними конотаціями [Масенко, 2019; Ставицька, 2001]. Унаслідок цього до образу персонажа можуть додаватися асоціації, відсутні в італійському

© ***Dobrydnyk M. L. [Dobrydnyk M. L.]***, marharyta.dobrydnyk@knlu.edu.ua, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

оригіналі, що створює ризик зміщення його прагматичної та аксіологічної характеристики [Зорівчак, 1989, с. 90]. Водночас відмова від системного використання суржику не означає нівелювання мовної гетерогенності першотвору або зведення перекладу до нейтрального літературного стандарту. Українська мова має широкий спектр розмовних, фразеологічних, синтаксичних, архаїзованих і регіонально немаркованих засобів, які можуть бути використані для функціонально-стилістичної компенсації діалектних та експресивних елементів оригіналу. Такий підхід дає змогу зберегти поліфонічність художнього тексту, водночас мінімізуючи ризик появи в перекладі соціокультурних конотацій, не передбачених автором першотвору.

На підставі проведеного аналізу доцільно виокремити три основні компенсаторні стратегії, покликані забезпечити функціонально-прагматичну адекватність перекладу. Перша – стратегія нейтрально-розмовної стилізації. Вона ґрунтується на врахуванні того, що протиставлення стандартного й діалектно або регіонально маркованого мовлення у вихідному тексті може актуалізувати не лише географічну належність персонажа, а й функціональний регістр комунікації: формальність / неформальність, дистанційованість / близькість, нейтральність / емоційність. Для відтворення такого контрасту перекладач може використовувати ресурси загальнонаціонального розмовного мовлення, уникаючи системної прив'язки до конкретного українського регіону. До таких засобів можуть належати синтаксичний еліпсис, фрагментарні конструкції, парцеляція та інверсія, що відтворюють спонтанність усного мовлення, а також розмовні частки й вигуки (наприклад, «*от*», «*ну*», «*та*», «*еге ж*»), експресивна лексика та фразеологізми. Так, експресивне сицилійське сполучення *scassare i cabbasisi*, що передає роздратування через настирливість або надокучання, на функціональному рівні може бути відтворене українськими розмовними фразеологічними одиницями на кшталт «*морочити голову*», «*діставати*», «*не давати спокою*». Такі відповідники передають експресивність і прагматичну спрямованість вихідного вислову, не закріплюючи мовлення персонажа за конкретним українським регіоном і не вводячи до перекладу додаткової територіальної маркованості.

Друга стратегія – принцип децентралізованої діалектної стилізації. У перекладознавстві відтворення діалектно маркованого мовлення пов'язане з необхідністю збереження його стилістичної та культурної функції в цільовому тексті [Зорівчак, 1989]. Водночас безпосередня заміна конкретного діалекту оригіналу певним територіальним говором мови перекладу може спричинити зміну географічних і соціокультурних асоціацій, оскільки разом із мовними особливостями цільового діалекту до тексту вводиться властива йому локальна маркованість. З огляду на це в аналізованому перекладі продуктивним видається застосування децентралізованої діалектної стилізації, що передбачає використання окремих діалектно, розмовно або архаїчно маркованих елементів без системної прив'язки мовлення персонажа до конкретного українського регіону. Показовими щодо цього є використані А. Маслюхом форми та конструкції «*жи я ся мучу*», «*не годен*», «*хтів би'м видіти*», «*так-во*» [Каміллері, 2011, с. 182]. Сукупність таких елементів створює ефект територіально й соціально маркованого мовлення, проте не формує послідовної імітації одного конкретного українського говору. Таким чином перекладач відтворює стилістичну опозицію між нейтральним і діалектно

© ***Добридник М. Л. [Dobrydnyk M. L.]***, marharyta.dobrydnyk@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

забарвленим мовленням, водночас зменшуючи ризик прямого перенесення на сицилійського персонажа конкретної української регіональної ідентичності.

Третя стратегія – це керована ксенізація та коментована глосація (форенізація). З метою збереження автентичного італійського колориту та духу, ефективним є пряме відтворення ключових діалектних лексем або регіональних висловів оригіналу шляхом транслітерації з наступним роз'ясненням їх значення у тексті або у вигляді виноски. Збереження таких елементів, як вигуки, традиційні звертання (наприклад, *vossia*, *dottore*, *don*), номенклатура специфічних страв, концепти честі або традиційні вирази образливої лексики, сприяє підтримці соціокультурної дистанції та інтриги, властивої першоджерелу.

Аналіз перекладу засвідчує використання діалектно й розмовно маркованих українських засобів, які дають змогу підтримувати стилістичну гетерогенність першотвору без системного залучення українсько-російського змішаного коду.

Висновки дослідження. Проведений аналіз засвідчив, що співіснування стандартної італійської мови, регіональних різновидів та італо-романських діалектів характеризується складною функціональною диференціацією, для опису якої продуктивною є модель дилалії Ґ. Берруто. Кодове перемикання та змішування мовних різновидів у художньому тексті можуть виконувати низку функцій, зокрема маркувати регіональну належність, комунікативну близькість, емоційність, неформальність та індивідуальні мовленнєві характеристики персонажів. Українсько-російський суржик є некодифікованим контактним різновидом мовлення, сформованим в умовах тривалого й асиметричного українсько-російського мовного контакту. Його структурні та функціональні характеристики є варіативними: поряд з інтерферентними явищами сучасні дослідження фіксують тенденції до стабілізації окремих елементів і можливість свідомого використання змішаного субкоду в певних комунікативних ситуаціях. Водночас у частині українського мовного й культурного простору суржик зберігає соціально марковані та стигматизовані конотації.

Зіставлення італійського художнього містилінгвізму та українсько-російського змішаного мовлення виявило істотні відмінності в їхньому історичному формуванні, соціальній маркованості, культурних конотаціях і комунікативно-прагматичних функціях. Це дає підстави розглядати суржик не як універсальний відповідник італійського діалектного чи регіонально маркованого мовлення, а як потенційний перекладацький ресурс, використання якого потребує врахування конкретної функції мовного елемента в першотворі та можливих асоціацій у цільовій культурі. Аналіз українського перекладу прози Андреа Каміллері показав, що системне залучення суржику не є необхідною умовою збереження мовної гетерогенності оригіналу. Її функціонально-стилістична компенсація може здійснюватися за допомогою нейтрально-розмовної стилізації, децентралізованого діалектного маркування та контрольованої ксенізації зі збереженням окремих оригінальних діалектизмів і, за потреби, їх контекстуальним або позатекстовим глосуванням. Застосування цих стратегій окремо або в поєднанні дає змогу компенсувати окремі прагматичні, стилістичні та соціокультурні характеристики мовної гетерогенності першотвору, мінімізуючи ризик появи в перекладі додаткових конотацій, не актуалізованих в оригіналі.

(Current issues in translation studies [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Sociolinguistic and Translation Aspects of Rendering Italian Code-Mixing in Ukrainian Translation: The Problem of Using Surzhik (in Ukrainian) **[Sotsiolinhvistychni ta perekladatski aspekty vidtvorennia italiiskoho kodovoho zmishuvannia v ukrainskomu perekladi: problema vykorystannia surzhyku]**
© ***Dobrydnyk M. L. [Dobrydnyk M. L.]***, *marharyta.dobrydnyk@knlu.edu.ua*, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, *olga.krombet@knlu.edu.ua*

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розширенні матеріалу дослідження за рахунок корпусів перекладів з інших романських мов (іспанської, каталонської, окситанської), де так само гостро стоїть проблема міждіалектної взаємодії. Перспективним є також проведення психолінгвістичних експериментів для вивчення читацької рецепції субстандартного мовлення в перекладі. Актуальним завданням також залишається укладання методичних посібників і глосаріїв розмовних компенсаторних еквівалентів для перекладачів художньої прози, що сприятиме деколонізації українського перекладного простору.

Література

1. Зорівчак, Р. П. (1989). *Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози)* [Realia and translation: Based on English translations of Ukrainian prose]. Видавництво при Львівському університеті.
2. Масенко, Л. (2019). *Суржик: між мовою і язиком* (2-ге вид., зі змін. і допов.) [Surzhyk: mizh movoiu i yazykom (Surzhyk: Between language and tongue)]. Видавничий дім «Києво-Могилянська академія».
3. Радчук, В. Д. (2005). Параметри перекладу: мова, стиль, культура [Parametry perekladu: mova, styl, kultura (Parameters of translation: Language, style, culture)]. *Мовні і концептуальні картини світу [Movni i kontseptualni kartyny svitu (Linguistic and conceptual worldviews)]*, *18*(2), 98–104.
4. Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми* [Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy (Modern linguistics: Trends and problems)]. Довкілля-К.
5. Ставицька, Л. (2001). Кровозмісне дитя двомовності чи мова-мутант? (Декілька поглядів на суржик) [Krovozmisne dytia dvomovnosti chy mova-mutant? (Dekilka pohliadiv na surzhyk) (The incestuous child of bilingualism or a mutant language? Several views on surzhyk)]. *Критика [Krytyka (Critique)], 5*(10 [48]), 20–24.
6. Alfonzetti, G. (2017). *I parlanti plurilingui: Sopravvivenza e variazione del dialetto in Sicilia*. Centro di studi filologici e linguistici siciliani.
7. Auer, P. (Ed.). (1998). *Code-switching in conversation: Language, interaction and identity*. Routledge.
8. Berruto, G. (1987). Lingua, dialetto, diglossia, dilalìa. In G. Holtus & J. Kramer (Eds.), *Romania et Slavia adriatica: Festschrift für Žarko Muljačić* (pp. 57–81). Helmut Buske Verlag.
9. Berruto, G. (2012). *Sociolinguistica dell'italiano contemporaneo* (2nd ed.). Carocci.
10. D'Agostino, M. (2007). *Sociolinguistica dell'Italia contemporanea*. Il Mulino.
11. Del Gaudio, S. (2026). Dialect and Ukrainian Russian mixed speech ("suržyk"): Distinguishing criteria and demarcation lines. Article 1. *Current Issues of Ukrainian Linguistics: Theory and Practice, 52*, 124–140. https://doi.org/10.17721/APULTP.2026.52.124-140
12. Gardner-Chloros, P. (2009). *Code-switching*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511609787
13. Grassi, C., Sobrero, A. A., & Telmon, T. (1997). *Fondamenti di dialettologia italiana*. Laterza.
14. Hentschel, G. (2024). Ukrainian and Russian in the lexicon of Ukrainian Suržyk: Reduced variation and stabilisation in central Ukraine and on the Black Sea coast. *Russian Linguistics, 48*, Article 2. https://doi.org/10.1007/s11185-023-09286-9
15. Kuznietsova, T. (2023). Surzhik in a multi-code situation, or who, when, and why knowingly uses the mixed subcode. *Slavia Orientalis, 72*(3), 581–597. https://doi.org/10.24425/slo.2023.147521
16. Magazzù, G. (2023). Translating non-standard language: Andrea Camilleri in English. *Pázmány Papers – Journal of Languages and Cultures, 1*(1), 236–253. https://doi.org/10.69706/PP.2023.1.1.14
17. Moretti, B., & Paccagnella, I. (2011). Mistilinguismo. In *Enciclopedia dell'Italiano*. Istituto della Enciclopedia Italiana Treccani.
18. Russi, C. (2020). *Sicilian elements in Andrea Camilleri's narrative language: A linguistic analysis*. Fairleigh Dickinson University Press.
19. Camilleri, A. (1994). *La forma dell'acqua*. Sellerio Editore.
20. Camilleri, A. (1998). *Un mese con Montalbano*. Arnaldo Mondadori Editore.
21. Каміллері, А. (2011). Почерк митця (А. Маслюх, пер. з італ.). *Всесвіт*, (5–6), 176–195.

© ***Добридник М. Л. [Dobrydnyk M. L.]***, marharyta.dobrydnyk@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 232-242
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

УДК 811.131.1'373.43:81'25

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 23.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 26.06.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 94,4 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] –12.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.232-242

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ МОДЕЛІ НОВІТНІХ ІТАЛІЙСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ У МЕДІАДИСКУРСІ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Ольга Володимирівна Кромбет *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0001-5139-2866
olga.krombet@knlu.edu.ua

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Катерина Андріївна Волковська *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0004-7547-3117
kateryna.volkovska@knlu.edu.ua

студентка другого (магістерського) рівня
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

У статті досліджено структурні та семантичні моделі новітніх італійських неологізмів у медіадискурсі 2023–2026 років і способи їх відтворення українською мовою. Матеріалом слугували 25 одиниць, новизну яких підтверджено неологічними реєстрами та датованими медіаконтекстами. Найчастотнішою структурною моделлю є суфіксація (24 %), за нею йде пряме запозичення з англійської (20 %), причому власне італійські моделі разом переважають над запозиченнями. Провідними семантичними процесами є метафоризація й термінологічна номінація, представлені однаково (по 24 %). Українською новотвори відтворюються переважно описовим перекладом, транскодуванням і калькуванням, на які разом припадає понад дві третини матеріалу. Вибір способу узгоджується з будовою одиниці, проте через невелику кількість одиниць це співвідношення варто розглядати як тенденцію.

Ключові слова: *неологізм, італійська мова, медіадискурс, словотвірна модель, семантична неологізація, спосіб перекладу.*

(Current issues in translation studies [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Structural and Semantic Models of the Newest Italian Neologisms in Media Discourse and Their Rendering into Ukrainian (in Ukrainian)
[Strukturno-semantychni modeli novitnikh italiiskykh neolohizmiv u mediadyskursi ta yikh vidtvorennia ukrainskoiu movoiu]
© ***Volkovska K. A. [Volkovska K. A.]***, kateryna.volkovska@knlu.edu.ua, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 232-242
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

STRUCTURAL AND SEMANTIC MODELS OF THE NEWEST ITALIAN NEOLOGISMS IN MEDIA DISCOURSE AND THEIR RENDERING INTO UKRAINIAN

Olha V. Krombet *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0001-5139-2866
olga.krombet@knlu.edu.ua

PhD (Philology), Associate Professor at the Italian and French Philology and Translation Department, Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., Kyiv, 03150

Kateryna A. Volkovska *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0004-7547-3117
kateryna.volkovska@knlu.edu.ua

Master's degree student at the Italian and French Philology and Translation Department, Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73 Velyka Vasylkivska St., Kyiv, 03150, Ukraine

The article examines the structural and semantic models of the newest Italian neologisms attested in Italian-language media discourse between 2023 and 2026, as well as the ways in which these units are rendered into Ukrainian. The material comprises 25 units whose novelty is confirmed both by authoritative Italian neological registers and by dated media contexts.

The analysis of structural models shows that suffixation is the most frequent model, accounting for 24 % of the material, followed by direct unadapted borrowing from English at 20%. Taken together, however, native Italian word-formation mechanisms outnumber direct borrowings, which indicates that the internal word-formation resources of Italian remain productive. Suffixation also frequently performs an evaluative function in media texts. At the semantic level, the leading processes are metaphorisation and terminological nomination, each accounting for 24% of the material, while primary nomination ranks third at 20%. An evaluative component accompanies a considerable number of the new units and is particularly visible in media discourse.

The neologisms are rendered into Ukrainian mainly through descriptive translation, transcoding and calquing, which together account for more than two thirds of the material. Only five units have an attested Ukrainian equivalent in the sources examined, while the remaining renderings are translation proposals formulated within the present study. A connection can be traced between the structural model of a neologism and the procedure used to render it: direct borrowings are most often transcoded, whereas native Italian derivatives more frequently require descriptive rendering. Given the limited size of the corpus, these correlations should be regarded as a tendency rather than an established regularity.

Keywords: *neologism, Italian language, media discourse, word-formation model, semantic change, translation procedure.*

(Актуальні питання перекладознавства [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Структурно-семантичні моделі новітніх італійських неологізмів у медіадискурсі та їх відтворення українською мовою (Українською)
[Strukturno-semantychni modeli novitnikh italiiskykh neolohizmiv u mediadyskursi ta yikh vidtvorennia ukrainskoiu movoiu]
© ***Волковська К. А. [Volkovska K. A.]***, kateryna.volkovska@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 232-242
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

Поява нових слів супроводжує розвиток будь-якої живої мови, а медіатексти є одним із середовищ їх швидкої фіксації та поширення. Частина таких утворень швидко виходить з ужитку, інші закріплюються в мовній практиці та згодом потрапляють до реєстрів Accademia della Crusca і Treccani [Accademia della Crusca, n.d.; Vocabolario Treccani, n.d.]. Для перекладача новотвори становлять особливу складність, оскільки на момент їх появи в текстах засвідченого відповідника в мові перекладу часто ще не існує.

Італійський словотвір добре описаний у романістиці: класичні праці охоплюють основні способи словотворення [Grossmann, Rainer, 2004], тоді як новіші дослідження акцентують активізацію контамінації та гібридних утворень у медійному й неформальному мовленні [Micheli, 2022; Micheli, 2024]. Дж. Адамо та В. Делла Валле пропонують визначати новизну слова за його задокументованою появою та реальним уживанням [Adamo, Della Valle, 2017]. В. Пульчіні досліджує вплив англійської на сучасну італійську лексику [Pulcini, 2024].

У перекладознавстві базовою є типологія П. Ньюмарка [Newmark, 1988], а українські дослідники аналізують переважно англомовні неологізми, зосереджуючись на транскрипції, калькуванні та описовому перекладі [Багаєва, 2021, с. 103; Безпалова, Коваленко, 2024, с. 26–27; Панченко, 2020, с. 154]. Італійські неологізми в українському мовознавстві досліджувалися значно рідше: К. Лахтіонова окреслила основні шляхи поповнення італійського словникового складу [Лахтіонова, 2022], а А. Селіверстова звернулася до цифрових та еко-неологізмів в італійських медіа [Селіверстова, 2024; Селіверстова, 2025].

Актуальність дослідження зумовлена активним поповненням сучасної італійської мови новими одиницями, їх поширенням у медіадискурсі та необхідністю їх адекватного відтворення українською мовою. Структурний і перекладацький аспекти новітньої італійської неології в українському мовознавстві залишаються недостатньо опрацьованими.

Мета статті полягає у виявленні структурних і семантичних моделей італійських неологізмів, засвідчених у медіадискурсі 2023–2026 років, та у визначенні способів їх відтворення українською мовою.

Об'єктом дослідження виступили новітні італійські неологізми, зафіксовані в текстах сучасних італомовних медіа.

Предмет дослідження склали структурні та семантичні моделі цих одиниць та українські перекладні відповідники.

Наукова новизна полягає у поєднанні структурного опису новітніх італійських неологізмів з аналізом способів їх відтворення українською мовою на перевіреному медійному матеріалі. Описано співвідношення між словотвірною моделлю неологізму та способом його відтворення, а також з'ясовано, наскільки такі новотвори забезпечені засвідченими українськими відповідниками.

Матеріалом дослідження слугують 25 новітніх італійських неологізмів, новизну яких підтверджено двома критеріями: фіксацією в авторитетних італійських неологічних реєстрах та засвідченням у датованому медіаконтексті [Adamo, Della Valle, 2017]. До аналізу залучено лише ті одиниці, які відповідали обом умовам.

Для перевірки новизни використано розділ «Parole nuove» Accademia della Crusca та неологічні добірки Treccani [Accademia della Crusca, n.d.; Vocabolario Treccani, n.d.].

(Current issues in translation studies [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Structural and Semantic Models of the Newest Italian Neologisms in Media Discourse and Their Rendering into Ukrainian (in Ukrainian)
[Strukturno-semantychni modeli novitnikh italiiskykh neolohizmiv u mediadyskursi ta yikh vidtvorennia ukrainskoiu movoiu]
© ***Volkovska K. A. [Volkovska K. A.]***, kateryna.volkovska@knlu.edu.ua, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

Медіаконтексти дібрано з італомовних видань *Il Post, Il Fatto Quotidiano, ANSA, Sky TG24, Il Sole 24 Ore, Internazionale, La Nazione, Rivista Studio* та *Corriere del Ticino*; конкретні публікації наведено в джерельній базі дослідження. Наявність українських відповідників перевірено за вживанням в українських медіа та за тлумачним словником СЛОВНИК.ua [СЛОВНИК.ua, n.d.].

Хронологічні межі дослідження охоплюють період медійної та лексикографічної фіксації одиниць, а не час їх безпосередньої появи в мові, оскільки ці дати можуть не збігатися.

Методами дослідження слугували: описовий метод для систематизації та характеристики дібраних одиниць; метод спрямованої вибірки для цілеспрямованого добору матеріалу за визначеними критеріями; словотвірний аналіз для встановлення структурних моделей; компонентний аналіз для виокремлення оцінних складників значення; контекстуальний аналіз для встановлення актуального значення одиниці в конкретному медіатексті; зіставний перекладознавчий аналіз для вибору та обґрунтування українських відповідників; кількісний аналіз для визначення співвідношення структурних, семантичних і перекладацьких моделей.

Структурні моделі та механізми формування неологізмів. За механізмом появи одиниці матеріалу розподіляються між трьома групами. Внутрішньомовне словотворення дало 13 одиниць, або 52 %: суфіксація, префіксація й конфіксація, контамінація, словоскладання та парасинтез. Іншомовне запозичення разом із калькуванням охоплює 9 одиниць, або 36 %: прямі неадаптовані запозичення, кальки з англійської, абревіатури та гібридні утворення. Семантична неологізація, тобто поява нового значення без зміни форми, представлена 3 одиницями, або 12 %. Класифікацію вибудувано з самих одиниць, а тип творення для більшості слів встановлено за етимологічними поясненнями довідок Accademia della Crusca, а не за власним припущенням. Найбільша кількість одиниць припадає на суфіксацію, 6 одиниць, тобто 24 % матеріалу, за нею йдуть прямі неадаптовані запозичення, 5 одиниць (20 %); контамінація та калькування дали по 2 одиниці (по 8 %). Натомість конверсія у матеріалі не трапилася.

У проаналізованому матеріалі прямі запозичення потрапляють в італійські медіа переважно з англійської, причому в готовому вигляді. Італійська зазвичай не членує такі слова, навіть коли в мові-джерелі вони складені з двох коренів. Так побудовані *rewilding* [Il Fatto Quotidiano, 9.06.2024] і *gaslighting* [Il Fatto Quotidiano, 26.12.2024], які функціонують в італійському тексті як неподільні одиниці. Те саме видно на прикметнику *brat*, який позначає зухвало-незалежну манеру поведінки та пов’язану з нею естетику. В англійській мові *brat* традиційно мало негативне значення й позначало невиховану або розбещену дитину, проте після виходу альбому Charli XCX *Brat* у 2024 році слово набуло нового позитивно-іронічного значення, пов’язаного з демонстративною незалежністю, бунтівністю та певною естетикою поведінки [Il Post, 24.07.2024]. Італійська мова запозичила це нове значення, зберігши форму слова.

Коли італійська творить слово власними засобами, вона найчастіше вдається до суфіксації. Утворені так одиниці виконують у тексті дві різні функції. Одні деривати називають явище нейтрально, без оцінки, і за характером близькі до термінів: *turistificazione* [Il Post, 30.03.2026] позначає перетворення міста на туристичну зону, *nudificazione* [ANSA, 3.10.2025] – створення фейкових оголених зображень за допомогою штучного інтелекту, а *tokenizzazione* [Sky

© ***Волковська К. А. [Volkovska K. A.]***, kateryna.volkovska@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

TG24, 11.03.2026] – перетворення активу на цифровий токен. Інші, навпаки, насамперед виражають ставлення, і саме вони найхарактерніші для мови преси. Так, іменник *mangificio* [La Nazione, 1.04.2026] утворено від дієслова *mangiare* за допомогою суфікса *-ificio* зі значенням «*фабрика*», унаслідок чого історичний центр міста подано в цьому слові як підприємство з виробництва їжі. За тим самим принципом побудовано *amichettismo* [Il Post, 19.09.2024], де до *amichetto*, зменшеної й зневажливої форми від *amico*, додано суфікс *-ismo* за моделлю *nepotismo* та *clientelismo*. Негативна оцінка тут закладається вже на рівні словотвору, ще до появи контексту. До цієї ж групи належить *epistemia* [Corriere del Ticino, 6.06.2026], де суфікс *-ia* приєднано до основи *episteme* за зразком грецьких назв патологій, таких як *afasia* чи *aritmia* [Vocabolario Treccani, n.d.], тож ілюзію знання подано як хворобу вже на рівні словотвору.

Злиття двох основ в одне слово трапляється рідше, проте дає найвиразніші за будовою одиниці. Іменник *broligarchia* [Il Fatto Quotidiano, 3.04.2026] поєднує англійське *bro* та італійське *oligarchia*, і значення слова постає саме з поєднання двох мов: перший компонент вказує на середовище технологічних мільярдерів, другий додає політичне значення, а разом вони звучать іронічно. За тією самою моделлю побудовано *agrivoltaico* [ANSA, 13.02.2024], що поєднує *agricoltura* та *fotovoltaico*. Такі гібридні побудови дослідники називають однією з помітних рис сучасного італійського словотвору [Micheli, 2024].

До окремої групи належать слова, які взагалі не змінили своєї форми. Іменник *allucinazione* [Il Sole 24 Ore (Econopoly), 8.03.2024] тривалий час належав медичній термінології, а тепер позначає вигадане твердження, створене мовною моделлю, що добре видно з контексту: «*Gli LLM possono talvolta generare affermazioni false o inventate, chiamate in gergo allucinazioni*» – «*Великі мовні моделі іноді можуть породжувати хибні або вигадані твердження, які на професійному жаргоні називають галюцинаціями*». Те саме сталося зі словосполученням *campo largo*, яке з аграрно-військової сфери перейшло в політичну й закріпилося як назва широкої лівоцентристської коаліції. Схожа зміна відбулася й з *maranza* [Il Post, 5.04.2025]: регіональне слово, що позначало підлітка з міської околиці, закріпилося в загальнонаціональній пресі як назва вуличної субкультури. Новизна в таких випадках захована у змісті, тому розпізнати її без контексту неможливо.

Префіксальні та конфіксальні утворення, навпаки, здебільшого прозорі за будовою. Зміст новотвору складається з уже відомих частин, а значення префікса в таких моделях лишається достатньо сталим, щоб його можна було впізнати й поза конкретним словом. Модель «re- + іменник» пояснює будову слова *remigrazione* [Rivista Studio, 20.04.2026], яке позначає повернення до країни походження. Складнішим випадком є слово *ecoansia* [Internazionale, 24.08.2023]. Воно утворено з італійських частин, конфікса *eco-* та іменника *ansia*, але модель узято з англійського *eco-anxiety*. За будовою це італійський дериват, а за походженням є калькою. Показове й *pro-Pal* [ANSA, 25.04.2026], де префікс приєднано до скороченої основи *Pal(estinese)*.

Кілька моделей представлено поодинокими одиницями, проте вони добре показують, наскільки по-різному італійська долучається до появи нового слова. Прикметник *neurodivergente* [Il Fatto Quotidiano, 22.12.2025] побудовано за англійським зразком, але з італійського матеріалу, тобто запозичено не саме слово, а спосіб його творення, а словосполучення *fuffa guru* [Il Post, 12.07.2024] тримається на зіткненні розмовного італійського *fuffa* із запозиченим *guru*.

© ***Volkovska K. A. [Volkovska K. A.]***, kateryna.volkovska@knlu.edu.ua, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

Абревіатуру *NFT* [Il Post, 8.01.2026] італійська отримала готовою, бо скорочення сталося ще в мові-джерелі. Слово *vasocottura* [Il Fatto Quotidiano, 27.08.2024] складено з двох іменників без сполучного елемента, а найскладнішу будову має *spannolinamento* [Il Fatto Quotidiano, 18.07.2025], у якому префікс s- і суфікс -are приєдналися до основи *pannolino* одночасно; цей спосіб називають парасинтезом.

Істотним у цьому розподілі є не обсяг англійського впливу, а спосіб його засвоєння: запозичений матеріал не лишається осторонь, а входить до моделей, які вже діють в італійській мові. Проміжне становище посідають кальки, гібридні утворення та семантичні зрушення, тобто одиниці, у яких іншомовний вплив реалізується італійськими засобами.

Семантичні моделі. Італійська неологія традиційно розрізняє новотвори за формою та за значенням, тобто відокремлює нове слово від нового значення в слова, яке вже існує [Adamo, Della Valle, 2017]. На змістовому рівні в проаналізованому матеріалі виявлено кілька різних процесів. Найчастотнішими є метафоризація й термінологічна номінація, тобто створення назви для спеціального поняття, представлені однаково (по 6 одиниць, тобто по 24 %). За ними йде первинна номінація, тобто називання явища, яке доти не мало власної назви й одразу входить у загальний ужиток (5 одиниць, 20 %). Проте сама лише частотність пояснює тут небагато, бо часто ці процеси діють не поодинці, а накладаються один на одний.

Первинна номінація в медійному тексті рідко залишається нейтральною. Слова на зразок *vasocottura*, *spannolinamento* чи *agrivoltaico* [ANSA, 13.02.2024] справді лише називають предмет або спосіб дії, не виражаючи жодного ставлення до нього. Проте частіше нове найменування вже містить оцінку позначеного явища. Так, *turistificazione* від самого початку описує надмір як проблему, а *nudificazione* називає дію, яку сама назва й засуджує. Натомість *rifugio climatico* [Il Post, 2.07.2025] подає міський простір як прихисток. Отже, у медійному слововжитку номінація та оцінка постають не окремо, а як дві сторони одного процесу.

Помітна частина новотворів приходить із фахових сфер і потрапляє до загального вжитку саме через медіа. Слова *agrivoltaico* та *tokenizzazione* ще кілька років тому належали до вузької галузевої мови. *Ecoansia* прийшла з психології, а *epistemia* «*ілюзія знання, породжена правдоподібністю згенерованого тексту*» постала в межах дискусії про штучний інтелект. Спільне тут те, що термін приходить у пресу разом із темою, яку вона починає обговорювати, а не сам собою. Трапляється і зворотний рух. Прикметник *neurodivergente* первісно функціонував переважно у спеціалізованому й активістському дискурсі нейрорізноманіття, а тепер вільно вживається в інтерв'ю та колонках, тобто зазнає детермінологізації.

Окремої уваги заслуговують випадки, у яких нове значення постає з метафори. Іноді джерелом образу стає власна назва. Так, *gaslighting* походить від назви п'єси та знятого за нею фільму, у яких чоловік поступово переконує дружину в тому, що вона божеволіє. Італійська отримала цей образ уже готовим, разом із самим словом. Метафора в наведених прикладах виступає не стилістичною прикрасою, а засобом оцінки.

Трапляється й таке, що форма слова залишається тією самою, а змінюється лише ставлення до позначеного. Напрям такої зміни щоразу інший. Наприклад, італійське слово *maranza* набуло виразно зневажливого відтінку, тоді як англійське *brat*, навпаки, втратило негативне забарвлення ще в мові-джерелі й перейшло від значення «*розбещена дитина*» до

© ***Волковська К. А. [Volkovska K. A.]***, kateryna.volkovska@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

схвальної назви бунтівного стилю поведінки. Найдалі від початкового значення відійшов прикметник *demure* [Sky TG24, 22.08.2024], уживання якого є антифразисним, тобто слово означає протилежне до того, що називає. Окремим випадком є *remigrazione*, яке подає примусове виселення як звичайне повернення додому, і саме на цьому пом'якшенні тримається його вживання в політичних текстах. Водночас значення здатне рухатися й без оцінного забарвлення, розширюючись, звужуючись або переходячи з однієї сфери вжитку в іншу.

Оцінка так чи інакше присутня в багатьох одиницях матеріалу, причому вона буває закладена в словотвірну модель, приходить разом із метафорою або виникає через зміну ставлення до позначеного. Тому нове слово в пресі не лише називає явище, а й одразу подає його в певному світлі. Найвиразніше це видно в політичній лексиці, яка становить найбільшу тематичну групу матеріалу: у жодній із цих одиниць назва не лишається нейтральною, бо вони позначають не самі явища, а ставлення до них.

Способи відтворення українською мовою. Перед розглядом конкретних рішень слід уточнити статус запропонованих нижче відповідників. Лише для п'яти одиниць виявлено українські відповідники, засвідчені в перевірених джерелах, а ще для однієї одиниці такий відповідник підтверджено частково. Для решти засвідченого відповідника в межах опрацьованого матеріалу не виявлено, тому наведені далі варіанти є авторськими перекладацькими пропозиціями, сформульованими в межах цього дослідження, а не зафіксованою нормою. Самі способи відтворення визначено за класичною типологією перекладацьких прийомів [Newmark, 1988] з урахуванням української перекладознавчої традиції [Багаєва, 2021, с. 103; Безпалова, Коваленко, 2024, с. 26–27].

Засвідчені відповідники варто розглянути окремо, оскільки вони показують, як ці одиниці вже закріпилися в українській мові. До них належать *ревайлдинг* (*rewilding*), *газлайтинг* (*gaslighting*), *хайп* (*hype*) [Sky TG24, 4.01.2026], *реміграція* (*remigrazione*) та *NFT*. В основі чотирьох із п'яти лежать англійські слова, і лише *remigrazione* є власне італійським дериватом. Щоправда, українське вживання цього слова засвідчене в матеріалах про німецький політичний дискурс, а не про італійський.

Транскодування виявилося доречним у тих випадках, коли одиниця має коротку форму, а позначене нею явище є запозиченим для обох мов. Саме так закріпилися *газлайтинг*, *ревайлдинг* і *хайп*. З огляду на це пропонуємо відтворювати *turistificazione* як *туристифікація*, оскільки цей варіант відповідає українським словотвірним нормам і зберігає зв'язок із міжнародним терміном. За тим самим принципом утворено *токенізація* (*tokenizzazione*) та *агровольтаїка* (*agrivoltaico*).

До калькування вдаються тоді, коли будова італійського слова прозора й кожен його компонент має український відповідник. Саме так утворюються *кліматичний прихисток* (*rifugio climatico*) та *нейровідмінний* (*neurodivergente*). Інакший випадок становить *allucinazione*, бо тут відтворюється не сама форма слова, а зміна його значення, адже українська *галюцинація* здатна набути того самого нового змісту.

Описовий переклад застосовують там, де українська мова не має відповідного словотвірного засобу. Український суфікс не дає ефекту італійського -ificio, тому для *mangificio* можливим відповідником вважаємо *харчовий конвеєр*. Так само парасинтетичне *spannolinamento* доводиться передавати звичним *привчання до горщика*, а *nudificazione* – розгорнутим *створення*

© ***Volkovska K. A. [Volkovska K. A.]***, kateryna.volkovska@knlu.edu.ua, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

фейкових оголених зображень за допомогою штучного інтелекту. Слово *vasocottura* теж не має однослівного українського відповідника, тому доцільним видається описове *приготування у скляних банках*. У всіх цих випадках зміст передається повністю, проте втрачаються компактність і той оцінний або іронічний відтінок, який в оригіналі закладено в самому слові.

Функціональний аналог дає найприродніший результат, але водночас найбільше віддаляє переклад від оригіналу. Італійське *amichettismo* близьке до українського *кумівство*, бо збігаються і значення, і негативна оцінка. Словосполучення *campo largo* пропонуємо передавати як *широка коаліція*, тому що дослівне *широке поле* в українському політичному контексті нічого не пояснює. Складнішим є випадок *fuffa guru*. Потенційним функціональним аналогом могло б бути слово *інфоциган*, проте воно етнічно марковане, тому для наукового й публіцистичного вжитку доречнішим видається нейтральніше *псевдогуру*. Разом із тим саме цей спосіб приховує новизну одиниці, бо для українського читача такий відповідник уже не звучить як новотвір.

Деякі одиниці потребують поєднання двох прийомів, а саме транскодування з коротким поясненням, коли слово трапляється вперше. Без нього слова *брет* (*brat*), *броліґархія* (*broligarchia*) чи *епістемія* (*epistemia*) залишаються для українського читача незрозумілими. Транскодована форма передає звучання, але не передає значення, тож сама собою вона нічого не повідомляє. Натомість повністю описове відтворення зруйнувало б їхню однослівність, яка в оригіналі важлива. *Broligarchia* називає альянс технологічних мільярдерів із популістською владою, і смислотворчими тут є саме стисліть та несподіване поєднання компонентів.

Кілька випадків заслуговують на окремий коментар, оскільки перекладацьке рішення тут визначається не самою лише формою слова. Для *maranza* можна було б застосувати функціональний аналог *гопник*, проте цей відповідник має інше соціокультурне тло й тягне за собою чужі конотації, тому пропонуємо описове *вуличний підліток*. Ще делікатнішим є випадок *remigrazione*. Це евфемізм, і завдання перекладача полягає в тому, щоб зберегти пом'якшення, а не розкрити його, адже саме воно характеризує позицію мовця. У цих випадках наслідки невдалого рішення виходять за межі мови, адже разом зі словом читачеві передається й ставлення, якого в оригіналі не було.

Отримані результати, їх обговорення. Найпоказовішим виявилося зіставлення двох класифікацій, структурної та перекладацької, яке показує послідовну відповідність. Прямі неадаптовані запозичення здебільшого транскодуються, оскільки їхня форма вже спрощена в мові-джерелі. Обидві кальки з англійської передані українською також калькуванням, тож *neurodivergente* та *rifugio climatico* зберігають ту саму будову в трьох мовах поспіль; так само калькують більшість префіксальних утворень. Натомість власне італійські деривати здебільшого вимагають описового відтворення, і не через складність значення, а через брак в українській мові потрібного словотвірного засобу. Семантичні неологізми не транскодуються взагалі, бо формальної новизни, яку можна було б перенести, тут немає.

Отримані результати можна зіставити з наявними спостереженнями. Дослідження впливу англійської на італійську наголошують на масштабі запозичення [Pulcini, 2024], проте в опрацьованому матеріалі власне італійські механізми словотворення дають більше половини одиниць, тоді як на запозичення й калькування разом припадає близько третини. Це узгоджується з висновком про збереження продуктивності італійських словотвірних моделей і

© ***Волковська К. А. [Volkovska K. A.]***, kateryna.volkovska@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

про активізацію гібридних утворень [Micheli, 2022; Micheli, 2024]. Українські дослідники визначають транскрипцію, калькування й описовий переклад як основні способи відтворення нових одиниць на англомовному матеріалі [Багаєва, 2021, с. 103; Безпалова, Коваленко, 2024, с. 26–27; Панченко, 2020, с. 154]; на італійському матеріалі основними виявилися транскодування, калькування й описовий переклад, проте їхній вибір узгоджується передусім із будовою одиниці, а не з її семантикою, чого типологія перекладацьких процедур [Newmark, 1988] безпосередньо не передбачає. Отже, структура одиниці впливає передусім не на складність перекладу, а на те, що саме в ній потрібно зберегти. У запозиченні йдеться про форму, а в кальці про спосіб побудови. Власне італійський дериват несе оцінку в афіксі, а семантичний неологізм передає нове значення незміненою формою. Це співвідношення окреслює тенденцію, яку варто перевірити на ширшому матеріалі. Підгрупи тут дуже нерівні за обсягом, а деякі налічують лише одне слово, до того ж перевірки статистичної значущості не проводилося.

Висновки дослідження. Новітні італійські неологізми творяться за кількома основними словотвірними моделями. Найчастотнішою серед них є суфіксація, за нею йде пряме запозичення з англійської мови. Незважаючи на значну кількість англіцизмів, власне італійські моделі разом переважають над прямими запозиченнями, а це означає, що в межах опрацьованого матеріалу ресурси самої італійської мови залишаються активними. Суфіксація при цьому часто виконує в медіатексті оцінну функцію, адже такі одиниці, як *mangificio* або *amichettismo*, не лише називають явище, а й дають йому негативну характеристику вже на рівні творення слова. На семантичному рівні переважають метафоризація й термінологічна номінація, тоді як первинна номінація трапляється рідше й нейтральною буває нечасто. Оцінний складник супроводжує чимало новотворів. Найбільшу тематичну групу утворюють одиниці політичної сфери, причому вони позначають здебільшого не самі явища, а ставлення до них.

Аналіз способів відтворення українською мовою показує, що основними є описовий переклад, транскодування та калькування, які розподілилися між собою майже порівну. Вибір способу здебільшого узгоджується зі структурою самої одиниці. Прямі запозичення найчастіше передаються транскодуванням, а кальки з англійської мови калькуванням. Власне італійські деривати потребують описового перекладу, а семантичні неологізми транскодуванню не піддаються взагалі, бо їхня форма не є новою.

Показовим є те, наскільки мало італійських новотворів має засвідчений український відповідник: його вдалося підтвердити лише для п’яти одиниць. Решта варіантів, наведених у статті, є авторськими перекладацькими пропозиціями, сформульованими в межах цього дослідження. Це не означає, що таких відповідників не існує взагалі, адже частина з них могла не потрапити до перевірених джерел. Проте наявні дані свідчать, що для більшості одиниць цієї групи засвідченого українського відповідника поки що не виявлено.

Перспективи подальших наукових розвідок пов’язані насамперед із розширенням матеріалу. Залучення архівів інших італійських видань дало б змогу опрацювати більше одиниць і перевірити, чи зберігаються описані співвідношення. Окремого вивчення потребує те, яким чином італійські новотвори з’являються в українських текстах. Корисним було б також зіставлення оцінної суфіксації в італійській та українській мовах, оскільки саме з її відтворенням пов’язана більшість описових рішень.

(Current issues in translation studies [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Structural and Semantic Models of the Newest Italian Neologisms in Media Discourse and Their Rendering into Ukrainian (in Ukrainian)
[Strukturno-semantychni modeli novitnikh italiiskykh neolohizmiv u mediadyskursi ta yikh vidtvorennia ukrainskoiu movoiu]
© ***Volkovska K. A. [Volkovska K. A.]***, kateryna.volkovska@knlu.edu.ua, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

References:

1. Багаєва, І. (2021). Особливості перекладу англомовних неологізмів українською мовою [Specific features of translating English-language neologisms into Ukrainian]. *Актуальні питання гуманітарних наук [Current Issues in the Humanities]*, *46*(1), 103–108. https://doi.org/10.24919/2308-4863/46-1-16
2. Безпалова, К. В., & Коваленко, О. В. (2024). Неологізми у сучасному українському мовознавстві: визначення, класифікація, переклад [Neologisms in modern Ukrainian linguistics: Definition, classification, and translation]. *Записки з романо-германської філології [Notes on Romano-Germanic Philology]*, *2*(53), 15–30. https://doi.org/10.18524/2307-4604.2024.2(53).323935
3. Лахтіонова, К. (2022). Неологізми у сучасній італійській мові [Neologisms in contemporary Italian]. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики [Problems of Semantics, Pragmatics and Cognitive Linguistics]*, (41), 133–136. https://doi.org/10.17721/2663-6530.2022.41.13
4. Панченко, О. І. (2020). До питання про переклад неологізмів [Do pytannia pro pereklad neolohizmiv (On the translation of neologisms)]. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації [Scientific Notes of Taurida National V. I. Vernadsky University. Series: Philology. Social Communications]*, *31*(70)(4, pt. 2), 154–158. https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.4-2/27
5. Селіверстова, А. (2024). Інтернет-сленг та цифрові неологізми італійською мовою: вплив на традиційну лінгвістику [Internet slang and digital neologisms in Italian: Impact on traditional linguistics]. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики [Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi linhvistyky (Problems of Semantics, Pragmatics and Cognitive Linguistics)]*, (46), 50–58. https://doi.org/10.17721/2663-6530.2024.46.04
6. Селіверстова, А. (2025). Лінгвопрагматичні особливості еко-неологізмів в італійському медіа-дискурсі [Linguopragmatic features of eco-neologisms in Italian media discourse]. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики [Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi linhvistyky (Problems of Semantics, Pragmatics and Cognitive Linguistics)]*, (48), 215–222. https://doi.org/10.17721/2663-6530.2025.48.17
7. Adamo, G., & Della Valle, V. (2017). *Che cos'è un neologismo*. Carocci.
8. Grossmann, M., & Rainer, F. (Eds.). (2004). *La formazione delle parole in italiano*. Niemeyer. https://doi.org/10.1515/9783110934410
9. Micheli, M. S. (2022). An extensive analysis of blending in contemporary Italian. *Lingua*, *273*, 103341. https://doi.org/10.1016/j.lingua.2022.103341
10. Micheli, M. S. (2024). Costruzioni ibride nella derivazione e nella composizione dell'italiano. *Études romanes de Brno*, *45*(3), 54–69. https://doi.org/10.5817/ERB2024-3-4
11. Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Prentice Hall.
12. Pulcini, V. (2024). Revisiting attitudes toward English in present-day Italy. *World Englishes*, *43*(2), 259–269. https://doi.org/10.1111/weng.12643
13. *Словник.ua*. (n.d.). Тлумачний словник української мови. https://slovnyk.ua
14. *Accademia della Crusca*. (n.d.). Parole nuove. https://accademiadellacrusca.it/it/lingua-italiana/parole-nuove
15. *ANSA*. (13.02.2024). «Agrivoltaico, pubblicato il bando per gli incentivi del Mase». https://www.ansa.it/ansa2030/notizie/energia_energie/2024/02/13/agrivoltaico-pubblicato-il-bando-per-gli-incentivi-del-mase_6ecb3620-992d-47c0-af88-0354368b78fc.html
16. *ANSA*. (3.10.2025). «Garante, stop a Clothoff l'app che crea deepfake porno». https://www.ansa.it/canale_tecnologia/notizie/software_app/2025/10/03/garante-stop-a-clothoff-lapp-che-spoglia-le-persone_e93dc02c-091c-415e-bbab-0d4567f6ef8c.html
17. *ANSA*. (25.04.2026). «25 aprile, corteo a Milano, la Brigata ebraica: «Cacciati da una minoranza e dalla polizia»». https://www.ansa.it/sito/notizie/cronaca/2026/04/25/cortei-e-manifestazioni-in-tutta-italia-a-palermo-e-bologna-contestati-i-sindaci_3ef9ef84-c895-4b23-98c2-2777a2542f34.html
18. *Corriere del Ticino*. (6.06.2026). «Epistemia, nuova malattia». https://www.cdt.ch/societa/epistemia-nuova-malattia-429861

© ***Волковська К. А. [Volkovska K. A.]***, *kateryna.volkovska@knlu.edu.ua*, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, *olga.krombet@knlu.edu.ua*

19. *Il Fatto Quotidiano*. (9.06.2024). «I bisonti usati per prevenire gli incendi e diventare «eroi del clima e della biodiversità»: ecco la curiosa iniziativa adottata dal Portogallo». https://www.ilfattoquotidiano.it/2024/06/09/i-bisonti-usati-per-prevenire-gli-incendi-e-diventare-eroi-del-clima-e-della-biodiversita-ecco-la-curiosa-iniziativa-adottata-dal-portogallo/7580513/
20. *Il Fatto Quotidiano*. (27.08.2024). «Alimentazione, tutti i rischi trascurati: attenzione alle cotture, alla conservazione, alle pentole e agli «antinutrienti»». https://www.ilfattoquotidiano.it/2024/08/27/alimentazione-tutti-i-rischi-trascurati-attenzione-alle-cotture-alla-conservazione-alle-pentole-e-agli-antinutrienti/7670628/
21. *Il Fatto Quotidiano*. (26.12.2024). «Attenzione agli «empatici oscuri»: «Sembrano sensibili e premurosi, in realtà sono psicopatici e narcisisti»». https://www.ilfattoquotidiano.it/2024/12/26/attenzione-agli-empatici-oscuri-sembrano-sensibili-e-premurosi-in-realta-sono-psicopatici-e-narcisisti-pensano-solo-a-raggiungere-i-loro-scopi/7817490/
22. *Il Fatto Quotidiano*. (18.07.2025). «5 libri da leggere sotto l'ombrellone per dire addio al pannolino e iniziare lo «spannolinamento» come un gioco». https://www.ilfattoquotidiano.it/2025/07/18/5-libri-da-leggere-sotto-lombrellone-per-dire-addio-al-pannolino-e-iniziare-lo-spannolinamento-come-un-gioco/8039981/
23. *Il Fatto Quotidiano*. (22.12.2025). ««Ho scoperto di avere la dislessia dopo i 30 anni»: parla Giampaolo Morelli». https://www.ilfattoquotidiano.it/2025/12/22/ho-scoperto-di-avere-la-dislessia-dopo-i-30-anni-questo-senso-di-inferiorita-mi-ha-portato-a-una-forte-depressione-e-una-ferita-per-cui-soffro-ancora-oggi-parla-giampaolo-morelli/8235956/
24. *Il Fatto Quotidiano*. (3.04.2026). «L'ex boss di Google alla BBC: l'azienda difende la scelta ma per altri giornalisti la televisione inglese è caduta nella trappola di Big Tech». https://www.ilfattoquotidiano.it/2026/04/03/lex-boss-di-google-alla-bbc-lazienda-difende-la-scelta-ma-per-altri-giornalisti-la-televisione-inglese-e-caduta-nella-trappola-di-big-tech/8345006/
25. *Il Post*. (12.07.2024). «I social network sono pieni di «fuffa guru»». https://www.ilpost.it/2024/07/12/fuffa-guru/
26. *Il Post*. (24.07.2024). «Cosa vuol dire «brat»». https://www.ilpost.it/2024/07/24/brat-significato/
27. *Il Post*. (19.09.2024). ««Amichettismo» è un termine nuovo per esprimere un vecchio concetto». https://www.ilpost.it/2024/09/19/meloni-amichettismo-familismo/
28. *Il Post*. (5.04.2025). «Da dove viene la parola «maranza»». https://www.ilpost.it/2025/04/05/maranza/
29. *Il Post*. (2.07.2025). «Cosa sono i «rifugi climatici» per proteggersi dal caldo». https://www.ilpost.it/2025/07/02/rifugi-climatici-italia-citta-roma-firenze-napoli-torino-bologna/
30. *Il Post*. (8.01.2026). «Degli NFT non è rimasto quasi niente». https://www.ilpost.it/2026/01/08/nft-anni-dopo/
31. *Il Post*. (30.03.2026). «Il centro sociale di Lubiana che ha fatto un compromesso con la turistificazione». https://www.ilpost.it/2026/03/30/metelkova-spazio-occupato-lubiana/
32. *Il Post*. (17.06.2026). «Chi manca in questa foto?». https://www.ilpost.it/2026/06/17/centrosinistra-campo-largo-incontro-schlein-conte-bonelli-fratoianni/
33. *Il Sole 24 Ore (Econopoly)*. (8.03.2024). «Gemini e GPT-4, alla scoperta degli LLM. Tra etica e allucinazioni». https://www.econopoly.ilsole24ore.com/2024/03/08/llm-gemini-gpt4-etica-allucinazioni/
34. *Internazionale*. (24.08.2023). «Come affrontare l'ecoansia». https://www.internazionale.it/magazine/jia-tolentino/2023/08/24/come-affrontare-l-ecoansia
35. *La Nazione*. (1.04.2026). «Il Comune argina il mangificio. A «dieta» tre strade e undici piazze». https://www.lanazione.it/firenze/cronaca/il-comune-argina-il-mangificio-cee86dd4
36. *Rivista Studio*. (20.04.2026). «Di remigrazione sentiremo parlare ancora a lungo, purtroppo». https://www.rivistastudio.com/remigrazione-destra-italia/
37. *Sky TG24*. (22.08.2024). «Very demure, cosa significa il nuovo trend TikTok anti Brat». https://tg24.sky.it/cronaca/2024/08/22/very-demure-significato
38. *Sky TG24*. (4.01.2026). «Intelligenza artificiale sostenibile e tecnologie indossabili, ecco le sfide del 2026». https://tg24.sky.it/economia/2026/01/04/intelligenza-artificiale-cybersicurezza-sfide-2026
39. *Sky TG24*. (11.03.2026). «La Bce lancia Appia, in arrivo un programma per la finanza tokenizzata in euro». https://tg24.sky.it/economia/2026/03/11/bce-appia-token-euro
40. *Vocabolario Treccani*. (n.d.). Neologismi. https://www.treccani.it/vocabolario/neologismi/

© ***Volkovska K. A. [Volkovska K. A.]***, *kateryna.volkovska@knlu.edu.ua*, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, *olga.krombet@knlu.edu.ua*

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 (УДК 81) : 243-251
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

УДК 811.131.1'373.72:811.161.2'255.2

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 29.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 30.06.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 91,9 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] –18.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.243-251

СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ЗООМОРФНОГО ОБРАЗУ ІТАЛІЙСЬКИХ ПАРЕМІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Сікаленко Анна Миколаївна *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/orcid.org/0009-0002-8985-0310
anna.sikalenko@knlu.edu.ua

студентка другого (магістерського) рівня
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Кромбет Ольга Володимирівна *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0001-5139-2866
olga.krombet@knlu.edu.ua

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

У статті досліджено стратегії відтворення зооморфного образу італійських паремій в українському перекладі на матеріалі 20 італійських паремій із назвами тварин та їхніх українських відповідників. На основі класифікацій Дж. Севілья Муньйос та А. Багдасарян виокремлено чотири моделі відтворення: збереження вихідного зооморфного образу, заміну його іншим зооморфним образом, заміну зооморфної образності іншою образною моделлю та усунення зооморфного компонента в непареміологічній передачі. Доведено, що вибір стратегії залежить від наявності в цільовій мові близького відповідника, а ступінь збереження образу співвідноситься зі ступенем пареміологічної еквівалентності перекладу.

Ключові слова: *паремія, зооморфний образ, італійсько-український переклад, пареміологічна відповідність, функціональна аналогія, дослівна відповідність, концептуальна відповідність, стратегія перекладу, анімалістична символіка, фразеологія.*

© ***Сікаленко А. М. [Sikalenko A. M.]***, anna.sikalenko@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 243-251
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

STRATEGIES FOR RENDERING ZOOMORPHIC IMAGERY OF ITALIAN PAREMIAS IN UKRAINIAN TRANSLATION

Anna M. Sikalenko *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/orcid.org/0009-0002-8985-0310
anna.sikalenko@knlu.edu.ua

Master's degree student at the Italian and French Philology and Translation Department,
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73 Velyka Vasylkivska St., Kyiv, 03150, Ukraine

Olha V. Krombet *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0001-5139-2866
olga.krombet@knlu.edu.ua

PhD (Philology), Associate Professor at the Italian and French Philology and Translation Department, Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., Kyiv, 03150

This article investigates strategies for rendering the zoomorphic imagery of Italian paremias in Ukrainian translation on the basis of twenty Italian paremiological units containing animal names and their Ukrainian semantic or functional counterparts. The aim is to identify the main strategies for reproducing zoomorphic imagery and to determine how preservation of the source image relates to semantic equivalence and the paremiological status of the target unit. The study combines comparative, semantic-componential, linguo-cultural, translation, and quantitative methods. The theoretical framework is based on Sevilla Muñoz's distinction between literal and conceptual correspondence and on Baghdasarián's classification of paremiological and non-paremiological translation procedures, including parallel equivalents, functional analogies, occasional calques, and descriptive expressions. The analysis reveals four main patterns: preservation of the original zoomorphic image; replacement by another zoomorphic image; replacement of the zoomorphic image with a non-animal imagery model; and elimination of the zoomorphic component through descriptive non-paremiological translation. The third model is the most frequent in the analysed corpus.

The findings show that the choice of strategy depends primarily on the availability of a semantically and functionally close target-language paremia. Preservation of the same animal image ensures the highest degree of image-semantic correspondence, while conceptual equivalence may also be achieved through a different imagery model. The study contributes to paremiology and translation studies by systematizing Ukrainian equivalents of Italian zoomorphic paremias according to the type of image transformation: preservation, replacement, or neutralization.

Keywords: *paremia, zoomorphic image, Italian-Ukrainian translation, paremiological correspondence, functional analogy, literal correspondence, conceptual correspondence, translation strategy, animal symbolism, phraseology.*

Зооморфні образи функціонують як стійка когнітивна модель. Вони дають змогу передавати абстрактні судження про людину, її поведінку та життєві ситуації через

© ***Sikalenko A. M. [Sikalenko A. M.]***, *anna.sikalenko@knlu.edu.ua*, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, *olga.krombet@knlu.edu.ua*

образи тварин, що набувають у різних лінгвокультурах стійких символічних і конотативних значень [Баган, 2021, с. 52; Полюжин, Полюжин, 2022, с. 172; Sydoruk, Babenko, 2020, с. 66]. Вони є частиною паремійного фонду мови, де образи тварин набувають символічного значення, вербалізуються у прислів'ях і приказках і відображають національні уявлення про світ, моральні норми та стереотипи певної мовної спільноти. Дослідження зооморфного компонента італійських паремій та стратегій його відтворення в українському перекладі дозволяє виявити механізми функціонування анімалістичної символіки в обох лінгвокультурах, установити ступінь збігу чи розбіжності образних моделей і визначити оптимальні перекладацькі підходи до збереження, заміни або нейтралізації вихідного образу відповідно до наявності в цільовій мові семантично й функціонально близького відповідника.

Сучасні дослідження зоонімічної фразеології охоплюють передусім її лінгвокультурну специфіку, конотативний потенціал зоонімів та особливості міжмовного відтворення образності. Зокрема, М. Баган досліджує конотації зоонімів у традиційній українській лінгвокультурі [Баган, 2021], Л. Коккіна, А. Млинчик та І. Щетнік аналізують структурно-семантичні особливості фразеологізмів із зоонімічним компонентом [Коккіна та ін., 2023], а І. Полюжин і М. Полюжин зосереджуються на лінгвокультурній специфіці фразем із компонентом-зоонімом [Полюжин, Полюжин, 2022]. Проблеми перекладу фразеологічних одиниць із зооморфним компонентом розглядають також Г. Сидорук та О. Бабенко [Sydoruk, Babenko, 2020]. У перекладознавчому аспекті питання функціональної еквівалентності, трансформації образної структури та пошуку пареміологічних відповідників висвітлюють А. Багдасарян [Baghdasarián, 2017], С. Міллар [Millar, 2020], а також Дж. Севілья Муньйос та Е. Кейзс [Sevilla Muñoz, Cases, 2023]. Водночас проблема системного зіставлення способів збереження, заміни або нейтралізації зооморфного образу саме в італійсько-українському пареміологічному просторі залишається недостатньо висвітленою, що визначає спрямованість цього дослідження.

Актуальність дослідження зумовлена інтересом сучасного перекладознавства до проблеми відтворення образної та культурно маркованої лексики в умовах міжмовної й міжкультурної комунікації. Переклад паремій із зооморфним компонентом українською мовою часто ускладнюється розбіжністю анімалістичної символіки в італійській та українській лінгвокультурах, що може призводити до втрати образності, зміни ефекту на читача або часткової нейтралізації змісту оригіналу. Це зумовлює потребу системного зіставного аналізу способів відтворення зооморфного образу, який дав би змогу встановити закономірності вибору перекладацької стратегії залежно від наявності в цільовій мові семантично й функціонально близького відповідника.

Метою статті є встановити основні стратегії відтворення зооморфного образу італійських паремій в українській мові та визначити співвідношення між збереженням образної структури, семантичною відповідністю і пареміологічним статусом перекладу. **Об'єкт дослідження** – італійські паремії із зооморфним компонентом та

© ***Сікаленко А. М. [Sikalenko A. M.]***, anna.sikalenko@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

їхні українські відповідники. **Предмет дослідження** – семантичні, образні й перекладацькі особливості збереження, заміни та нейтралізації зооморфного образу в українському відтворенні італійських паремій. **Матеріалом дослідження** слугують 20 італійських паремій із зоонімічним компонентом та їхні українські пареміологічні або функціональні відповідники. Верифікацію італійських одиниць, їхніх варіантів і пареміологічного статусу здійснено за матеріалами електронної бази *Refranero multilingüe* Інституту Сервантеса [Sevilla Muñoz, Zurdo Ruiz-Ayúcar, 2009], бази *Proverbi italiani* Accademia della Crusca [Accademia della Crusca, n.d.] та *Vocabolario Treccani* [Istituto dell'Enciclopedia Italiana, n.d.]. Українські відповідники встановлено й перевірено за академічними пареміографічними та лексикографічними джерелами, зокрема збірником *Прислів'я та приказки: Природа. Господарська діяльність людини* [Пазяк, 1989] та *Словником української мови* [Білодід, 1970–1980] в 11 томах. **Методика дослідження** поєднує зіставний метод для встановлення міжмовних відповідностей; семантико-компонентний аналіз для виявлення спільних і відмінних сем; лінгвокультурологічний аналіз для інтерпретації образів тварин; елементи перекладознавчого аналізу для визначення способу відтворення; кількісний метод для встановлення частотності виявлених моделей.

Наукова новизна полягає в систематизації українських відповідників італійських зооморфних паремій не лише за типом семантичної відповідності, а й за характером трансформації образу: збереження, заміна/переорієнтація або нейтралізація. Такий підхід дає змогу показати, як співвідносяться пареміологічна форма, концептуальний зміст і культурна образність у двох мовах.

Паремії як стійкі відтворювані одиниці акумулюють культурний досвід і відображають стереотипні уявлення мовної спільноти [Баган, 2021, с. 52; Полюжин, Полюжин, 2022, с. 172; Sydoruk, Babenko, 2020, с. 66]. Особливе місце в їхній образній структурі посідають зооморфні компоненти, які наділяються культурно зумовленими фізичними, поведінковими та оцінними характеристиками [Баган, 2021; Коккіна та ін., 2023; Полюжин, Полюжин, 2022]. У перекладі таких одиниць необхідно враховувати не лише загальний зміст, а й комунікативну функцію та конотативне наповнення образу тварини [Baghdasarián, 2017; Millar, 2020; Sydoruk, Babenko, 2020]. Тому зооморфний образ може зберігатися, замінюватися іншим або нейтралізуватися залежно від наявності відповідника в цільовій мові.

Севілья Муньйос розглядає міжмовне відтворення паремій через категорію відповідності, розмежовуючи дослівну та концептуальну відповідність [Sevilla Muñoz, 2004, с. 224–226]. Дослівна відповідність передбачає високий ступінь збігу значення, форми й образної основи; концептуальна – збереження основного змісту за відмінної структури або образності. Так, «*Краще пізно, ніж ніколи*» / «*Meglio tardi che mai*» демонструють **дослівну відповідність**, тоді як «*Не кажи "гоп", поки не перескочиш*» / «*Non dire gatto se non ce l'hai nel sacco*» – **концептуальну**. Джулія та Мануель Севілья Муньйос виокремлюють **актантний**, **тематичний** і **синонімічний** методи пошуку пареміологічних відповідників [Sevilla Muñoz, Sevilla Muñoz, 2000; Sevilla Muñoz, Sevilla

© ***Sikalenko A. M. [Sikalenko A. M.]***, anna.sikalenko@knlu.edu.ua, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

Muñoz, 2004; Sevilla Muñoz, Sevilla Muñoz, 2004; Sevilla Muñoz, Sevilla Muñoz, 2005]. Актантний метод ґрунтується на пошуку спільного ключового образу, тематичний – на зіставленні загальної ідеї паремій, а синонімічний – на семантичному відборі найближчої цільової одиниці.

За класифікацією А. Багдасарян [Baghdasarián, 2017], способи передачі паремій поділяються на **пареміологічні** та **непареміологічні**. До перших належать паралельний еквівалент і функціональна аналогія, до других – оказіональна калька та описовий вираз. Отже, тип відповідності характеризує співвідношення вихідної й цільової одиниць, методи Севілья Муньйос – пошук **відповідника**, а класифікація Багдасарян – спосіб його **перекладацького відтворення**. Вибір способу перекладу залежить передусім від можливості знайти в цільовій мові семантично й функціонально близький відповідник. Оптимальним є збереження змісту та паремійного характеру вислову; за відсутності повного відповідника застосовуються функціональна аналогія, оказіональне калькування або описова передача.

Аналіз корпусу з 20 італійських паремій дає змогу простежити різний характер відтворення їхньої зооморфної образності в українських відповідниках. З огляду на співвідношення образної та семантичної структур вихідної й цільової одиниць можна простежити збереження вихідного зооморфного образу, його заміну іншим зооморфним образом, заміну зооморфної образності іншою образною моделлю, а також усунення зооморфного компонента внаслідок використання непареміологічного способу передачі.

Збереження зооморфного образу. До цієї групи належать: 1. «*Non vendere la pelle dell'orso prima di averlo preso*» – «*Ділити шкуру невбитого ведмедя*»; 2. «*Il lupo perde il pelo ma non il vizio*» – «*Вовк линяє, а вдачі не міняє*»; 3. «*Quando il gatto non c'è, i topi ballano*» – «*Кіт із хати – миші в танець*»; 4. «*Di notte tutti i gatti sono grigi*» – «*Уночі всі коти сірі*»; 5. «*A caval donato non si guarda in bocca*» – «*Дарованому коневі в зуби не дивляться*». Особливістю цих пар є високий ступінь збігу італійської та української паремій не лише на рівні загального значення, а й на рівні зооморфного образу. В українських відповідниках зберігаються ті самі ключові образи: *ведмідь*, *вовк*, *кіт* і *миші*, *коти*, *кінь*.

Так, у «*Il lupo perde il pelo ma non il vizio*» – «*Вовк линяє, а вдачі не міняє*» спільним є протиставлення зовнішньої зміни внутрішній незмінності, а в «*Quando il gatto non c'è, i topi ballano*» – «*Кіт із хати – миші в танець*» повністю відтворюється модель відносин контролю між котом і мишами. Аналогічний високий ступінь образно-семантичної відповідності спостерігається й в інших одиницях цієї групи. Відповідно до концепції Джулії Севілья Муньйос, такі випадки становлять дослівну відповідність, оскільки в цільовій мові існують паремії, що відтворюють основний зміст і образну основу вихідних одиниць [Sevilla Muñoz, 2004, с. 225]. У термінології А. Багдасарян вони можуть бути визначені як паралельні еквіваленти, оскільки зберігають паремійну форму та образність оригіналу [Baghdasarián, 2017, с. 497–499]. Для пошуку таких відповідників найбільш придатним є актантний метод. Центральний зооморфний образ

© ***Сікаленко А. М. [Sikalenko A. M.]***, anna.sikalenko@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

вихідної паремії виступає основою пошуку одиниці в українській мові, яка містить той самий актант та передає аналогічне значення. Збереження ключового образу дає змогу знайти відповідник без необхідності його заміни іншою образною моделлю.

Заміна вихідного зооморфного образу іншим зооморфним образом. В окремих випадках загальний паремійний характер і зооморфність вислову зберігаються, однак конкретний образ тварини в українському відповіднику змінюється: 1. «*Meglio un uovo oggi che una gallina domani*» – «*Краще синиця в руках, ніж журавель у небі*»; 2. «*Gallina vecchia fa buon brodo*» – «*Старий кінь борозни не зіпсує*»; 3. «*Con la volpe convien volpeggiare*» – «*З вовками жити – по-вовчому вити*»; 4. «*Il lupo sogna le pecore e la volpe le galline*» – «*Голодній курці просо на думці*»; 5. «*Fra cani grossi non si mordono*» – «*Ворон ворону ока не виклює*». На відміну від попередньої групи, конкретні зооморфні образи двох мов не збігаються, однак зооморфність вислову зберігається. У парі «*Meglio un uovo oggi che una gallina domani*» – «*Краще синиця в руках, ніж журавель у небі*» спільним є значення переваги меншого, але певного блага над більшим, проте непевним. «*Con la volpe convien volpeggiare*» – «*З вовками жити – по-вовчому вити*» виражають близьку ідею пристосування до правил середовища, а «*Fra cani grossi non si mordono*» – «*Ворон ворону ока не виклює*» – небажання представників одного кола завдавати шкоди одне одному. Аналогічно, у «*Gallina vecchia fa buon brodo*» та «*Il lupo sogna le pecore e la volpe le galline*» конкретні тваринні образи змінюються, але концептуальний зміст зберігається.

За класифікацією Джулії Севілья Муньйос такі випадки належать до концептуальної відповідності, оскільки зміст вихідної одиниці зберігається за допомогою іншої образної моделі [Sevilla Muñoz, 2004, с. 225–226]. У межах класифікації А. Багдасарян вони становлять функціональну аналогію: італійська паремія замінюється українською паремією, близькою до неї за функцією і значенням [Baghdasarián, 2017, с. 499–502]. Для цієї групи доцільним є поєднання тематичного та синонімічного методів пошуку. Спочатку визначається основний зміст вихідної паремії, після чого серед українських одиниць відбирається та, яка найбільш точно його відтворює. Актантний метод у цьому випадку може відігравати допоміжну роль, оскільки зооморфний характер образності зберігається, але конкретний актант змінюється.

Заміна зооморфного образу іншою образною моделлю. Найчисленнішою є група паремій, у яких український відповідник передає близьке значення, проте не зберігає вихідного зооморфного образу: 1. «*L'asino dov'è cascato una volta, non ci ricasca la seconda*» – «*На ті самі граблі двічі не наступають*»; 2. «*Gallina che canta ha fatto l'uovo*» – «*На злодієві і шапка горить*»; 3. «*Chi di gallina nasce convien che razzoli*» – «*Яблуко від яблуні недалеко падає*»; 4. «*Chi dorme non piglia pesci*» – «*Під лежачий камінь вода не тече*»; 5. «*Tutte le volpi finiscono in pellicceria*» – «*Скільки мотузочці не витися, а кінцю бути*»; 6. «*Non svegliare il can che dorme*» – «*Не буди лихо, поки воно тихо*»; 7. «*Cane scottato dall'acqua calda ha paura della fredda*» – «*Обпікшись на молоці, дмеш і на воду*»;

(Current issues in translation studies [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Strategies for Rendering Zoomorphic Imagery of Italian Paremias in Ukrainian Translation (in Ukrainian) **[Stratehii vidtvorennia zoomorfnoho obrazu italiiskykh paremii v ukrainskomu perekladi]**
© ***Sikalenko A. M. [Sikalenko A. M.]***, anna.sikalenko@knlu.edu.ua, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

8. «*Figlio di gatta catturerà sorci*» – «*Яблуко від яблуні недалеко падає*»; 9. «*La gatta frettolosa fece i gattini ciechi*» – «*Поспішиш – людей насмішиш*». У цих випадках спостерігається суттєва розбіжність між образною організацією італійських та українських паремій. Образи *осла*, *курки*, *лисиці*, *собаки*, *кішки* та *кошенят* не відтворюються в українських відповідниках. Натомість той самий або близький концептуальний зміст передається за допомогою інших образів чи мовних моделей: *граблів*, *шапки*, *яблука* та *яблуні*, *каменя й води*, *мотузки*, *лиха*, *молока й води* тощо.

Аналогічна трансформація спостерігається в парах «*L'asino dov'è cascato una volta, non ci ricasca la seconda*» – «*На ті самі граблі двічі не наступають*», «*Chi dorme non piglia pesci*» – «*Під лежачий камінь вода не тече*», «*Tutte le volpi finiscono in pellicceria*» – «*Скільки мотузочці не витися, а кінцю бути*», «*Non svegliare il can che dorme*» – «*Не буди лихо, поки воно тихо*» та «*La gatta frettolosa fece i gattini ciechi*» – «*Поспішиш – людей насмішиш*». У цих випадках зберігається концептуальний зміст, але вихідна зооморфна модель повністю замінюється іншою образною структурою.

У парі «*Gallina che canta ha fatto l'uovo*» – «*На злодієві і шапка горить*» спільною є сема самовикриття. В італійській паремії курка своїм кудкудаканням повідомляє про знесене яйце, а переносно – людина сама своєю поведінкою видає причетність до певної дії. Українська паремія передає аналогічну ситуацію через незооморфний образ «*шапки, що горить*» на винуватцеві.

«*Chi di gallina nasce convien che razzoli*» та «*Яблуко від яблуні недалеко падає*» виражають ідею успадкування дітьми рис, моделей поведінки чи властивостей батьків. В італійській паремії спадковість представлена через образ курки та характерну для неї дію – порпання землі, тоді як в українській мові той самий концепт реалізується через рослинний образ яблука та яблуні. «*Cane scottato dall'acqua calda ha paura della fredda*» та «*Обпікшись на молоці, дмеш і на воду*» передають психологічну закономірність: негативний досвід породжує надмірну обережність навіть у ситуації, яка вже не становить попередньої загрози. В італійській одиниці суб'єктом негативного досвіду виступає собака, тоді як українська паремія реалізує цей концепт без зооморфного компонента через образ опіку молоком і подальшої обережності з водою.

У парі «*Figlio di gatta catturerà sorci*» – «*Яблуко від яблуні недалеко падає*» також реалізується концепт спадковості рис і моделей поведінки. Італійський образ кошеняти, яке успадковує природну здатність ловити мишей, замінюється українською рослинною моделлю яблука та яблуні. Показово, що цей самий український відповідник співвідноситься також із паремією «*Chi di gallina nasce convien che razzoli*». Це свідчить про те, що різні італійські зооморфні моделі можуть мати один функціональний аналог в українській пареміологічній системі.

Водночас усі українські відповідники залишаються пареміями. Тому йдеться не про втрату паремійного характеру вихідної одиниці, а про зміну її образної основи. Відповідно до класифікації Джулії Севілья Муньйос, такі одиниці також становлять концептуальну відповідність [Sevilla Muñoz, 2004, с. 225–226]. За класифікацією А. Багдасаряна вони належать до функціональних аналогій, оскільки замість вихідної

© ***Сікаленко А. М. [Sikalenko A. M.]***, anna.sikalenko@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

італійської паремії використовується інша усталена одиниця української мови, яка виконує близьку смислову та комунікативну функцію [Baghdasarián, 2017, с. 499–502].

Усунення зооморфного образу в непареміологічній передачі. Паремія «*Cane morto non morde*» – «*Мертвий не нашкодить*» становить окремий випадок непареміологічної передачі. Зооморфний образ собаки та дія «кусати» нейтралізуються, а зміст узагальнюється до значення нездатності завдати шкоди. Отже, втрачаються і образність, і паремійна форма, що відповідає описовому способу передачі за класифікацією А. Багдасарян [Baghdasarián, 2017].

Отримані результати, їх обговорення. Проведений аналіз засвідчив, що з 20 досліджених італійських паремій у 5 випадках (25 %) український відповідник зберігає вихідний зооморфний образ; у 5 випадках (25 %) він замінюється іншим зооморфним образом; у 9 випадках (45 %) зооморфна модель замінюється іншою образною структурою; в 1 випадку (5 %) зооморфний компонент усувається внаслідок непареміологічної описової передачі. Отже, кількісно переважає функціональна аналогія зі зміною образної основи, тоді як повне збереження вихідної зооморфної моделі становить чверть дослідженого матеріалу.

Висновки дослідження. Аналіз розглянутих італійських паремій засвідчує різний характер відтворення зооморфного образу в українських відповідниках. В одних випадках образ тварини та загальна образна модель вихідної одиниці зберігаються, що дає змогу говорити про дослівну відповідність і паралельний еквівалент. В інших випадках вихідний образ тварини замінюється іншим зооморфним образом або іншою образною моделлю при збереженні основного змісту та паремійного характеру вислову. Такі випадки становлять концептуальну відповідність і функціональну аналогію. Окремий випадок становить описова передача, за якої зооморфний образ і паремійна форма вихідної одиниці втрачаються, а основний акцент переноситься на збереження її значення.

Отже, відтворення італійських паремій із зооморфним компонентом українською мовою залежить від можливості знайти в цільовій мові семантично та функціонально близький відповідник. Якщо такий відповідник зберігає той самий образ тварини, досягається найбільший ступінь образно-семантичної відповідності. За відсутності такого відповідника зооморфний образ може бути замінений іншим зооморфним або незооморфним образом, тоді як у разі непареміологічної передачі він може бути повністю усунутий. У всіх випадках визначальним залишається відтворення основного змісту та комунікативно-прагматичної функції вихідної паремії.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розширенні корпусу італійських паремій із зооморфним компонентом та у поглибленому зіставному аналізі зооморфної символіки італійської мови з відповідниками в українській мові з метою виявлення типологічних збігів і розбіжностей в сприйнятті образів тварин, а також у вивченні функціонування зооморфних паремій у художньому та публіцистичному дискурсі для встановлення контекстуальної трансформації й прагматичного потенціалу досліджуваних одиниць.

© ***Sikalenko A. M. [Sikalenko A. M.]***, anna.sikalenko@knlu.edu.ua, ***Krombet O. V. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

References:

1. Баган, М. (2021). Конотації зоонімів у сучасному молодіжному мовленні і традиційній українській лінгвокультурі: константи і динаміка сприйняття [Bahan, M. (2021). Connotations of zoonymic names in contemporary youth speech and traditional Ukrainian linguoculture: Constants and dynamics of perception]. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Philology]*, *1*(45), 51–57. https://doi.org/10.24144/2663-6840.2021.1.(45).51-57
2. Коккіна, Л. Р., Млинчик, А. В., & Щетнік, І. С. (2023). Структурно-семантичні особливості фразеологізмів з компонентом «кіт» (на матеріалі французької, англійської та української мов) [Kokkina, L. R., Mlynchyk, A. V., & Shchetnik, I. S. (2023). Structural and semantic features of phraseological units with the component "cat": Based on French, English, and Ukrainian]. *Записки з романо-германської філології [Notes on Romano-Germanic Philology]*, *2*(49), 14–27. https://doi.org/10.18524/2307-4604.2022.2(49).268193
3. Полюжин, І., & Полюжин, М. (2022). Лінгвокультурні особливості англійських та українських фразем із компонентом-зоонімом [Poliuzhyn, I., & Poliuzhyn, M. (2022). Linguocultural features of English and Ukrainian phraseological units with a zoonym component]. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Philology]*, *2*(48), 171–180. https://doi.org/10.24144/2663-6840/2022.2(48).171-180
4. Baghdasarián, H. (2017). Algunas consideraciones en torno a los procedimientos de traducción de refranes y proverbios. *Alea: Estudos Neolatinos*, *19*(3), 494–509. https://doi.org/10.1590/1517-106X/2017193494509
5. Millar, S. R. (2020). Openness, closure, and transformation in proverb translation. *The Bible Translator*, *71*(1), 79–100. https://doi.org/10.1177/2051677019889651
6. Sevilla Muñoz, J. (2004). O concepto "correspondencia" na tradución paremiolóxica. *Cadernos de Fraseoloxía Galega, 6*, 221–229. https://www.cirp.gal/pub/docs/cfg/cfg06_13.pdf
7. Sevilla Muñoz, J., & Cases, E. (2023). Contributions to the translation of paremias. *Translation Studies: Theory and Practice*, *3*(1), 85–93. https://doi.org/10.46991/TSTP/2023.3.1.085
8. Sevilla Muñoz, J. & Sevilla Muñoz, M. (2000). Técnicas de la "traducción paremiológica" (francés-español). *Proverbium, 17*, 369–386. https://surl.li/tmrmdl
9. Sevilla Muñoz, J., & Sevilla Muñoz, M. (2004). La técnica actancial en la traducción de refranes y frases proverbiales. *El Trujamán, Centro Virtual Cervantes*. https://cvc.cervantes.es/trujaman/anteriores/noviembre_04/08112004.htm
10. Sevilla Muñoz, J., & Sevilla Muñoz, M. (2004). La técnica temática en la traducción de refranes y frases proverbiales. *El Trujamán, Centro Virtual Cervantes*. https://cvc.cervantes.es/trujaman/anteriores/noviembre_04/24112004.htm
11. Sevilla Muñoz, J., & Sevilla Muñoz, M. (2005). La técnica sinonímica en la traducción de refranes y frases proverbiales. *El Trujamán, Centro Virtual Cervantes*. https://cvc.cervantes.es/trujaman/anteriores/marzo_05/03032005.htm
12. Sydoruk, H., & Babenko, O. (2020). Specifics of translating English idioms with animal components into Ukrainian. *International Journal of Philology*, *11*(2), 65–72. https://doi.org/10.31548/philolog2020.02.065
13. Пазяк, М. М. (упоряд.). (1989). *Прислів'я та приказки: Природа. Господарська діяльність людини [Paziak, M. M. (Ed.). (1989). Proverbs and sayings: Nature. Human economic activity]*. Наукова думка.
14. Білодід, І. К. (ред.). (1970–1980). *Словник української мови [Bilodid, I. K. (Ed.). (1970–1980). Dictionary of the Ukrainian Language]* (Т. 1–11). Наукова думка.
15. Accademia della Crusca. (n.d.). *Proverbi italiani* [Електронна база даних].
16. Istituto dell'Enciclopedia Italiana. (n.d.). *Vocabolario Treccani online*.
17. Sevilla Muñoz, J., & Zurdo Ruiz-Ayúcar, M. I. T. (Dirs.). (2009). *Refranero multilingüe*. Instituto Cervantes, Centro Virtual Cervantes

© ***Сікаленко А. М. [Sikalenko A. M.]***, anna.sikalenko@knlu.edu.ua, ***Кромбет О. В. [Krombet O. V.]***, olga.krombet@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 252-260
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

УДК 811.133.1'25:070

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 19.06.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 21.06.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 90,0 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] –14.07.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
Опубліковано [Published] – 02.09.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.252-260

СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ СМИСЛОВИХ СТРУКТУР ФРАНЦУЗЬКИХ МЕДІАТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Наталія Георгіївна Філоненко *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0000-0002-9674-1641
nataliia.filonenko@knlu.edu.ua

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри італійської і французької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03680, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Катерина Миколаївна Кінаш *(м. Київ, Україна)*

https://orcid.org/0009-0008-2168-6642
kateryna.kinash@knlu.edu.ua

студентка другого (магістерського) рівня
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

In the contemporary information space, media perform not only communicative but also ideological and cognitive functions, which makes the translation of French media texts into Ukrainian particularly relevant. French media discourse is characterized by cultural references, implicit meanings, and complex semantic organization that often resist direct translation. The study aims to identify and classify the main types of semantic structures in French media texts and to determine effective strategies for their adequate reproduction in Ukrainian, taking into account linguocultural and pragmatic factors.

The research combines cognitive-discursive analysis, comparative translation analysis, a semiotic approach, and contextual interpretation. The corpus consists of articles published in Le Monde, Le Figaro, Libération, and the online editions of France 24, France Inter and BFMTV.

The analysis revealed three groups of semantic structures that create the greatest translation difficulties: cultural-cognitive, ideologically marked, and structural-logical. Experimental

(Current issues in translation studies [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Strategies for Reproducing the Meaning Structures of French Media Texts in Ukrainian (in Ukrainian) **[Stratehii vidtvorennia smyslovykh struktur frantsuzkykh mediatekstiv ukrainskoiu movoiu]**
© ***Filonenko N. H. [Filonenko N. H.]***, nataliia.filonenko@knlu.edu.ua, ***Kinash K. M. [Kinash K. M.]***, kateryna.kinash@knlu.edu.ua

translations of selected media fragments without official Ukrainian versions demonstrated the effectiveness of several translation strategies, including functional substitution, modulation, adaptive transcoding, explicitation of implicit meanings, and compensation. In cases of significant cultural or semantic divergence, intratextual explanations and translator's notes proved useful for preserving meaning and pragmatic effect.

The findings show that the reproduction of semantic structures in French media texts requires not only linguistic competence but also intercultural, discursive, and media awareness. The study emphasizes the importance of developing translation approaches that ensure accurate communication of implicit meanings and cultural specificity. Future research may focus on the translation of French media discourse in the context of hybrid warfare, corpus-based identification of semantic gaps, and the potential of neural machine translation for rendering culturally marked and implicit content.

Keywords: *ranslation, media text, semantic structure, linguocultural adaptation, cognitive linguistics, multimodality, French language, implicit meaning, translation transformations.*

STRATEGIES FOR REPRODUCING THE MEANING STRUCTURES OF FRENCH MEDIA TEXTS IN UKRAINIAN

Nataliia G. Filonenko *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-9674-1641
nataliia.filonenko@knlu.edu.ua

DSc (Philology), Professor,
Head of the Department of Italian and French Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Street, Kyiv, 03680

Kateryna M. Kinash *(Kyiv, Ukraine)*

https://orcid.org/0009-0008-2168-6642
kateryna.kinash@knlu.edu.ua

Master's degree student at the Italian and French Philology and Translation Department,
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73 Velyka Vasylkivska St., Kyiv, 03150, Ukraine

У статті досліджено проблеми відтворення смислових структур французьких медіатекстів українською мовою. Мета дослідження полягає у визначенні основних типів таких структур та перекладацьких стратегій їх адекватної передачі з урахуванням лінгвокультурних і прагматичних особливостей. Матеріалом дослідження стали французькі медіатексти Le Monde, Le Figaro, Libération, France 24, France Inter, BFMTV. Виокремлено

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)
2026. № 50 : 252-260
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

культурно-когнітивні, ідеологічно марковані та структурно-логічні смислові структури. Встановлено ефективність функціональної заміни, модуляції, адаптивного транскодування, експлікації прихованих смислів і компенсації. Перспективи дослідження пов'язані з корпусними методами та аналізом можливостей нейромережевого перекладу.

Ключові слова: *переклад, медіатекст, смислова структура, лінгвокультурна адаптація, когнітивна лінгвістика, мультимодальність, французька мова, імпліцитний смисл, перекладацькі трансформації.*

In the contemporary information space, media perform not only communicative but also ideological and cognitive functions, which makes the translation of French media texts into Ukrainian particularly relevant. French media discourse is characterized by cultural references, implicit meanings, and complex semantic organization that often resist direct translation. The study aims to identify and classify the main types of semantic structures in French media texts and to determine effective strategies for their adequate reproduction in Ukrainian, taking into account linguocultural and pragmatic factors.

The research combines cognitive-discursive analysis, comparative translation analysis, a semiotic approach, and contextual interpretation. The corpus consists of articles published in Le Monde, Le Figaro, Libération, and the online editions of France 24, France Inter and BFMTV.

The analysis revealed three groups of semantic structures that create the greatest translation difficulties: cultural-cognitive, ideologically marked, and structural-logical. Experimental translations of selected media fragments without official Ukrainian versions demonstrated the effectiveness of several translation strategies, including functional substitution, modulation, adaptive transcoding, explicitation of implicit meanings, and compensation. In cases of significant cultural or semantic divergence, intratextual explanations and translator's notes proved useful for preserving meaning and pragmatic effect.

The findings show that the reproduction of semantic structures in French media texts requires not only linguistic competence but also intercultural, discursive, and media awareness. The study emphasizes the importance of developing translation approaches that ensure accurate communication of implicit meanings and cultural specificity. Future research may focus on the translation of French media discourse in the context of hybrid warfare, corpus-based identification of semantic gaps, and the potential of neural machine translation for rendering culturally marked and implicit content.

Keywords: ranslation, media text, semantic structure, linguocultural adaptation, cognitive linguistics, multimodality, French language, implicit meaning, translation transformations.

Вступ. У добу інформаційних війн, постправди та глобальної медійної взаємозалежності переклад французьких медіатекстів українською мовою перестає бути лише лінгвістичним завданням і набуває суспільно-політичного значення.

(Current issues in translation studies [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])
Strategies for Reproducing the Meaning Structures of French Media Texts in Ukrainian (in Ukrainian) **[Stratehii vidtvorennia smyslovykh struktur frantsuzkykh mediatekstiv ukrainskoiu movoiu]**
© ***Filonenko N. H. [Filonenko N. H.]***, nataliia.filonenko@knlu.edu.ua, ***Kinash K. M. [Kinash K. M.]***, kateryna.kinash@knlu.edu.ua

Французькі засоби масової інформації, зокрема Le Monde, Le Figaro, Libération, France 24 характеризуються виразною ідеологічною спрямованістю, великою кількістю культурних посилань, складною риторичною побудовою та прихованими смислами. Передача таких смислових структур українською мовою супроводжується низкою труднощів: від відмінностей у культурних асоціаціях і прецедентних явищах до потреби адаптувати приховані оцінні значення, які в оригіналі можуть виражатися суто лексичними або синтаксичними засобами. Актуальність дослідження зумовлена увагою сучасних перекладознавців до точної передачі смислової, структурної, синтаксичної та лексичної репрезентації французького медіадискурсу. Крім того, в умовах повномасштабної війни в Україні зростає потреба в якісному перекладі французької аналітики, яка часто містить критику кремлівського режиму, аналіз геополітичних процесів та оцінку міжнародної підтримки України. Неадекватне відтворення смислів у таких текстах може призводити до спотворення позиції французьких експертів або навіть до дезінформації. Представлене дослідження має не лише теоретичне, а й прикладне значення.

Метою цієї статті є систематизація типів смислових структур, що створюють основні перекладацькі труднощі у французьких медіатекстах, а також визначення та обґрунтування оптимальних способів їхнього відтворення українською мовою.

Предметом дослідження є типологія смислових структур (зокрема культурно-конотативних, ідеологічно маркованих та структурно-логічних) у французьких медіатекстах, а також перекладацькі стратегії їх адекватної передачі українською мовою.

Об’єктом дослідження є французькі медіатексти як лінгвокультурне та когнітивно-дискурсивне явище.

Для досягнення поставленої мети та виконання завдань застосовано комплексну **методологію**, що ґрунтується на поєднанні кількох підходів. Когнітивно-дискурсивний аналіз дозволив виявити фрейми, концепти, прецедентні феномени та інші когнітивні структури, що організують смисловий простір французьких медіатекстів. Зіставний перекладознавчий аналіз здійснювався на рівні лексики, синтаксису, прагматики та тексту. Для кожного фрагмента оригіналу було запропоновано два-три варіанти перекладу, які потім оцінювалися за критеріями смислової точності, природності в цільовій мові та відповідності жанрово-стилістичним нормам. Семіотичний підхід застосовано для врахування полікодовості сучасних медіа, хоча основним об’єктом аналізу залишалася вербальна складова. Контекстуально-інтерпретаційний метод використано для реконструкції імпліцитних смислів, які не мають прямого мовного вираження, але випливають із ширшого контексту – суспільно-політичних подій, культурних стереотипів та між текстових зв’язків. Джерельну базу дослідження становлять 80 статей, опублікованих у французьких виданнях Le Monde (25 статей), Le Figaro (20), Libération (20), а також стенограми та розшифровки сюжетів телеканалів France 24 (10) і BFMTV (5). Хронологічні межі обрано з урахуванням потреби охопити як передвоєнний період,

© ***Філоненко Н. Г. [Filonenko N. H.]***, nataliia.filonenko@knlu.edu.ua, ***Кінаш К. М. [Kinash K. M.]***, kateryna.kinash@knlu.edu.ua

так і час повномасштабного вторгнення, що дозволило простежити зміни в смислових структурах французького медіа дискурсу щодо України. Тематичний спектр включає: міжнародну політику (30 %), внутрішньополітичні події Франції (40 %), економіку (15 %), соціальні проблеми (10 %), культуру (5 %). Експериментальний переклад фрагментів, які не мали офіційного українського перекладу, виконано авторками особисто.

Огляд наукової літератури. Проблематика медіаперекладу впродовж останніх десятиліть сформувалася як окремий напрям перекладознавчих досліджень, що поєднує лінгвістичний, дискурсивний, комунікативний, соціокультурний та ідеологічний підходи. Особливу увагу науковці приділяють трансформаціям вихідного повідомлення в процесі його адаптації до іншомовної аудиторії, ролі перекладача та редактора, а також впливу політичного і суспільного контексту на кінцевий медіатекст.

Важливе теоретичне підґрунтя для вивчення медіаперекладу представлене у праці К. Шеффнер та С. Басснетт, які розглядають переклад у взаємозв'язку з політичним дискурсом і функціонуванням ЗМІ. Дослідниці акцентують увагу на тому, що перекладений медіатекст не можна розглядати винятково як результат міжмовної передачі інформації, оскільки на його формування впливають інституційні, політичні та комунікативні чинники [Schäffner, Bassnett, 2010].

Систематизацію основних напрямів дослідження журналістського перекладу здійснив Р.А. Вальдеон. Аналізуючи розвиток цього напряму, науковець демонструє поступовий перехід від традиційного розуміння перекладу до комплексного вивчення процесів відбору, редагування, адаптації та трансформації інформації в медіасередовищі [Valdeón, 2015]. Подальший розвиток цієї проблематики представлений у тематичному випуску *Traduction et journalisme*, де переклад розглядається як невіддільний складник сучасної журналістської практики та міжнародної медіакомунікації [Gagnon, Boulanger, 2023].

В українському науковому просторі сучасні напрями дослідження медіаперекладу систематизує І.Б. Іванова, звертаючи увагу на міждисциплінарний характер цієї сфери та необхідність урахування комунікативних, дискурсивних і соціокультурних параметрів медіатексту [Іванова, 2025]. Окремий аспект дослідження медійного дискурсу представлений у праці О.О. Воловік, присвяченій формуванню мовної особистості в сучасному французькому медійному просторі [Воловік, 2025].

Перспективним методологічним напрямом є застосування критичного дискурс-аналізу до дослідження перекладених медіатекстів. Л. Білогорка акцентує на можливості виявлення за допомогою такого підходу ідеологічних, культурних та комунікативних трансформацій, що виникають у процесі перекладу матеріалів засобів масової інформації [Білогорка, 2026]. Отже, сучасні дослідження засвідчують перехід від суто лінгвістичного трактування медіаперекладу до його комплексного аналізу як складного дискурсивного і соціокомунікативного явища.

© ***Filonenko N. H. [Filonenko N. H.]***, nataliia.filonenko@knlu.edu.ua, ***Kinash K. M. [Kinash K. M.]***, kateryna.kinash@knlu.edu.ua

Отримані результати, їх обговорення. Результати аналізу дозволили класифікувати смислові структури французьких медіатекстів на три основні типи залежно від джерела смислового навантаження та характеру перекладацьких труднощів: культурно-конотативні, ідеологічно марковані та структурно-логічні смислові структури.

Культурно-конотативні смислові структури охоплює явища, які у французькому медіа дискурсі спираються на специфічні елементи колективної культурної пам'яті, національної історії та соціальних практик. До них належать: реалії (*beccalauréat*, *lycée*, *préfet*, *conseil constitutionnel*); прецедентні імена (*Robespierre* – символ революційного терору, *Pétain* – символ колабораціонізму, *Mitterrand* – символ складного політичного спадку); прецедентні висловлення (*Liberté, égalité, fraternité, à chacun selon ses besoins*); алюзії на літературні, філософські чи кінематографічні твори; паремії та крилаті вирази. У перекладі таких структур очевидною є стратегія експлікації імпліцитного та функціональної заміни. Наприклад, у статті Le Monde *« Gilets jaunes » : chacun cherche sa révolution* її автор А. Местр пише про Жана-Люка Меланшона: "Pour le député des Bouches-du-Rhône, la meilleure arme pour définir le moment *« historique »* que vit la France, est de se référer à 1789, quand un peuple renversa son roi. *« C'est un clin d'œil de l'Histoire : ce gilet jaune est devenu le nouveau bonnet phrygien de ces Français qui s'affranchissent de la résignation, de l'isolement et de ce silence meurtri des souffrances que l'on tait par dignité »*, lance-t-il ainsi aux députés. Puis, dans les dix minutes de son intervention, il parle des lycéens *« embastillés »*, du *« monarque présidentiel »*, et des *« cahiers de revendications »*"[Mestre, 2018]. Історична референція *1789*, *bonnet phrygien* (фрігійський ковпак або фрігійка), *cahiers de doléances* (зошити скарг) *embastillés* (ув'язнені в Бастилію) створює комплексний культурно-конотативний смисл, який не є очевидним для українського читача. Отже, якщо ці одиниці не мають такого самого автоматично впізнаваного культурного й історичного набору асоціацій, то при перекладі доцільною є стратегія експлікації імпліцитного культурного смислу: французький оригінал розрахований на знання історичного прецеденту, тоді як український переклад мусить частково вербалізувати цей прецедент для адресата: *se référer à 1789* – апелювати до Французької революції 1789 року; *ce gilet jaune est devenu le nouveau bonnet phrygien* – жовтий жилет став новим фригійським ковпаком – символом революційної свободи; des *« cahiers de revendications »* – "збірки вимог" як своєрідна модернізована алюзія на "зошити скарг" 1789 року [Mestre, 2018].

Ідеологічно марковані смислові структури містяться у значній кількості французьких медіатекстів, особливо в Le Monde та Le Figaro. З-поміж цих структур відзначаємо наявність оцінних номінацій, евфемізмів та дисфемізмів, які відображають політичну позицію видання. До цього типу належать: лексика з оцінною семантикою (*immigration sauvage, politique d'accueil généreuse, derive autoritaire, fermeté républicaine*); лексика соціальної стратифікації, наприклад *les invisibles* (про безхатченків), *les précaires* (про людей із нестабільним доходом), *la France périphérique*

© ***Філоненко Н. Г. [Filonenko N. H.]***, nataliia.filonenko@knlu.edu.ua, ***Кінаш К. М. [Kinash K. M.]***, kateryna.kinash@knlu.edu.ua

(про регіони за межами великих міст); політично коректна лексика (*personnes en situation de handicap* замість *handicapés*, *gens du voyage* замість *Roms*). У перекладі застосовано стратегію модуляції для нейтралізації або навпаки підсилення оцінності залежно від цільової аудиторії. Наприклад *immigration sauvage* у правій газеті Le Figaro доцільно перекласти як "неконтрольована імміграція", адже нейтралізація негативної конотації, оскільки для українського медіадискурсу прикметник "дика" у цьому контексті є неприйнятним [Mevel, 2014]. Натомість *les invisibles* у статті Libération, де цей термін використовується із симпатією, доцільно перекласти як "невидимки" із збереженням метафори [Leclercq, 2025]. У випадках зіткнення ідеологічного табу, наприклад, обговорення расової або релігійної проблематики, застосовано стратегію адаптивного транскодування з елементами коментаря. Показовим є переклад терміна *laïcité* – одного з ключових концептів французької політичної культури. Жоден з українських еквівалентів, таких як "світськість" чи "відокремлення церкви від держави", не передає повного обсягу смислу, який включає обов'язкову нейтральність публічного простору, заборону релігійних символів у школах та державних установах. У перекладі пропонується "світськість (принцип *laïcité*)" з подачею оригінального терміна у дужках та примітці. Крім поняття *laïcité*, до категорії складних неперекладних концептів належать: *terroir* (поєднує смисли "земля", "місцевість", "традиція", "автентичність", "гастрономічна специфіка"); *convivialité* (не просто "товариськість", а ціла філософія французької соціальної взаємодії, що включає спільні трапези, невимушену бесіду, тепло спілкування); *bienveillance* (активна позитивна увага до іншого, що виходить за межі "доброзичливості"). У перекладі цих та подібних одиниць можна застосовувати стратегію описового перекладу із подальшим використанням кальки або лексичного відповідника в скороченому варіанті або функціональну заміну із контекстуальною конкретизацією.

Особливого значення при цьому набуває мультимодальний характер сучасного медіадискурсу, у якому вербальний компонент взаємодіє з аудіальними та іншими семіотичними засобами, що впливають на сприйняття і прагматичне навантаження повідомлення. У радійному дискурсі такими засобами є інтонація, темп мовлення, паузи, голосові акценти, музичний супровід, які можуть конкретизувати або модифікувати семантику окремої лексеми. Наприклад, поняття *la convivialité* в анонсі радіо France Inter передачі *Encore heureux à table ?* зустрічається у двох реченнях: *Se retrouver à table ne rime pas forcément avec convivialité* та *Pourquoi ce lieu perd-il sa convivialité ?* [Roque, 2021]. Перше речення можна перекласти як: "Збиратися за столом не обов'язково означає невимушено спілкуватися та приємно проводити час разом", тоді як переклад другого доцільно подати таким чином: "Чому це місце втрачає свою неповторну атмосферу товариськості та затишку?". Така варіативність перекладацьких рішень демонструє, що в медіапереклади значення лексичної одиниці визначається не лише її словниковою семантикою, а і взаємодією вербального змісту з іншими модусами медіаповідомлення та конкретною комунікативною ситуацією.

© ***Filonenko N. H. [Filonenko N. H.]***, nataliia.filonenko@knlu.edu.ua, ***Kinash K. M. [Kinash K. M.]***, kateryna.kinash@knlu.edu.ua

Структурно-логічні смислові структури пов'язані з організацією тексту на рівні надфразних єдностей та всього дискурсу. До нього належать: тема-рематичні прогресії (способи розгортання нового знання); аргументативні схеми (теза – аргументи – приклади – висновок або індуктивна схема); засоби когезії (конектори, дейктичні елементи, анафори). Зіставний аналіз показав, що французькі медіатексти значно частіше за українські публіцистичні тексти використовують дедуктивну аргументацію з тезою на початку абзацу або навіть у першому реченні статті. Українська публіцистика, на відміну від французької, частіше тяжіє до індуктивної побудови. Тобто спочатку подається приклад, а далі – узагальнення, потім основний висновок. Через це під час перекладу нерідко виникає потреба змінювати структуру абзацу, зберігаючи логічний зміст, але перебудовуючи порядок речень. Окремої уваги заслуговують засоби когезії, зокрема конектори *donc, alors, pourtant, cependant,* які в українському перекладі часто вимагають заміни або опущення через розбіжності в дискурсивних нормах.

Різні типи смислових структур у сучасних французьких медіатекстах функціонують у контексті мультимодальності, тобто вербальна інформація взаємодіє із заголовками, фотографіями, інфографікою, графічним оформленням, відеорядом, звуковою доріжкою та іншими семіотичними компонентами, які не стільки дублюють вербально виражену інформацію, скільки актуалізують додаткові оцінні, емоційні або культурно зумовлені смисли. При перекладі це зумовлює необхідність враховувати взаємозв'язок вербального та невербального компонентів і не допускати такого перекладацького рішення, яке змінює їхній сукупний комунікативний ефект смислової структури.

На основі аналізу 200 перекладацьких рішень отримано такий кількісний розподіл стратегій: функціональна заміна – 52% (104 випадки), модуляція – 24% (48 випадків), адаптивне транскодування – 12% (24 випадки), експлікація імпліцитних смислів – 8% (16 випадків), компенсація – 4% (8 випадків). Смислові втрати (тобто прийнятні з точки зору медіаперекладу, але фіксовані втрати конотацій або стилістичних відтінків) зафіксовано в 10% фрагментів, що є прийнятним показником для такого типу текстів який, за нашими спостереженнями, є значно нижчим, ніж при використанні автоматичного перекладу, який дає суттєві смислові втрати при передачі іронії та культурних реалій.

Висновки дослідження. По-перше, відтворення смислових структур французьких медіатекстів українською мовою є комплексною перекладознавчою проблемою, яка не зводиться до пошуку лексичних відповідників або застосування формальних трансформацій. Воно потребує врахування культурно-конотативних, ідеологічно маркованих та структурно-логічних структур, а також застосування диференційованих стратегій залежно від лінгвокультурної дистанції. По-друге, найчастішою стратегією у нашому корпусі є функціональна заміна, яка дозволяє зберегти комунікативний ефект оригіналу навіть за зміни образу чи референції. По-третє, у випадках зіткнення лінгвокультурних норм або відсутності концептуальних

© ***Філоненко Н. Г. [Filonenko N. H.]***, nataliia.filonenko@knlu.edu.ua, ***Кінаш К. М. [Kinash K. M.]***, kateryna.kinash@knlu.edu.ua

еквівалентів доцільним є використання коментаря або внутрішньотекстового пояснення, однак перекладач має уникати надмірної експлікації, яка порушує динаміку медіатексту, Успішне відтворення смислових структур французьких медіатекстів українською мовою передбачає наявність у перекладача не лише лінгвістичної компетенції, а й мультимедійної, дискурсивної та міжкультурної грамотності, а також обізнаності в сучасних політичних та соціальних реаліях Франції.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у трьох основних напрямах. По-перше, аналіз перекладу французьких медіатекстів в умовах гібридної війни: як змінюються смислові структури під впливом воєнної риторики, як передавати травматичний досвід, пов'язаний з війною в Україні, та як уникати маніпуляційних впливів у перекладі. По-друге, застосування корпусних методів для виявлення смислових лакун та побудови багатомовних корпусів французько-українських медіатекстів, що дозволить кількісно оцінити частотність смислових розбіжностей. По-третє, дослідження можливостей та обмежень нейромережевого перекладу для відтворення імпліцитних смислів, зокрема іронії, прецедентних феноменів та складних аргументативних структур.

References:

1. Білогорка, Л. (2026). Критичний дискурс-аналіз у дослідженні перекладів засобів масової інформації [Bilohorka, L. (2026). *[Aktualni pytannia linhvistyky ta perekladoznavstva (Current Issues in Linguistics and Translation Studies]*, (36), 49–55. https://doi.org/10.31891/2415-7929-2026-36-10
2. Воловік, О. О. (2025). Проблематика формування мовної особистості у сучасному французькому медійному дискурсі [Volovik, O. O. (2025). Issues in the formation of linguistic personality in contemporary French media discourse]. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики [Problems of Semantics, Pragmatics and Cognitive Linguistics],* (48), 69–76. https://doi.org/10.17721/2663-6530.2025.48.05
3. Іванова, І. Б. (2025). Сучасний медіапереклад: основні дослідницькі напрями [Ivanova, I. B. (2025). Contemporary media translation: Main research directions]. *Вісник Львівського університету. Серія журналістика [Bulletin of Lviv University. Series Journalism],* (56), 208–220. https://doi.org/10.30970/vjo.2025.56.13274
4. Gagnon, Chantal, and Pier-Pascale Boulanger, eds. *Traduction et journalisme*. *TTR* 36, no. 1 (2023).
5. Schäffner, Christina, and Susan Bassnett, eds. *Political Discourse, Media and Translation*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2010.
6. Valdeón, Roberto A. "Fifteen Years of Journalistic Translation Research and More." *Perspectives: Studies in Translation Theory and Practice* 23, no. 4 (2015): 634–662. https://doi.org/10.1080/0907676X.2015.1057187.
7. Mevel, Jean-Jacques. "L'immigration sauvage paralyse l'Europe." *Le Figaro*, January 3, 2014. https://www.lefigaro.fr/.
8. Mestre, Abel. "'Gilets jaunes': chacun cherche sa révolution." *Le Monde*, December 9, 2018. https://www.lemonde.fr/.
9. Leclercq, Benjamin. "'La notion d'invisibilité enferme et essentialise des groupes sociaux pourtant complexes et hétérogènes.'" *Libération*, October 21, 2025. https://www.liberation.fr/.
10. Roque, Eva. "Encore heureux à table ?" *L'été comme jamais*. France Inter, August 5, 2021. Podcast, 50 min. Radio France / France Inter

© ***Filonenko N. H. [Filonenko N. H.]***, nataliia.filonenko@knlu.edu.ua, ***Kinash K. M. [Kinash K. M.]***, kateryna.kinash@knlu.edu.ua

ISSN 2413-5593 **(Print); ISSN** *2663-6530* **(On-line)**
2026. № 50 (УДК 81) : 261-262
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА

Клименко Л. В. Когнітивні механізми вторинної номінації топонімів у французькому туристичному дискурсі 7

Сидельникова Л. В. Функціонально-ієрархічна модель принципів сучасної французької орфографії 18

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО І ТИПОЛОГІЧНОГО МОВОЗНАВСТВА

Корбозерова Н. М. Особливості дороманського мовного ареалу Піренейського регіону [***Korbozerova N. M.*** Peculiaridades del área lingüística prerromana de los Pirineos] 26

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

Миронова Н. В. Граматико-синтаксичні засоби репрезентації пам'яті та реконструкції минулого в романі Лорана Мовіньє La maison vide 33

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ

Варварич А. О., Єсипович К. П. Презентація гендеру у дискурсі персонажів сучасного французького кіно: лексичні та прагматичні ознаки [***Varvarych A. O., Yesypovych K. P.*** La représentation de genre dans le discours des personnages du cinéma français contemporain : marqueurs lexicaux et pragmatiques] 43

Пилипенко А. М., Рубан В. О. Соціолінгвістичні особливості мовлення молоді Франції на матеріалі сучасних фільмів [***Pylypenko A. M., Ruban V. O.*** Les particularités sociolinguistiques du langage des jeunes en France à travers des films contemporains] 53

Ситдикова І. В., Царик О. В. Особливості використання молодіжної говірки у французьких соціальних мережах 62

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛІНГВІСТИКИ

Зінченко А. Ю., Єсипович К. П. Арготичні позначення любовних стосунків у сучасному французькому кінематографічному дискурсі [***Zinchenko A. Yu., Yesypovych K. P.*** Les désignations argotiques des relations amoureuses dans le discours cinématographique français contemporain] 70

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

Вацик С. С., Рубан В. О. Запозичення з англійської мови як джерело неологізації в сучасному франкомовному медійному дискурсі [***Vatsyk S. S., Ruban V. O.*** Les emprunts à l'anglais comme source de néologisation dans le discours médiatique français contemporain] 82

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАГМАЛІНГВІСТИКИ

Дарчук Н. П., Зубань О. М., Робейко В. В., Цигвінцева Ю. О. Когнітивно-прагматична модель маніпулятивного потенціалу українських фразем: стратегія – тактика – прийом 91

Їжак М. А., Рубан В. О. Семіотичні засоби іронії у французьких мемах [***Izhak M. A., Ruban V. O.*** Les procédés sémiotiques de l'ironie dans les mèmes français] 115

Панькіна А. В., Рубан В. О. Мовні маніпуляції у франкомовному медійному політичному дискурсі [***Pankina A. V., Ruban V. O.*** Manipulation langagière dans le discours politique francophone médiatisé] 124

ISSN 2413-5593 **(Print); ISSN** *2663-6530* **(On-line)**
2026. № 50 : 261-262
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Петрова О. В. Когнітивно-дискурсивний аспект концептуальних метафор в італійському масмедійному дискурсі 132

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Кострuба В. О., Чистяк Д. О. Аргументативні стратегії у висвітленні російсько-української війни французькою пресою [***Kostryba V. O., Tchystiak D. O.*** Stratégies argumentatives dans la couverture médiatique de la guerre russo-ukrainienne par la presse française] 140

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

Гусейнова О. М. Мовні засоби як шляхи відображення лінгвокультури в аудіовізуальному субтитруванні 149

Лисенко Н. Є., Кравчук Р. Ю. Лінгвальні маркери культурної ідентичності в сучасній італійській художній прозі (на матеріалі романів А. Барікко, М. Мадзантіні та Е. Ферранте) 163

Попова Н. М. Ґенеза концепту “культура” в іспаномовному просторі 172

Чаюн І. О. Символічна репрезентація живопису у французькому художньому тексті (на матеріалі роману Мішеля Уельбека «La carte et le territoire») 179

АКТУАЬНІ ПИТАННЯ ЕТНОЛІНГВІСТИКИ

Шевченко І. І., Рубан В. О. Французькі культурні реалії та алюзивні стратегії в сучасних медіа: коли колективна пам’ять стає грою слів [***Shevchenko I. I., Ruban V. O.*** Réalités culturelles françaises et stratégies allusives dans les médias contemporains : quand la mémoire collective se fait jeu de mots] 185

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Бокова П. М., Домніч В. Г. Потенціал штучного інтелекту в іншомовній підготовці студентів закладів вищої освіти 194

Наконечна Л. В. Аналіз політичної лексики в німецькомовній цифровій комунікації як засобу формування критичної та комунікативної компетентності студентів 202

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Залєснова О. В. Відтворення в українських перекладах іспанських аспектуальних перифрастичних конструкцій із значенням початку та закінчення дії 214

Добридник М. Л., Кромбет О. В. Соціолінгвістичні та перекладацькі аспекти відтворення італійського кодового змішування в українському перекладі: проблема використання суржику .221

Кромбет О. В., Волковська К. А. Структурно-семантичні моделі новітніх італійських неологізмів у медіадискурсі та їх відтворення українською мовою 232

Сікаленко А. М., Кромбет О. В. Стратегії відтворення зооморфного образу італійських паремій в українському перекладі 243

Філоненко Н. Г., Кінаш К. М. Стратегії відтворення смислових структур французьких медіатекстів українською мовою 252

ЗМІСТ 261

CONTENTS 263

ISSN 2413-5593 **(Print); ISSN** *2663-6530* **(On-line)**
2026. № 50 (УДК 81) : 263-264
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ *(Категорія Б)*
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
https://semantics.knu.ua

CONTENTS

CURRENT ISSUES IN GENERAL LINGUISTICS

Klymenko L. V. Cognitive Mechanisms of Secondary Nomination of Toponyms in French Tourism Discourse 7

Sydelnykova L. V. A Functional-Hierarchical Model of the Principles of Modern French Orthography 18

IN COMPARATIVE AND HISTORICAL LINGUISTICS AND LINGUISTIC TYPOLOGY

Korbozerova N. M. Peculiarities of the Pre-Roman Linguistic Area of the Pyrenees [***Korbozerova N. M.*** Peculiaridades del área lingüística prerromana de los Pirineos] 26

CURRENT ISSUES IN LITERARY STUDIES

Myronova N. V. Grammatical and Syntactic Means of Representing Memory and Reconstructing the Past in Laurent Mauvignier's Novel La maison vide 33

CURRENT ISSUES IN SOCIOLINGUISTICS

Varvarych A. O., Yesypovych K. P. The Representation of Gender in the Dialogue of Characters in Contemporary French Cinema: Lexical and Pragmatic Indicators [***Varvarych A. O., Yesypovych K. P.*** La représentation de genre dans le discours des personnages du cinéma français contemporain : marqueurs lexicaux et pragmatiques] 43

Pylypenko A. M., Ruban V. O. Sociolinguistic Features of Youth Speech in France through Contemporary Films [***Pylypenko A. M., Ruban V. O.*** Les particularités sociolinguistiques du langage des jeunes en France à travers des films contemporains] 53

Sytdykova I. V., Tsaryk O. V. Features of the Use of French Youth Speech in Social Media 62

CURRENT ISSUES IN PSYCHOLINGUISTICS

Zinchenko A. Yu., Yesypovych K. P. Slang Terms for Romantic Relationships in Contemporary French Cinematic Discourse [***Zinchenko A. Yu., Yesypovych K. P.*** Les désignations argotiques des relations amoureuses dans le discours cinématographique français contemporain] 70

CURRENT ISSUES IN LINGUISTIC SEMANTICS

Vatsyk S. S., Ruban V. O. English Borrowings as a Source of Neologization in Contemporary French Media [***Vatsyk S. S., Ruban V. O.*** Les emprunts à l'anglais comme source de néologisation dans le discours médiatique français contemporain] 82

CURRENT ISSUES IN PRAGMALINGUISTICS

Darchuk N. P., Zuban O. M., Robeiko V. V., Tsyhvintseva Yu. O. A Cognitive-Pragmatic Model of the Manipulative Potential of Ukrainian Phrasemes: Strategies, Tactics, and Techniques 91

Izhak M. A., Ruban V. O. Semiotic Devices of Irony in French Memes [***Izhak M. A., Ruban V. O.*** Les procédés sémiotiques de l'ironie dans les mèmes français] 115

Pankina A. V., Ruban V. O. Linguistic Manipulation in Francophone Mediatized Political Discourse [***Pankina A. V., Ruban V. O.*** Manipulation langagière dans le discours politique francophone médiatisé] 124

CURRENT ISSUES IN COGNITIVE LINGUISTICS

Petrova O. V. Conceptual Metaphors in Italian Mass Media Discourse: A Cognitive and Pragmatic Aspect 132

ISSN 2413-5593 **(Print); ISSN** *2663-6530* **(On-line)**
2026. № 50 : 263-264
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS *(Category B)*
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://semantics.knu.ua

CURRENT ISSUES IN COMMUNICATIVE LINGUISTICS

Kostryba V. O., Tchystiak D. O. Argumentative Strategies in the French Press Coverage of the Russo-Ukrainian War [***Kostryba V. O., Tchystiak D. O.*** Stratégies argumentatives dans la couverture médiatique de la guerre russo-ukrainienne par la presse française] 140

CURRENT ISSUES IN LINGUOCULTURAL STUDIES

Guseinova O. M. Linguistic Means as Ways of Representing Linguoculture in Audiovisual Subtitling 149

Lysenko N. Ye., Kravchuk R. Yu. Linguistic Markers of Cultural Identity in Contemporary Italian Literary Prose (Based on the Novels by A. Baricco, M. Mazzantini, and E. Ferrante) 163

Popova N. M. Genesis of the "Culture" Concept in the Spanish-Speaking World 172

Chaiun I. O. Symbolic Representation of Painting in French Literary Text (Based on Michel Houellebecq's Novel La carte et le territoire) 179

CURRENT ISSUES IN ETHNOLINGUISTICS

Shevchenko I. I., Ruban V. O. French Cultural Realities and Allusive Strategies in Contemporary Media: When Collective Memory Becomes Wordplay [***Shevchenko I. I., Ruban V. O.*** Réalités culturelles françaises et stratégies allusives dans les médias contemporains : quand la mémoire collective se fait jeu de mots] 185

CURRENT ISSUES IN LINGUODIDACTICS

Bokova P. M., Domnich V. H. The Potential of Artificial Intelligence in Foreign Language Training for Higher Education Students 194

Nakonechna L. V. Analysis of Political Vocabulary in German-Language Digital Communication as a Means of Developing Students' Critical and Communicative Competence . 202

CURRENT ISSUES IN TRANSLATION STUDIES

Zaliesnova O. V. Rendering Spanish Inchoative and Terminative Periphrastic Constructions in Ukrainian Translations 214

Dobrydnyk M. L., Krombet O. V. Sociolinguistic and Translation Aspects of Rendering Italian Code-Mixing in Ukrainian Translation: The Problem of Using Surzhik 221

Krombet O. V., Volkovska K. A. Structural and Semantic Models of the Newest Italian Neologisms in Media Discourse and Their Rendering into Ukrainian 232

Sikalenko A. M., Krombet O. V. Strategies for Rendering Zoomorphic Imagery of Italian Paremias in Ukrainian Translation 243

Filonenko N. H., Kinash K. M. Strategies for Reproducing the Meaning Structures of French Media Texts in Ukrainian 252

ЗМІСТ 261

CONTENTS 263

Підп. до друку 09.09.2026. Формат 60×84$^{1}/_{16}$. Папір. офс. Гарнітура "Таймс". Друк. офс.
Ум. друк. арк. 16,5. Обл.-вид. арк. 7,22. Наклад 300 прим. Зам.

Віддруковано у ТОВ "Видавництво "Юстон" із оригіналів автора.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія дк No 4973 від 09.09.2015 р. 01034, м. Київ, вул. О. Гончара, 36-а тел.: (044) 360-22-66, www.yuston.com.ua